

STATISTISK TECKNING

AF

STORFURSTENDÖMET FINLAND

AF

Gabriel Rein.

TREDJE OMARBETADE UPPLAGAN

Första Delen.

**HELSINGFORS,
WASENIUS & KOMP.**

1853.

STATISTISKE ÅRSBERETNING

STORFURSTENDOMMET FINLAND

Årshöft 1934

STATISTISKA BYRÅN

Helsingfors

STATISTISKA

BYRÅN & KÖNIG

STATISTISK TECKNING

AF

STORFURSTENDÖMET FINLAND

AF

Gabriel Rein.

TREDJE OMARBETADE UPPLAGAN.

Sörra Delen.

HELSINGFORS, 1853.

FINSKA LITTERATUR-SÄLLSKAPETS TRYCKERI.

Wasenius & Komp. förlag.

 mprimatur: S. Barauovskij.
.

FÖRORD.

Den för tio år sedan af mig utgifna statistiska teckning af vårt land har långt före detta upphört att i bokhandeln vara tillgänglig och dessutom till sina uppgifter föråldrats. Dessa omständigheter hafva manat till utgifvande af en ny upplaga; arbetets ursprungliga korta och bristfälliga skick till omarbetning och större utförlighet. Dertill erfordrades ymnigare hjelpredor, än förut varit mig tillgängliga. Hans Durchlaucht General-Guvernören m. m. Furst **Menschikoff** tücktes och ynnestfullt lemna mig tillstand att begagna de å General-Guvernementskansliet förvarade statistiska samlingarne af framl. Sekreteraren i Kejsarl. Finska Hushållnings-sällskapet, Professoren Bücken, äfvensom derstädes befutliga och af vederbörande auktoriteter insända embetsberättelser samt andra landets statistiska förhållanden rörande handlingar; också hafva de derifrån hemtade upplysningarne förnämligast tjenat mig till ledning. Tacksamt bör jag ock erkänna den välvilliga beredvillighet, hvarmed atskilliga här stationerade embetsverk äfvensom enskilda personer biträdt med underrättelser om de till deras befattningar hörande förhållanden. Vigtiga bidrag till utredande af landets statistik hafva under de sednare åren äfven lemnats af Finlands officiella blad och den periodiska pressen i allmänhet.

Statistiken är hos oss dock en ny vetenskap; oaktadt dessa värderika upplysningar, saknades likväl ännu öfver ganska makt-påliggande ämnen antingen alla materialier, eller voro de bristfälliga; önskan att komplettera dem, äfvensom en arbetsdryg embetsbefattning, hvilken tagit min tid i anspråk, hafva vållat uppskof. Vål har ändamålet dermed icke vunnits; ännu förekomma ganska kännbara luckor i materialet; dem jag icke förmått fylla; dock åren skynda och mana att verka medan dager är, och så lemnas då detta arbete, icke sådant jag önskat, utan sådant jag under närvarande förhållanden kunnat åstadkomma det, till allmänhetens välvilliga bedömande. Den nu utkommande förra delen hoppas jag nästinstundande år kunna låta efterföljas af den sednare.

Helsingfors d. 20 Dec.

1855.

Författaren.

INNEHÅLL.

Namn, historisk indelning, titel, omfång, gränser, administrativ indelning: Det Finska namnets ålder och betydelse, s. 1; historisk indelning, s. 2; de äldre provins-namnens betydelse, s. 2; titel och vapen, s. 3; omfång, s. 4; gränser, s. 5; indelning i län och härader, s. 5; Finlands area jemnförd med andra länders, s. 11.

Fysisk beskaffenhet: bergarter, s. 13; jordarter, s. 14; jordytans bildning genom eld, s. 14; genom vatten och höjning af landets yta, s. 15; landtryggen, s. 16; landtryggens sidoåsar, s. 18; högsta bergstoppar, s. 20; förteckning öfver vid gradmätningen bestämda punkters höjd, s. 21; Bottniska och Finska vikens olika höjd, s. 23; de särskilda landskapernas jordmån och beskaffenhet, s. 24; Fiuland omgifvande haf och vikar, s. 26; vattensystemer i det inre landet, s. 27; Lapplands vattensystem, s. 27; Österbottens vattensystem, s. 28; Satakunta vattensystem, s. 29; Kymmene vattensystem, s. 31; Wuoksens vattensystem, s. 33; mindre vattendrag i Åbo län, s. 36; i Nylands län, s. 37; i Wiborgs län, s. 38; kanaler, s. 38; plan om jernvägs-anläggning, s. 44.

Klimat: landets i allmänhet, s. 45; särskilda orters, s. 46; vinterns längd, s. 48; islossning, s. 48; nederbörd i Helsingfors, s. 49; vindar, s. 50; klimatets inflytande på helsan, s. 51; på lifslängden, s. 52.

Naturalster:

Anorganiska naturalster: granit, basalt, porfyr, s. 54; kalk m. fl. mineralier, s. 55; metaller, guld-anledningar, s. 57; silfver-anledningar, koppar, s. 59; zink m. fl. samt jern, s. 60; jernhandteringen, s. 62; mangan, tantalit, s. 70; svafvel, s. 70; mineralkällor, s. 71.

Organiska naturalster: floran i allmänhet, s. 71; vilda träd, s. 73; skogsmarken, s. 75; odling af fruktträd, s. 77; trädgårdsskötsel, s. 81; bär, s. 82; kryddgårdsskötsel, s. 83; jordbruket och dess utsträckning åt norr, s. 83; svedjebruk, samt dess förhållande till åkerbruket, s. 84;

kärr- och moss-odling, s. 85; bolag för dess bedrivande, med Regeringens understöd, s. 86; kärrens och mossarnes omfang, s. 87; det reguliera åkerbruket samt i landet odlade sädesslag, s. 87; förhållande emellan råg- och kornproduktion, s. 88; rag-utsäde och skörd omkring år 1830, s. 88; olika täthet vid rågsådden, s. 89; ragproduktionen de sednare åren, s. 90; rågtillgången, fördelad på befolkningen, s. 92; produktion af hvete, s. 92; korn-odling, s. 93; korn-afkastningens förhållande till befolkningen, s. 94; odling af hafra, s. 94; blandsäd och bohvete, s. 94; fördelning af hela spanmåls-tillgången pa befolkningen, s. 95; landets spanmålsbehof, s. 96; potatis-odling, s. 98; andra odlingsväxter, s. 99; åkerjordens vidd, s. 101; brödsurrogater, s. 102; ängsskötsel samt åtgärder till dess förbättrande, s. 102; de vanligaste foderväxter, s. 103; hö-afkastning, s. 104; ängsvidden, s. 105; förhållande emellan aker och äng, s. 105. — Åtgärder till landbrukets befrämjande, s. 106; hushållningssällskapet i Åbo, s. 106; dess verksamhet, s. 108; sällskapets fonder, s. 110; Mustiala landbruks-institut, s. 111; hushållningssällskapet i Uleaborg, s. 111; landtmannasällskapet i Ilmola, s. 111; landbruksfarmer i Wiborgs och Wasa län, s. 112. — Jordens statsekonomiska indelning, s. 113; hemmansnaturer, s. 113; mantal m. m., s. 115; hemmanens och mantalens antal ar 1850, s. 116.

Fauna: däggdjur, vilda, s. 119; husdjur, s. 121; åtgärder till deras förädling, s. 123; skada genom rofdjur, s. 124; jagt, s. 124; fåglar, vilda, s. 127; tama, s. 129; skytte, s. 130; amfibier, s. 130; fisket, s. 133; lägre djur-arter, s. 134.

Industri: Hemslöjd, s. 136. — Handtverkerier, s. 138; handtverkare å landet, s. 139; i städerna, s. 140; handtverkarnes förhållande till den öfriga befolkningen, s. 141; särskilda handtverks-yrken, s. 142. — Manufaktur- och fabriker år 1803, s. 143; deras vidare utveckling, s. 144; manufaktur-inrättningar ar 1843, s. 145; dito ar 1850, s. 147; Guvernörernes special-uppgifter öfver manufakturerna år 1850, s. 148; tillverkningsvärdet, s. 154; arbetarnes antal, s. 154; hinder för industriens uppkomst, samt åtgärder till densamma förkofran, s. 154; manufaktur-lane-fond m. m., mekaniskt institut och undervisningsanstalter för industri-idkare, s. 155. — Sagverk: i Nylands län, s. 157; i Åbo län, s. 158; i Tavastehus län, s. 160; i Wiborgs län, s. 161; i S:t Michels län, s. 162; i Kuopio län, s. 163; i Wasa län, s. 165; i Uleaborgs län, s. 167; öfver hela landet, s. 169.

Handel: De hufvudsakligaste export- och import-artiklar, s. 170; handeln ar 1836, s. 170; år 1841, s. 171; handelsförhållanden åren 1842—1846, s. 177; 1846 års export och import specificerade, s. 178 ff.; handeln ifrån 1847—1851, s. 199; 1851 års export specificerad, s. 200 ff.; samma ars import specificerad, s. 206 ff.; 1852 ars handelsförhållanden, s. 222; varuomsättningens tillväxt under 12 år, s. 222; förökad varuimport, s. 222; orsaker för handelns aftagande med Sverige, s. 223; exporten i allmänhet, s. 224; importens öfverskott öfver exporten, s. 225; allmänna reflexioner öfver handelsbalansen, s. 225; landets utgift for lyx-artiklar, s. 226; handelsflottan, s. 227; inkomna och utgångna fartyg, s. 228; landtmanna-fartyg samt deras sjöfart utom Finland, s. 229; handel med Danmark från 1846—1852, s. 230; med Tyskland, s. 231; med Holland, Belgien och England, s. 232; med Frankrike, Spanien, Portugal, Italien, s. 233; med Brasilien, Ostindien, Sitka, s. 234; hvalfiskeribolaget, s. 234; de enskilda Finska städernas andel i handelsrörelsen, s. 236; till de särskilda tullkamrarne inkomna och derifrån utgångna fartyg år 1852, s. 242; de enskilda Finska handelsorternas varuomsättning år 1852, s. 244 ff.; sjöhamnarnes ordningsföljd, med afseende å varuomsättning, import och export, s. 250; inhemsk handel, s. 250 ff.; ångbåtar och marknader, s. 253; de handlandes antal, s. 254; navigationsskolor, s. 255; åtgärder till befrämjande af handeln, s. 256; lotsar och fyrbakar, s. 257.

Namn, Historisk indelning, Titel, Omfång, Gränser, Administrativ indelning.

Det Finska namnet är ett årtusende äldre i historien än kännedomen om det land, hvilket för närvarande bär detsamma. Redan den Romerska häfdatecknaren Tacitus i första seklet af vår tideräkning känner utöfver de Germaniska folkslagens gränser ett okultiveradt nomadfolk, det han kallar Fenni. Den Grekiska geografen Ptolomæus, i 2:a sekl. e. Chr., omnämner ett folk Phinnoi såsom bosatt i trakten af Weichselströmmen. Mest känt blef namnet hos och igenom Skandinaviens Germaniska befolkning, hvilken sålunda betecknade sitt lands norra till annan folkstam hörande inbyggare, hvilka äfven af en del forskare blifvit ansedde för hela Skandinaviens ur-infödingar. Benämningen utvidgades sedermera till alla i norra och östra Europa bosatte, med dessa beslägtade folkslag. I inskränktere mening begagnades namnet Finne i Norrige för att beteckna det nordiska Skandinaviens nomader, hvaremot man i Sverige för dessa antog namnet Lapp och förflyttade det Finska namnet på det i öster om Baltiska hafvet, i hörnet der Finska och Bottniska viken sammanstöta med Östersjön, bosatte jordbrukande folk, och på det land, som beboddes af detsamma.

Namnets ursprung har blifvit härledt ifrån det i Isländskan och åtskilliga forngermaniska dialekter förekommande ordet *Fen*, *Fennen*, *kärr*, *morass*, och namnet Fenland eller numera Finland ansedt vara en öfversättning af *Suomiehen maa*, kärr-inbyggares land, hvilket skulle blifvit sammandraget till *Suomen maa*, eller det numera vanliga *Suomi*. Ehuru med namnet Finland ursprungligen endast vårt lands sydvestra del betecknades, så utbredde sig detsamma efterhand dock öfver hela landet. Enahanda var förhållandet med den inhemska benämningen *Suomen maa*, hvar-

med ännu i åtskilliga delar af det inre landet trakterna omkring Åbo företrädesvis benämnas, ehuru den numera vanligast brukas för att beteckna hela vårt land. I poetiskt och högtidligt språk nyttjas ock benämningarne *Suomen niemi*, *Suomen saari*, Finlands udde, Finlands ö. Namnet Suomi är dock äldre än vårt folks bosättning inom sina nuvarande boningsplatser, emedan spar af detsamma förekomma ej blott i norra Ryssland, utan jemväl inom Irtisch-flodens område. *)

Utom det egentliga eller af gammalt så kallade Finland, som sönderfaller i Åbo län och i Björneborgs län eller *Satakunta*, hvilken sednare benämning påminner om en åldrig fördelning af landet i *hundra*, förekommer sedan äldre tider vårt land indeladt i landskaperna *Nyland*, *Uusi maa*, *Tavastland*, *Hämeen maa*, *Karelen*, *Karjala* med *Savolax*, *Savo* eller *Savon maa*; *Österbotten*, *Pohjan maa* eller *Kainun maa* och *Åland*, *Ahvenen maa*, hvartill än komma nordostligaste delen af *Westerbotten* eller *Norrbottnen*, hela *Kemi* och en del af *Torneå* Lappmark.

Nylands Svenska benämning, hvaraf den Finska är en öfversättning, härledes ifrån de Svenska kolonister, hvilka på en tid, om hvilken historien icke lemna någon pålitlig underrättelse, vid Finska viken valt sig boningsplatser. Namnet Tavastland synes böra härledas ifrån det Forngöthiska ordet *tā* (tau), *upptöad*, således *fuktig*, *vatturik*, **) samt vara en öfversättning af den Finska benämningen, hvilken är sammansatt af det numera i Finskan förlorade, men i den beslägtade Estniskan och dess Dorpatiska dialekt ännu bibehållna ordet *häme*, *fuktig*, *våt*, och *maa*, *land*. ***) Namnet *Häme*, *Hämeen maa* och *Hämäläinen* befinnes äfven vara äldre än folkets bosättning härstädes, emedan benämningen äfven förekommer i Ryssland. Namnet Karelen deriveras med rätta ifrån det Finska *Karjala*, d. ä. ett på boskap rikt land. Öfver benämningen på *Savolax*, *Savo*, *Savon maa*, hafva flere, ehuru, som det vill synas, misslyckade förklaringar blifvit gifna. Sannolikast torde namnet böra härledas ifrån den i Ryska annaler förekommande benämningen *Savolotschier*, *Savolot-*

*) Castréns föredrag: Hvar låg det Finska folkets vagga? s. 19.

**) Ihres Glossar. ordet *tōa*, Björn Halderssons Isl. lex. ordet *thā*.

***) Hupels Ehstnische Sprachl. 2:e Aufl. Wörterb. s. 36.

schaner, på andra sidan om stora skogen bosatte, hvarmed ett i norra Ryssland bosatt Tschudiskt eller Finskt folkslag betecknades. Den Svenska benämningen på Österbotten förklaras af landets läge i öster om Bottenviken. Det Finska *Pohjan maa*, af *pohja, botten*, det yttersta af en sak, derföre också jordens yttersta ända eller Norden, således Norrland. Österbottens andra Finska benämning *Kainun maa*, hvarifrån de äldre Skandinavernes Qvenland och det hos Norrmännen ännu vanliga Qvener uppkommit, härledes ifrån ordet *kainu, lågländt*. Namnet Åland har sannolikast sitt ursprung ifrån det Göthiska ordet *å* eller *å, vatten*, och betyder således vattenland. *) Det Finska namnet betyder Abborland. Namnet Lapp har sin sannolikaste derivation ifrån det Finska ordet *loppi*, hvarmed en afsides belägen, föga bebodd skogstrakt betecknas. **)

Finland ansågs i äldre tider för hertigdöme. Birger Jarls yngste son Bengt bar, så vidt man känner, först hertiglig titel öfver detta land. Gustaf Wasa inskränkte denna benämning till landets sydvestra hörn, då han förlänade detsamma åt sin andra son Johan. Samme Johan upphöjde såsom Konung år 1581 Finland till värdighet af Storfurstendöme. ***) Af de enskilda landskaperna bär det egentliga Finland titel af hertigdöme, Nyland, Tavastland, Savolax, Österbotten och Åland af grefskaper och Karelen af hertigdöme.

Vapnet för hela Finland är ett af rosetter omgifvet upprätt stående, med storfurstlig krona betäckt lejon, hvilket i högra framramen håller ett uppåt vänt blankt svärd, och i den venstra en nedåt vänt sabel, på hvilken det med bakfötterna trampar; allt i rödt fält.

Det ifrån ålder sa kallade södra Finland, eller den del af det egentliga Finland, som är belägen i sydost om Aura å, har af Konung Gustaf I fått till vapen en öppen förgylld tornerhjälm med krona uppå, och tvenne gläfenstakar korsvis ofvanom hjälmen med förgyllda uddar och blåa fanor, i rödt fält. För norra Finland, d. ä. det egentliga Finland i norr och nordvest om Aura å,

*) Ihre, I, 3, 43. Radloff, om Åland, s. 4.

**) Warelius, Suomi f. 1847, s. 36.

***) Lagus, Acta Societat. Sc. Fenn. II, 638.

samt Kumogårds, d. ä. i det närmaste det nuvarande Björneborgs län, utgör vapnet en upprätt stående björn med ett förgylldt draget svärd emellan tvenne stjernor uti främre ramarna, i ett till hälften rödt, till hälften silfver fält. Nylands vapen är en silfverbåt emellan tvenne strömmar, i himmelsblått fält, med en grefflig krona ofvanom. Tavastlands: ett gyllene lodjur med 3 stjernor öfver och 3 rosor under, i rödt fält och med grefflig krona öfver skölden. Savolax': en gyllene med pil uppspänd båge i svart fält och grefflig krona deröfver. Karelens: tvenne harneskbeklädda mot hvarandra huggande krökta armar, hållande i ena handen en sabel, i den andra en pil, i rödt fält och hertiglig krona deröfver. Österbottens: sex hermelineer i blått fält, hvaröfver finnes en grefflig krona. Ålands: en elg med ring om halsen i blatt fält och grefflig krona. Lapplands: en naken vild man, omgjordad med ett bälte af löf, klubba på axeln och krona på huvudet, i rödt fält; skölden betäckt med grefflig krona.

Finlands fasta land sträcker sig ifrån $59^{\circ} 48'$ till $70^{\circ} 6'$ nordlig latitud, och i sin största utsträckning i vester och öster ifrån $38^{\circ} 35'$ till $50^{\circ} 2'$ longitud ifrån Ferro. Den sydligaste punkten Hangöudd ligger under $40^{\circ} 30'$ long.; den nordligaste der Skorajoki sammanflyter med Tana elf, nära insjön Pulmajaur eller Pulmajärvi vid Norska gränsen, vid omkring 46° longitud. Landets största utsträckning ifrån norr till söder utgör $154\frac{1}{2}$ geogr. mil eller omkring 1080 verst. Landets vestligaste punkt är Hermansörns udde i Nerpes socken af Wasa län och dess ostligaste vid Ounasjärvi sjö i Suojärvi socken af Wiborgs län. Afstandet omkring 570 verst.

Det areala innehållet har af geograferne blifvit uppgifvet till 6400 geogr. qv. mil; men enligt nyare beräkningar, har man dock funnit denna uppgift vara 400 mil för ringa. Enligt framlidne Professoren D:r Hällströms med tillhjälp af de Hermelinska kartorna verkställda beräkning, utgör areala innehållet 6831, och enligt en af Matheseos-Adjunkten D:r Borenius så väl å de Hermelinska som å Eklundska kartan anställd kalkyl 6844 geogr. qv. mil. Da dessa af Hällström och Borenius uppgifna resultater, ehuru verkställda enligt skiljda metoder, på en så stor area föga divergera, synas de komma sanningen nära nog. Som Borenius, utom det att han bestämt hela landets area, jemväl uppgifvit de sär-

skilta länens storlek, enligt landets nuvarande indelning, så hafva vi här nedanföre begagnat hans beräkning.

I detta omfång gränсар Finland i norr till konungariket Norrige, hvarifrån det skiljes genom den 1295 fot öfver hafvet belägna sjön Jedeke, den något i söder om den egentliga Norska fjällryggen framstrykande höjdsträckning, som bildar vattenskillnaden emellan Östersjön och Ishafvet, Skekkemjoki, Enarejoki och Tenojoki eller Tana-elf. Uti vester skilja sjöarne Koltajaur, Kilpisjaur, några mindre vattendrag samt floderna Kängömäs, Muonios och Torneås strömfåror äfvensom Torneå elfs vestra och mindre utloppsgren, bäcken Näran, Finland ifrån Sverige, hvarest Bottniska viken utgör gräns. I sydvest stöter landet till Östersjön, i söder till Finska viken, i sydost till guvernementet S:t Petersburg, i öster till sjön Ladoga, guvernementerne Olonetz och Archangel, samt på en liten sträcka mot Norrige. Emot Archangel bildar landtäsen Maanselkä till någon del, och emot S:t Petersburg bäcken Sestra, Systerbäck eller Rajajoki (d. ä. gränsflod), samt några mindre bäckar, en naturlig gräns.

Sedan den 24 Mars (5 April) 1831 är Finland i administrativt afseende indeladt i 8 län, nemligen:

Nylands län, 234 geogr. qv. mil, som innefattar största delen af det lika benämnda landskapet, jemte ett litet stycke af Tavastland, nemligen en del af Orimattila och Ithis. Dess vapen är det för landskapet Nyland antagna. Länet delas i 4 härader:

a) *Raseborgs vestra härad*, bestående af Ingå socken med Degerby kapell och Fagerviks bruksförsamling, Karis socken med Snappertuna kapell och Svartå bruksförsamling, Pojo socken, Ternala socken med Bromarfs kapell, Karis-Lojo socken med Sammatti kapell samt Kisko bohl. — *Ekenäs stad* och *Hangöudds fästning* äro belägna inom häradet.

b) *Raseborgs östra härad*, som utgöres af Esbo, Kyrkslätt och Sjundeå socknar, Lojo socken med Nummis och Pusula kapeller, samt Wichtis socken med Pyhäjärvi kapell.

c) *Helsinge härad*, som består af Helsinge, Nurmjärvi och Mäntsälä socknar, Sibbo socken med Östersundom kapell, Thusby socken med Mariefors bruksförsamling samt Borgå socken med Borgnäs, Askola och Pukkila kapeller. — Inom häradet belägna *Helsingfors* och *Borgå städer*, samt *Sveaborgs fästning*.

d) *Perno härad*, bestående af Perno socken med Liljendals kapell och Forsby bruksförsamling, Mörskom socken, Lappträsk socken med Artsjö kapell, Strömfors kapell, Elimä socken med Anjala kapell, Ithis socken samt en del af Orimattila socken. — Inom häradet *Lovisa stad* och *Svartholms f. d. fästning*.

Åbo och Björneborgs län med Åland, 488 g. qv. mil, som innefattar det egentliga Finland, större delen af Satakunta, Åland samt Kisko socken af Nyland. Vapnet är det egentliga Finlands och Björneborgs läns förenadt. Länet är indeladt i 10 häradar:

a) *Ålands härad*, som utgöres af Saltviks socken, Sunds socken med Wårdö kapell, Kumlinge socken med Brändö kapell, Föglö socken med Sottunga och Kökar kapeller, Lemlands socken med Lumparlands kapell, Hammarlands socken med Eckerö kapell, Jomala socken, Finströms socken med Geta kapell. — *Skarpans* fästningsverk belägna inom häradet.

b) *Wehmo härad*, bestående af Letala, Pyhämaa och Nykyrko socknar, Töfsala socken med Iniö, Gustafs och Welkua kapeller, Wehmo socken med Lokalax kapell samt Nystads landsförsamling. — *Staden Nystad*.

c) *Wirmo härad*, innefattande Nagu socken, Korppo socken med Houtskärs kapell, Rimitto socken med Merimasku kapell, Wirmo socken med Karjala, Wehmais och Mietois kapeller samt Lemo socken med Willnäs kapell.

d) *Piikie härad*, innefattande Sagu socken med Karuna kapell, Pargas och Pemar socknar, Piikkis socken med Kuusto kapell, S:t Karins eller Nummis socken med Kakskerta kapell. — Östra delen af *Åbo stad* ligger inom häradet.

e) *Halikko härad*, innefattande Kimitto socken med Dragsfjerds, Westanfjerds och Hiittis kapeller, Bjerno socken med Finby och Öfverby kapeller, Kisko socken med Suomusjärvi kapell, Kiikala socken, Uskela socken med S:t Bertils kapell, Halikko socken med Angelnieniemi kapell och en del af Somero socken.

f) *Nedre Satakunta härad*, innefattande Ufsby socken med Påmarks, Norrmarks, Kulla, Nakkila och Hvittisbofjerds kapeller, Sastmola socken med Siikais kapell, Eura socken med Kiukais och Honkilax kapeller, Eura Åminne socken med Luvia kapell, Lappo socken, Raumo landsförsamling, Hinnerjoki kapell af Letala

socken, samt en del af Yläne kapell af Pöyttis pastorat. — Städerna *Björneborg* och *Raumo*.

g) *Öfre Satakunta öfredels härad*, Ikalis och Kankaanpää socknar jemte Karvia, Parkano och Honkajoki kapeller, Tavastkyrö socken med Wiljakkala kapell samt en del af Ruovesi socken med Kuru kapell.

h) *Öfre Satakunta medledels härad*, innefattande delar af Messuby socken och Teisko kapell, Birkkala socken med Harju och Ylöjärvi kapeller samt delar af Wesilax socken med Tottjärvi kapell, Karkku socken med Suoniemi kapell, Mouhijärvi socken med Suotenniemi och Lavia kapeller, Tyrvis socken med Kiika kapell. — *Tammerfors'* stad.

i) *Öfre Satakunta nedredels härad*, innefattande Loimjoki socken med Alastaro och Metsämaa kapeller, Oripää kapell af Pöyttis socken, Hvittis socken med Wambula och Kauvatsa kapeller, en del af Pungalaitio socken, Kumo socken med Harjavalta kapell, Kjulo och Säkylä socknar.

k) *Masku härad*, innefattande Pöyttis socken med en del af Yläne kapell, S:t Mårtens socken med Koskis, Eura och Karinais kapeller, Lundo socken med Brunkkala kapell, Nousis socken, Masku socken med Wahto och Rusko kapeller, Reso socken med Nädendals landsförsamling, S:t Marie socken med Paatis kapell. — *Vestra delen af Åbo stad* samt staden *Nädendal* ligga inom häradet.

Tavastehus län, 343 g. qv. m., bestående af större delen af Tavastland, den del af Satakunta, som ligger i öster om Ruovesi, Näsijärvi och Pyhäjärvi stora sjöar, och inbegripes under namn af Satakunta härad i Tavastehus län, samt Loppis socken af Nyland. Vapnet detsamma som för Tavastland. Länet delas i 5 häradar:

a) *Öfre Hollola härad*, utgöres af Padasjoki socken med Kuhmois kapell, Hollola socken med Kärkölä och Nastola kapeller, Asikkala socken, en del af Orimattila socken jemte Koskis kapell af Lampis socken.

b) *Nedre Hollola härad*, utgöres af Wåno socken med Rengo kapell, Tavastehus landsförsamling, Janakkala socken med Hausjärvi kapell, Loppis socken, Hauho socken med Tuulois och Luopiois kapeller samt Lampis socken. — *Tavastehus stad* inom häradet.

c) *Öfre Sääksmäki härad*, innefattande Hattula socken med Tyrväntö kapell, Pelkäne och Sahalax socknar, Kuhmalax kapell af Kangasala socken, Längelmäki socken med Kuorehesi kapell, Eräjärvi kapell af Orihvesi socken samt Jämsä socken med en del af Korpilax kapell.

d) *Nedre Sääksmäki härad*, innefattande Kalvola, Sääksmäki, Akkas och Urdiala socknar, en del af Pungalaitio socken, Tammela socken med Humppila, Berttula och Jökkis kapeller samt Somero socken med Sommarnäs kapell.

e) *Satakunta härad*, innehållande Lempälä, Kangasala och Orihvesi socknar jemte delar af Ruovesi, Birkkala och Wesilax socknar, samt Messuby socken med Teisko kapell.

Wiborgs län, 779 g. qv. m., som utgöres af södra delen af Karelen, en del af Nyland, nemligen kustsocknarne Pyttis, Kymmene, Weckelax och en del af Wederlax, en liten del af Tavastland, nemligen Walkeala socken, samt södra delen af Savolax, nemligen trakterna kring Saimen. Vapnet är Ryska Riksörnen och i hjertsköldens nedre afdelning ett Latinskt W, i den öfre 3 kronor. Länets delar i 9 häradar:

a) *Stranda härad*, innehållande Wiborgs socken med Kakkis kapell, Nykyrka socken med Kuolemajärvi kapell, Björkö socken samt Lavansaari och Seiskari m. fl. utöar. — Staden *Wiborg*.

b) *Kymmene härad*, innehållande Säckjärvi, Wederlax och Pyttis socknar, Weckelax socken med Sippola kapell, Kymmene socken samt Hogland, Tyttersaari m. fl. utöar. — Staden *Fredrikshamn*, fästena *Kymmene* och *Ruotsinsalmi*.

c) *Lappvesi härad*, innehållande Walkiala, Luumäki, Lappvesi, Klemis, Taipalsaari och Savitaipal socknar jemte Suomeniemi kapell. — Staden *Willmanstrand*.

d) *Jääskis härad*, bestående af Joutseno socken, Ruokolax socken med Rautjärvi kapell, Jääskis socken med Kirvus kapell och S:t Andreæ socken.

e) *Euröpää härad*, innehållande Mohla socken med Heinjoki kapell, Kivinebb, Walkjärvi och Rautus socknar.

f) *Kexholms södra härad*, innehållande Sakkola socken med Metsäpirtti kapell, Pyhäjärvi, Räisälä och Kexholms socknar, Kaukola kapell samt Hiitola socken med Illmes och Tjurola kapeller. — Staden *Kexholm*.

g) *Kexholms medledels härad*, bestående af Kronoborgs, Parikkala och Jakimvaara socknar.

h) *Sordavala härad*, som utgöres af Sordavala, Uguniemi och Ruskeala socknar, jemte Leppälax kapell. — *Sordavala stad*.

i) *Salmis härad*, som utgöres af Imbilax socken med Kii-telä kapell, Suistamo och Salmis socknar samt en del af Suojärvi socken med Korpiselkä kapell.

S:t Michels län, 431 g. qv. m., innefattar mellersta delen af Savolax och östra delen af Tavastland, som inbegripes uti Heinola härad. Vapnet, deladt i tvenne fält, framställer å det ena en spänd båge, å det andra tvenne från hvarandra böjda armar, af hvilka den ena håller en pil, den andra ett svärd i handen. Länet utgöres af 4 härader:

a) *Heinola härad*, som utgöres af Heinola socken, Syssmä socken med Luhanko kapell, Gustaf Adolfs socken med Joutsa och Leivonmäki kapeller, den till S:t Michels län hörande delen af Korpilax kapell samt Mäntyharju socken. — *Heinola stad*.

b) *S:t Michels härad*, innefattande Kangasniemi, Kristina och S:t Michels socknar med Hirvensalmi kapell. — *S:t Michels stad*.

c) *Jokkas härad*, innefattande Pieksämäki socken med Hauki-vuori kapell, Jorois, Jokkas och Puumala socknar.

d) *Rantasalmi härad*, innefattande Sulkava, Säminge, Keri-mäki och Rantasalmi socknar, jemte Heinävesi kapell. — *Staden Nyslott*.

Kuopio län, 800 g. qv. m., hvartill höra norra delen af det till Finland hörande Karelen, norra Savolax samt Rautalampi socken af Tavastland. Vapnet framställer tvenne harneskbeklädda, med svärd beväpnade, mot hvarandra huggande armar. Länet delas i 6 härader:

a) *Pielisjärvi härad*, innefattande Nurmis socken med Rauta-vaara bönehusdistrikt, Pielisjärvi och Junga socknar.

b) *Ilomants härad*, innefattande Ilomants socken med Eno kapell och den till Kuopio län hörande andel af Suojärvi socken, Töhmajärvi socken med Kihitelysvaara kapell samt Pelgjärvi socken.

c) *Libelits härad*, innehållande Kaavi och Libelits socknar, Kontiolax kapell och Polvijärvi bönehus, Kiides socken och Brä-kylä kapell samt Kesälax socken. — *Staden Joensuu*.

d) *Idensalmi härad*, innehållande Idensalmi socken med Kiuruvesi kapell och Lapinlax bönehus samt Nilsä socken.

e) *Kuopio härad*, innehållande Kuopio socken med Karttula, Maaninga och Tuusniemi kapeller samt Pielavesi socken. — Staden *Kuopio*.

f) *Rautalampi härad*, innehållande Rautalampi socken med Suonijoki och Hangasalmi kapeller samt Leppävirta socken.

Wasa län, 757 g. qv. m., innefattande södra Österbotten, norra Satakunta, nemligen delar af Ruovesi och Keuru pastorater, samt norra delen af Tavastland, utgörande Laukkas, Saarijärvi och Wiitasaari socknar. Vapnet framställer en vas. Länet består af 5 härader:

a) *Korsholms södra härad*, innehållande socknarne Lappfjerd med Storå och Sideby kapeller, Bötom predikogäll, Nerpes med Korsnäs kapell, Östermark, Malax med Solf kapell, Pörtom och Petalax predikogäll, Mustasaari med Qveflax kapell och Replott predikogäll, Laihela med Jurva kapell, Ilmola med Kauhajoki, Kurikka, Jalasjärvi och Peräseinäjoki kapeller jemte en del af Nurmo predikogäll. — Städerna *Wasa*, *Kristinestad*, *Kaskö*.

b) *Korsholms medledels härad*, innefattande socknarne Lillkyro, Storkyro med Ylistaro kapell och Orisbergs bruksförsamling, Wöro med Oravais och Maxmo kapeller, Lappo med Kauhava och Ylihärmä kapeller jemte delar af Alahärmä kapell och Nurmo predikogäll, samt Ny-Karleby socken med Munsala kapell. — *Ny-Karleby* stad.

c) *Korsholms norra härad*, innefattande socknarne Pedersöre eller Pedersö med Larsmo, Esse och Purmo kapeller, Kronoby med Teirijärvi kapell, Gamla Karleby med Nedervettil, Kaustby och Öfvervettil kapeller, Perho predikogäll, Kelviå med Ullava predikogäll, Lohteå med Ylikannus och Toholampi kapeller jemte Himango och Lestijärvi predikogäll. — Städerna *Gamla Karleby* och *Jakobstad*.

d) *Kuortane härad*, innefattande socknarne Lappajärvi med Evijärvi, Windala och Alajärvi kapeller samt Kortessjärvi, Soini och Lehtimäki predikogäll. Kuortane med Kuortane kapell och Töysä predikogäll, Keuru med Pihlajavesi och Muldia kapeller samt Wirdois och Etsäri kapeller af Ruovesi pastorat.

e) *Laukkas härad*, innehållande socknarne Laukkas med Jyväskylä och Sumiais kapeller, jemte Kuivasmäki eller Petäjävesi

kapell af Jämsä pastorat, Saarijärvi med Karstula kapell och Kuukkajärvi eller Urais bönehusförsamling samt Wiitasaari socken med Pihtipudas och Kivijärvi kapeller. — *Jyväskylä* stad.

Uleåborgs län, 3012 g. qv. m., hvartill höra norra Österbotten med Kajana, samt de med Finland förenade andelarne af Westerbotten och Lappmarkerne, har till vapen det för Österbotten af ålder brukliga, och delas i 5 häradar:

a) *Salo härad*, som innefattar Haapajärvi socken med Pidisjärvi och Reisjärvi kapeller, Kalajoki socken med Ylivieska, Alavieska, Rautio och Sievi kapeller, Pyhäjoki socken med Kärämäki, Pyhäjärvi, Haapajärvi, Oulais och Merijärvi kapeller, Siikajoki socken med Frantsila, Paavola och Revolax kapeller, Piippola socken med Pulkkila och Gestilä kapeller samt Karlö socken. — Staden *Brahestad*.

b) *Uleå härad*, innefattande Limingo socken med Kembele, Törnävä, Temmes och Lumijoki kapeller, Ulea socken med Uleå-salo kapell, Muhos med Utajärvi kapell, Pudasjärvi, Ijo med Neder- och Öfver-Kiminki, Haukipudas och Kuivaniemi kapeller samt Kausamo socken. — Staden *Uleåborg*.

c) *Kajana härad*, innefattande socknarne Paldamo med Kajana och Säresniemi kapeller, Hyrynsalmi med Suomussalmi, Puolango och Ristijärvi kapeller, Sotkamo med Kuhmoniemi kapell. — Staden *Kajana*.

d) *Kemi härad*, som innehåller socknarne Kemi med Tervola och Simo kapeller, Neder-Torneå med Karungi kapell, Öfver-Torneå med Turttula kapell, Rovaniemi, Kemiträsk med Kuolajärvi lappmarks församling. — Staden *Torneå*.

e) *Lappmarkens härad*, bestående af Muonioniska socken med Enontekis kapell, Sodankylä socken med Kittilä kapell och Utsjoki socken med Enare kapell.

Jemförde med andra länder till sin area, är Nylands län icke mycket mindre än konungariket Sachsen (271 g. qv. m.); Åbo och Björneborgs län, på 32 qvadratmil nära, lika med konungariket Nederländerne (510 qv. m.); Tavastehus län närmast lika med konungariket Würtemberg (348 qv. m.); Wiborgs län med 100 qv. mil i storlek öfverträffande konungariket Belgien (680 qv. m.); S:t Michels län 15 qv. mil större än storhertigdömet Toscana (416 qv. m.); Kuopio län endast 11 qv. mil mindre än

Kyrkostaten (811 qv. m.); Wasa län omkring 60 qv. mil större än konungariket Hannover (695 qv. m.), och slutligen Uleåborgs län endast 27 qv. mil mindre än konungarikena Portugal (1722 qv. m.) och Sardinien (1317 qv. m.) tillsammansantagne (3039 qv. m.). Söker man en sammanhängande landmassa i det sydligare Europa, som svarar emot Finlands area, så omfatta de länder, hvilka begynna vid floden Memel och Preussiska monarkins östra gräns och sluta i vester om Rhenfloden vid Preussiska gränsen mot Holland, Belgien och Frankrike, samt ifrån den Österrikiska monarkins, Bayerns, Kurhessens, Waldecks och Nassaus norra gränser i söder sträcka sig till Nordsjön, Eiderfloden och Östersjön i norr, och hvilka innefatta konungarikena Preussen (4999 qv. m.), Sachsen (271) och Hannover (695), storhertigdömena Mecklenburg-Schwerin och Strelitz (259) samt Oldenburg (114), storhertigdömet och hertigdömena Sachsen (178), hertigdömena Holstein och Lauenburg (172), furstendömena Reuss (27), Schwarzburg (36), Anhalt (47) och Lippe (30), samt hansestäderna Hamburgs (7), Lübecks (6) och Bremens (3) områden, jemnt lika stor area som Finland, eller 6,844 geografiska qvadratmil.

Den oss veterligen nyaste, och enligt å general-landtmäterikontoret härstädes befintliga materialier anställda beräkning är gjord af Öfver-Inspektoren Gylden, och har benäget blifvit oss meddelad; enligt densamma skulle landets hela area utgöra 6835,2 geografiska qvadratmil, hvilka, fördelade på länen, utgjorde för:

Nylands län	209,9	qv. m.
Åbo	464,2	” ”
Tavastehus	328,3	” ”
Wiborgs	790,5	” ”
S:t Michels	420,2	” ”
Kuopio	786,9	” ”
Wasa	737,4	” ”
Uleåborgs	3097,8	” ”

Äfven denna beräkning skiljer sig till sin totalsumma föga ifrån de föregående, och borde, såsom verkställd enligt alla hittills tillgängliga materialier, komma sanningen nära nog. Ännu ytterligare noggrannhet står dock att förvänta, enär de af Regeringen påbjudna och om sommaren 1847 påbegynta geografiska ortsbestämningarne hunnit fullbordas och beräknas.

Fysisk beskaffenhet.

Till sin naturliga beskaffenhet bildar Finland öfvergången ifrån det Skandinaviska berg- och alp-landet till det östra Europas vidsträckta slättland, visande ännu till berg- och kust-formation likhet med den Skandinaviska halfön, men närmande sig det Ost-Europeiska slättlandet genom bergsträckornes relativt ringa höjd. Denna öfvergång ifrån berg- till slättland företer sig på landets yta såsom en ständig omväxling af höjder och dalar, hvilka blott på få ställen utbreda sig till vidsträcktare slätter. Liksom i Norden i allmänhet, är äfven uti Finland den så kallade gråstenen mest rådande. Denna formation beskrifves af Berzelius på följande sätt: "Gråsten är en blandning af tre särskildta kroppar. En del af de blandade kropparne äro hvita, perlgrå eller rödaktiga och visa vid brytningen antingen en enda slät yta, eller flera släta ytor, med likasom trappsteg dem emellan; dessa kallas *fältspat*. En annan del korn, omblandade med dessa, äro också hvita eller gråaktiga, men hafva icke sådana släta ytor; dessa äro *quarts* eller kattflinta; och emellan de nu nämnde ligga andra oftast mycket finare korn, af en mörk, nästan svart färg, som, då man hårdt trycker dem med nageln eller med udden af en knif, smula till fina fjäll. Dessa kallas *glimmer*, kattgull eller kattsilfver. Efter den olika myckenhet, som af dessa tre beståndsdelar förekomma, indelas gråstens-bergarten i 3 olika slag: 1) *Granit* kallas den, som är fattigast på glimmer, och hvari fältspat, quartz och glimmer ligga jemnt om hvarandra blandade, samt glimmerfjellens plattsidor vända i alla möjliga riktningar. Fältspaten utgör merändels den ymnigaste beståndsdel af graniten. 2) *Gneis* håller icke allenast mycket mera glimmer än graniten, utan glimmerfjellen ligga också med sina flatsidor vända åt samma håll, så att, då den slås sönder, så ser man på en sida idel flatsidor. 3) *Glimmerskiffer* låter klyfva sig i tunna skifvor." Alla dessa stenarter, eller graniten, gneisen och glimmerskiffern, äro de i Finland mest vanliga beståndsdelar af bergen. Dessutom förekommer talkskiffer: "då gråstenen i stället för glimmer innehåller

ett annat med denna nära beslägtadt mineral, som äfvenledes bildar fjell, men mindre tydligt bladiga än glimmerns samt mycket lösare, så att de stundom kännas liksom feta för fingret. Dessa kallas *talk*. Då dessa talkfjell utgöra hufvudmassan i bergarten och lägga sig platt på hvarandra, så bilda de *talkskiffer*. Då fjellen äro så fina, att all skiffriighet försvinner, så bilda de en tät, men lätt bearbetad stenart, som kan skafvas, sågas och svarfvas, och på den grund får namn af *tälgsten*. Då talkskiffern åter är blandad med mycket kvarts, så ger den en icke smältbar men stadig och fast stenart, som under namn af *ställsten* användes i masugns-byggnader." Äfven talkskiffer, tälg- och ställsten utgöra beståndsdelar af våra berg. Vidare bestå bergen af lerskiffer, syenit, diorit och grönsten. Förnämligast framstryka sandåsar, hvilka, bildade af flygsand, innesluta större eller mindre granit- och gneis-block. Också utmärker sig en kvartsgång, som i riktning ifrån NV. till SO. ifrån Torneå och Kemi, der den bildar Kivalo-berget, fortgår åt Kajana, och vidare åt Kaavi och Nilsä samt Eno i Kuopio län till Suojärvi socken i Wiborgs län och Olonetzka gränsen. *)

Af jordarter finnas allmännast lera och pöslera, sand, sandmylla, kärr- och matmylla samt grus. Af dessa äro leran, sandmyllan, mat- och kärrmyllan tjenligast för odling, hvaremot sanden, pösleran och det ofta med klappersten uppfyllda gruset påkalla odlarens hela ansträngning för att bringas till vextlighet. Snäckjord förekommer på Korppo i Åbo skärgård, i Kumlinge och Finström på Åland samt i Wöro i Österbotten.

Hvad jordytans bildning beträffar, så har, då graniten (som, enligt geologernes åsigt, är en plutonisk formation) bildar en så vidsträckt del af landets yta, elden ofelbart till dess daning i betydlig mån bidragit; andra bergs formationer, såsom skiffern och kalken, vittna åter om neptuniskt eller vattnets inflytande. Dessa mäktiga krafter hafva således inverkat, för att gifva Finlands yta dess formation. Af den observation, att isynnerhet i det mellersta landet marken genomskäres af långa, ifrån NNV. till SSO. parallelt med hvarandra, och med de ofta i samma riktning utsträckta vattendragen, af sand, lera och berg sammansatta åsar, hvarvid

*) Eichwald, *Urwelt Russlands*, 2:s Heft., s. 122 f.

bergen icke sällan förete en slät och likasom slipad yta, med inskränningar och strimmor, som visa inverkan af något yttre våld, har man dragit den slutsats att denna yta blifvit formad och erhållit sin skapnad genom en mäktig vattufloed och väldiga ismassor, hvilka fordom i hufvudriktning ifrån NNV. till SSO. vältrat sig öfver landet, eller, hvilket är detsamma, att landet i en aflägsen forntid varit sjöbotten, samt efterhand höjt sig öfver vattnet. De lösa, söndersplittrade, mäktiga stenmassor, hvilka isynnerhet i östra delen af landet förekomma, men icke heller annorstädes saknas, anse geologerne vara ifrån aflägsna bergshöjder bortsläpade utaf dem omgifvande isflottor och, sedan desse smultit, kvarlemnade på marken. Exempel på isflottornas styrka att förflytta stora infrusna stenblock lemna, utom många andra på utländsk ort, en om vintern 1837—1838 inträffad händelse, då en sten af 1 million markers vikt ifrån Finska kusten flyttades till stranden af Hogland. *)

Antagandet af ett högre vattenstånd, som fordom öfversvämmat landet, bekräftas äfven genom ett märkeligt, långsmed hela Finska kusten iakttaget fenomen, nemligen landets ständiga tillväxt eller höjning, hvarigenom dels förut tjenliga hamnar uppgrundats, dels ännu i mannaminne af vatten betäckta och med mindre farkoster befarna ställen förvandlats till fast land. Till bestyrkande af denna åsigt tjena ock, att på ställen, som nu utgöra fast land, enligt hvad ofvanföre blifvit nämnt, snäckjord förekommer, äfvensom lemningar af mollusker, såsom t. ex. i trakten af Nådendal 60, och på Kampen vid Helsingfors 20 fot öfver hafvet. **) Inom flodbäddarne och invid deras utlopp tillkommer denna höjning genom tillandning, genom gyttja, jord och grus, som floderna under sitt lopp medföra och närmare utloppet fälla; och hafsbottens höjning på andra ställen, der flodernas tillflöden icke kunna inverka, hafva äldre naturforskare tillskrifvit vattnets minskning, hvarigenom en skenbar höjning af marken skulle tillkommit. Deremot förklara nyare geologer detta fenomen såsom en verklig utvidgning af jordskorpan, framkallad genom i jordens inre verkande expansiva krafter, ej olika dem som åstadkomma jordbäf-

*) Lyell, Veränderungen der unorganischen Welt, s. 73.

**) Nylander, Flora Helsingf., p. 11, not.

ningar, ehuru verkande mindre våldsamt, men deremot jemnt ut-hållande. *) En sådan markens höjning har, enligt anställda observationer, befunnits utgöra i Bottniska viken ifrån Torneå till Stockholm och på andra kusten till Wasa $4\frac{1}{2}$ fot på ett sekel; i södra Finland deremot, vid Östersjöns och Finska vikens kust, fanns landet på lika lång tid hafva höjt sig icke fullt 2, eller 1,98 fot. **)

Landets yta höjer sig till 3 à 400 fot öfver hafvet, på sina ställen till 6 à 700 och någon gång till 800'. I allmänhet före-ter sig en höjning ifrån vester och söder till öster och norr; och de nordöstra landskaperne norra Karelen och Kajana, äfvensom det nordligaste landskapet Lappland, äro äfven de högst belägna i vårt land.

Landet genomskäres för öfrigt i hela sin vidd af en stundom smal, stundom till högslätt sig utbredande, ofta af berg, men ofta äfven af sand, grus och klappersten bildad, också af kärr och sjöar betäckt eller genomskuren och afbruten, på sina ställen skogbeväxt ås, *Maanselkä*, landets rygg, landtrygg benämnd. Den är en fortsättning af den Skandinaviska bergåsen och be-gynner vid Haldefjäll, vid norra ändan af Enontekis Lappmark,

*) Humboldt, Kosmos, I, 223, 313. Lyell, Veränderungen der unorganischen Welt, s. 76.

**) Se Hällström: Ny mätning af Åbo Slotts höjd öfver hafsytan, uti Acta Societat. Scient. Fenn., I, 519 ff., der förf. yttrar: "Då äldre vattenstands-märken i sednare tider blifvit granskade, har det befunnits att den apparenta vattensänkningen i Bottniska viken, eller den verkliga höjningen af dess stränder, på den vestra sidan ifrån Torneå till Stock-holm och på östra till trakten af Wasa, nära nog uppgår till $4\frac{1}{2}$ fot för 100 år." För att bestämma höjningen i södra Finland, valdes ibland andra ställen Åbo slotts höjd öfver hafvet att undersökas, hvilken ar 1750 blifvit mätt af dåvarande Professorn, sedermera Biskop Gadolin, då det be-funnits att det jordfasta hälleberg, hvarpå slottets nordvestra torn hvilade, stod 24,2 fot öfver vattenytan. Vid en ny mätning i Sept. 1841 hade samma ställe höjt sig till 25'93 öfver hafvets yta vid vattnets medel-stand, hvilket således på de förflutna 91 åren utgjorde en höjning af 1'75, eller för 100 år 1'92. Denna uppgift, sammanställd med ena-handa mätningar i Karlshamn vid Hangöudd åren 1754, 1796, 1800, 1821 och 1837, å Jussarö 1800 och 1837 samt å Sveaborg 1800 och 1840, lemnar som medelresultat för landets höjning i södra Finland ofvan uppgifna 1'98

der den bildar gräns emot Norrige, under vid pass $68^{\circ} 12'$ lat. och $41^{\circ} 12'$ long. Vid *Peldovaddo* bergstopp inträder den inom Finskt område och genomskär i sydostlig riktning, under namn af *Peldovuoma tunturi*, och sedermera i ostlig direktion som högmossa, hvilken bildar vattenskillnad emellan Bottenviken och Is-hafvet, samt vidare åter som fjäll, *Suoloselg* eller *Saariselkä*, *) Finska Lappmarken emellan Sodankylä och Enare, samt uppnår Archangelska guvernementets gräns ungefär vid $47^{\circ} 22'$ long. och $68^{\circ} 17'$ lat. vid *Talkkunaovi* berg, der en annan höjdsträckning, som ifrån Finlands nordligaste snut eller ifrån den punkt der Tana elf lemnar Finska området, i öster om Enare Träsk strukit åt söder och bildat gräns emellan Ryssland och Finland, jemväl tillstöter. Vid *Talkkunaovi* grenar sig höjdsträckningen åter, och medan den ena grenen framskrider åt sydost, längs med gränsen af Archangel och Uleåborg, afgår hufvudgrenen genom östra delen af Kemi Lappmark öfver Kuolajärvi och Kuusamo samt förenar sig åter med gränshöjderna vid omkring $65^{\circ} 50'$. Medan denna gräns-ås under mångfaldiga krökningar, samt med en höjd af 6—700 fot, åtskiljer Archangel och Uleåborg, afviker hufvudgrenen af Maanselkä vid omkring $65^{\circ} 30'$ lat. ifrån densamma, med hufvudriktning åt sydvest samt parallelt med Bottniska vikens kust, åtskiljer Kajana härad ifrån den öfriga delen af Uleåborgs län, och vidare Savolax, Tavastland och Satakunta ifrån Österbotten samt inträder mellan 40 och 41° long. ifrån norr in i Åbo län, der den bildar Ikalis och Tavastkyro moar. Denna landthöjd, hvilken såsom ett ömsom bredare, ömsom smalare bälte stryker genom landet, utgör Finlands största upphöjning, som i nordost uppnår 800 fot och deröfver, men efterhand sänker sig till 500 och 400 fot. Under sin vidare fortsättning vänder sig Maanselkä åt sydost, med en höjd af omkring 3—400 fot, och stryker, afbruten af Kumo elfs vattendrag, genom Birkkala och Wesilax i Åbo län, inom Tavastehus län genom Urdiala till Loppis, der dess sydligaste upphöjning tyckes inträffa, och vidare genom Hausjärvi kapell af Janakkala socken i nordostlig riktning till Hollola, hvarifrån ett smalt högbälte öfver Lahtis, Willähtis, Nyby och Kausala fortgår till Keltis vid Kymmene elf, och på

*) Fellman, Suomi 1846, s. 104.

andra sidan om densamma inom Wiborgs län öfver Uttis, Kaipiais, Davidstad eller Marttila, till Willmanstrand och Joutsenus, samt vidare, afbruten af Wuoxens vattendrag, genom Rautjärvi och Parikkala till Uguniemi, hvarifrån den öfvergår till Kuopio län och i nordlig riktning framstryker genom Kides. I trakten af Kih-telysvaara höjer sig densamma till en höjd af 4—500 fot, böjer sig nära Joensuu åt nordost, svänger i Ilomants åt öster och sydost, i hvilken riktning den ingår till Ryssland, sedan den vid Rautausjärvi afskiljt en gren, som åt norr stryker in åt Ryssland och der förenar sig med den norra landtryggen. Denna uti omförmälda riktningar, i norra landet med en höjd af 500—800, i mellersta och södra af 3—400 fot framlöpande landtås innesluter det Finska höglandet, inom hvilket äfven sjöarne äro belägna 2—300 fot öfver hafvet och derutöfver.

Detta högland genomskäres af åtskilliga sidoåsar. Under 64° lat. eller vid den punkt, der Uleåborg, Kuopio och Archangel mötas, böjer sig den Archangelska gräns-åsen åt vester, åtskiljer Karelen och Savolax ifrån Kajana län, och förenar sig i norr om Nissilä gästgifveri i Idensalmi, samt i söder om Uleå träsk, med den ifrån nordost kommande hufvudåsen. Denna ås utvidgar sig i norr mot Kajana och i söder mot Karelen till en landthöjd af 400—500 fot, och utsänder emellan Laakajärvi och Rauanvesi sjöar en 500' hög gren, som åt söder fortgår till Toivola pass i norr om Kuopio, vänder sig sedan åt öster och löper, afbruten genom vattendragen, med en höjd af 3—400 fot, åt sydost till Taipale i Libelits och vidare emellan sjöarne Wiinajärvi och Höytiäinen i norr samt Pyhäselkä och Orihvesi i söder till Joensuu, der den förut beskrifna hufvudåsen möter. Under denna sin fortgång bildar densamma vattenskillnaden emellan norra Karelen och Savolax's sjöar. — Ifrån hufvudåsen skiljer sig äfven och stryker genom det inre höglandet: a) en höjdsträckning under vid pass 63° 40' lat., hvilken uti sydlig och sydostlig riktning framlöper genom Kuopio och S:t Michel in i Wiborgs län, nemligen genom Pielävesi socken, Karttula och Suonenjoki kapeller, Pieksämäki socken, Haukivuori kapell, S:t Michels och Kristina socknar, Suomenniemi kapell och Klemis socken, bildar Saima vattendrags vestra och sydvestra gräns och förenar sig emellan Kärkis och Wilmanstrand med den ifrån Kymmene kommande, förut beskrifna

hufvudåsen. Denna höjdsträckning uppnår i Kuopio och S:t Michels län 4—500 och i Wiborgs län 3—400 fot. *b)* Vid 62° 52' lat. och 41° 54' long. uti Soini kapell afgår en ås med hufvudriktning åt söder, afskiljer den till Wasa län hörande delen af Satakunta ifrån den till samma län hörande andelen af Tavastland, stryker sedan genom sistnämnde landskap till Padasjoki och Lampis samt bildar skillnaden emellan tvenne mäktiga vattendrag, af hvilka det ena genom Kymmene har sitt aflopp till Finska, det andra genom Kumo till Bottniska viken. Åsen förenar sig i söder om Hollola kyrka vid omkring 61° lat. och 43° long. med den södra hufvudåsen. Denna sidoås uppnår jemväl i sin norra del en höjd af 4—500, mera åt söder 3—400 fot. Genom dessa åsar styckas det Finska höglandet i fem från hvarandra skiljda delar, hvilka åter genom smärre höjdsträckningar ytterligare afsöndras i mindre dalar och fördjupningar.

Ifrån den höglandet omgifvande landtäsen skiljer sig, vid gränsen emellan Wasa och Åbo län, en sidogren, hvilken, efter en böjning åt norr till Kauhajoki, framgår till hafvet och uppnår kusten vid Sideby udde, på gränsen emellan Åbo och Wasa län. I Loppis afgår ifrån hufvudåsen en annan vestlig sidogren emellan Tammela och Somero till Oripää i Loimjoki, der den åter grenar sig i tvenne sidoåsar, af hvilka den norra i riktning åt nordvest, söder om Kumo vattendrag, slutar vid Luvia kapell i söder om Björneborg, medan den södra i vestlig riktning genom Pöyttis och Yläne stryker åt hafvet vid Pyhämaa, norr om Nystad. Med riktning åt söder skiljer sig, ifrån höglandet och södra hufvudåsen, i Hausjärvi kapell en sidoås, hvilken vid Hyvinge delar sig i tvenne grenar, af hvilka den ena i sydvestlig riktning, och sänkande sig ifrån 400 till 200 fot, genom Wichtis, Lojo och Karis stryker till Ekenäs och med ringare höjd till Hangö, Finlands sydligaste udde; den andra åter sträcker sig genom Thusby och Helsinge öfver Skafvaböle och Henriksdals gästgifverier samt framlöper åt Wiks ladugård och Helsingfors. — I öster om Kymmene elf skiljer sig, vester om Davidsstad, en ås, som stryker åt söder och uppnår kusten i öster om Fredrikshamn vid Mäntylax pass; och slutligen framgår, i sydvest om Wuoxens vattendrag, en höjdsträckning genom Jääskis, S:t Andreae, Heinjoki och Mohla åt Kivinebb, skiljande sålunda Wuoxen ifrån Finska viken.

Ifrån höglandet sänker sig marken efterhand mot Bottenviken, Östersjön, Finska viken och Ladoga, likväl så, att denna sänkning i de södra provinserna icke sker likformigt eller företer någon jemn sluttning, utan ett ständigt ombyte af dalar och kullar, hvilka ännu visa sig vid sjelfva kusten der de framskjuta uti en mängd landtuddar, och inom hafvet, hvarest den rika skärbildning, som karakteriserar Finlands södra och sydvestra kuster, uppkommer genom dem. Enahanda rikedom på landtuddar och vikar företer Ladogas norra strand. I Österbotten deremot sluttar marken mera långsamt och jemnt mot hafvet, kusten bildar der vidsträckta slätter, uddarne äro mindre framskjutande och skärbildning förekommer mindre allmänt.

I den till Finland hörande delen af Westerbotten, i öster om Torneå elf och den i norr om detta landskap långs invid Muonio elf liggande andelen af Lappland, höjer sig marken sålunda, att den ifrån hafvet uppåt till närmare Öfver-Torneå kyrka stiger till 100', derifrån till Turttula håller sig emellan 100 och 200, vid Pello bönehus emellan 200 och 300, vid Muonioniska uppgår till öfver 800 och vid Enontekis kyrka till 1407 fot öfver hafvet. Vid Kemi elf åter utgör landets höjd ända till Tervola under 100 fot, vid Rovaniemi kyrka öfver 200, och höjer sig derifrån långs med Ounasjokis lopp vid Kittilä till 500'. *) Då i den öfriga Lappmarken blott enskilda trakter blifvit till sin höjd bestämda, kan markens upphöjning derstädes i allmänhet icke uppgifvas. Dock uppger Hellant, att Sodankylä ligger 422 Pariser, d. ä. 475 $\frac{1}{2}$ Finska fot öfver hafvet och Utsjoki 244 Pariser eller 279 Finska fot.

Ibland de enskilda höjderna i Lappmarken uppges *Peldoivi* enstaka berg, på gränsen emellan Enare och Utsjoki, uppnå 2000 Pariser eller 2245 Finska fot, *Ounastunturi* inom Enontekis 1931 Pariser eller 2168 Finska fot och *Lippavaara* dersammastädes 1800'. Dessa äro de största höjder i vårt land, ehuru äfven de, i förhållande till andra länders berg, äro ganska låga. I det öf-

*) Föregående orografiska teckning grundar sig på de i landet anställda nivelleringar, hvilka af Herr Öfver-Inspektoren Gylden genom särskild kolorering af hvarje hundrade fots höjning öfver hafvet blifvit framställda på ett exemplar af Ekelundska kartan, som med utmärkt beredvillighet blifvit förf. till begagnande meddelad.

riga landet uppgifves *Wuokatti* i Sotkamo uppnå 840 fot *) och *Simsjöberget* i Lappo socken 750'.

Vid den gradmätning, hvilken såsom fortsättning af den i södra Östersjö-provinserna, under ledning af Direktören för Pulkowa Observatorium, verkställdes först af Kaptenerne vid Generalstaben Oberg och Melan, samt sedan 1835 af Amanuensen, numera Professoren Woldstedt, och som begynte på Hoglands norra udde, samt fortgick öfver Pyttis, Lovisa, Elimä, Lappträsk, Orimattila, Ithis, Hollola, på ömse sidor om Päijäne, Jyväskylä, Laukkas, Saarijärvi, Rautalampi, Kuopio, Pielävesi, Idensalmi, Sotkamo, Paldamo, Hyrynsalmi, Muhos, Limingo och Uleåborg, samt vidare öfver hafsviken till Kemi och Torneå, hafva mera än sjuttio punkter blifvit till sin höjd öfver hafvet bestämda, hvilka vi här nedanføre, i ordning efter deras inbördes höjd, vilja uppräknä. **)

Namn.	Läge.	Höjd öfver Finska viken.
Teiriharju	Hyrynsalmi	1153'
Saukkavaara	Hyrynsalmi	1129' 6
Kivesvaara	Paldamo, norr om Uleå träsk	1024' 5
Rupukkavaara	på gränsen emellan Paldamo och Sotkamo socknar	963 5
Pöllömäki	Idensalmi	869'
Naarasmäki	Sotkamo	840'
Kempinmäki	Joutsa kapell af Gustaf Adolfs socken	837'
Honkamäki	Karttula kapell af Kuopio socken	826'
Kulvenmäki	Idensalmi	792' 6
Laajavuori	Jyväskylä	787'
Waatervuori	Korpilax kapell af Jämsä pastorat	785' 5
Ronninmäki	Jyväskylä	785'
Murtomäki	på gränsen emellan Uleåborgs och Kuopio län	778'
Sallisenmäki	Idensalmi	777'

*) Enligt Planman; Tuneld och Djurberg uppgifva 1200.

**) Anm. Höjden har ifrån toiser blifvit reducerad till Finska fot, med bortlemnande af andra decimaler på foten, än halfvor, hvilka blifvit anmärkta då decimalserien kommit hälften närmare, hvaremot i annat fall det närmaste hela tal uppgifvits.

Namn.	Läge.	Höjd öfver Finnska viken.
Kivimäki	Idensalmi	773' 5
Tirismaa	Hollola	772'
Kammiovaara	Luhango kapell af Syssmä pastorat.	765' 5
Puokiovaara	Hyrnsalmi	752' 5
Wesamäki	Rautalampi	751'
Ohismäki	Hangasalmi kapell af Rautalampi pa- storat	739' 5
Ilamäki	Saarijärvi	737' 8 4
Listomäki	Saarijärvi	737' 8 1
Multamäki	Laukkas	731'
Rappuvuori	Jämsä	722'
Ruuhimäki	Laukkas	718'
Pihlajanmäki	Pielavesi	712'
Iimäki	Idensalmi	703'
Kilppimäki	Rautalampi	695'
Kylmäkangas	Kuhmois kapell af Padasjoki pa- storat	694' 5
Rokuavaara	på gränsen emellan Paldamo och Muhos	680' 5
Otanmäki	Paldamo, söder om Uleå träsk	670' 5
Williaminvuori	Syssmä	651'
Rasinmäki	på Wirmala holme i Päijäne inom Padasjoki	644'
Lehtomäki	Pielävesi	626' 5
Kurkisten mantere	Asikkala	599'
Isosupanmäki	på näset emellan Päijäne och Wesi- järvi sjöar	592' 5
Kiivalo	Simo kapell af Kemi pastorat, vid hafvet	550'
Palovaara	Muhos	516'
Huhtarmäki	Nastola	513'
Mäkipäällys	Hogland	435' 5
Ketunmäki	Orimattila	399' 5
Kakkarakallio	Ithis	393'
Ämmänäyres	Orimattila	385'
Kosensuunkallio	Porlom i Lappträsk	340'

Namn.	Läge.	Höjd Finska viken.	öfver Botten- viken.
Pitkäselkä . . .	på gränsen emellan Muhos och Uleå	332'	310'
Mustila	Elimä	326' 5	. . .
Repokangas . .	Muhos	325'	. . .
Halousenvaara .	Limingo	247' 5
Harkranksberg.	Strömfors i Elimä	247'	. . .
Korsmalm . . .	Lappträsk	238'	. . .
Kallinkangas . .	Kemi	190'
Linnunsilmä . .	Limingo	177' 5	160
Sarvikangas . .	Uleå	167' 5	148' 5
Kokkovouri . .	Pyttis	143' 5	. . .
Kuckusten . . .	nära Lovisa	140'	. . .
Mögenpörtö . .	holme i Pyttis	121' 5	. . .
Isoniemi	ett näs 20 verst i nordvest ifrån Uleåborg	116' 5 .
Hyppämäki . .	Karlö	103'
Latomäki . . .	Lumijoki af Limingo pastorat	88'
Kokkomäki . . .	en verst i sydost från Söder- Torneå kyrka	86'
Ajos	ö i Kemi socken, 2 verst från kusten	81' 5
Intionkangas . .	vid Uleåborgs kyrkogård	74'
Länsinkangas . .	4 verst från Uleåborg	68' 5
Svartvira	ö i Finska viken	50' 5	. . .
Ristisaari	ö i Finska viken	35'
Ulkogrunni . . .	ö i Ijo socken, 35 verst från kusten	22'
Oritkaari	1½ verst från Uleåborg	11' 5
Routti	ö vid Ijo elfs utlopp	7' 5
Klemola	4 verst från Uleåborg	4'.

Ett högst anmärkningsvärdt resultat, som dessa mätningar antyda, är de angränsande havvens, Bottniska och Finska vikens olika höjd. Man har tviflat huruvida detta skulle öfverensstämma med verkliga förhållandet, och sökt förklara det sålunda att refraktionen eller strålbrytningen vid observationernas anställande skulle hafva förorsakat några misstag. Äfven har en momentan höjning vid det ena och sänkning vid det andra hafvets kust kunnat inträffa genom olika vindar, hvilka drifvit vattnet till den

ena kusten och aflägsnat det ifrån den andra, så att någon felaktighet kunnat uppstå genom oriktig uppgift af medelvattenståndet. Att misstag ägt rum synes deraf att höjdskillnaden, efter på olika ställen anställda observationer, blifvit befunnen olika, så att Bottenviken enligt observationerna på Pitkäselkä vore 22, på Sarvikangas 19 och på Linnunsilmä endast 17,5 fot högre än Finska viken. Men äfven med antagande af dessa omständigheter, synes höjdskillnaden vara större, än att man ur dem tillfredsställande skulle kunna förklara det funna resultatet, emedan hvarken observationsfelen, hvilka man genom noggranna kalkyler sökt rätta, eller vindarnes inflytande då man sökt reducera hafsytan till sin medelhöjd, eller ens båda tillika gerna kunnat framkalla en höjdelikhet af omkring 20 fot. Man torde således böra antaga, att åtminstone norra ändan af Bottniska viken i sjelfva verket ligger högre än den Finska; och kan detta vara förklarligt, då man betänker hvilken mängd vattenrika floder uttömma sig i norra delen af Bottenviken, under det att den rika klipp- och ö-bildningen som uppfyller Qvarken och vidare åt söder Ålands vidsträckta skärgård hindrar vattnet att med den hastighet, som annars vore fallet, intaga enahanda nivå som Östersjön. Finska viken deremot emotager ett mindre antal större floder och skiljes icke genom några hinder ifrån att förena sitt vatten med Östersjön.

Hvad de särskildta landskapernas yta speciellt beträffar, så har Nyland, äfven utöfver hufvudåsarne, hvilka ifrån Tavastland stryka åt söder och sydvest, en af mindre åsar genomskuren ojemn yta, emellan hvilka mindre flackor utbreda sig. I vestra delen omskifta smärre bergssträckningar med mindre sandhedar; östra delen är besvärad af ofantliga lösa stenblock. Dessa omständigheter hindra dock icke jordens fruktbarhet i allmänhet. Åkerjorden är allmänast lera, sparsammare sandmylla, emot kusten klappersten, äfvensom den mindre gifvande pösleran der isynnerhet är rådande.

Södra delen af Åbo län eller det egentliga Finland, hvilket, genom den ofvanföre nämnda landtrygg, som emellan Raumo och Nystad vid Pyhämaa stryker till hafvet, skiljes ifrån Satakunta, sluttar långsamt åt sydvest och genomskäres af lägre berg, hvilka i sina fördjupningar mer eller mindre jemnats af lera, sand, rullstenar, mylla och organiska kvarlefvor, hvarigenom åtskilliga icke

oansenliga slätter uppkommit. Vid kusten framträda dock bergen mera och förete större ojemnheter. *) Satakunta andel af Åbo län företer i sin nordöstra del ojemnare yta, men uti det inre större och bördigare, genom alluvier af de genomströmmande floderna bildade slätter, der några egentliga bergsträckor ej förekomma. I norra delen finnas ännu vidsträckta trakter, betäckta med kärr och mossar. Åland genomskäres öfverallt af berg, hvilka dock icke uppnå betydligare höjd; jordmånen består mestadels af fin sandmylla och något kalk samt mergel, på östra sidan af det så kallade fasta Åland äfven af lerjord. Dess formation vittnar om vulkaniskt inflytande, och den Åländska skärgården utgör en mellanlänk emellan de formationer, som å Finska och Svenska sidan omgifva landet. **)

Södra delen af Tavastland är mera bördig och genomstrykes af mindre höjder och backar; den nordligare skäres i flera riktningar, isynnerhet från norr till söder, af höga sandåsar, emellan hvilka dalar och stora vattendrag lägrat sig. Åt Päijäne-trakten och åt Padasjoki samt Österbottens gräns blifva höjderna allt högre och skarpare.

Hvad Wiborgs län beträffar, så är den herrskande stenarten i söder om Wuoxen så kallad sjelffrätsten (rapakivi), en sammansättning af fältspat, quartz och glimmer med lera och talk, hvilken på djupare ställen inne i jorden bibehållit sin fasthet, men genom beröring med luften efterhand söndervittrar och förvandlas till grus. Jordmanen vid kusten af Finska viken och Ladoga samt vid Wuoxen och de flesta andra vattendragen utgöres merändels af icke ofruktbar sandblandad lera. Sämst förekommer denna lera vid Saimen. Största delen af det öfriga landet har deremot sandjord, vexlande med hedar och malmar, samt kala med klappersten betäckta skoglösa höjder. De nordöstra trakterna utgöras af fasta sandbackar och åsar. Öfverallt är denna sand uppblandad med sten af större och mindre storlek, till en del öfvertäckt med mer eller mindre växtnylla. Utan flitig skötsel är denna jordart föga gifvande. På många ställen upptaga stenrosen en stor del af åkerjorden. Trakterna norr om Ladoga äro mera bergiga; branta

*) D:r Cajanders berättelse till Medicinal-styrelsen.

**) Guvernörs-embetets i Åbo berättelse.

och skarpa bergsryggar skjuta in i sjön och bilda uddar samt djupa vikar. *)

S:t Michels län är, isynnerhet i trakterna vid Saimen, bergigt och stenbundet; på några få ställen inåt landet utgöres marken af sandmylla, hvilken stundom bildar sandhedar; flera rader åsar, bestående dels af sten, dels af sand, genomstryka landet och bilda till en del med kärr betäckta dalar, hvilka sluta vid Saimen. **)

Det norra Savolax inom Kuopio län är till sitt skaplynne ej olikt det förra, och utgöres af tränga dalar mellan branta och höga åsar eller kala och skarpa bergsträckor; dalarne äro här ännu trängre än i södra Savolax. Jordmånen är i allmänhet stembunden samt består af grus, gäslera och sand, jemte någon sandmylla. Uti Karelen äro åsarne ännu högre, sträcka sig mera i längden och hafva saktare sluttning med flere afsättningar, samt äro ända upp, åtminstone på södra sidan, betäckta med damjord.

Annorlunda visar sig den Finska naturen i södra Österbotten vid kusten af Wasa län, ifrån Lappfjärd till Wöro, hvarest vidsträckta slätter med lerjord och bördiga kärr och endast spridda berg förekomma. Längre upp mot landtryggen vidtaga stora sandhedar, sjöar och moras; i norra delen af länet blir ock sandjorden mera rådande; dock är den närmare kusten nog bördig.

Äfven Uleåborgs län är åt hafssidan ett flackländigt alluvialland; inåt landet vidtaga större höjder och bergstrakter än i Wasa län; till stor del är landet äfven uppfyllt af kärr, mossar, stenhölster och sandhedar. Jordmånen utgöres i allmänhet af svag sand- och mojord, klappersten, något sandmylla, samt på få ställen lera. Ju längre åt norr, dess allmännare och vidsträcktare blifva kärren och mossarne, äfvensom de så kallade fjällarne, d. ä. kullriga, sferiska förhöjningar med urberg till botten och betäckta med sammanhopad fin sandsten, lerskiffer och stundom kalk, med mellanliggande stora slätter. ***)

Af de Finland omgifvande haf bildar Bottniska viken i Uleåborgs län *Uleå* och *Kembele bugterna*, hvilka genom *Uleå-* eller *Oulon-salo* skiljas ifrån hvarandra. — I Wasa län förekomma

*) v. Knorring, Gamla Finland.

**) D:r Ph. Lindfors' berättelse.

***) Guvernörens i Uleaborg berättelse. — D:r Ehrströms anmärkn.

hafsvikar: a) emellan *Lohteå* och *Himango*; b) emellan *Larsmo* och *Engmo* öar, samt *Kronoby* fasta land; c) *Oravais*, *Maxmo* och *Qveflax vik*; d) *Wasa-viken*. Wasa läns kust bildar ock, der den framskjuter mest åt vester, tillika med den motsvarande åt öster böjda Svenska kusten, den af en vidsträckt skärgård uppfyllda *Qvarken* (meren kurkku), som skiljer Bottenvikens norra ända ifrån dess södra del, och vid Holmön, närmare Svenska kusten, delas i vestra och östra *Qvarken*. — I Åbo län bildar Bottniska viken: a) *Kumo elfs* utlopps vik; b) *Eura ås* utlopps vik vid *Wuojoki* frälsegods; c) *Rohdais-viken* i *Pyhämaa* socken; d) *Torlax-viken* i *Nykyrko* socken. Bottniska viken förenas med Östersjön genom 4 sund, *Skiftet*, *Lappvesi*, *Delet* och *Ålands haf*, af hvilka *Skiftet* bildar gränsskillnad emellan den Finska och Åländska, samt Ålands haf emellan den Åländska och Svenska skärgården. — Östersjön bildar vid Åbo läns kust: a) *Wirmo-* eller *Saaris-viken*; b) *Pemars-viken*, som vid S:t Jakobs predikohus och Wiksbergs sätesgård intränger i landet; c) *Halikko-viken*, som på båda sidor om *Kimitto* stora ö, genom *Sandö* och *Kimitto strömmar*, står i förening med hafvet. — Finska viken bildar inom Nylands län: a) *Tenala fjärd* i vester om *Hangö udd*, 20 verst lång; b) i öster om samma udde *Pojo-viken*, 30 verst lång; c) *Pikkala-viken*, emellan *Sjundeå* och *Kyrkslätt*; d) *Tavast-viken*, inom sistnämnde socken, vester om *Porkkala* udde; e) *Esbo-viken*, emellan *Kyrkslätt* och *Esbo* socknar; f) *Borgå-fjärden*, 12 verst lång; g) *Åby-fjärden*, emellan *Borgå* och *Perno* socknar, 18 verst lång; h) *Perno-viken*, hvars norra ända är *Forsby vik*; i) *Lovisa-fjärden*. — Inom *Wiborgs* län bildas: a) *Wehkalahti*, invid *Fredrikshamn*; b) *Wederlax-viken* eller *Wirolahti*, i socknen af samma namn; c) *Wiborgs-viken*, den betydligaste, som skjuter fram till staden af samma namn, och i sin nordligaste ända bär namn af *Suomen vesi* eller *Suomen veden pohja*. En sido-bugt af denna vik, *Makslahti*, bildas af *Björkö* halfö och fasta landet.

Genom den ofvanföre omtalade *Maanselkä* delas Finland i 5 hufvudvattensystemer, af hvilka ett faller i Ishafvet, två i Bottniska, ett i Finska viken och ett i sjön *Ladoga*.

I. Det nordliga *Lapplands* vattensystem, skildt ifrån det öfriga landet genom den söder om detsamma framstrykande landthöjden, har sitt utlopp åt norr. Dess förnämsta sjö är *Enare*

träsk, som upptager *Ivalojoki* ifrån söder, och ifrån sydvest den ifrån Peltovaddo tunturi kommande *Waskojoki*, med hvilken *Kaamasjoki* ifrån norr förenat sig; dessas gemensamma utlopp i Enare kallas *Joenjoki*. Enare utfaller genom *Patsjoki* eller *Pasvigs elf* utom Finlands gräns i Pasvigs-fjorden, på sydliga kusten af Waranger-fjord. Uti en annan bugt af samma vik utfaller ock den ifrån Utsjoki kommande *Neutamajoki*. Den betydligaste flod, *Tana elf* (*Tenjojoki*), som uppstår genom förening af den ifrån Norrige kommande *Karasjoki* med den längs åt gränsen framflytande och genom *Schehskemjoki* förstärkta *Enarijoki*, och dessutom ifrån söder upptager *Utsjoki*, utfaller i Tana-fjorden i Norrige. Äfven med utlopp i Ishafvet upprinna, vid landtryggen i östra delen af Uleåborgs län, *Luttojoki* i Enare lappmark, *Nuorttijoki* och *Tlpajoki* i Kuolajärvi lappmark, hvilka, förenade under namn af *Tulomajoki*, utfalla vid staden Kola i Ryska lappmarken. I Kuusamo upprinna, med utlopp i Hvita hafvet, *Oulango-* och *Kitkajoki*, den sednare ur *Kitkajärvi*, hvilka, förenade i *Paanajärvi* vid Ryska gränsen, fortsätta sitt lopp till Kandalax-viken. *Pistojoki* ifrån *Joukamo träsk* utfaller genom åtskilliga sjöar på Ryska området och slutligen, under namn af *Kemi*, vid staden Kem i Hvita hafvet.

II. Det Österbottniska vattensystemet, hvartill äfven största delen af Lappland hörer, med aflopp till Bottenviken, inneslutes i norr, öster och söder af Maanselkä. De förnämsta floderna äro: a) *Torneå elf*, som upprinner på Svenska området ur Torneå träsk, upptager, då den vid Kengis bruk vidrör Ryska Kejsaredömet's gräns, den ifrån norr kommande *Muonio*, hvilken åter bildats genom elfvarne *Köngömäs* och *Letas enos* sammanflöde vid Enontekis. Tornea elf utfaller, sedan den i sydlig riktning tillryggalagt 170 verst såsom gränsflod, nedanom Torneå stad i hafvet; b) *Kemijoki* upprinner ur en stor myra, *Lähtijänkä*, vid Nuortitunturi på landtryggen, upptager *Luirojoki*, *Kittinenjoki* m. fl., flyter genom *Kemi träsk*, förenar med sig ytterligare *Ounasjoki* och utfaller, kommande från nordost, vid Kemi kyrkoby; c) *Simojoki* ur *Simojärvi*; d) *Ijo elf*, *Iijoki*, ifrån *Ijärvi* vid landtryggen i Kuusamo, upptager *Kostojoki* och *Livojoki*; e) *Uleå elf*. *Oulujoki*, oaktadt sina vattenfall och strömdrag den viktigaste för den inre kommunikationen inom Österbotten, har sin början vid *Koskenniska* ifrån *Uleå träsk*.

Oulujärvi, dit mäktiga tillflöden, hvaribland *Kiehimäjoki* eller *Kiando* och *Kajana elfvar*, ifrån Maanselkä samlas; den utfaller efter vestligt lopp vid Uleåborg i Uleå-bugten; f) *Siikajoki*, ur *Iso-Lamu sjö*, i Piippola socken invid landtryggen; g) *Pyhäjoki*, ur *Pyhäjärvi sjö*, vid landtryggen; h) *Kalajoki*, ur tvenne källfloder, *Isojoki* och *Wüüräjoki*. Alla inom Uleåborgs län. Mindre vattenrika äro floderna uti Wasa läns andel af Österbotten. De äro: i) *Raumajoki* ur *Lestijärvi* vid landtryggen; j) *Wetelijoki* eller *Gamla Karleby elf*, från landtryggen; k) *Esse å* ur *Alajärvi*, *Lappajärvi* och *Evijärvi sjöar*, i Sandsunds-fjärden, och l) *Ny-Karleby elf*, ur tvenne grenar, *Nurmo* och *Lappo åar*. m) Den största flod i södra Österbotten, ehuru icke att jämföras med flera af de nordliga, är *Kyrojoki*, *Storkyro elf*, under sitt öfre lopp *Ilmajoki*, *Ilmola å* kallad, upprinner ur tre källfloder, *Kauhajoki*, *Luopajoki* och *Seinäjoki*, ifrån den landtrygg som skiljer Österbotten ifrån Satakunta, utfaller efter nordvestligt lopp norr om Wasa, i Qveflax-viken. Mindre åter äro de sydliga vattendragen: n) *Toby* eller *Laihela å*; o) *Malax å*, ifrån *Storsjön* i Malax socken; p) *Alavo å*, ifrån *Hiidenjärvi* i Nerpes; q) *Finby å*, ifrån *Tainusjärvi* och *Jurvajärvi* i Laihela; r) *Lappfjärds å*, ifrån *Stoträsket* i Lappfjärds socken. Likasom det norra Österbottens vattendrag under sitt lopp åt hafvet hafva sin hufvudriktning ifrån nordost at sydvest, så flyta deremot det södra Österbottens ifrån sydost åt nordvest, hvaraf synes, att hela Österbotten koncentriskt sluttar mot Bottenviken.

Medan Österbottens vatten genom skiljda floder afledas, hafva deremot det mellersta Finlands hufvudvattensystemer den egenhet, att en mängd, väl hundra och flere sjöar, förena sig till ett gemensamt utlopp. Sådana äro:

III. Satakunta, Björneborgs läns eller Kumo elfs vattensystem, hvilket, likasom det föregående, i norr, öster och söder begränsadt af landtryggen, bildar en från det öfriga Finland skiljd, mot Bottenviken sluttande dal-formation. Det hithörande vattendraget begynner i norr, under $62^{\circ} 50'$ lat. och $41^{\circ} 40'$ long., i den till Wasa län hörande nordligaste delen af Satakunta, vid gränsen af Österbotten med *Lippo källa*, *Livonlähdet*, å landtryggen, hvarifrån den samlas i den stora sjön *Etsärinselkä*, fortgår sedan genom sjöarne *Hankavesi*, *Ouluvesi*, *Niemisvesi*, *Peräntö*,

Wehkajärvi, *Kahilajärvi* och *Wälivesi* till *Toehvesi*, och derifrån genom *Herrais forss* till *Waskivesi*, *Rautavesi*, *Wisuvesi*, och genom *Jarko forss* till *Tarjanne sjö*. Nämnade sjö upptager jemväl ett annat vattendrag, som begynner i *Liesjärvi* träsk i Keuru socken, löper genom *Pihlajavesi*, *Sammalisto* och *Reinikka träsk* och vidare genom *Wirankoski* till *Urais träsk*, som utfaller i den omnämnda *Tarjanne*, hvilken åter, genom *Syvinki sund*, *Mustaselkä fjärd* och *Korpula sund*, förenar sig med *Ruovesi*. Till *Ruovesi* flyter jemväl ett vattendrag, som bildas af Keuru sockens många träsk, hvilka sammanstöta uti *Keurunselkä*, som genom *Münta forss* har sitt aflopp till *Kuorehvesi träsk*, samt vidare genom *Melanen* och *Filpula forssar* faller i *Ruovesi*, hvilken slutligen genom *Kauttu ström*, *Rajalahdenselkä*, *Miestamo sund*, *Jäminginselkä*, *Jäminki sund*, *Palovesi*, *Murala forss*, *Wangovesi* och *Ungelskivi sund* utfaller i den 40 verst långa *Näsijärvi*, som åter genom det 62 fot höga fallet vid *Tammerfors (Tamperinkoski)* utgjuter sig i *Pyhäjärvi* (den heliga sjön), hvilken enligt äldre mätningar uppgifvits ligga 215 fot öfver hafvet. Denna är den centralsjö, uti hvilken, utom redan nämnda nordliga vattenmassor, alla hit hörande nordostliga, ostliga och sydostliga vattendrag sammanflyta. Ytterst i öster begynna dessa tillflöden på Tavastländska landtryggen i *Padasjoki* socken, hvarest en mindre sjö *Wesijako*, vattendelning, (hvilken dock dessförinnan från norr ifrån *Lummene* och *Wehkajärvi* äfven på samma landtrygg belägna sjöar erhållit sin upprinnelse), utgjuter sig ej mindre i öster at *Päijäne*, än i vester åt *Kumo* till. Detta sednare vattendrag genomflyter *Kuohijärvi*, *Kukkia* eller *Ävijärvi*, *Wühä-* och *Iso-Roine*, *Hauhonselkä*, *Ilmolanselkä*, faller genom *Kyllö forss* till *Pintilänselkä*, hvilken sjö åter genom *Harhala sund* förenar sig med *Mallasvesi*, emellan *Kangasala*, *Pelkäne* och *Sääksmäki* socknar belägna stora sjö. Till samma sjö faller ifrån norr ett större vattendrag, som har sin begynnelse i *Koljonselkä sjö*, fortgår genom *Längelmävesi*, som genom *Wäxiö å* upptager *Wesijärvi sjö*, och genom *Kaivanto kanal*, hvarmedelst *Kangasala* ås blifvit genomgräfd, förenar sig med *Roine*, hvilken står i gemenskap med *Mallasvesi*, uti hvilken dessutom *Pelkänevesi* genom *Kostia å* faller. Äfven i äldre tider hade *Längelmävesi* genom *Sarsa forss* omedelbart utgjutit sig i *Roine* och genom *Iharinkoski*

upptagit *Pelkänevesi*; men mot slutet på 16:de seklet bröt sig sistnämnde sjö genom det $\frac{1}{4}$ Svensk mil breda näset, som skiljde det från *Mallasvesi*, och bildade sig utlopp genom *Kostia* å, hvilket åter hade den påföljd, att *Sarsa forss* emellan *Längelmävesi* och *Roine'* uttorkade, och förstnämnde sjö numera uttömde sig genom *Iharinkoski* i *Pelkäne*. Efter gräfningen af *Kaivanto* har åter *Iharinkoski* alldeles uttorkat, och förbindelsen emellan *Längelmävesi* och *Pelkäne* upphört. *Mallasvesi* faller derpå genom *Apiä-* och *Walkiakoski* samt åtskilliga fjärdar i *Sääksmäki* socken till *Rautunselkä*. Denna upptager ifrån sydost och öster ytterligare ett vattendrag, som ifrån *Pääjärvi* i *Lampis* stryker genom *Janakkala*, der en förstärkning ifrån *Loppis* tillstöter, och *Wånå*, förbi *Tavastehus*, till *Hattula* socken, och breder sig der till en stor fjärd, *Wanajanselkä*, som genom några sund och fjärdar förenar sig med ofvannämnde *Rautunselkä*, hvilken mot vester flyter till *Konhonselkä* och *Jumusjärvi*, som ifrån sydvest genom *Tarpia* å och *Haähunkoski forss* upptager *Urajärvi*, *Kortesjärvi* m. fl. från *Urdiala* socken, samt vidare genom *Koskenniska* och *Kuokkala forss* flyter till *Nurminjärvi* och derifrån genom *Hakkala forss* till *Toutunen* eller *Tuotunen*, *Kerimo pass*, *Sukaselkä*, *Sajanselkä* och *Sorvanselkä* samt slutligen genom *Kaivanto* i *Wesilax* grädda kanal och *Sotka* naturliga sund till centralsjön *Pyhäjärvi*. Denna rinner sedan i vestlig riktning genom *Nokia ström* och *Emäkoski forss* till *Kulovesi*, hvilken åter ifrån norr upptager *Ikalis* och *Tavastkyro* vatten, (ibland hvilka *Kyrojärvi* i förstnämnde socken är störst), hvilka genom *Kyrojoki*, *Kyro forss* och *Sjuro* utfalla. *Kulovesi* utgjuter sig derpå till *Tyrvis sjö* eller *Rautavesi*, vidare genom *Wammaskoski* till *Tyrövesi*, ur hvilken slutligen *Kumo elf* upprinner, ännu förstärkt genom *Loima* eller *Hvittis å* ifrån sydvest och *Mouhijärvi* sockens många (enligt mindre säker uppgift 171) sjöar ifrån norr. *Kumo* flyter i en bågformig krökning ifrån nordost genom söder åt nordvest, och faller, derunder besvärad genom flere vattenfall, 30 verst nedanom *Björneborg* i hafvet. Enligt *Djurbergs* beräkning utgör *Kumo* flod-område eller allt det land, som sluttar åt detta vattensystem och dit uttömmar sitt vatten, 480 till 500 geogr. kvadratmil.

IV. Det mellersta Finlands, *Tavastlands* eller *Kymmene* vattensystem omgifves i norr af *Österbottniska*, i vester af *Tavast-*

ländska, i öster af Savolaxska landtryggen, samt i söder af den landtås, som genom Hollola och Ithlis stryker åt öster. Det begynner under $63^{\circ} 30'$ lat., vid gränsen af Rejsjärvi kapell af Haapajärvi socken och Uleaborgs läns södra gräns, inom Pihtipudas kapell af Wiitasaari socken, och bildar *Muuraisjärvi*, *Alvajärvi* samt den 30 verst långa *Kolimajärvi*, hvilka genom *Kymenkoski* nära Wiitasaari kyrka falla i den vid pass 60 verst långa *Kejtele*. Denna upptager jemväl ifrån vester ett tillflöde, som begynner med *Kivijoki*, äfven vid landtryggen och Lohteå sockens gräns, samt bildar den 50 verst långa *Kivijärvi*, *Pudasjärvi*, *Syvjärvi*, *Wuosjärvi* och *Murue*, hvilken sistnämnde faller i *Kejtele*. Denna utgjuter sig medelst *Mämmikoski* och *Äänekoski* i *Kuhnama elf*. Här samlas jemväl Saarijärvi sockens sjöar, hvilka hafva sin källa vid landtryggen åt Gamla Karleby socken, ifrån *Kyyjärvi*, och fortsättas genom *Kimingi*, *Pääjärvi*, *Karanga*, *Kallmari*, *Mahlu*, *Saarijärvi*, *Summanen* och *Naarajärvi* sjöar, alla i Saarijärvi socken, som i Laukkas utfalla i omnämnde *Kuhnama elf*, hvar efter alla dessa vatten, utgörande numera ett enda vattendrag, genom *Leviükoski* och *Kapeenkoski* forssar falla i *Waatia sjö* och vidare genom *Kuusankoski forss* i *Saravesi*. Med denna sjö förenar sig vidare ett vattendrag ifrån Kuopio län, hvartill höra *Koivujärvi*, *Lammasjärvi* och *Pielavesi*, hvilka genom *Säviävirta* utfalla i *Niilakkavesi* 24 verst långa och 9 verst breda sjö, som genom *Ääskoski* trånga forss utfaller i *Iisvesi*, hvilken ytterligare blifvit ifrån öster förstärkt genom *Korkonkoski forss* af *Niinivesi* och *Songari*. *Iisvesi* (28 verst lång och 6 verst bred) afleder de samlade vattnen genom *Tyyrinvirta* och *Tallivirta* strömmar till *Hannavesi*, och derifrån förmedelst *Konnekoski forss* till *Konnevesi* (40 verst lång), samt vidare genom *Siikankoski*, *Hännilä* m. fl. forssar till *Kynsivesi*, *Leivonvesi* och genom *Simuna* till *Kuusivesi* och derefter genom *Tarvala forss* i ofvannämnde *Saravesi*, som genom *Kuhankoski forss* faller i *Leppävesi*, hvilken slutligen medelst *Haapakoski forss* i Jyväskylä kapell af Laukkas socken utfaller i centralsjön *Päjäne*. Afstånden af dessa vattendrags källor utgöra ifrån Pihtipudas och Muuraisjärvi $167\frac{1}{2}$ verst, ifrån Lohteå sockens gräns $187\frac{1}{2}$, ifrån Kyyjärvi $142\frac{1}{2}$.) *Päjäne* uppgifves

*) Guvernörs-embetets i Wasa uppgift.

vara 120 verst lang och 25 à 30 verst bred samt enligt äldre mätningar ligga 253, men enligt Öfver-Inspektor Gyldéns uppgift 263,04 fot öfver hafvet. Utom de ofvannämnde rikaste tillflödena ifrån norr, upptager sjön vidare *Kyyvesi*, *Puulavesi*, *Suontienjärvi*, *Rautavesi*, *Jääsjärvi* m. fl., medelst *Tainio ström* ifrån nordost och öster; *Yli-* och *Ala-Kintaus*, *Petäjjärvi*, *Jämsävesi* m. fl. från nordvest, medelst *Jämsä å*; *Wesijako*, *Wehkejärvi* och *Lummene* från landtryggen i vester medelst *Padasjoki å*, samt *Wesijärvi* ifrån söder medelst *Anianpelto* eller *Wäxiö sund*, och utfaller vid sitt sydöstra hörn medelst *Kalkis ström* i sjön *Ruotsalain*, ur hvilken *Jyränkö ström* utflyter, som faller i *Konnevesi*. Här vidtager sedan *Kymmene elf*, hvilken med hufvudriktning åt sydost och öster afleder hela vattenmassan och vid gränsen af Nylands och Wiborgs län flyter i *Pyhäjärvi* sjö, som ifrån norr emottager ett annat tillflöde, hvilket äfven bär namnet *Kymmene*, upprinner i *Mäntyharju* och afleder sjöarne *Korpjärvi*, *Haapaselkä*, *Juolavesi* och *Wuohijärvi*. Ifrån *Pyhäjärvi* vänder sig *Kymmene* åt söder, upptager ytterligare ifrån Wiborgs län *Kivijärvi* jemte åtskilliga andra sjöar, och tager sitt lopp, besvärad genom flera vattenfall, såsom *Anjala*, *Mämmälä* och det 25 fot höga *Högfors*, åt Finska viken, uti hvilken den, sedan den delat sig vid *Wedenjakama* i flere grenar, genom fem mynningar, *Högfors*, *Kymmene*, *Suttilla*, *Pyttis* och *Abborfors*, emellan Lovisa och Fredrikshamn utfaller. Dess flod-område uppgifves af *Djurberg* till 640 geogr. kvadratmil.

V. Östra Finlands, det *Savolax-Karelska* eller *Wuoksens* vattensystem, omgifvet af landtryggen i nordost, norr, vester och söder, begynner vid den del af nämnde landtrygg som skiljer *Kajana* eller ostliga delen af *Uleåborgs län* ifrån *Savolax* och *Karelen*, och det ur tvenne hufvudkällor. Den vestra uppstår under 64° 4' lat. och 44° 25' long. i *Idensalmi* socken, ur den lilla sjön *Rahajärvi*, och fortgår genom *Rotimo*, *Marttisenjärvi*, *Salahmi forss*, *Wierimä*, *Iijärvi* till *Porovesi*, dit äfven ifrån öster *Soukajärvi*, *Hernejärvi* och *Kilpijärvi* genom *Palois ström*, samt ifrån *Idensalmi* sockens nordvestra hörn sjöarne *Näländä*, *Osmangi*, *Kiuruvesi*, *Hautajärvi*, *Sulkovajärvi*, *Haarajärvi*, *Rytkyjärvi*, *Niemisjärvi* och *Haapajärvi* genom *Haapajoki* och *Kihlasalmi* utfalla. *Porovesi* vatten flyta derpå genom *Nerkko ström*, *Nerkko-*

järvi, *Onkivesi* (31 verst lang och 6 verst bred), *Tomperi* och *Wianto forssar*, *Maaninkavesi*, *Mustavirta*, *Ruokovirta*, *Ruokovesi* och *Pöljänsalmi* till centralsjön i norra Savolax *Kallavesi* (38 verst lang och 12 verst bred), som genom ett pass emellan *Kelloniemi* och *Toivola* delas i tvenne fjärdar. Till *Kallavesi* strömmar ifrån nordost ett ansenligt vattendrag, som begynner med *Laakajärvi* i Nilsjä socken, vid Kuopio läns norra gräns, fortsättes genom *Kiltoajärvi*, *Haapajärvi*, *Sälävü* och *Äländä sjöar* samt *Atrakoski forss* till *Syväri*, dit äfven *Nurmis sjö* faller, och vidare genom *Lastunkoski forss* och *Wuotjärvi*, som förstärkes af *Keurittyjärvi*, *Sükajärvi* och *Säinäis sjöar*. *Wuotjärvi* flyter vidare genom *Jukkas* eller *Strömsdals forss* till *Alkonvesi*, *Muruekoski*, *Muuruvesi* och *Kotasalmi* till *Juurusvesi*, hvilken upptager *Melavesi* och *Riistavesi* samt genom *Jännevirta* utfaller i förenämnde *Kallavesi*, hvilken afbördar sin vattenmassa genom tvenne utlopp. Det ena afleder vattnet genom *Puutossalmi* till *Sotkavesi* och *Koirusvesi*, *Konnus* och *Naapus forssar* och *Leppävirta ström* till *Unnukkavesi* och genom *Warkaus forss* till den så kallade *Enonvesi*, som är en allmän benämning för fem fjärdar, nemligen *Äimisvesi*, *Haapavesi*, *Joroisselkä*, *Joutsenvesi* och *Haukivesi*. *Kallavesis* andra utlopp sker genom *Wehmassalmi* till *Suvasvesi*, hvilken har sitt utlopp genom *Palokki ström*. Denna upptager den genom flera öfre sjöar, såsom *Wütajärvi*, *Saarijärvi*, *Kaavivesi*, *Rauvanjärvi* och *Rikkavesi* förstärkta *Juojärvi* (32 verst lang och 9 verst bred) och utfaller i *Kernavesi*, som genom *Kermakoski* förenar sig med ofvannämnde *Enonvesi*. Ett mindre vattendrag, som begynner i vestra hörnet af *Leppävirta* socken, med den vid landtåsen belägna sjön *Kuttujärvi*, går genom *Kuvansi*, *Sorsavesi*, *Osmajärvi* och *Ruokojärvi* jemväl till samma *Enonvesi*. — Denna sålunda förenade vattenmassa flyter genom *Haapasalmi* och *Kyronsalmi sund* förbi Nyslott till *Pihlajavesi*. Med dessa Nyslott i norr och söder omgifvande sjöar förenar sig detta vattensystems andra hufvudkälla, som flyter genom Kuopio läns Karelska andel och begynner med källsjön *Maanselän lampi* vid landtryggen emot Kajana härad af Uleåborgs län, faller till *Haapajärvi*, hvilken äfven upptager *Ylivaltimojärvi*, och genom *Mathusjoki* och *Kuokastenkoski* till *Pielisjärvi* eller *Pielinen sjös* nordvestra vik. Samma 88 verst långa, 25 verst breda och 305 fot öfver hafvet be-

lägna *) sjö upptager från nordost genom *Liekka å* och *Pangakoski forss* sjöarne *Jonkeri*, *Savivalma*, *Pitkävälma*, *Pirttivalma*, *Savijärvi*, *Saarijärvi*, *Särkijärvi*, *Nurmesjärvi*, *Runajärvi* och *Pangajärvi*. Från öster infalla vidare i *Pielinen Wiegijärvi* genom *Wedensuu å* och *Haisujoki*, från vester *Wuogenjärvi* genom *Wuogkoski*, *Juuganjoki* och *Herajoki*. *Pielinen* utfaller vid sin södra ända genom tvenne sund, *Pilppasensalmi* och *Enosalmi*, och genom *Rukavesi* till *Rahkeenvesi*, som genom *Koitaajoki* upptager en stor mängd vattendrag ifrån östra Karelén, och ibland dem sjöarne *Koitere*, *Narvajärvi*, *Iisjärvi*, *Hattupää*, *Harkkujärvi*, och vidare *Megrijärvi*, *Nuorajärvi*, *Ilojärvi*, *Walkiajärvi*, *Melaselkä*, *Ilo-mants sjö* m. fl. *Rahkeenvesi* faller derpå i *Hiirenvesi*, som äfven upptager *Jäsysjärvi*, och genom *Häihä forss* utgjuter sig i *Pielisenjoki*, *Pielis elf*, hvilken afleder de förenade vattnen till *Pyhäselkä fjärd*, dit de vid *Joensuu stad* utfalla. *Pyhäselkä*, 25 verst lang och 10 verst bred, upptager ifrån öster *Ongamo* sjöarne, och utfaller genom *Jännesselkä* samt *Tudiuniemi* och *Bräkyläniemi sund* till *Orihvesi* 60 verst långa och 20 verst breda sjö, hvilken ifrån norr genom *Taipale å* och *Siikakoski forss* upptager *Wiinijärvi*, *Wiinijoki* och den 40 verst långa och 15 verst breda *Höytiäinen* samt ifrån söder genom *Puhois ström*, *Pyhäjärvi* och *Ätäskä* sjöar. *Orihvesi* utfaller genom tvenne utlopp genom *Paasjärvi* och *Pyyvesi* till *Enovesi* sjöarne i norr om *Nyslott*, och genom *Raikus forss* till *Puruvesi*, som förenar sig med den söder om *Nyslott* belägna *Pihlajavesi* inom *Sääminge*, hvilken åter genom *Punivesi*, *Tohivesi*, *Utrasvesi*, *Parkalavesi*, *Patisvesi*, samt *Tuunansalmi*, *Pungasalmi* och *Puumala sund* i *Puumala socken* sammanhänger med stora *Saima*, som ifrån nordvest förenas med *Luonterivesi*, och hvars sydligaste genom *Taipalsaari ö* från hufvudsjön skiljda fjärd bär namnet *Lappvesi*, som sköljer murarne af *Willmanstrand*. *Saima* har sitt utlopp vid *Wuoksenniska* i *Ruokolax socken* uti *Wuoksen*, hvilken, i sitt öfversta lopp banande sig väg genom brustna granithällar, bildar vattenfallen *Koskenniska*, *Tainionkoski*, *Ritikankoski*, *Lautakoski*, *Myllykoski* och slutligen, omkring 10 verst ifrån sitt utlopp ur *Saimen*, *Finlands märkligaste vattenfall Imatra*, hvilka efter en äldre mätning tillsammans uppgifvas ut-

*) Öfver-Inspektoren *Gyldéns* uppgift.

göra en höjd af 114 fot, 9 tum, 5 linier Svenskt matt, hvaraf Imatra ensamt 32' 5" 5". Enligt nyare uppgifter är höjden af Imatra 50—63' och bredden 139'. *) Nedanom Imatra förekomma for-sarne *Kyyrönkoski* och *Wallinkoski*, *Rouhialankoski*, alla inom Jääskis härad, och *Tiurunkoski* m. fl. i Kexholms södra härad. Wuoksen flyter i en sträcka af 170 verst i nordostlig riktning genom Ruokolax, Joutsenus, Jääskis, S:t Andrea, Mohla, Walkjärvi, derpå ifrån *Kiviniemi* näs i nordlig och slutligen i ostlig riktning genom Sakkola, Räisälä och Kexholm, samt utfaller genom tvenne mynningar, i norr genom *Pärnäkoski* och söder om staden Kexholm i Europas största insjö *Ladoga*. Under sitt lopp upptager Wuoksen *Wiresjoki* ifrån *Immalajärvi*, *Mertjoki* ur *Mertjärvi*, *Littulajoki* ur *Jääskjärvi*, *Kuurmajoki* ur *Suokumajärvi* och *Konnunsuo*, *Wekarusjoki* ur *Rautjärvi*, *Äyräpääjärvi*, som förut genom *Kuusajoki* upptagit Mohla sockens vatten, genom *Monninniemi sund*, *Kannusjoki* ur *Pyhjärvi* och *Ilmesjoki* eller *Miinajoki* ur *Ilmajärvi* och *Purnitonlampi*. Emellan S:t Andrea socken och Heinjoki kapell af Mohla socken afgår ifrån Wuoksen en mindre sidogren, hvilken flyter genom S:t Andrea och Wiborgs socknar, utfaller i *Suomenvesi* i norr om Wiborg, och sålunda utgör en naturlig och omedelbar vatten-afledning ifrån Saimen till Finska viken. Förut utföll *Suvando sjö* i Sakkola genom *Kiviniemi sund* jemväl i *Wuoksen*, men sedan bemålde sjö d. 21 Maj 1818 på sin östra ända vid *Taipale* banat sig direkt utfall till *Ladoga*, har vid *Kiviniemi* ett näs af 375 alnars bredd uppkommit, som skiljer Wuoksen från *Suvando*. I sednare tid har fråga uppsått, att genomgräfvva detta näs och sålunda åt Wuoksen genom *Suvando* bereda kortare aflopp till *Ladoga*.

I förhållande till dessa stora vattensystemer, hvilka midt uti landet ofta skänka anblicken af ett örikt haf och göra Finland till ett af de vattenrikaste länder på jorden, äro de öfriga sjöarne och floderne i medlersta och södra landet att anses för obetydliga. Dessa äro: I Åbo län och med utlopp i Bottniska viken, samt i norr om Kumo elf: 1) *Sastmola å* ifrån *Ikalis* socken, der den, under namn af *Levasjoki*, uppkommer vid Österbottniska landtryggen, genomflyter *Isojärvi* och vid *Sastmola kyrka* faller i hafvet.

*) Topelius, Finland i Teckningar, s. 183.

2) *Norrmarks* eller *Lassila å* ifrån *Kaarijärvi* i Mouhijärvi, genomflyter *Inhattujärvi*, passerar förbi *Norrmarks kyrka* och faller vid *Hvittisbofjärd*, norr om *Björneborg*, i hafvet. — I söder om *Kumo elf* med utlopp i *Bottenviken* flyta: 1) *Eura å* ur *Pyhäjärvi sjö* i *Eura socken*, utfaller i *Eura Åminne* vid *Wuojoki*. Äfven *Kjulo träsk* utfaller genom *Eura å*. 2) *Lappo å* af *Åbo län* utfaller likaså i *Eura Åminne socken*, norr om *Raumo stad*. 3) *Nykyrka å* ur *Walkijärvi* i *Letala socken*, utfaller norr om *Nystad*. Dessa tre i söder om *Kumo* flytande åar hafva sin hufvudriktning åt nordvest. Med riktning åt sydvest till den del af *Åbo läns skärgård*, som begränsas af *Östersjöns nordöstra hörn*, flyta: 1) *Hinnerjoki* eller *Yläsjoki* och 2) *Wirmo å* eller *Atasjoki*, begge i *Wirmo- eller Saaris-viken*. 3—5) Särskilta åar genomflyta *Nousis, Masku och Reso socknar* samt bära namn efter socknarne. 6) Vigtigast i historiskt hänseende är *Aurajoki*, som flyter genom *Åbo stad* och utfaller invid *Åbo slott*. Den har sina källor i *Oripää kapell* af *Pöyttis socken* och en längd af omkring 50—60 verst, bildar ett par verst ofvanom *staden Hallis vattenfall* och upptager *Wähäjoki*. I öster om *Åbo*, med utlopp åt *Östersjön*, flyta: 7) *Pemar, Eura* eller *S:t Märrens å*, ifrån *Somero sockens sjöar* i *Tavastland* och med utlopp i *Pemar-viken*. 8) *Halikko* och 9) *Salo* eller *Uskela åar*, begge i *Halikko djupa och smala vik*, som genom *Sandö och Kimitto strömmar*, hvilka omgifva *Kimitto stora ö*, står i förening med hafvet; den förstnämnda ån utfaller vid *Åminne frälsegård*, den sednare vid *Salo köping*. 10) *Bjerno å*, ur tvenne grenar, af hvilka den östra och större upprinner ur *Kisko sockens sjöar* och på en sträcka gör gräns emot *Nylands län*; den mindre deremot flyter förbi *Bjerno kyrka*, hvarpå begge förenade utflyta.

Inom *Nylands län*, med utlopp i *Finska viken*: 1) *Karis å*, som afleder *Lojo sjö* eller *Lohjanselkä*, hvilken upptagit *Wichtis sjö* och *Enäjärvi*, samt utfaller i den långa och smala *Pojo-viken*. 2) *Sjundeå å*, genom socknen af samma namn, i *Pikkala-viken* i öster om *Porkkala udde*. 3) *Wanda* eller *Helsinge å*, som har sitt ursprung ur tvenne källfloder, den ena ifrån *Hausjärvi kapell* i *Janakkala*, den andra ifrån *Mäntsälä socken*, hvilka sammanflyta i söder om *Helsinge kyrka* och utfalla i *Gammelstads-fjärden*, nordost om *Helsingfors*. 4) *Sibbo å*, i *Sibbo-viken*. 5) *Mäntsälä*

å, från socknen med samma namn, och 6) *Borgå å* från Hollola, begge i *Borgå-viken*; den förra under sitt nedre lopp äfven *Svartå* eller *Svartså* kallad, utfaller nedanom Dregsby gård; den sistnämnda nedanom Borgå stad. 7) *Forsby* eller *Perno å* afleder *Sääskijärvi* ifrån Ithis, samt *Willikajärvi*, *Artjärvi* och *Pyhäjärvi* sjöar ifrån Artsjö kapell, till *Perno-viken*. 8) *Tessiö å* ifrån Lappträsk, emellan Lovisa och Abborfors, i hafvet.

Inom Wiborgs län, med utfall i Finska viken: 1) *Summajoki* ur *Enäjärvi* i Wekkelax, vester om Fredrikshamn, i hafvet. 2) *Wirojoki* genom Wederlax socken, i viken af samma namn. 3) *Wilajoki* genom Säckjärvi socken. 4) *Tervajoki* och *Rakkolajoki*, ifrån nordvest genom Wiborgs socken, i Wiborgska bugten. 5) *Juustilajoki*, likaså från nordvest, ifrån Lappvesi socken, uti *Suomenvedenpohja*, norra ändan af Wiborgska viken. 6) *Perojoki* och *Rokkalajoki*, ifrån sydost, i samma vik. 7) *Wammelsuu*, ur *Wammeljärvi* i Nykyrka, i Finska viken. 8) *Systerbäck*, *Sestra*, på Finska *Rajajoki*, gränslod, ur ett kärr i Kivinebb, hvilken ifrån 1323 till 1617 utgjorde gräns emellan Sverige och Ryssland, samt efter den 1721 i Nystad afslutade freden Wiborgska guvernementets gräns emot det öfriga Kejsaredömet och nu Finlands emot Ryssland.

Till Ladoga utfalla: 1) *Weijala å* i Hiitola socken, från vester. 2) *Miglis å* i *Jakimvaara-viken*, från nordvest. 3) *Jananus* eller *Leskelä å*, som afleder *Jänisjärvi* i Pelgjärvi från norr, samt 4) *Uksu* och 5) *Tulema åar*, ifrån nordost.

Kanaler. De äldsta försök att medelst gräfning och kanal-anläggningar åstadkomma vattenförbindelser omnämnas redan i början på 1500-talet, då höfvidsmannen i Wiborg Erik Thureson Bjelke "lätt försöke, så att then store Saulax siön benemd "Eno skulle löpe igenom Lapuesi soken och till Wiiborg, hann "begynnes wed lauri sala." På ett afstånd af omkring 6 verst i öster om Willmanstrand, nära Lauritsala gård, förekomma spar af en gräfning, som bär namn af *vanha kaivanto*, och möjligen är den af Bjelke föranstaltade. På en versts afstånd derifrån finnes en annan gräfning, *uusi kaivanto*, äfven *Pontuksen kaivanto* kallad, emedan traditionen tillskrifver dess uppkomst Pontus de la Gardie, hvilket också genom historien bestyrkes. Arbetet fortsattes äfven i Karl IX:s tid, men afbröts sedan. I hans tid

tillkom dock, under ledning af Jakob Pontusson de la Gardie, en kanal af vid pass 800 alnars längd och 8 alnars bredd, hvilken inom Ilomants socken förenar *Kuksenvaara* och *Nuorajärvi* sjöar. *) Pehr Brahe befinnes ock, medan han var Generalguvernör i Finland, varit betänkt på dylika företag; dock kommo dessa planer veterligen icke till verkställighet. Under sistförflutna sekel och sedan genom Åbo fred en del af Saimas vattendrag tillfallit Ryssland, gräfdes på Ryska regeringens föranstaltande, i ändamal att, utan vidrörande af Svenska området, kunna bringa Saimens krigsflotilj ifrån Willmanstrand till Nyslott, fyra kanaler, nemligen vid *Kutvelentaipale*, *Käyhkä*, *Kukontaipale* och *Telataipale* vid Saimens östra strand, af hvilka *Käyhkä*, *Tela-* och *Kutvelentaipale* öppnades åren 1792 och 1793, och hvilka nu, sedan hela Finland blifvit förenadt, icke mera begagnas för sitt ursprungliga ändamål, men tjena de i dessa farvatten seglande lodjor till genare genomfart.

Enskilta personer i landet vinnlade sig om kärrens och mindre sjöars uttappning, för att sålunda öka den odlingsbara marken. Så blef år 1743 *Sarvinge sjö* i Ilomants uttappad af Bonden Lars Knuutinen, då ej allenast all den salunda vunna mark honom af dåvarande Riksens Ständer blef skänkt, utan äfven en belöning af 3000 daler kopparmynt honom tillagd. Allmänna landsvägen på en mils längd har sedermera blifvit anlagd längs med den fordna sjöns botten.

De första på Svenska regeringens föranstaltande i Finland vidtagna strömrrensningar skedde, efter förut isynnerhet af Samuel Chydenius anställda undersökningar, så mycket man med säkerhet känner, åren 1758—1762 i Kumo elf, hvarefter de åter hvilade. På 1780-talet begynte man, för att tillvägabringa vattenkommunikation emellan Tavastehus och Tammerfors, att vid Rikala i Lempälä socken gräfvä en kanal, hvilket arbete dock afstannade, i brist på nödiga medel. År 1799 utkom en Kongl. förordning angående strömrrensningars anställande i Finland, en direktion att leda arbetet tillsattes och en del af landets militär kommenderades att dervid biträda. Efter föregångna preliminära åtgärder begyntes år 1803 med gräfningen af en kanal om 5 fjerdedelars längd

*) *Lagus*, Finl. Allm. Tidn. 1833, N:s 116, 117.

ifrån Hvittis till Kumo socken, hvarigenom icke mindre än 18 af Kumo elfs forssar skulle kringgås, samt ett lättare aflopp för vatt-
net och vigare kommunikation emellan inre landet och kusten be-
redas. Arbetet fortsattes till 1807, då det, påföljande år, för det
utbrustna kriget afstodnade och direktionen upplöste sig. Genom
särskilda Kejsrerliga reskripter af den 8 (20) Febr. och den 19
(31) Maj 1816 till då varande General-Guvernören i Finland
Grefve Steinheil förordnades om tillsättandet af en ny direktion,
som skulle utöfva öfverinseendet öfver strömrrensings- och kanal-
arbetet i Finland, och den 13 (25) Juli 1817 anslogos till ström-
rensningars anställande nödiga penningemedel att årligen af stats-
verket utgå. Då den förut påbegynta kanal-anläggning vid Kumo
befanns kostsammare än ursprungligen beräknadt var, och den-
samma äfven under tiden igenrasat, så uppgaf den nya direktionen
detta arbete och sökte deremot, att genom en mängd forssars
rensning och sänkning åt Kumo elfs vatten bereda lättare aflopp,
förekomma öfversvämningar och bereda lättare batfärd. Ibland de
sålunda dels i sjelfva elfven, dels uti dess tillflöden upprensade
forssar torde somt vigtigast böra nämnas *Kuljonkoski*, *Sjürankoski*
och *Kuivaskoski* i Kumo socken, *Ketola* på gränsen emellan Kumo
och Hvittis, *Äätsä* i Hvittis, *Wammaskoski* i Tyrvis, *Nokia* i
Birkkala, *Ylinenjärvi* sjös jemte flera genom bäckar dermed före-
nade sjöars fällning, förmedelst en kanal emellan förstnämnde sjö
och *Alinenjärvi*, äfven i Birkkala, *Näsijärvis* utlopp vid Tammer-
fors, *Ruovesi* sjös utfall åt Näsijärvi, *Murola forss*, hvarest en
kanal- och slussbyggnad för närvarande (år 1850) pågår, *Jäminki*
sund, *Kuokkala forss* i Lempälä, *Koivisto* sjös fällning medelst
en år 1841 påbegynt kanal af 5,450 fots längd till *Korteesselkä*,
äfven i Lempälä, *Apiakoski* i Sääksmäki och *Kostio* i Pelkäne.
Vidare bereddtes åt Längelmävesi ett direkt aflopp till Roine genom
Kaivanto kanal, hvarigenom Kangasala ås genomskars. Af detta
stora vattendrags norra del fälldes *Keuru* och *Wirtois sjöar*,
ibland sistnämnde *Wermais sjö* genom rensning af *Wünamäki forss*.
— I Tammela och Urdiala socknar har *Kojo å* blifvit rensad.

I Finlands andra stora vattensystem Päijäne fördjupades denna
sjös utlopp *Kalkkis forss*, rensades *Jyränkö ström* vid Heinola,
samt *Kyöperilä forss* i Ithis, äfvensom åtskilliga forssar i Kym-
mene elf. Af Päijänes tillflöden bereddtes lättare aflopp åt *Wesi-*

Järvi sjö genom rensning af *Wäxiö fall* vid Anianpelto, åt *Saarijärvi* vattendrag och åt *Puulavesi*. Åt sistnämnde emellan S:t Michels, Mäntyharju, Kangasniemi och Gustaf Adolfs socknar belägna stora sjö har åt tvenne sidor ett lättare aflopp blifvit beredt. Genom den såkallade *Hirvensalmi-* eller *Kissakoski-*kanalen, samt genom öppnandet och fördjupandet af *Ripatti ström*, *Tuustaipale kanal* m. fl. har *Puulavesi* blifvit direkt afledd åt Kymmene elfs vattendrag, medan den åt vester till genom en kanal vid *Käämeniemensahi* och öppnandet af *Kälä forss* blifvit ledd till *Suontio* och derifrån genom upprensande af *Wiheri* till Gustaf Adolfs sockens vatten, hvilka utfalla i Päijäne. Genom dessa arbeten har *Puulavesi* stora sjö fallit omkring 5 fot, betydliga landsträckor hafva blifvit uttorkade och stora kärr kring dess stränder gjorts odlingsbara. I Saarijärvi fälldes *Mahlujärvi*, *Löytenä*, *Kaihtujärvi*, *Kyyjärvi* samt *Kimingjärvi sjöar* och båtfärden lättades genom åtskilliga forssars rensning.

Inom Saimens vattensystem rensades farleden till S:t Michels läne-residens, och till befrämjande af sjöfarten ifrån Saimen till dess norra tillflöden i norra Savolax och Karelen, gräfdes *Konnus* 1,238 fot långa kanal, invid sidan af *Konnus forss*, och *Warkaus* eller *Taipale* 2,855 fot långa kanal, för att undvika *Warkaus forss*; begge äro belägna i Leppävirta. Äfven fördjupades farleden i öfrigt, och i strömmarne uppfördes fasta prickar för de sjöfaran- des behof. Vidare gräfdes en kanal förbi *Ruokovirta ström* i Maaninga i norr om *Kallavesi sjö*; och vid *Wianto forss*, som utgör föreningen emellan Idensalmi och Maaninga sjöar, fullbordades 1852 en kanal med sluss. Genom dessa arbeten, samt genom upprensandet af *Tomperi*, *Nerkko* och *Lammasvirta strömmar* blir farleden öppen ända till Salahmi, vid gränsen af Uleåborgs län. Utom fördjupningar och upprensningar af flera mindre forssar inom Kuopio län, såsom *Syväri sjö* i Nilsjä socken genom *Lastukoski kanal*, samt fällningen af *Humalajärvi*, *Küides*, *Hyypiö* och *Pitkäjärvi sjöar*, hvilka redan äro fullbordade, är man för närvarande sysselsatt att lätta kommunikationen i Karelens vattendrag genom rensning af forssarne i *Pielis elf*, hvarigenom ifrån *Pielis stora sjö* båtfärd kommer att öppnas till Joensuu nya stad, *Orivesi sjö* och Saimens södra vattendrag. Detta arbete begynte år 1847 och fortsattes följande året medelst rensning af *Ala-* och

Keski-Kaltimakoski i Ilomants, hvarpå 1849 utmed vestra stranden af dessa valdsamma forssar jord och sten uppfodrads, för att invid dem bilda 5 famnar breda och 5 fot djupa kanaler, försedda med en stenmur at strandsidan, som tillika skulle utgöra dragväg. Vid *Häihä forss*, den öfverst belägna i Pielis elf, anlades på en sträcka af 600 fot en dragvägsmur igenom sjelfva forssen på 5 fots vattendjup, med en bottenbredd af 22 fot och 15 fot i vattenytan. I Nilsjä socken rensas *Muurue* eller *Muurutkoski forss*, i afsigt att fälla *Akonvesi sjö* och bereda en farled för 7 fot djupt gående fartyg.

Ibland enstaka arbeten må nämnas: I Åbo och Björneborgs län: fällning af *Alajärvi sjö* i Uskela socken, genom rensning af *Pukiukoski forss*, samt kanal-ledning genom *Kimitto ström*. I Nylands län och Nummis kapell af Lojo socken: fällning af *Hyvälä träsk* genom fördjupning af utlopps-ån, och upprensning af *Mäntsälvi forss*.

I Wasa län upprensades *Storkyro elf* samt sänktes *Lappajärvi sjö*, och i Alajärvi kapell upprensades *Kurrajoki å* på en sträcka af 5 verst, för att lätta nedflottningen af skeppsvirke och andra skogsprodukter till Jakobstad. Likaså *Kalliokoski* och *Oskoski forssar* i Perho kapell, i afsigt att fälla vattenytan i *Gamla Karleby elf* med 6 fot och bereda aflopp åt Perho kapells stora mossar. För att bereda vattnet fritt aflopp ifrån den så kallade *Norrffjorden* i Qveflax kapell af Mustasaari socken till Saltsjön, och derigenom förekomma tidtals inträffande öfversvämningar omkring samma fjärd, samt för att tillvägbringa en direkt batled emellan fjärden och Saltsjön, har en kanalgräfning genom ett deremellan beläget näs, *Tjockmohalsen* kalladt, sedan 1845 ägt rum.

I Uleåborgs län upprensades *Uleå elf* på flere ställen till en sammanlagd sträcka af 31 verst, hvarvid icke allenast flere högst svåra forssar blifvit fördjupade, utan ock längs med hela sträckan rännor och landgångar inrättade för uppföre strömmen gående båtar, hvarefter man fortsatt kanal- och rensnings-arbeten inom Uleå elfs källfloder. Vigtigast deribland äro de invid Kajana stad år 1846 fullbordade kanalerna vid *Koivukoski* och *Ämmä* branta forssar, med 8 fot breda och 50 fot långa slussar. Vidare langs med Hyrynsalmi vattendrag till *Jalo forss* samt *Kiandojärvi* och *Suomussalmi* och ända upp till *Kitkajärvi*, norr om Kuusamo, hvarmedelst farleden upprensats och sistnämnde sjö samt *Posiojärvi*

till sina vattenytor blifvit fällda. I de öfriga delarne af länet hafva i *Siiikajoki elf* åtskilliga forssar, såsom *Waresniva*, *Koskelankoski* och *Maisankoski* blifvit upprensade, hvarjemte *Kalajoki elf* till förekommande af öfversvämningar blifvit fördjupad, äfvensom *Alavieska* grunda träsk genom en i berg sprängd kanal afledt till *Kalajoki*. Äfven är *Torneås* biflod *Tengeliö* upprensad, för att befrämja transporten af skogsprodukter.

I *Wiborgs län* har *Simbilä sjö* i *Parikkala* blifvit fälld genom *Kivijärvi forss*, samt *Pyhäjärvi sjö* i *Ugunemi* och *Matalaihenjärvi* dersammastädes genom rensning af *Nivalajoki bäck*, äfvensom strömrensningar anställt i *Walkeala*, och genom rensning af *Uskinkoski forss* har vattenytan i *Rautjärvi sjö* af *Wederlax socken* blifvit fälld med 4 fot. *)

Det märkligaste företag och det som, en gång fullbordadt, skall utöfva ett oberäkneligt inflytande på befrämjandet af kommunikationen och industrien i hela östra landet, hvilket salunda allt ifrån *Idensalmi* och *Pielisjärvi* samt *Uleåborgska* gränsen skall erhålla öppen farled till hafvet, är det kanal-arbete, som, enligt hvad ofvanföre antydt är, redan för 350 år sedan varit patänkt, men hvartill först i våra dagar, medelst *Kejslerligt reskript* af den 21 Sept. 1844, medel funnits, och hvilket för närvarande fortgår i *Wiborgs län*. Afsigten dermed är att förena *Saimens* södra fjärd *Lappvesi* med *Wiborgska* och *Finska viken*. Arbetet, som påbegyntes år 1845, var ursprungligen beräknadt att fullbordas på 15 år, med en kostnad af 3 millioner *Rubel Silfver*, för hvilket ändamål statsverket i kontant årligen borde förskjuta ena hälften, och kostnaden för den andra hälften bestridas genom ifrån *Finska banken* utgifna $3\frac{1}{2}$ proc. ränta bärande obligationer, till ett belopp af 150,000 *Rub.* årligen i 10 år, 100,000 *Rub.* i följande 10 år, och 50,000 *Rub.* under ytterligare 10 år; och skulle öfverskottet användas till obligationernas amortisering inom 30 år. Till säkerhet för dem skulle 350,000 *Rub.* af *Finska statsmedel* deponeras uti *kommerse-banken* i *S:t Petersburg*. En förbättrad arbetsmethod och en för kanal-anläggningen påfunnen förmånligare jordmån torde dock föranleda besparing så väl i tid som kostnad,

*) Upplysningar öfver strömrensningar i landet hafva benäget blifvit lemnade af *Kapten L. Forstén*.

och förutser man att hela kanal-linien inom 11 ar eller till ar 1856 skall kunna vara fullbordad. Kanalen begynner vid Lauritsala, 6 verst i öster om Willmanstrand, hvarvid den så kallade *Wanha Kaivanto* blifvit begagnad, fortgar i sydostlig och sydlig riktning genom *Suoskuanjokis* dalgång, som afskäres på icke mindre än 10 ställen, till *Nuijanmaajärvi* och derifrån ytterligare at söder genom sjöarne *Pällijärvi*, *Lietjärvi*, *Rättijärvi*, *Särkjärvi* och *Parvilainen* till *Juustilajärvi*, och utflyter genom *Kivikoski* och *Lavolansalmi* till *Suomenvedenpohja*, Wiborgska vikens yttersta norra ända. Den är ämnad att innehålla 28 slussar, 5 breddaflopp, 1 aquædukt, der *Suoskuanjoki* ledes under kanalen, 2 breddinlopp, 4 flod-dammar och 10 broar. *)

Kostnaderna för Saima kanal uppgafvos år 1851 som följer:

1845 till . . .	39,418 Rub.	75 $\frac{1}{2}$ kop.	silfver
1846	161,749	” 27 $\frac{1}{4}$	”
1847	240,574	” 97 $\frac{3}{4}$	”
1848	249,219	” 88	”
1849	314,312	” 96 $\frac{1}{2}$	”
1850	372,805	” 58 $\frac{1}{2}$	”

Summa 1,378,081 Rub. 43 $\frac{1}{2}$ kop.

hvarifran dock borde afdragas ej mindre värdet af i behall varande materialier, arbetsredskap och instrumenter, hvilka vid slutet af år 1850 uppskattades till 207,176: 60, än priset af ett större antal byggnader samt särskildta för kanal-anläggningen inköpta frälsehemman.

För framtida verksamhet hafva undersökningar blifvit anställda och planer uppgjorda: a) för en kanal-linie till förening af Saimens vattendrag med Päijänes; b) att medelst genomgräfning af Kiviniemi näs i Sakkola socken afleda Wuoksen till Suvanto sjö och sålunda bereda åt floden ett genare och lättare aflopp till Ladoga; c) att till lättande af kustfarten i södra landet medelst kanaler genomskära uddarne vid Porkkala, Obnäs, Bromarf m. fl.

Ett företag af annan beskaffenhet, ehuru ledande till samma mal, förebada de undersökningar, som direktionen för väg- och vattenkommunikationerne latit verkställa, till utrönande af möjligheten att ifrån kusten vid Helsingfors anlägga en jernbana till

*) Topelius, Finland i Teckningar, s. 201.

Tavastland. Resultaterna af dessa undersökningar hafva visat sig ganska gynnsamma; för en jernvägs anläggning af omkring 75 versts längd ifrån Helsingfors till Turkhauta gästgifveri i Janakkala möta fran lokalens sida ringa svårigheter. Ifrån sistnämnde ställe skulle åter tillfälle till sjöfart kunna beredas till alla de vidsträckta vattendrag, hvilka genom Nokia forss afledas till Kumo elf, och en lättad förbindelse kunna astadkommas allt ifrån Etsäri och Keuru öfver Tammerfors och Tavastehus till södra kusten.

Klimat.

Klimatet uti ett land, beläget norr om 60:de latitudsgraden, kan icke förneka sin nordliga natur; likväl äger, med undantag endast af den Skandinaviska halfön, intet annat land under samma polhöjd ett så mildt klimat som Finland. Den isotherm-linea, *) som visar 0° medelvärme, skär endast Finska Lappmarken vid omkring 66° lat., medan den vidare åt öster sänker sig allt sydligare, vid Ural-flodens källor till 60° samt vid öfre Obi och Jenisei till omkring 54°, och åt vester i Norra Amerika i södra Labrador till omkring 48°, och för öfrigt framstryker emellan 60 och 50° lat. Om man undantager några trakter i Norrige, sträcker sig jordbruket ingestädes så högt åt norr, som i vårt land, nemligen till Enontekis vid Muonio elf under 68° och till Ivalajokis stränder i söder om Enare träsk till närmare 69:de latitudsgraden. Långa och stränga vintrar, korta och heta somrar, samt hastig öfvergång ifrån den ena till den andra, d. v. s. vår och höst af endast några få veckor, utgöra det nordiska klimatets allmänna karakter. Ju högre man kommer upp åt Norden, desto märkbarare blir detta förhållande. Under de sednare åren har man dock förmärkt en förändring i detta hänseende; vintrarne hafva i allmänhet infallit sednare nu än i äldre tider, och hafva äfven visat sig mindre kalla, men framskjutit vårens ankomst, hvilken åter inkräktat på sommaren, som derjemte utvecklats mindre värme; hösten har åter varat längre än förut. I allmänhet tyckes således en större jemnhet i klimatet hafva inträffat och skillnaden

*) Linea för lika värmegrad.

emellan köld- och värmegraderna vara ringare. Menliga för jordkulturen äro de under den varmare årstiden, isynnerhet uti sum-piga trakter, icke sällan inträffande nattfroster, hvilka ofta inom fa timmar förstöra den mognande grödan och löna mångåriga ansträngningar med missväxt och fattigdom. Detta onda hoppas man efter hand kunna afhjelpa genom odlingens tillväxt och kärrens uttorkande. För öfrigt måste klimatet uti ett så vidsträckt land, som vårt, visa betydliga skiljaktigheter mellan de sydliga och nordliga delarne. På orter, der natten under midvinter-tiden räcker uti en månad, såsom förhållandet är i Sodankylä, och der-utöfver, såsom i Muonioniska och Enontekis, eller till och med två månader, såsom fallet är i Utsjoki, och hvarest tvertom om sommaren lika lång dag inträffar, kan naturligtvis klimatet icke vara likt de traktens, der ständigt ombyte af dag och natt inträffar, och der, såsom under 60° i södra Finland, den längsta dag och natt utgöra $18\frac{1}{2}$ timmar. Polcirkeln stryker fram öfver Rovaniemi socken, ehuru midsommarnattssolen redan synes något sydligare, från Aavasaksa höga berg, vid Tengeliö elfs utlopp i Torneå. I de sydligare orterna utgör den längsta dag och natt vid $61^{\circ} 19'$ lat., således i trakterna mellan Raumo och Björneborg, mellan Tavastehus och Tammerfors, trakten kring Heinola samt emellan Kexholm och Sordavala, 19 timmar; i trakterna under $63^{\circ} 23'$, således de som äro belägna emellan Wasa och Ny-Karleby och vidare under samma latitud åt öster, 20 timmar; under $64^{\circ} 15'$, i Kalajoki-trakten och Kajana, 21 timmar; vid Uleåborg under 65° omkring 22 timmar. Med anledning af detta förhållande, visar äfven klimatet skiljaktighet i de skilda lands-orterna.

Under det att medeltemperaturen i södern, enligt mangåriga observationer, under den kallaste årstiden, i medlet af Januari, stiger till $5^{\circ} 7'$ köld i Åbo, enligt Celsius thermometer, och $7^{\circ} 2'$ i Helsingfors, är medeltemperaturen för Torneå -17° . Den högsta värmegraden infaller i Juli, och skillnaden derpå emellan de sydliga och nordliga trakterna är ringare än på kölden; dock stiger äfven värmen något högre i nordn. Under det att medelvärmens i medlet af Juli i Åbo är $15^{\circ} 9'$ och i Helsingfors 16° , stiger den i Tornea till 17° ; och medan den största kölden i nordn uppgår till 40° och sommarvärmens i skuggan till $28-30^{\circ}$,

uppnär högsta kölden i södern sällan 30° och värmen i skuggan i Helsingfors 25 — 26° . I Åbo har man dock nagon gång observerat öfver 30° värme i skuggan.

Medeltemperaturen uppgifves

	i Enontekis:	i Uleåborg:	i Åbo:
för hela året	$- 2^{\circ}68$	$+ 0^{\circ}66$	$+ 4^{\circ}61$
„ vintermånaderna	$- 16^{\circ}98$	$- 11^{\circ}15$	$- 5^{\circ}38$
„ vår . . . d:o	$- 3^{\circ}92$	$- 2^{\circ}73$	$+ 2^{\circ}64$
„ sommar d:o	$+ 12^{\circ}60$	$+ 14^{\circ}34$	$+ 15^{\circ}72$
„ höst . . . d:o	$- 2^{\circ}73$	$- 2^{\circ}20$	$+ 5^{\circ}45$. *)

Af dessa orter ligger Enontekis under $68^{\circ} 30'$ polhöjd, Uleåborg under 65° och Åbo under $60^{\circ} 27'$.

I Helsingfors, beläget till och med något sydligare än Åbo, eller under $60^{\circ} 10'$, men längre åt öster, utgör enligt Hällströms beräkning, medeltemperaturen

under vintermånaderna	$- 6^{\circ}4$
„ var . . . d:o	$+ 1^{\circ}2$
„ sommar d:o	$+ 14^{\circ}8$
„ höst . . . d:o	$+ 5^{\circ}3$
„ under hela året	$+ 3^{\circ}7$.

För de enskilda manaderna utgör medeltemperaturen i Helsingfors . . . i Januari	$- 7^{\circ}4$
„ i Februari	$- 6^{\circ}9$
„ i Mars	$- 4^{\circ}3$
„ i April	$+ 0^{\circ}5$
„ i Maj	$+ 7^{\circ}4$
„ i Juni	$+ 13^{\circ}7$
„ i Juli	$+ 16^{\circ}2$
„ i Augusti	$+ 14^{\circ}5$
„ i September	$+ 10^{\circ}5$
„ i Oktober	$+ 5^{\circ}5$
„ i November	$- 0^{\circ}2$
„ i December	$- 5^{\circ}1$. **)

En jämförelse emellan klimatet i Helsingfors och klimatet i Wöro i Österbotten, 2 mil ifrån kusten under $63^{\circ} 9'$, visar 4 — 5°

*) Berghaus, Physik. Atlas.

**) De climate Helsingforsiae, uti Acta Soc. Scient. Fenn. I, 217, 218.

större vinterköld å sistnämnde ort, men deremot äfven 3—4° högre sommarvärme än å förstnämnde ort. *) Å Karlö, beläget i hafvet omkring 40 verst i vester om Uleaborg, under 65° lat., äro vintrarne omkring 3—4° kallare än i Helsingfors, men Juli månad deremot på förra stället $\frac{1}{2}$ grad varmare, än på det sednare. Medelmiddagsvärmen befinnes större i Helsingfors än på Karlö:

i Januari	3 ^o 86
i Februari	4 ^o 65
i Mars	3 ^o 36
i April	3 ^o 35
i Maj	3 ^o 45
i Juni	2 ^o 43
i Juli	2 ^o 03
i Augusti	3 ^o 20
i September	3 ^o 02
i Oktober	3 ^o 86
i November	3 ^o 33
i December	4 ^o 74.

Medelmiddagsvärmen för hela året. . 3^o44. **).

Uti norden måste man antaga vinterns längd till 7 månader och deröfver, i södern till 5—6. I Kuusamo under 66° är marken frusen 227 dygn = 7 $\frac{1}{2}$ månad, i Kemi 204 dygn = 6 $\frac{4}{5}$ månad, å Karlö 183 dygn = 6 $\frac{1}{10}$ månad, i Kalajokki 181 dygn = 6 $\frac{1}{30}$ månad, i Wöro 176 dygn = 5 $\frac{13}{15}$ månad. Islossningen i strömmarne inträffar under sednare hälften af April. I medeltal, enligt beräkning af mångåriga observationer: i Aura å vid Åbo den 18, i Kumo vid Björneborg den 21, i Borgå och Wöro åar den 22 och i Storkyro elf den 24. Man har vidare beräknat, att islossningen i Aura nu inträffar inpå 4:de dygnet tidigare än för ett sekel sedan, i Kumo likaså inpå 4:de dygnet tidigare än för ett halft sekel sedan, men att islossningstiden i Borgå förblifvit oförändrad, hvilket således skulle lemna det resultat, att klimatet i sydvestra landet mildrats, men ej längre åt öster, icke ens vid södra kusten.

Olikhet i klimat visa ock skären och kusterna, i förhållande till det inre landet. Emedan det af sommarsolen uppvärmda

*) Hällström, Acta II, 140. **) l. c. II, 126.

hafvet icke så hastigt afkyles som landet, och genom meddelandet af sin värme åt de närmast belägna landsträckorna fördröjer den kalla arstidens ankomst, så infaller vintern tidigare i de ifrån hafvet aflägsna nejderna. Deremot afkyla de kalla hafsvindarne kusten ännu längre inpå våren och fördröja vegetationen, medan den redan i det inre landet begynt. Ju längre man kommer upp åt norden, desto mera påskynda de långa sommardagarne vegetationens fortskridande; uti Torneå, med omkring 4 timmars längre dag än i södra landet, skjuter kornet ax på femte veckan efter sådden och skördas på nionde eller tionde, medan det i södra landet behöfver fjorton till sexton veckor för att mogna.

Uti meteorologiskt hänseende räknar man i Helsingfors 93 fullkomligt klara dagar om året, 189 mulna och 83 till en del molnbetäckta. Största antal klara dagar, nemligen 11, förekommer i Juni; minsta antal, blott 3 eller 4, i November. Deremot är antalet af fullkomligt mulna dagar störst i November, 22 eller 23, minst i Juli, nemligen 8. I Åbo räknar man 103 klara, 109 till en del molnbetäckta och 153 fullkomligt mulna dagar. De flesta klara dagarne falla i April och Maj, minsta antalet i November; de flesta mulna dagarne i December, minsta antalet i Juni. *)

Enligt å härvarande magnetiska observatorium ifrån medlet af 1844 till medlet af 1849 anställda observationer, inträffar i Helsingfors i medeltal nederbörd:

i Januari månad under	15 dagar
i Februari	14 "
i Mars	12 "
i April	10 "
i Maj	10 "
i Juni	11 "
i Juli	13 "
i Augusti	14 "
i September	15 "
i Oktober	16 "
i November	16 "
i December	16 "

Summa 162 dagar.

*) Framl. Prof. Hällströms uppgifter.

Nederbörden, beräknad efter engelska tum, utgör:

i Januari	1,2
i Februari	1,1
i Mars	1,2
i April	1,4
i Maj	1,3
i Juni	1,2
i Juli	1,4
i Augusti	1,9
i September	2,5
i Oktober	2,7
i November	2,4
i December	1,7

Summa 20 tum.

Den kvantitet nederbörd, som faller i Helsingfors på en regn- eller snöfallsdag under hvarje månad, utgör per medium i engelska linier:

i Januari	0,74
i Februari	0,80
i Mars	1,09
i April	1,32
i Maj	1,30
i Juni	1,13
i Juli	1,10
i Augusti	1,32
i September	1,64
i Oktober	1,77
i November	1,48
i December	1,03. *)

Af vindar äro i Finland mest rådande de sydliga, sydvestliga och sydostliga; om sommaren de vestliga och nordvestliga. Vindarnes olika direktionser uti skilda landsorter uppgifvas af Hällström salunda, att af 100 vindar blasa ifrån:

*) Adjunkten D:r Boreni uppgifter. — 1 engelsk tum = 1,0266 finska tum; 1 tum = 10 linier.

	S.	SV.	V.	NV.	N.	NO.	O.	SO.
i Åland	13,08	27,30	5,52	18,87	14,33	7,44	2,44	11,02
i Lemo socken . .	18,00	25,75	8,87	11,45	8,55	7,02	8,73	11,63
i Åbo	16,62	18,88	9,56	10,67	12,76	13,08	8,19	10,24
i Halikko	20,11	14,45	17,22	13,35	13,34	7,70	6,71	7,12
i Helsingfors . .	18,61	23,04	8,62	10,36	13,15	9,55	7,74	8,93
i Tammela	15,01	24,50	11,43	10,54	9,58	7,78	8,93	12,23
i Wirdois	24,87	7,93	11,16	6,85	17,58	5,61	8,70	17,30
i Laukkas	17,99	18,19	7,31	12,49	14,29	10,49	8,05	11,19
i Ilmola	14,75	7,82	23,21	5,62	18,14	3,52	23,33	3,61
i Storkyro	9,45	13,44	17,45	8,55	12,67	8,97	14,77	14,70
i Wöro	16,20	10,07	8,78	15,83	12,42	4,14	9,97	22,59
i Kalajoki	26,20	12,97	6,75	4,22	19,20	9,68	12,22	8,76
i Uleåborg	19,38	13,34	10,64	8,15	14,24	9,62	12,32	12,31
i Paldamo	25,67	12,43	17,95	9,45	6,74	6,04	9,69	12,03
i hela landet . . .	18,28	16,43	11,75	10,46	13,35	7,90	10,13	11,69

Den mest rådande vinden öfver hela landet är således Sunnan, dernäst SV., sedan i följande ordning: N., V., SO., NV., O., och sist NO.

Ehuru, förrän man kände karantäns-anstalter, pesten hos oss likasom annorstädes ofta insmög sig och anställde härjningar, anses dock klimatet i allmänhet för sundt. Koleran vidrörde åren 1831, 1848 och 1849 endast det södra landet och visade mindre våldsam karakter, så att såväl 1831 som 1849 endast 2,4 procent af de dödas antal borttrycktes af denna farsot. *) 1853 års erfarenhet har visserligen, hvad kolerans intensitet beträffar, gjort ett undantag ifrån föregående erfarenhet; dock tyckes den icke trifvas högre åt norr. Likväl bör medgifvas, att klimatets oblidhet under de kallare årstiderna och vid bristande medel eller försigtighet att skydda sig mot densamma dels omedelbart verkar menligt på helsen, dels medelbart, då frosterna fördröja eller förstöra årsväxten och åstadkomma brist. Så voro de epidemier, hvilka under förra hälften af 1830-talet hemsökte de norra provinserna, synnerligen Österbotten, en följd af den genom oblidt klimat och otjenlig

*) Baranowskij, Folkmängds-förhållanden i Finland.

väderlek framkallade missväxt och brist, samt den osunda föda, till hvilken befolkningen nödgats taga sin tillflykt. Enahanda har äfven följden blifvit på enskilda orter, der missväxt inträffat. De öfvervägande rheumatiska och katarrhaliska åkommorna vittna nog-samt om klimatets menliga inflytande. Af sjukdomar, medelbart eller omedelbart framkallade genom klimatets menliga inverkan, såsom lungshot, kolik, influenza, halsfluss, frossa m. m., anses omkring 60 procent aflida. *) Dödligheten under de särskilda månaderna visar sig störst under de kalla, eller dem som omedelbart följa efter desamma; mindre deremot under de varma månaderna och dem som omedelbart följa på desamma, der sommarens inflytande ännu verkar välgörande; således i följande ordning:

i Maj aflida	10,9	procent af under året döda
i Mars	9,4	” ” ”
i April	9,3	” ” ”
i Januari	9,	” ” ”
i Februari	8,7	” ” ”
i December	8,3	” ” ”
i November	7,8	” ” ”
i Juni	7,7	” ” ”
i Juli	7,1	” ” ”
i Augusti	7,	” ” ”
i September	6,8	” ” ”
i Oktober	6,1 **)	” ” ”

Medel-lifslängden uppgår, enligt 9 års uppgifter, lågt nog, till endast 35,53 år, medan den i Sverige utgör 39,3, i Norrige 41,5, i England 38, i Portugal 40,5. Detta förhållande i vårt land kan dock äfven bero af andra orsaker, än klimatiska; för-nämligast borde, genom en förbättrad barnavård i åtskilliga lands-orter, ett förmånligare resultat för medel-lifslängden kunna vinnas. Hvad hög ålder beträffar, så hade, år 1835, 180 personer eller 1 af 7743 uppnått en ålder af 90 till 100 år; ibland dessa räknade qvinnokönet 120 och mankönet 60 personer. Uti de sär-skilda länen räknades på samma tid personer af uppnådda 90 år och deröfver:

*) Baranowskij, Folkmängds-förhållanden i Finland, p. 34.

***) Enligt Baranowskij's efter 8 år anställda beräkning.

i Uleaborgs län	1	ibland	4170
i Nylands	1	”	6498
i Åbo och Björneborgs .	1	”	6585
i Wiborgs	1	”	7674
i S:t Michels	1	”	7946
i Wasa	1	”	8671
i Tavastehus	1	”	8839
i Kuopio	1	”	25270.

Enligt 1840 års qvinqvännii-tabell hade 209 personer, 54 män och 155 kvinnor, (ibland de sistnämnde en af 102 år), öfverlevvat 90 år. Uti de särskilda länen voro öfver 90 år gamla:

i Uleåborgs län	1	ibland	2864
i Nylands	1	”	4412
i Åbo och Björneborgs .	1	”	6184
i Wasa	1	”	6258
i S:t Michels	1	”	7540
i Tavastehus	1	”	10669
i Wiborgs	1	”	10835
i Kuopio	1	”	11544
i hela landet	1	”	6917.

År 1850 hade 268 personer, 72 män och 196 kvinnor, uppnått åldern af öfver 90 år, d. ä. 1 ibland 6107 af hela landets befolkning; och förhöll sig männernes antal till kvinnornas som 1:2,725. Uti de särskilda länen hade öfverlevvat 90 år:

i Uleåborgs län	1	ibland	3487	} hvarvid männen förhöllo { sig till kvinnorna som	} 1:3
i Tavastehus	1	”	4122		
i Åbo & Björneborgs	1	”	4711		1:2,705
i Wasa	1	”	4774		1:2
i Nylands	1	”	6967		1:22
i Kuopio	1	”	8916		1:6
i Wiborgs	1	”	10920		1:2,571
i S:t Michels	1	”	16949		1:2.

Ibland desse voro 9 personer, 3 män och 6 kvinnor, öfver 100 år gamla, således 1 ibland 159657. Ibland männen lefde 1 i Tavastehus, 1 i Wasa och 1 ibland Greker i Wiborgs län; ibland kvinnor lefde 2 i Nylands, 1 i Åbo, 2 i Wasa och 1 i Uleåborgs län.

Naturalster.

Anorganiska Naturalster.

Bergbruk.

Ibland mineralier är *graniten*, genom sin hårdhet och dess deraf beroende förmåga att antaga polityr, synnerligen egnad för praktbyggnader. Ifrån Pyterlax' stembrott, beläget vid hafvet i Wederlax socken, emellan Wiborg och Fredrikshamn, har man derföre fört ofantliga massor till S:t Petersburg. Denna granit är grofkornig och består företrädesvis af köttröd fältspat, mindre grå kvarts och litet brun glimmer. Ifrån Pyterlax är den kolossala minnesvård öfver Kejsar Alexander tagen, som pryder Alexandersplatsen utanför vinterpalatset i S:t Petersburg; äfvenså kolonnerna i Isaks-kyrkan. Ifrån mindre granitbrott uti socknarne Wiborg, Wederlax och Wekkelax äro stenarne tagna till infattningen af kajerna vid Nevan och kanalerna i S:t Petersburg; ifrån Monrepos vid Wiborg de vid Kasanska kyrkan anbragta kolonner. Granit-sprängning anställes af spekulanter a tjenliga ställen vid kusten af Säckjärvi och Wederlax, till försäljning; äfven samlas och utskeppas bullersten, tjenlig till gatläggning. Röd granit till Isaks-kyrkans fundament är hemtad från Ladogas norra strand i Imbilax socken, och ifrån trakten af Sordavala en i blått skiftande stenart till byggandet af marmorpalatset. Äfven inom landet har huggen granit i sednare tid allt mera begynt begagnas vid byggnadsföretag, kajer, trottoirer, m. m. I nejden af Åbo finnes utmärkt skön granit, hvaraf pelarne till solennitetssalen i det fordna universitetshuset och blocken till Calonii gravvård å Nummis kyrkogård blifvit tagne och slipade. *Basalt* har man funnit i trakten af Björneborg, på Ådön nära Jakobstad samt i Kelvio, i norra delen af Wasa län. *Porfyr* finnes på Hogland och Ålands östra kust. I norr om Ladoga, i Ruskiala och Sordavala, förekommer *marmor* af åtskilliga färger. Ruskiala-marmor användes ibland annat vid Isaks-kyrkan. Marmor finnes ock i Pargas vid Bläsnäs, i Rimitto (hvit), vid Björneborgs hamn Räfsön (svart), i Hvittis,

Hauho och Kemi (svart och hvit), i Torneå (hvit) samt i Kittilä lappmark (svart). *Kalk* finnes i alla landskaper; isynnerhet stryker ett rikt kalklager langsmed södra kusten, och förekommer kalk i kustsocknarne Borgå, Sibbo, Helsinge, Sjundeå, Ingo, Lojo, Pojo och Karis af Nylands län; i Kimitto, Bjerno, Uskela, Halikko, Sagu, Pemar och Pargas, samt vidare Nagu, Korppo och Töfsala af Åbo län. I det inre landet finnes kalk i Kiikala, Kumo, Loimjoki och Hvittis af Åbo län; i Urdiala, Hauho och Janakkala af Tavastehus län; i Kisko, Loppis och Nurmijärvi af Nylands län; i Lappvesi (Sotkasaari i Saimen), Sordavala, Imbilax och Ruskiala af Wiborgs län; i Säaminge af S:t Michels län; i Kuopio, Pielis och Nurmis af Kuopio län; i Laihela, Ilmola och Gamla Karleby af Wasa län, samt i Ijo och Kemi socknar af Uleåborgs län. *Gips* förekommer i Imbilax, Bjerno och Öfver-Torneå. *Malakolit* finnes i Helsinge, Lojo, Kisko, Wambula kapell af Hvittis socken samt i Imbilax och Nilsjä. *Pyroxén* i Pargas, Kimitto, Helsinge, Mäntsälä, Ithis och Öfver-Torneå. Af *Augit*-familjen har funnits *hornblende* i Pargas, Bjerno, Helsinge och Sibbo; *bröncit* i Tammela, Lojo och Sibbo; *diallage* i Lojo; *asbest* i Lappo i Österbotten, Hvittis i Satakunda, samt i Kisko (Orijärvi) och Helsinge i Nylands län. *Amiant* uppgifves hafva blifvit funnen i Heinävesi kapell af Randasalmi socken. *Apatit*, hörande till kalkfamiljen, uppgifves funnen i Pargas, Tammela och Helsinge. *Tafelspat* i Pargas, Uskela, Kimitto, Lojo och Perheniemi i Ithis samt i Sibbo och Helsinge. *Flodspat* i Pargas och Kisko. *Skiffer* i Satakunta på många ställen, i Helsinge (Botby), i nordliga delen af Wiborgs län, och af Uleaborgs län i Uleå, Kemi, Sodankylä och Kuusamo. *Fältspat*, sasom en hufvudbeståndsdel af våra berg, förekommer mycket allmänt; ifran Wiborgs län har den forslats till porslinsfabrikerna i S:t Petersburg. År 1848 funnos inom länet 13 fältspatsbrott. Dess bruk inom landet är ännu, i anseende till det mindre antal fabriker, der dess användning påfordras, af ringa betydelse. Ibland afarter af fältspat förekommer *albit* i Kimitto, Pojo, Tammela, Somero och Kuortane, *oligoklas* i Helsinge och Kyrkslätt, samt *spodumen* i Tammela. Hit hörer ock den så kallade *rapakivi*, med fältspat uppblandad granit; den förekommer i södra delen af Wiborgs län, i Lovisa-trakten af Nylands län, i vestra delen af Åbo län och i norr om Wasa. I trakten af Kemi

visar den sig sönderfallen till fin sand. *) Likasom fältspaten är ock *quartsen*, såsom ofvanföre blifvit antydt, vida spridd i landet, men om dess användning gäller detsamma som om fältspatens. Ibland afarter till *quarts* förekommer: *prasesm* i Imbilax och Kisko; *rosenquarts* i Tammela och Nyslott; *blå mjölkquarts* i Pargas, Lojo och Helsinge; *ametist* i Kisko, Helsinge och Imbilax; *rökfärgad quartz* i Walkiala och Letala; *bergkristall* i Sund och Saltvik på Åland; *jaspis* i Nagu och i Sund på Åland; *agat* i Sordavala och i Sunds socken på Åland. *Lera*, tjenlig till tegel och krukmakaregods, finnes i alla provinser; i Parikkala socken af Wiborgs län och i Mäntyharju af S:t Michels har man upptäckt *fajanslera*. *Sordavalit* finnes i Sordavala och *wichtyn* i Wichtis. *Slip-* eller *bryn-* och *quarnsten* förekommer på många orter, såsom i Sagu, Kumo och Birkkala af Åbo län; Tammela, Kalvola, Längelmäki och Hauho af Tavastehus län; Suistamo och Ruskiala af Wiborgs, Tohmajärvi af Kuopio och Siikajoki af Uleåborgs län. *Färgjord*, isynnerhet röd, förekommer i Bjerno, Hvittis, Tavastkyro, Orihvesi, Hauho, Mäntsälä, Tohmajärvi, Storkyro och Paldamo. *Talk-* och *tälgsten* i Pargas, Uskela, Kisko, Hvittis, Nederwettil af Gamla Karleby socken, Kelvio, Kemi, Sotkamo, Leppävirta, Libelits och Tohmajärvi. *Serpentinsten* i Imbilax, Helsinge, Orijärvi och Wambula kapell af Hvittis socken. *Sjöskum* i Tammela. *Pyrallalit* anträffas i Pargas, Bjerno, Sibbo och Mäntsälä. *Granater* påträffas i norra delen af Wiborgs län, såsom i Imbilax, Kiitelä, Salmis, Ruskiala och Jakimvaara; vidare i Helsinge och Kisko i Nyland; i Kimitto af Åbo län; Kalvola, Hattula och Hauho af Tavastland, samt uti Lappo i Österbotten. Afarter deraf: *epidot* i Helsinge, Esbo, Kisko och Imbilax; *staurolit* i Tohmajärvi, Pelgjärvi, Imbilax och Torneå; *turmalin* i Imbilax, Hauho, Wänä, Somero, Tammela m. m.; *steinheilit* i Orijärvi grufva i Kisko, samt i Helsinge, Åbo och Lemo; *skapolit* och *wernerit* i Pargas, Bjerno, Pojo, Mäntsälä, Imbilax och Öfver-Torneå; talk-haltig *idocras* eller *frugårdit* i Mäntsälä, Kimitto, Bjerno och Imbilax. — Ibland ädla stenar har man funnit *saphir* eller *blå korund* och *cirkon* i Lojo; grön, blå och hvit *smaragd* i Tammela samt hvit dessutom i Somero, Kimitto och Kuortane; slutligen *spinell* i Lojo, Pojo och Helsinge.

*) Eichwald, sid. 120.

Metaller. Spår af ädla metaller har man väl upptäckt på åtskilliga orter, men vid närmare undersökning dock funnit tillgangen vara af så ringa halt, att den icke lönat arbetskostnaden. Sedan år 1837 å Laurila hemmans ägor i Kemi socken, och invid norra stranden af Kemi elf, en isolerad guldhaltig kalksten blifvit upphittad, och redan samma år samt isynnerhet åren 1839 och 1840 af Finska bergs-statens tjenstemän vidare forskningar efter guld derstädes anställdes, utan att några hugnande resultat vunnits, förordnades 1844, uppå finans-expeditionens derom gjorda framställning af regeringen Öfversten vid Kejsarl. Ryska bergs-ingenjör-korpsen D:r E. Hoffman att, jemte biträde, anställa ytterligare undersökningar å orten. Dessa sträckte sig uppföre Kemi elf, sextio verst ofvanom Kemi kyrka, och i nordvest till Torneå elf samt dennes vattendrag uppföre till granitbergen i Turttola, och företedde bergarterna alldeles enahanda formation som guldvaskerierna i Ural vid Slatoust och Katerinenburg, äfvensom i östra Sibirien vid Birussa och Muroshna, d. ä. befunnos bestå af lerskiffer, gråvaska och kalk, genombruten af grönsten som håller svafvelkis; men oaktdadt gräfningar anställdes på 40 särskilda ställen, och vid vaskningen i de flesta fall den guldlagren vanligen åtföljande svarta jernsanden, slig kallad, återstod, lyckades man dock icke att finna något guld. Antingen bör man således anse den påhittade guldhaltiga kalkstenen vara en alldeles isolerad företeelse, och bergen för öfrigt icke anses innehålla guld, eller ock, hvilket synes sannolikare, hafva guldkornen spridt sig öfver de i trakten befintliga vidsträckta kärren och trögt rinnande vattendragen, så att de ingenstädes i större mängd samlat sig. Oaktdadt bergformationernas likhet i Kemi och i de Sibiriska guldlagren, företer sig nemligen den skiljaktighet, att medan å sistnämnde orter de ifrån bergen nedströmmande och guldkorn medförande vattendragen samla sig i trånga dalbäddar, dit äfven guldet af det strida vattnet framföres och liksom koncentreras, å förenämnde ort deremot de vid bergens fot uppvällande vattnen utbreda sig öfver vidsträckta stagnerande kärr eller större sjöar. Då likväl uppmärksamheten en gång var väckt åt detta håll och jemväl de östra trakterna af Uleåborgs län företedde enahanda formationer som de Uraliska, föranstaltades 1847 och följande året en geologisk expedition till de i norr om Uleå elf belägna trakter,

under ledning af *Konduktören* vid bergsstaten *Holmberg*. Enligt *Kejsarl. Senatens* instruktion skulle denna expedition begynna och fortga langs med det vattendrag som utfaller i *Uleå träsk* och som genom *Hyrnsalmi socken* och *Suomussalmi kapell* leder upp till *Kuusamo*, samt, så framt omständigheterna och de geologiska formationerna icke föranledde till afvikelser, fortsättas till landtryggen och *Archangelska gränsen*, samt derefter till alla de inom *Finland* belägna trakter, hvilka genom *Kuusamo sockens* vatten kommunicera med *Paanajärvi*, hvarefter vägen borde tagas öfver *Kemi träsk* samt derifrån utmed vattendragen till *Rovaniemi* och fortsättas till *Kemi elfs* utlopp. Till följd deraf begynte arbetena den 26 Juni 1847 vid utloppet af *Kiehimäjoki* i *Uleå träsk* och fortsattes vattendraget uppat ända till *Kuusamo*, utan att något spar af guld påträffades. Först sedan man flyttat arbetet till östra sidan om den *Kuusamo genomstrykande landtryggen*, upptäcktes vid bäcken *Wäljoki*, som ifran vester utfaller i *Kuusamojärvi*, de första spåren af guld, dock endast några få korn, och utan att, ehuru arbetet å stället fortsattes en vecka, något vidare påfanns; efter det man med arbetet framskridit närmare åt *Paanajärvi*, funnos åter vid de uti *Wuotungijärvi* inflytande bäckar flera spår af guldets närvaro. Följande år undersöktes omkring halfva arealen eller den del af *Kuusamo*, som ligger öster om landtryggen, med undantag af *Kitkajärvi* och dess biflöden. Öfverallt, med få undantag, funnos guld-alluvier aflagrade, ehuru ingenstädes i så rika lager, att arbetet derå skulle lönat sig. Om sommaren år 1850 fortsattes ytterligare, under ledning af *Bergs-Konduktören* *Magister Toreld*, i *Kuusamo*, trakten af *Kitkajärvi*, och undersöktes dervid 19 åar, 127 bäckar och 9 dalar eller under sommartiden vanligen uttorkade bäckar, af hvilka alla åar, 110 bäckar och 8 dalar befunnos guldförande, ehuru också af ringa halt. Störst visade sig guldfyndigheten vid *Haakovaara berg*, vid *Akanpersenpuro*, vid *Joutunkoski* och *Kontikoski*, hvarest flera och större korn utvaskades än de vanliga och dagliga fynden, som utgjorts af ett eller par mikroskopiska korn. Också har det blifvit anmärkt, att ibland de i *Hyypiopuro* insamlade stenarne förekommit guldhaltig dolomit, blandad med grönsten och *svafvelkis*, fullkomligen lik den deri vid *Kemi* guldets förekom, och som gaf första anledningen till guld-letningarne. Ehuru resultaterna af desamma

hittills icke motsvarat förhoppningarne, sa är dock tillvaron af guldsand inom landet bevisad; och vidare undersökningar kunna möjligen uti en framtid utfalla gynnsammare, om ock skaldens ord att guldets aldrig skall utgöra vårt lands egentliga och sanna rikedom, alltid torde förblifva en sanning. *)

Lika litet som guldets hafva de *silfver*-anledningar, dem man tidtals funnit i landet, visat sig uthålliga och bearbetningsvärda. Å Degerö nära Helsingfors finnes en öfvergifven silfvergrufva; likasa i Nurmijärvi, på rån emellan Kytjärvi och Hyvinge, samt å Forsön i Perno, hvarur silfret blifvit vunnet till en kalk och patén i Perno kyrka. Silfver-anledningar har man vidare funnit i Tenala, Kisko, Pojo och i Ingo vid Baresund af Nylands län; i Sysmä och Gustaf Adolfs socknar af S:t Michels län; vid Akkola by i Taipalsaari, i Luumäki 2 verst från kyrkan, samt i Sordavala och Imbilax af Wiborgs län, äfvensom i Saltvik på Åland. Silfverhalten har dock å alla de ställen som blifvit undersökta visat sig så ringa, att den icke lönat arbetet. — *Blyglans* har man funnit i Hauho af Tavastland, i Suistamo af Wiborgs län samt i Neder-Wettil af Gamla Karleby socken. — *Koboltkis* anträffas i Kemi.

Koppar finnes i Kisko (Orijärvi grufva) af Nylands län; i Imbilax (Pitkäranta) af Wiborgs län, samt i Ilomants och Pielisjärvi af Kuopio län. Orijärvi grufva bearbetas sedan sednare hälften af förra seklet; **) den var dock förut mycket rikare än för närvarande, och hade ifrån 1785 till 1817 lemnat malm till ungefär 12,170 *Sk℥*; i början på 1840-talet afkastade malmen endast 2 procent och i medeltal arligen 300 *Sk℥*; dess produktionsvärde år 1849 utgjorde 6,788 Rub. 55 kop. Malmen ifrån Orijärvi förarbetas, efter föregången vaskning vid Anskogs vaskverk, i Kärkelä (Karislojo) och Koskis (Bjerno) kopparhyttor till råkoppar, hvilken sedan å Fiskars bruk utsmides till plåt, hvaraf tillverkningsvärdet år 1849 utgjorde 11,988 Rub. 90 kop. Bearbetningen af en annan koppargrufva derstädes, Paavola, har för malmens fattigdom afstannat. Mera lofvande äro de koppartillgångar, som på sednare tiden blifvit upptäckta i närheten af Pit-

*) Holmbergs och Torelds berättelser.

**) Rühls Finland, af Arvidsson.

käranta by af Imbilax socken, invid Ladogas strand, å hvilka, jemte några andra mindre lofvande i Suistamo och Sordavala socknar, intill år 1840 redan 38 mutsedlar blifvit uttagna. Pitkäranta, der gången stryker från NV. till SO. samt haller omkring 1,200 famnar, privilegierades den 5 Dec. 1832, och voro 1840, utom en mängd skärpningar, 5 schakt upptagne, då malmen befanns innehålla 4—5 proc. År 1850 uppgafs medel-afkastningen till 1,171 pud. Nära intill Pitkäranta är Alexandra kopparverk; i Kelinoja och Ristoja åar finnas särskilta inrättningar för tillgodogörande af kopparmalmerna. År 1811 anlades Herajoki kopparverk i Eno by af Eno kapell och Ilomants socken, men öfvergafs år 1817. År 1840 ansöktes åter tillstånd om dess bearbetning och upptogs det då af ett bolag, hvilket på början af 1840-talet inmutade malmtillgångar å 12 särskilta ställen, ibland hvilka Mäntyvaara grufva lemnar förhoppning om fortfarande tillgång på kopparmalm. En öfvergifven koppargrufva finnes vid Inattivaara i Pudasjärvi af Uleåborgs län. Koppar-anledningar förekomma vidare i Pargas, Wesilax by i Kimitto, Lokalax kapell af Wehmo socken, Nykyrko af Åbo län, Tenala, Ingo, Kalvola, Tavastkyro, Tyrvis, Tammela, Suistamo (Jalovaara), Nilsjä (på en holme i Syväri sjö) samt i Kemi och Kuusamo; men der man begynt bearbeta dem, hafva de dock icke visat sig uthålliga. — *Kopparlazur* och *malachit* anträffas i Ilomants.

Zink har funnits i Kisko, Lojo och Helsinge. *Grafit* i Pargas, Kiikala, Sibbo, Mäntsälä, S:t Michel, Mäntyharju, Imbilax, Suistamo m. fl. orter. *Molybdän* eller *vattenbly* i Lojo, Kisko, Helsinge, Sibbo, Hirvensalo ö nära Åbo och Imbilax. *Tenn* har man fordom vunnit å Skogböle bys ägor i Kimitto, och vinner ännu i Pitkäranta uti Imbilax, hvaraf års-afkastningen 1850 uppgafs till 138 pud.

Rikast är Finland på *jern*, hvilket dock mindre vinnes ur bergsmalmer, emedan dessa vanligen icke äro uthålliga, än förnämligast ur myr- och sjö-malmer, på hvilka stor rikedom finnes. Jern eller åtminstone jern-anledningar samt myr- och sjö-malmer förekomma i S:t Karin nära Åbo, Pargas, Pemas, Uskela, Kisko, Bjerno, Kimitto, S:t Marie å Runsala, Reso, Brunkkala kapell af Lundo, Pöyttis, Korppo, Rimitto, Ulfby, Sastmola, Eura, Hvittis, Tyrvis, Mouhijärvi, Tavastkyro, Ikalis, Ruovesi, Somero, Tammela,

Janakkala, Orimattila, Hollola, Mäntsälä, Wichtis, Lojo, Tenala, Karis, Ingo, Sjundeå, Kyrkslätt, Esbo (å Södervik), Helsinge, Borgå, Säckjärvi, Nykyrka (af Wiborgs län), Kivinebb, Rautus, Ilmes kapell af Hiitola socken, Kronoborg, Jakimvaara, Rautjarvi kapell af Ruokolax socken, Suojärvi, Suistamo, Salmis, Jorois, Rautalampi, Pielavesi, Idensalmi, Libelits, Kaavi, Nurmis, Pielis, Wiitasaari, Saarijärvi, Keuru, Lappfjärd, Laihela, Storkyro, Wöro, Lappo, Lesti kapell af Lohteå, Kemi, Paldamo, Sotkamo, Kuu-samo och Rovaniemi.

Redan i hednatiden var jernet och dess bearbetning känt af Finnarne; enligt traditionen skola de lärt den åt Skandinaverne. Icke heller vanvårdades jernhandteringen under Finlands förening med Sverige. År 1748 räknades jerngrufvor i Uitamo nära Åbo, Strömma gard i Kimitto, Kolkkala i Tenala, Ajala och Lejile i Kisko, Ojamo i Lojo, Sillböle i Helsinge, Laihela i Österbotten; sämre malmer kände man i Birkkala, Messuby och Kangasala, hvarutom sjö- och myrmalm användes. Ibland äldre verk, som då voro nedlagde, nämnas 5 jernbruk, nemligen: ett i Pojo by af Bjerno socken, ett i Sippola i Weckelax, Joa jernbruk i Nykyrka socken af Wiborgs län, Huppis (Hyppois) i Wiborgs socken och Ålsvik i Pojo, samt 4 masugnar: Koskis i Bjerno, Barkkala i Tenala samt Billnäs och Svartå i Karis. Deremot voro på denna tid följande jernverk och masugnar i verksamhet: Männeis masugn i Nykyrka socken af Åbo län, Kautua bruk i Eura, Orisbergs bruk i Storkyro med Oravais masugn i Wörå, Kimo bruk och masugn dersammastädes, Tykö bruk och masugn i Bjerno, förenadt med Kirjakkala i Uskela, Björkboda bruk och masugn i Kimitto, Kusto bruk i Bjerno med Kulla masugn i Tenala, Koskis bruk i Bjerno, Anskogs bruk med Fiskars masugn i Pojo, Billnäs bruk i Pojo med Skogby masugn, Fagerviks bruk med masugn i Ingo, Svartå bruk i Karis, som troddes vara det äldsta i landet, Forsby bruk och masugn i Perno, Strömfors bruk i Pyttis och Jukkias (Jukkais) nu Strömsdals bruk i Kuopio. *) Tuneld räknar år 1794 18 jernbruk, hvaraf 8 i Åbo, 7 i Nylands, 2 i Wasa och 1 i Kuopio län, samt 9 masugnar, nemligen 5 i Åbo, 3 i Nylands

*) Mennander, Hist. delineatio officinarum ferrariar. in Finlandia, enligt Suomi för år 1842, sid. 31.

och 1 i Wasa län. Hammarskatten och frälsfriheten steg till 11,649 *Sk℥* 10 *L℥*. Då likväl de Finska jerngrufvorna sällan visade sig uthålliga, emedan malmen mest förekom i körtlar, sa att tillgången snart upphörde och nya malmletningar ständigt måste företagas, samt då malmerna icke heller voro af den godhet som de i Sverige brutna, hvarifrån man med lätthet kunde erhålla desamma, så voro de Finska bruken till större delen funderade på Svenska malmer. Efter föreningen med Ryssland har man bemödat sig att, om möjligt, göra den Finska jernhandteringen oberoende ifrån utländska malmtillgångar, hvarföre man dels fördubblat malmletningarne, dels genom ändamålsenlig behandling sökt förbättra de inhemska malmtillgångarne. Dessa bemödanden hafva icke heller varit fruktlösa; väl hafva grufvornas tillgångar nu som förr visat sig mindre uthålliga, men ju mera man fäst sin uppmärksamhet på de i myror och sjöar förekommande malmerna, desto större har tillgången på dem visat sig, och man har genom tjenlig procedur icke utan framgång sökt förbättra dem och göra dem tjenligare för bearbetning. År 1836 räknades följande 25 jernbergverk, belägna alla, med undantag af ett enda, i Nylands och Åbo län:

Jernbergverken:	Socken:	Procent tackjern:	
Stansvik	Helsinge	58	hvarå dock arbetet nedlagts.
Munksnäs	34	oupptaget.
Tavastby	49—55	d:o.
Sillböle	45—58	upptaget 1825.
Öfvitsskog	Kyrkslätt	52	oupptaget.
Ojamo	Lojo	46—63	Finlands äldsta grufva; nedlagd.
Askola	59	obearbetadt; malmen mycket blandad med svafvelkis.
Karstu	40—45	bearbetades icke.
Wohls	40—44	
Högfors	Wichtis	41	malmen något titanhaltig.
Malmberg	Kisko	40—60	
Kolkkomäki	61	
Pahalax	?	malmen god.

Jernbergverken:	Socken:	Procent tackjern:	
Heinäsuo	Kisko	31—35	malmen titanhaltig.
Haukia	37	malmen mycket god.
Ajala	?	malmen svafvelkishaltig.
Marjanjärvi	23	d:o.
Jussarö	Pojo	28—33	upptäckt 1834.
Löckholm	?	d:o.
Kelkkala	Tenala	40—64	fördom mycket bearbetadt, då nedlagdt.
Wihiniemi	Bjerno	20—37	malmen godartad.
Baggböle	40—45	bearbetadt sedan 1835.
Hamnholm	Kimitto	48—64	d:o.
Haveri	Tavastkyro	61—62	blandadt med koppar och svafvelkis; obearbetadt.
Wittinge	Storkyro	30—33	obearbetadt.

Af dessa grufvor blefvo 14 mera eller mindre bearbetade; men som de icke på långt när fyllde jernverkens behof, begagnades derjemte dels ifrån Sverige införda, dels ur sjöar och kärr vunna malmer, för de då i Finland verksamma 15 masugnarnes behof. De voro följande:

Masugnarne:	Socken:	Begagnade malm
Oravais	Wörå	från Sverige och något från Sillböle.
Dahl	Kimitto	d:o.
Tykö	Bjerno	från Wihiniemi o. något från Sverige.
Fagervik	Ingo	från Sverige.
Skogby	Tenala	d:o.
Högfors	Wichtis	från egen grufva och Wohls.
Fredriksfors	Ufsby	från Sillböle och Malmbergs grufvor.
Koskis	Tenala	egna grufvor i Kisko.
Warkaus	Leppävirta	kringliggande traktens sjömalms.
Strömsdal	Nilsä	d:o.
Suojärvi	Suojärvi	d:o. Priv. 1828.
Sumbula	Rautus	d:o.
Gustafsfors	Kaavi	d:o. Priv. 1830.
Jyrkkäkoski	Idensalmi	d:o. Priv. 1831.
Korteis	Rautus	d:o. Priv. 1835.

Stångjernsverk på samma tid voro 21, nemligen:

Brukens namn:	Socken:	Hamrar:	Härdar:	Ars-smide i Sktt.	Tackjern ifrån:
Strömfors...	Pyttis	1	2	600	Sverige.
Forsby	Perno	1	2	690	d:o. Nedlagdt.
Mariefors ...	Thusby ...	1	2	690	d:o.
Fagervik....	Ingo	2	3	750	egen masugn och Sverige.
Svartå	Karis.....	1	2	400	Sverige.
Billnäs	Pojo	1	2	690	Skogby masugn o. Sverige.
Fiskars.....	Pojo	1	2	603 ³ / ₄	Koskis masugn o. Sverige.
Jokkis	Tammela ..	1	2	900	Sverige och något från Högfors masugn.
Kirjakkala ..	Uskela	1	2	833	Tykö masugn o. Sverige.
Näsegård ...	Bjerno....	1	2	900	Sverige.
Björkboda ..	Kimitto ...	1	2	700	Dahls masugn o. Sverige.
Kautua.....	Eura	2	3	1,350	} Fredriksfors masugn och Sverige.
Fredriksfors.	Ulfsby	2	4	1,110	
Norrmark...	Ulfsby	1	1	500	Sverige.
Östermyra ..	Ilmola	2	3	1,200	d:o.
Kimo	Wörå	2	4	1,165	Oravais och Sverige.
Orisberg ...	Storkyro ..	1	2	500	Sverige.
Warkaus ...	Leppävirta	1	1	450	masugn på stället.
Strömsdal ..	Nilsjä	1	2	500	d:o.
Jyrkkäkoski .	Idensalmi .	1	1	300	d:o.
S:t Annæ ...	Suojärvi ..	1	2	?	d:o.
Summa		26	46	14,921 ³ / ₄	

Och utgjorde den till Kronan inflytande hammarskatt och masugns-tienden:

för år 1826	Rub.	1,927: —
” ” 1827		2,378: —
” ” 1828		2,211. —
” ” 1829		2,865: —
” ” 1830		2,630: —
” ” 1831		2,775: 20.
” ” 1832		2,791: 56.
” ” 1833		2,570: —
” ” 1834		2,002: —

I vederbörande tjenstemans berättelse för åren 1840—1843 uppräknas följande under bearbetning varande grufvor:

	Malm- afkastning <i>Skz.</i>
Sillböle 1840	4413
	1841 3157
	1842 3768,75
	1843 3576
Tavastby och Munksnäs: 1 Jan. — 1 Nov. 1840	4046
	1 Nov. 1840 — 1841 5108
	1842 4826
	1843 4684
Ojamo. 1843	797
Kulonsuomäki i Wichtis 1841	1341
	1842 2475
	1843 2760
Malmberg 1840	762
	1841 474,2
	1842 1973,5
	1843 1138
Haukia 1840	204
	1841 213,5
	1842 490
	1843 231
Pahalax 1840	111
	1841 ?
	1842 299
	1843 560
Wihiniemi 1841—1843	9000.
Baggböle	okändt.
Ängsö och Biskopsö hol- mar i Kimitto	brytningsresultaterna mindre betydliga.
Modermaga och Horsholm i Pojo skär	påbegyntes år 1843.
Jussarö	bearbetas för Kronans räkning.

Verksamheten vid masugnarne var, enligt Bergmästarens

embets-

Masugnens namn:	Årlig medeltillverkning af tackjern och gjutgods.						Årlig medeltillverkning af						
	1843.			1844.			Finsk bergmalm.			Sjö- och myr- malm.			Utländsk malm
	Sktt.	Ltt.	Et.	Sktt.	Ltt.	Et.	Sktt.	Ltt.	Et.	Sktt.	Ltt.	Et.	Sktt.
S:t Annæ	5,561	8	9	7,496	10	4	52	—	—	6,476	19	6	—
Sumbula	1,968	—	—	602	—	—	—	—	—	1,285	—	—	—
Warkaus	—	—	—	978	10	19	—	—	—	489	5	10	—
Gustafsors (Kaavi)	417	17	12	390	17	13	—	—	—	404	8	—	—
Tammerfors	—	—	—	500	—	—	—	—	—	500	—	—	—
Haapakoski (Kuopio län)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Högfors	684	—	—	700	—	—	692	—	—	—	—	—	—
Wanda	4,313	10	—	4,469	—	—	4,391	5	—	—	—	—	—
Skogby och Fa- gervik	1,170	—	—	1,080	—	—	—	—	—	—	—	—	1,125
Tykö	2,051	10	15	2,535	18	5	1,146	17	5	—	—	—	1,146
Dahl	3,860	—	—	4,520	—	—	1,047	10	—	2,095	—	—	1,047
Koskis	3,677	—	—	2,945	—	—	3,311	—	—	—	—	—	—
Fredriksfors	1,473	—	—	1,290	—	—	460	10	—	—	—	—	921
Oravais	1,748	10	—	438	—	—	364	8	—	—	—	—	728
Jyrkkäkoski	410	13	—	637	15	—	—	—	—	524	4	—	—
	27,335	9	16	28,583	11	11	11,465	10	5	11,774	16	16	4,969

Bergmästarens arbetsberättelse, åren 1843 och 1844, följande:

Sjö- och myr- malm.			Utländsk berg- malm.			S u m m a årlig medeltill- verkning.			
Sktt.	Lst.	Et.	Sktt.	Lst.	Et.	Sktt.	Lst.	Et.	
6,476	19	6	—	—	—	6,528	19	6	
1,285	—	—	—	—	—	1,285	—	—	myr- malm från kringliggande nejder, högst 18 verst aflägsna.
489	5	10	—	—	—	489	5	10	sjö- malm från Maaninga.
404	8	—	—	—	—	404	8	—	
500	—	—	—	—	—	500	—	—	kommit i gång 1844, med malm från Haveri samt kringliggande sjöar och myror.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	priv. 1842; arbetet påbörjades mot slutet af 1844, med malm ur Pieksa och Surnu sjöar.
—	—	—	—	—	—	692	—	—	malmer från Kulensuomäki, Ojamo och Wohls.
—	—	—	—	—	—	4,391	5	—	malmer från Jussarö och Sillböle.
—	—	—	1,125	—	—	1,125	—	—	malmer från Sillböle och Sverige.
5	—	—	1,146	17	5	2,293	14	10	malmer från Wihiniemi och Sverige.
2,095	—	—	1,047	10	—	4,190	—	—	malmer från Juokaisenvaara, Haveri, Jussarö, myr- malm samt Sverige.
—	—	—	—	—	—	3,311	—	—	malmer från Sillböle, Malmberg, Haukia, Pa- halax och Jussarö, samt myr- malm.
—	—	—	921	—	—	1,381	10	—	malmer från Sillböle och Sverige.
—	—	—	728	17	—	1,093	5	—	malmer från Sillböle, Jussarö och Sverige.
524	4	—	—	—	—	524	4	—	malmer från kringliggande sjöar.
5	11,774	16	4,969	4	5	28,209	11	6	

År 1850 vanns bergmalm ur följande grufvor:

Tavastby, som bearbetades af 16 arbetare, lemnade i årlig afkastning omkring		<i>Sk</i> 1,000.
Sillböle, bearbetad af 40 man, lemnade		„ 5,000.
Kulonsuomäki; afkastningen okänd.		
Jussarö, hvarest 80 fastningsfångar arbetade, afkastade	1848	„ 10,592.
	1849	„ 8,536.
	1850	„ 8,763.
Malmbergs tvenne grufvor		?

Dessutom voro under sprängning grufvor a Ängsholms säteri i Pojo, Flythemmans ägor och Långviks bys mark i Ingo; de befunnos dock vara af mindre betydighet.

Jernverk voro på samma tid:

Strömfors jernbruk, bestående af 2 stångjernshårdar och 2 smedjor för gröfre arbeten, hvars tillverkningsvärde uppgick till		Rub. 10,890: —
Wanda masugn, med malm ifrån Tavastby och Jussarö		3,900: —
Mariefors jernbruk		12,072: 30.
Högfors masugn jemte gjuteri och mekanisk verkstad hvarutom i närheten, i Kurhela strömfall, ett puddlingsverk blifvit privilegieradt.		8,609: 85.
Fagerviks jernbruk, med 2 stångjernshamrar och 1 masugn (år 1849)		18,565: —
Svartå jernbruk, med 1 stångjerns-, 1 knip- och 2 spikhamrar (år 1850)		15,000: —
Fiskars bruk, med 1 stångjernshammare, 1 hammare för kopparsmide och 1 finsmidssmedja		25,000: —
Billnäs bruk, med 1 stångjerns-, 2 spik- och 1 kniphammare		14,000: —
Skogby masugn		17,760. —
Trollhöfda (Tenala)		6,607: 50.
Koskis		6,855: —
Norrmarks bruk: stångjern och knipsmide <i>Sk</i> 500.		6,000: —
Fredriksfors masugn och stångjernshammare:		
	knipsmide 1,000.	12,000: —
Kauttua stångjernshammare	900.	10,500: —

Björkboda stångjernshammare:

	stångjern och knipsmide <i>Sk℥</i>	1,000.	13,000: —
Kirjakkala		900.	10,500: —
Näse bruk		800.	9,330: —
Dahls masugn	tackjern och gjutgods	4,300.	16,400: —
Tykö masugn och kniphammare		3,500.	14,000: —
Erkkilä jernbruk i Messuby socken	1,700 <i>Sk℥</i> tackjern.		
Jokkis stångjernshammare	700 „ smide.		
Sumbula jernbruk	15,229 pud tackjern.		

S:t Annæ masugn och stångjernshammare

med härd 90,940 „ „

Raivola jernbruk i Kivinebb, tillhörigt artilleri-departementet i S:t Petersburg.

Möhko jernhytta i Koita forss i Ilomants, sedan Febr. 1850 i gång.

Wärtsilä jernhytta i Tohmajärvi med 2:ne masugnar, 1 stångjernshammare, 2 härdar, 1 knip- och 2 spikhammare samt kupolugn och mekanisk verkstad

Oravais masugn.

Kimo stångjernsbruk.

Orisbergs d:o.

Östermyra d:o.

Förnämligast har man dock under sednaste tid fäst sin uppmärksamhet vid landets rika tillgångar på sjö- och myrmalmer samt med särdeles drift begynt nedsmälta dem, och äro de för detta ändamål anlagda blästerverken följande:

Inom Åbo län:

Uti Kuru kapell.

Inom Tavastehus län:

Å Salo gård i Loppis, privilegierad för 40 *L℥*:s hammare.

Inom S:t Michels län:

Porsaskoski i Pieksämäki.

Alajoki i Jokkas, priv. den 20 April 1849.

Inom Kuopio län:

Salahmi i Idensalmi, med rättighet att utsmida 150 *Sk℥* stångjern och dervid begagna hammare af 25 *L℥*:s vigt.

Kauppilanjoki i Idensalmi, priv. den 10 Sept. 1849.

Urmalax i Nilsjä.

Korkeakoski i Pielavesi.

Paasikoski i Pielavesi.

Pangakoski i Pielisjärvi.

Wiegi i Pielisjärvi.

Korteis i Kaavi.

Säynäis i Kaavi.

Käenkoski i Ilomants.

Ilajankoski i Ilomants.

Inom Wasa län:

Kimingi i Karstula kapell af Saarijärvi, bedrifves med synnerlig drift.

Pengenkoski i Kuivasmäki kapell af Jämsä pastorat.

Saani i Wiitasaari.

Koskensaari i Kuivasmäki, priv. den 1 Nov. 1850.

Inha i Etsäri kapell, priv. den 11 Aug. 1851.

Inom Uleaborgs län:

Myllyranta i Muhos, priv. den 29 Sept. 1838 för 2 pipor och 1 20 L \mathring{w} :s hammare, med 2 härdar; tillverkning 1850: 68 Sk \mathring{w} ; hvartill ett hjälpverk äfven med 2 pipor är inrättadt i Säresmäki by af Paldamo socken; tillverkning år 1850: 55 Sk \mathring{w} .

Petäjäkoski i Laakajärvi by af Sotkamo socken, priv. den 29 Sept. 1838, med 2 pipor, 1 stångjernshammare af 20 L \mathring{w} :s vigt och 2 härdar; tillverkning år 1850: 50 Sk \mathring{w} 8 L \mathring{w} .

Wesikoski i Pyhäjoki, med 1 pipa, 1 hammare och 2 härdar; tillverkning år 1850: 76 Sk \mathring{w} 10 L \mathring{w} .

Timonen i Pudasjärvi, med 2 pipor, 1 hammare och 2 härdar; tillverkning ar 1850: 246 Sk \mathring{w} 7 L \mathring{w} .

Ämmä i Hyrynsalmi, med 1 pipa, 1 hammare och 2 härdar; tillverkning år 1850: 241 Sk \mathring{w} 16 L \mathring{w} .

I Nylands och Wiborgs län finnas inga blästerverk; likväl var privilegium utfärdadt för anläggningen af ett sådant i Syskyä å i Imbilax; också begagnas sjö- och myrmalmen ifrån dessa län, såsom redan antydt är, vid masugnarne i landet; ifran Nykyrka och Björkö föruttras till dessa verk årligen omkring 130,000 pud myrmalm.

Mangan eller *brunsten* finnes i Storkyro och Sjundeå. *Tantalit* i Kimitto, Pojo, Tammela, Somero och Kuortane.

Svafvel förekommer förenadt med många metaller, isynnerhet med jernet. *)

Så mycket vi känna, förekomma i landet mineralkällor på följande orter:

Nära Åbo: Kuppis eller S:t Henriks källa; i Pargas: vid Blasnäs, Tennäs, Degerby och Muddais; i Sagu: å Saustila säteris ägor; i Bjerno: vid Nurkkila by; i Pojo; i Ingo: Knappa hälsokälla; i Esbo: nära kyrkan; i Mäntsälä; nära Lovisa stad; å Ulmala rusthålls ägor i Gustaf Adolfs socken; nära Willmanstrand; Havis källa invid Wiborg; nära Nadendal; invid Raumo; i Kumo socken; i Mouhijärvi flere; i Tavastkyro: å prestgårdens ägor; Wuohinsilta i Messuby, $\frac{3}{8}$ Svenska mil från Tammerfors; i Kangasala; i Wirdois kapell; i Kauhajoki kapell af Ilmola socken; i Lillkyro: en saltkälla; i Mustasaari och Qveflax kapell, omkring en Svensk mil från hafvet: en saltkälla, ur hvilken fordom salt blifvit kokadt; i Ny-Karleby socken; vid Gamla Karleby, $\frac{1}{4}$ mil ifrån staden; vid Likolax by i Kiuruvesi kapell af Iden-salmi socken; i Ruskiala; i Kaukola kapell af Kexholms socken; i Jääskis: nära kyrkan. På Åland finnas mineralkällor å Sunds prestgårds mark, samt i Westmyra by af Hammarlands socken.

Organiska Naturalster.

Flora. Jordbruk. Landthushållning. Jordens stats-ekonomiska fördelning.

I allmänhet uppgifvas såsom kända af vilda växter i landet 899 fanerogamer eller kotyledoniska, 27 slag ormbunkar och 160 sorter mossor; algernes och svamparnes antal är okänt. Finlands flora, jemförd med Sveriges, visar vegetationens större rikedom i sistnämnde land, hvarest man känner 1263 fanerogamer, eller om endast den med Finland under nära nog samma

*) Föregående mineralogiska framställning grundar sig på Statsrådet m. m. Nordenskiölds år 1852 utgifna förteckning öfver Finska mineralier samt framl. Brukspatron Bremers anvisning på malm- och bergarter uti Finland. Uppgifterna om bergshandteringen äro hemtade ur ifrån bergskontoret benäget lemnade upplysningar.

latitud belägna norra delen af Sverige, med uteslutande af Göthaland, betraktas, 1023 fanerogamer, 35 slag ormbunkar och 438 slag mossor äro kända. *) Jemförelsevis må anföras, att man i Norrige känner 1105, i Tyskland omkring 7000 och öfver hela jorden 100000 species växter. Likväl bör anmärkas, att Finlands flora ännu icke är så undersökt, att icke ett betydligt antal hos oss hittills okända växter framdeles kunde upptäckas. Detta har ock till en del redan skett, emedan sällskapets pro Fauna et Flora Fennica herbarium för närvarande äger af inhemska växter 920 kotyledoniska, 28 slag ormbunkar, 111 sorter mossor och 254 alger, eller in summa 1313 växter. **) Af de Finska växterna känner man för 473 inhemska namn. ***) För trakten af Helsingfors hafva blifvit uppgifna 572 species fanerogamer eller kotyledoniska växter, 18 sorter ormbunkar eller filices, 192 lichenes eller lafver och ett ungefär lika antal mossor. Jemföres Helsingfors-floran med den i Gefle, hvilka orter ligga under nära nog samma polhöjd och begge hafva hafs-klimat, så befinnes trakten af sistnämnde stad frambringa ett öfvervägande antal växter, nemligen 680 species fanerogamer, 27 species ormbunkar, och äfven mossor till större antal än trakten af Helsingfors, hvaremot hafs-algernas antal hos oss är större och lafverna till ungefär lika belopp. ****) Af Karelens flora känner man 633 fanerogamer, 22 ormbunkar, 202 slag mossor och 175 lichenes eller lafarter. †) På ön Walamo i Ladoga räknas 320 kotyledoner, 12 species filices, 135 musci och 122 lichenes. ††) I Finska Lappmarken har man räknat 386 species fanerogamer. †††) På Åland räknades i slutet af förra seklet 680 vilda växter, ibland hvilka något öfver 150 kryptogamer; tillsammans med de odlade omkring

*) D:r W. Nylander: strödda anteckningar i notiser ur sällskapets pro Fauna et Flora Fennica förhandlingar, I, sid. 300.

**) Se förteckning öfver sällskapets samlingar år 1852.

***) Reinholm, Suomalaisia kasvu nimejä, Suomi f. 1850, p. 159 ff.

****) W. Nylander, Conspectus Floræ Hels., p. 19 f. och 233.

†) W. Nylander, Flora Karelica, p. 200.

††) W. Nylander, l. c., p. 223.

†††) Prosten Fellman, uti Bulletin de la Soc. Imp. des Naturalistes de Moscou. T VIII, sid. 243 ff.

800 species. *) Ibland Finska växter räknas 335 användbara i medicin.

Af vilda träd förekomma i landet:

tall	pinus sylvestris . . .	honka, mänty.
gran	pinus abies	kuusi.
en	juniperus communis .	kataja.
björk	betula alba	koivu.
al	betula alnus	leppä.
asp	populus tremula . . .	haapa.
flere sälg-, vide- och pil- eller salix-arter		paju.
rönn	sorbus aucuparia . . .	pihlaja.
oxel	sorbus hybrida	härkäpuu.
hagg	prunus padus	tuomi.
slån	prunus spinosa	oratuomi.
brakved	rhamnus frangula . . .	paattain, pajahin.
törne	rosa canina	orjan tappura.
try	lonicera xylosteum . .	kuusain, höysipuu.
olvon	viburnum opulus	höysipuu.
hagtorn	crategus oxyocantha .	vannepuu.
svarta vinbär	ribes nigrum	siestain.
degbär	ribes alpinum	taikinainen.
hassel	corylus avellana	pähkinäpuu.
vildäppel	pyrus malus	omenapuu.
ek	quercus robur	tammi.
lön	acer platanooides . . .	vahteri.
lind	tilia europæa	niinipuu, lehmus.
ask	fraxinus excelsior . . .	saarni.
alm	ulmus campestris . . .	kynneppää, jalava.

Ibland dessa är tallen det mest rådande trädslaget, dernäst granen och sedan björken, och fortfar denna tallskogens öfvervigt ända upp till Lappmarken. Enskilta trakter förekomma dock, der granen växer ymnigare än tallen; sådant är förhallandet i Thusby, Mäntsälä, Nurmijärvi, Helsinge, Sibbo, Borgå och Perno af östra Nyland; i vestra delen af det egentliga Finland i Lemo och Wirmo; i södra delen af Satakunta af Åbo län, såsom i Wesilax, Punga-

*) Radloff, om Åland, sid. 234, 236.

laitio, Tyrvis, Hvittis, Eura, Lappo och kust-trakterna Raumo, Eura Åminne, Ulfby och Sastmola; uti vestra delen af Tavastehus län i socknarne Somero, Akkas, Sääksmäki, Lempälä, Wesilax, Birkkala, Messuby och Kangasala. I Urdiala förekomma gran, tall och björk till lika mängd. Inom Wiborgs län öfverväger granskogen tallen i Kronoborg; inom S:t Michels län i Pieksämäki; inom Wasa län i Nerpes, Mustasaari, Stor- och Lillkyro. Lappo, Wöro, Ny-Karleby, Kronoby, Gamla Karleby, Kelvio och i Himango kapell af Lochtea socken; inom Uleåborgs län i Neder-Torneå och Kuusamo. I söder och sydost om Enare träsk, vid omkring $68\frac{1}{2}^{\circ}$ lat., förekomma ännu ansenliga granskogar; längre åt norr, i vester om träsket, upphör granen och tallen träder i dess ställe, likväl så, att äfven den högre upp inom Utsjoki gräns begynner vantrifvas och lemnar herraväldet åt björken, som högst i norr är den radande, dock längre fram blir allt mera krympaktig och dvärgartad. Också förekommer här uppe ännu på sina ställen i dälдер och vid flodbäddar vide, al, hägg och asp, äfvensom enen är allmän nog både i dälдерna och på fjällen. *) En och annan tall växer ock ännu vid Utsjoki kyrka (70°) och norr om densamma, ehuru blott manshög och ej tjenlig till förfärdigande af redskap. **) Ännu finnas dock stubbar och rötter, som vittna att detta trädslag äfven här fordom uppnått högre ålder och större tjocklek. Ännu förekomma ock högt i norden ganska åldriga träd. Vid uppå landtmäteri- och forst-öfverstyrelsens befallning anställd undersökning, fälldes år 1851 i Enare en tall af 265 tallringar, som således var öfver 265 år gammal, ifrån skäret till toppen var 53 fot hög, och näst ofvanom skäret hade en tjocklek af 51 verktum; i Muonioniska (68°) en tall af 249 safringar; i Neder-Torneå (66°) en gran af 240 safringar, $62\frac{1}{2}$ fots längd och 33 verktums tjocklek, samt i Säresniemi kapell af Paldamo ($64\frac{1}{2}^{\circ}$) en tall med 310 safringar, 74 fot lang från skäret och 66 verktum i omkrets. I Wesilax af Tavastehus län angifves björken förekomma lika talrikt som granen, och i Kuolemajärvi kapell af Nykyrka socken och Wiborgs län samt i Sulkava af S:t Michels län öfverväga barrskogen. ***) Enen, äfvensom alen, aspen, rönnen,

*) Sjögren, om Kemi lappmark, sid. 192 ff.

**) Fellman, Suomi 1846, sid. 103.

***) Af Öfver-Inspektör Gyldeén benäget lemnade upplysningar.

häggen, pilen, sälgen och viden förefinnas öfver hela landet, dock aldrig så talrikt, att de ensamme skulle bilda egentliga skogar, utan endast spridda, blandade med andra. Olvonens nordligaste gräns är Kemi. Eken växer på Åland, Åbo läns vestra kust, ända upp at Björneborg och samma läns, äfvensom Nylands och Wiborgs läns södra kust och skärgård på ett och annat ställe; inne i landet är den än glesare, men påträffas dock ännu i Ruovesi och Gustaf Adolfs socknar, *) förmodligen dock planterad. Högre upp tyckes linden gå; utom i de södra trakterna, uppgifves den förekomma, ehuru rart, ännu i norra delen af Wiborgs län, sasom i Uguniemi, i trakten af Nyslott, i Kondiolax kapell af Libelits socken, i Laukkas af norra Tavastland och i södra Österbotten, t. ex. i Jalasjärvi kapell af Ilmola socken. Lönnen omnämnes såsom förekommande ännu i Norrmark, Eura, Tyrvis och Sääksmäki i Satakunta, samt i Hauho, Hollola och Laukkas i Tavastland, i trakten af Nyslott och på Walamo ö i Ladoga. Almen anträffas i Sääksmäki; Wånå och Hollola af Tavastehus län samt i Walkjärvi, Pyhäjärvi, Sordavala och å Walamo ö af Wiborgs län. Ask finnes på Åland. Hassel förekommer på Åland, i södra delen af Åbo län, i Satakunta, såsom i Tavastkyro, i Wichtis, Thusby, Nurmijärvi, Helsinge, Sibbo, Perno, Mohla, Walkjärvi, Jääskis. Vildäppel anträffas på flera ställen i de södra länen, och ännu i Tavastland, såsom i Hollola, Syssmä och Laukkas. År 1788 planterades på Kejsarl. amiralitets-kollegii föranstaltande lärkträd i Nykyrka socken, hvilka der bibehållit sig. Lärkträd förekomma veterligen äfven i Walkjärvi och Sordavala af Wiborgs län och å Marieberg i Lappträsk af Nylands län, utom enskilda lärkträd, som i trädgårdar kunna förekomma. Angående dessa sällsyntare träds spridning saknas dock ännu noggrannare uppgifter, hvarföre vi nödgas lemna de vidare bestämmelserna at framtida undersökningar.

Skogarna i landet äro mycket minskade, en följd dels af jordkulturens och odlingens framsteg i allmänhet, dels af det hos Finnarne fordom allmänna och ännu på många ställen vanliga svedjandet, dels af öfverdrifven tjarubräkning eller omätligt saluhygge, dels af den omständighet att de varit oskiftade och ingen

*) Reinholm, Suomalaisia kasvu nimeja, i Suomi f. 1850, s. 269.

haft interesse att bespara dem, dels och slutligen af den vanvård de i anseende till deras ringa värde fått vidkännas å sådana orter der tillfälle till afyttring saknats. Sa finnes uppgifvet om Nylands län, att i Ithis, Elimä och Orimattila tillgångarne på skogsprodukter endast äro nödtorftiga, i Kyrkslätt och Esbo på sina ställen endast till husbehof, och att i Helsinge mångenstädes äfven brist visar sig; att i Åbo län, så väl i skärgården som a fasta landet, trakter finnas, hvarest genom öfverdrifvet saluhygge skogarna blifvit så medtagne, att icke allenast timmer, utan jemväl vedbrand måste från andra orter anskaffas; att inom Tavastehus län brist på ved och virke till en del förekommer i Tammela och Lempälä, samt i Akkas och Urdiala på byggnadsvirke; att i tre af Wiborgs läns härad, nemligen Lappvesi samt Kexholms södra och medleds, skogen är nästan alldeles förstörd; att S:t Michels och Kristina socknar af S:t Michels län lida af nästan total skogsbrist; att åtskilliga byar i Leppävirta, Kiides, Tohmajärvi, Libelits och Kaavi måste hemta sina skogsförnödenheter ifrån aflägsna orter, samt att, uti de Österbottniska länen, kustsocknarne ända till omkring 100 verst inat landet äro utblottade på skog.

Deremot finnas ännu ymniga skogstillgångar i norra och nordöstra trakterna, äfvensom i åtskilliga socknar af vestra Nyland; ty ehuru de å sistnämnde landsort befintliga bruken konsumera ett större quantum skogsprodukter, har ock skogen der vunnit mera värde och föranledt större omtanka om dess vård. Likaså har trakten af Borgå ännu ymnig tillgång på ved. I Åbo län äro inom det egentliga Finland skogrikast socknarne Nousis, Wirmo och Pöyttis. I Björneborgs län finnes ymnig skogstillgång öfverallt, med undantag af slättlandet kring Kumo elf. Inom Wiborgs län förekomma ännu väl bibehållna skogar i Äyräpää härad, i Nykyrka socken af Stranda härad samt i Suistamo, Suojärvi och Imbilax socknar af Salmis härad. I Kuopio län uti de Karelska häraderna, såsom i en del af Tohmajärvi, i Ilomants och Pielisjärvi. I Wasa län inom Kuortane och en del af Laukkas härad, samt inom Uleåborgs län i Rovaniemi, Kemiträsk, Sodankylä, Kuusamo, norra delarne af Öfver-Tornea, Pudasjoki, Hyrynsalmi och Sotkamo.

Enligt Gyldéns beräkning utgör skogsmarken för närvarande (år 1852):

i Nylands län	141,3	g. qv. mil
i Åbo	274,2	„ „ „
i Tavastehus	202,9	„ „ „
i Wiborgs	408,3	„ „ „
i S:t Michels	239,7	„ „ „
i Kuopio	429,7	„ „ „
i Wasa	388,8	„ „ „
i Uleåborgs	1488,8	„ „ „

Summa 3573,7 g. qv. mil,

saledes mera än hälften eller 59,247 proc:t af landets hela area.

För odling af fruktträd sätter klimatet hinder; uti fruktträdgårdar i södra landet odlas dock äppelträn i Åbo, Nylands och Wiborgs län; päron (*pyrus communis*) i Åbo och Nylands län; äfvenså plommon (*prunus domestica*) och så kallade krikon (*prunus insititia*). Körsbär (*prunus cerasus*) trivas i de sydliga landskaperna och ännu i Tavastland. Det har ock lyckats att bringa äpplen och körsbär till mognad i trakterna af Wasa och Jakobstad, dock endast såsom en sällsynthet. Också hafva i alla län med mer eller mindre framgång försök blifvit gjorda att odla fruktträd. Enligt Böckerska samlingarne funnos för några och tjugo år sedan:

	Ståndspersoner som ägde frukt- träd.	Personer af allmogen som ägde fruktträd.
Inom Uleåborgs län:		
i Wihangi kapell af Salo pastorat . .	10	—
Pyhäjärvi	—	1.
Inom Wasa län:		
i Kelvio	—	6.
Kronoby	1	—
Nerpes	2	1.
Lappfjärd	1	—
Laihela	2	—
Ilmola	2	—
Wirdois	1	1.
Inom Kuopio län:		
i Kuopio socken	1	—
Kides	2	—

	Ståndspersoner som ägde frukt- träd.	Personer af allmogen som ägde fruktträd.
i Kihhtelysvaara	1	—
Leppävirta	2	—
Inom S:t Michels län:		
i S:t Michels socken	6	1.
Kangasniemi	2	2.
Pieksämäki	1	—
Jorois	3	—
Jokkas	4	—
Rantasalmi	3	1.
Säminge	3	—
Puumala	6	—
Kristina	9	6.
Mäntyharju	4	—
Heinola	5	2.
Inom Wiborgs län:		
i Wiborgs socken	33	—
Nykyrka	5	—
Säckjärvi	1	—
Wederlax	1	—
Pyttis	14	11.
Walkiala	6	—
Klemis	1	—
Joutsenns	—	1.
Jääskis	1	—
S:t Andreae	1	—
Mohla	4	—
Walkjärvi	6	—
Rautus	4	—
Sakkola	2	—
Pyhäjärvi	6	—
Räisälä	6	—
Kexholms socken	—	1.
Kronoborg	1	—
Parikkala	1	—
Jakimvaara	1	—
Sordavala	3	—

	Ståndspersoner som ägde frukt- träd.	Personer af allmogen som ägde fruktträd.
Inom Tavastehus län:		
i Wona	8	6.
Janakkala	7	—
Loppis	3	1.
Lampis	3	—
Luopiois kapell.	8	1.
Orihvesi	4	—
Kangasala	7	2.
Messuby	4	—
Lempälä	10	2.
Birkkala	2	1.
Wesilax	1	1.
Sääksmäki	6	—
Akkas	2	—
Kalvola	5	2.
Urdiala	4	—
Tammela	4	5.
Somero	12	5.
Inom Nylands län:		
i Ithis	6	—
Lovisa pastorat.	16	1.
Perno	17	49.
Lapträsk	7	10.
Mörskom	30	60.
Orimattila	7	—
Borgå socken.	26	30.
Mäntsälä	10	—
Sibbo	12	13.
Thusby	7	20.
Nurmjärvi	5	7.
Helsinge	31	46.
Esbo	28	25.
Wichtis	10	10.
Kyrkslätt	20	40.
Sjundeå	10	15.
Lojo	21	111.

	Standspersoner som ägde frukt- träd.	Personer af allmogen som ägde fruktträd.
i Ingo	5	15.
Karis	8	—
Pojo	21	122.
Tenala	14	203.
Karis-Lojo	3	65.
Inom Åbo län:		
i Saltvik	9	17.
Sund	4	21.
Jomala	3	22.
Finström	9	35.
Hammarland	3	3.
Lemland	2	8.
Kumlinge	1	1.
Korppo	25	100.
Nagu	8	50.
Rimitto	10	54.
Töfsala	17	250.
Wehmo	24	37.
Nykyrko	4	20.
Letala	5	20.
Pöyttis	7	9.
Wirmo	10	25.
Nousis	7	75.
Masku	15	78.
Reso och Nådendal	52	213.
Mariæ	19	55.
S:t Karin	18	33.
Lundo	12	8.
Piikkis	19	69.
Pemar	8	100.
Sagu	14	88.
Kimitto	22	266.
Bjerno	30	310.
Kisko	4	28.
Kiikala	1	5.
Uskela	16	32.

	Ståndspersoner som ägde frukt- träd.	Personer af allmogen som ägde fruktträd.
i Halikko	9	22.
S:t Mårtens	9	11.
Loimjoki	4	7.
Pungalaitio	1	—
Wesilax	5	5.
Hvittis	1	2.
Kumo	8	25.
Eura	7	16.
Eura Åminne	1	—
Ulfsby	3	—
Tyrvis	4	5.
Karkku	5	—
Harju kapell af Birkkala	3	—
Ikalis	5	—
Kankanpää	2	—
Kuru kapell af Ruovesi	2	—

Såsom prydnader i trädgårdar odlas vidare poppel (*populus alba*), hästkastanie (*æsculus hippocastanea*), syrén (*syringa vulgaris*), siberiska ärträd (*robinia caragana*); och af buskväxter törnros (*rosa centifolia*), spirea (*spirea salicifolia*), röda vinbär (*ribes rubrum*), stickelbär (*ribes uva crispa*), krusbär (*ribes grossularia*), berberis (*berberis vulgaris*). Till de betydligaste trädgårdsanläggningar hörer universitetets botaniska trädgård med dess drifhus, hvarest år 1850 odlades 6036 skilda växtarter, hvaraf ibland perenna 1879 i växthusen och 1983 å kall jord, samt 2174 annuella dels i orangerierna, dels å kall jord. En af de största trädgårdsanläggningar i landet af privat man, Professor emeritus D:r Sahlberg, och rikast på fruktträd, finnes i Yläne kapell af Pöyttis. Den är belägen på ett under Yläne Nygårds säteri lydande torp, på sydvästra stranden af Säkylä eller Pyhäjärvi träsk, omkring 60° 53' polhöjd, och innehåller 8½ geom. tunnland. Anläggningen börjades år 1841, men då den till odling bestämda planen var till den grad stenbunden, att till stenarnes uppbrytning och bortskaffande måste användas något mera än 5000 mans- och nära 1000 öke-dagsverken, så kunde planteringen af hela

arean icke fullbordas förr än år 1850. Da hufvudändamålet var att vinna en säkrare erfarenhet, än man härtills ägde, hurvida de i Tyskland odlade fruktträd, isynnerhet äppelträd, och hvilka ibland dem, skulle kunna vänjas vid vårt klimat, så införskrefs årligen en mängd äppelträd af olika slag, företrädesvis sådana, hvilka i Tyska arbeten om fruktträds-odling voro väl vitsordade. Då erfarenheten lärt, att ifrån södra orter införskrifna äppelträd hos oss vantrifts och slutligen dödt bort, hvilket troligen härledt sig deraf, att de redan hunnit vänja sig vid det mildare Tyska klimatet, innan de blifvit hitflyttade, var förfarandet vid denna nya plantering sådant, att ifrån de införskrifna utländska träden taga små ympqvistar och att ympa dem på unga, af kärnor å stället uppdragna trädplantor, för att sålunda ifrån deras spädaste ålder vänja de ympade träden vid våra vintrar. Sålunda har det lyckats Professoren Sahlberg att i sin nya anläggning nu kunna uppvisa öfver 100 olika sorter utländska äppelträd, af hvilka 35 sorter burit frukt, och att derstädes numera växa på bestämda numererade platser 1192 äppel-, 16 päron-, 19 plommon- och omkring 100 körsbärsträd på en så kallad körsbärsbacke, samt dessutom 38 st. körsbärsträd af ädlaste sorter i tvenne körsbärshus. För befordrande af trädgårdsodlingen har bildat sig ett sällskap i Åbo, hvilket invid staden, i närheten af Kuppis hälsokälla, tillhandlat sig lokal för en trädgårds-anläggning, och enligt dess år 1837 i tryck utgifna stadgar, har för ändamål att hos de bildade klasserna väcka håg för studerande af naturen och trädgårdsskötseln; att anställa försök med nya växtalster, och att vid vårt klimat vänja sådana, som det anser kunna blifva för landet gagneliga; att sprida en bättre kunskap om trädgårdars mest ändamålsenliga anläggning och minst kostsamma skötsel äfven hos allmogen; att genom trädskolor bereda tillgång på goda fruktträd och bärbaskar, äfvensom af frön ej mindre till sådana nya växtalster, som anses vara till odling tjenliga än af de allmänaste trädgårdsväxter, till det billigaste pris som möjligt. Afsigten var ock, att med trädgården förena en bildningsanstalt för trädgårdsodlare. Under första året af sin verksamhet hade sällskapet för befordrande af sitt ändamål sammanbragt en summa af 13580 rub. b:ko ass., en Kejsarlig gifva af 5000 rub. inberäknad. Ännu har dock dess verksamhet föga förmått inverka på horti-

kulturen. Dock torde det vara en följd af dess verksamhet, att, enligt hvad guvernörs-embetet intygar, trädgårdsskötseln i åtskilliga häradet af Åbo län begynt med mera omsorg äfven af allmogen bedrifvas, såsom i Masku, Wirmo och Wehmo, samt på Åland.

Bristen af trädfukt ersättes i någon mån af bären, ibland hvilka allmännast förekomma smultron (*fragaria vesca*, mansikka), hvilkas nordligaste gräns är Kemi; hallon (*rubus idæus*, vaapukka), blåbär (*vaccinium myrtillus*, mustikka), lingon (*vaccinium vitis idæa*, puola), tranbär (*vaccinium oxycoccos*, karpalo), odon (*vaccinium uliginosum*, juovukka), hjortron (*rubus chamaemorus*, suomuurama), åkerbär (*rubus arcticus*, maamuurama), isynnerhet i nordnorden af landet, dock icke högre än Rovaniemi, der de begynna vantrifvas, samt jungfrubär (*rubus saxatilis*, lillikka).

Kryddgårdsskötseln är ock föga allmän samt idkas i större omfång endast invid städerna, och å landet af ståndspersoner. Hos allmogen förekomma kryddgårdar endast i sydvästra delen, i Åbo och Nylands län, der man kan se odlas sockerärter (*pisum sativum*), turkiska bönor (*phaseolus vulgaris*), spenat (*spinacea oleracea*), persilja (*apium petroselinum*), dill (*anethum graveolens*), morot (*daucus carota*), rödbeta (*beta vulgaris*), palsternacka (*pastinaca sativa*), pepparrot (*cochlearea armoracia*), ålandsrot (*inula helleneum*), rättika (*raphanus sativus*), hvitlök (*allium sativum*), rödlök (*allium cepa*) m. m.

Ifrån ålder hafva Finnarne känt jordbruket och har detsamma i århundraden varit deras hufvudsakligaste näringsgren, samt blir det alltmera, ju mer åtskilliga andra näringar, såsom jagten och fisket, aftaga. Finnarne tillkommer ock förtjensten, att till jordens nordligaste trakter hafva utbredt jordbruket och dymedelst möjligheten för högre kultur. Ännu äro de nordligaste jordbrukare, kring Altengaard i Norrige, Finnar, eller, som de der kallas, Qvener. Men då Finlands jordmån ursprungligen var mindre egnad för ett regelbundet åkerbruk, emedan dels markens stembundenhet försvårade egentliga åkrars anläggning, dels jordmånens ringa bördighet fordrade mångårigt arbete för att hos den framkalla varaktig växtlighet, dels emedan, i förhållande till befolkningens ringhet, nogsamt mark fanns att använda, hafva Finnarne, så länge man historiskt känner dem, idkat ett slags nomadiskt jordbruk, der ett stycke mark blott på kortare tid användes, och

derpå utbytes mot ett annat, eller det såkallade svedjandet; detta består deri, att man nedhugger en del af skogen, låter den torka och afbränner den, upplöjer den genom den kvarblifna askan gödda marken och besår den med råg, korn eller annan säd. Om jorden är af mera gifvande beskaffenhet, så besår man den efter första skörden med hafra och sist med bohvete, der detta sädesslag odlas, samt låter marken sedan hvila, för att åter skogbeväxas. Men då genom detta förfarande marken ofta blir öfvermåttan utmagrad, så att den på många år icke förmår frambringa ny skog, helst öfvergifna svedjemarker ofta äro tjenliga till bete, och den derpå betande boskapen, jemte gräset, äfven förtär de späda trädtelningarne, samt de för Finland så viktiga skogarna sålunda allt mera förminskas, så har Styrelsen så mycket som möjligt sökt inskränka detta sätt att begagna jorden. Svedjandet har, till följe deraf, äfven, allt efter som det regelbundna jordbruket äfvensom kärrodlingen utbreddt och förkofrat sig, minskats, och bedrifves i Nylands, Åbo och större delen af Tavastehus län, i Österbottniska andelen af Wasa län och största delen af Uleåborgs län vanligtvis blott i mindre mån och af tillfällig anledning till upprödning af någon skogsdunge å äng eller åker, eller för att bereda bete åt kreaturen m. m., hvarföre också i dessa trakter svedjemarkernes afkastning är ganska ringa mot åkerns och kärrodlingarnes. Så uppgifvas år 1851 *) inom Tavastehus län, t. ex. i Sääksmäki, de förras förhålla sig till de begge sednares som 1:100, i Kalvola som 1:40, men i Wonå som 1:10 och i Loppis som 1:6. I Korpilax kapell af Jämsä socken deremot utgör svedjandet ännu en viktig näringsgren, der svedjeafkastningen förhåller sig till det öfriga jordbruket som 5:6. Likaså är svedjebruket ännu allmänt rådande i de östra länen; mindre dock vid kusten och i södra landet, der det i de sydvestra socknarne af Wiborgs län, såsom Pyttis, Kymmene och Wekkelax, endast för tillfälliga behof bedrifves, och i Wiborgs, Nykyrka och Björkö socknar, der det alldeles upphört. I Kivinebb, der skogarna underlyda Systerbäcks gevärsfaktori, idkas denna handtering icke

*) Dessa uppgifter grunda sig på Landtmätarnes berättelser om skogarnes tillstånd, afgifna år 1851 till Styrelsen för Landtmäteriet och Forstväsendet i landet.

heller. Vid Ladogas stränder förbjuder sig svedjandet på några ställen genom den totala skogsbristen antingen alldeles, eller inskränkes dock, såsom i Kronoborg, Jakimvaara och Sakkola. På de flesta andra orter af länet, isynnerhet der jordmänen är svagare, fortfar det deremot att vara en bestämd och outhärlig näringsgren, och anses vid kusten i Säckjärvi dess afkastning förhålla sig mot åkerns som 1:3, i Luumäki som 1:2, men i Parikkala begge odlingssätten lemna lika stor afkastning. Inom St Michels län torde det inskränkta och daliga höbolet ännu länge motverka den magra och otacksamma åkerjordens beredning till ymnigare växtlighet och hindra svedjebbrukets afskaffande. Inom Jokkas socken uppgifves åkern producera omkring 10180 tunnor råg och lika mycket korn, hvaremot af svedjeländ vinnes c:a 8848 t:r råg och omkring 17700 t:r hafra, i Puumala och Kristina sveden producera lika mycket som åkern, i Jorois och Kangasniemi som 4:5, i Sulkava, Kerimäki och Säminge som 3:8, i Gustaf Adolfs socken som 1:3, o. s. v. Inom Kuopio län öfverträffar i Kaavi socken svedens afkastning åkerns, i Tohmajärvi producera begge lika mycket, i Pielisjärvi, Nurmis och Pielavesi förhåller sig svedens afkastning till åkerns som 1:2, i Kesälax och Pelgjärvi som 3:5, i Kidex som 2:5, i Rautalampi som 1:3, i Libelits och Kuopio som 1:4, o. s. v. Inom Uleåborgs län idkas svedjandet förnämligast i Hyrynsalmi och Sotkamo, mindre i Paldamo samt i öfre delarne af Pudasjärvi och i Kuusamo socknar. Öfverallt är denna näringsgren likväl i aftagande. Ett annat förmanligare och sig allt mera spridande begagnande af jorden är moss- och kärr-odlingen, hvarmedelst Finlands vidsträckta mossar och kärr efterhand förvandlas till bördig mark, och hvarigenom icke blott spannmålsvinsten och antalet af ängar ökas, utan äfven klimatet förmildras. Tillgången dervid beskrifves på följande sätt: *) "Kärret undersökes om det har lergrund eller sandbotten; i sednare fall vidröres det icke, men i förra fallet tegslås det, samt uttorkas genom dikning; derpå täcker man tegen med lera, gräftar den, låter den en tid torka, utbreder leran, samt bränner, harvar och besår den sålunda beredda marken eller som det kallas kytllandet. Afkastningen kan bli 10:de, 15:de till 20:de kornet.

*) Bäckman, om Jalasjärvi.

Sedan man sålunda i flera år bebrukat kyttlandet, och förmärker att kärmyllan genom brännandet betydligt minskats, samt lergrunden redan närmar sig till ytan, låter man det gå i linda och skördar sedan i tiotal år en ypperlig höväxt. Men har man varit oförsigtig nog att låta kärmyllan alltför noga bortbrinna, innan man igenlagt kyttan till äng, så har man ohjelpigen skadat den samma; ty hvarken gräs eller säd frodas der sedan mera." Utom det att kärrodling numera i alla län bedrifves af enskilda, hafva ock bolag för samma ändamål bildat sig i Wasa, Uleåborgs och Wiborgs län. Vål hafva dessa föreningar icke beredt bolagsmännen någon vinst; tvertom hafva de åter i Wasa och Wiborgs län upplöst sig, men landets odling har derigenom icke dess mindre gjort framsteg. Kärrodlingen är ock öfverallt i stigande; för åren 1847—50 uppgåfvos nya kärrodlingar i Nyland till 1087 tunnland, 18 kappl.; åren 1848—50, i Kuopio och Idensalmi härader af Kuopio län till 2200, i Wasa län till 9800, och i Wiborgs län till 2413 tld; derstädes förehades de största kärrodlingar i Pyhäjärvi socken af privat man. Landtmanna-sällskapet i Ilmola socken af Wasa län har derstädes förnämligast befrämjat mossodlingen. Också har Regeringen fästet synnerlig omsorg vid denna näringsgren, och genom understöd sökt befrämja den; utom de jordbrukslån, som ur banken för sådant ändamål åt behöfvande landtbrukare i det inre af landet, hvilka hafva svårare att afsätta sina produkter, kunnat förskjutas, användes i Wasa län ensamt emellan åren 1832—1838 ett regeringsanslag af 68277 rub. 67 kop. b:ko ass. till mossars utdikning; och den 6 April 1842 anslogos för S:t Michels, Kuopio, Wasa och Uleåborgs län årliga anslag af 1200 rub. silfver för hvart, att af Guvernörerne användas såsom understöd, hufvudsakligast i missväxtår, till uttorkning af enskilda lägenheter tillskiftade mossar och kärr, företrädesvis sådana som finnas förorsaka frostskador å närbelägna åkrar och hvilkas beredning till odling öfverstiger de enskilda lägenhetsinnehafvarnes förmåga. För Åbo och Björneborgs län har för enahanda ändamål redan förut understöd blifvit beviljadt. Till mossodlingar i norra delen af Åbo län användes åren 1845—1847: 2400 rub. silfver; i Wasa län och förnämligast dess östra eller Tavastländska andel, år 1850: 1800 rubel. Inom Wiborgs län hafva likaledes till jordbrukets upphjelpande med all-

männa medel kärrodlingar befordrats i Parikkala och Jääskis socknar. Denna näringsgren skall ock ännu i en lång följd af år påkalla jordbrukarens omtänka och ansträngning, men lofvar ock för kommande aldrar rik afkastning. Kärrens och mossarnes omfång uppskattas af Öfver-Inspektor Gyldeén för närvarande till närmare 25351000 tunnland eller 2280,7 geogr. qvadratmil, således en tredjedel af landets hela area, medan åker och äng endast utgöra omkring 3967000 tunnland eller 356,9 geogr. qv. mil. Fördelade på länen, uppgick kärrens och mossarnes area i runda tal

i Nylands län till . . .	146000 tunnland eller	13,2 g. qv. mil
i Åbo	658000	59,2 " "
i Tavastehus	410000	36,9 " "
i Wiborgs	1798000	161,7 " "
i S:t Michels	728000	65,5 " "
i Kuopio	2622000	235,9 " "
i Wasa	2963000	266,6 " "
i Uleåborgs	16025000	1441,7 " "

Det reguliera åkerbruket är dock numera öfverallt det mest utbredda och vanligaste. Det bedrifves med mesta framgång i södra delen af Åbo och Björneborgs län; i södra delen, isynnerhet närmare kusten, af Österbotten; vidare i Tavastland, med undantag af nordligaste delen, och i Nyland. Mindre fortskridet är åkerbruket i Savolax och Karelen samt norra Österbotten, der den mindre förmånliga jordmånen fördröjt dess utveckling. Åkern häfdas allmännast dels i två-, dels i treskifte; växelbruk har dock blifvit på åtskilliga ställen försökt, och i trakten af Åbo vunnit efterföljd äfven hos en och annan ibland allmogen.

De i landet mest odlade sädeslag äro råg, korn och hafra; hvete endast i landets sydvestra del, förnämligast i Åbo, Tavastehus och Nylands län, samt något i Wiborgs och obetydligt i Wasa län; bohvete blott i de tre östra länen, isynnerhet å högländta svedjemarker. Allmännast odlas rag och dernäst korn, och äger det förhållande rum, att korn till större mängd sås i de norra trakterna än i de södra, emedan det är mindre ömtåligt för frostska, än något annat sädeslag. Uleåborgs, Wasa och Kuopio län producera derföre också det mesta korn, förstnämnde län till större quantitet än råg, och inträffar derstädes att rågkulturen ju

längre åt norr i samma mån aftager som kornkulturen tillväxer, och att sistnämnde sädeslag slutligen blir det enda som odlas, emedan råg inom Lappska häradet endast sås i Kittilä och Sodankylä. Nordligast sträcker sig korn-odlingen till Kyro by, nära södra stranden af Enare träsk och icke långt ifrån Ivalojojkis utlopp, äfvensom till Enontekis, hvilka äro de nordligaste orter inom Finland der jordbruk idkas, ehuru afkastningen derstädes är obetydlig. Medelförhållandet af råg- till korn-produktion var för åren 1845—47 i Uleåborgs län som 1:1,8 och i Kuopio län som 1:1,09. Inom Wasa län är dock redan rågkulturen öfvervägande och förhöll sig under nyssnämnde tre år rågskörden till kornskörden som 1:0,74; ännu större var skillnaden i de sydligare länen, neml. i S:t Michels som 1:0,45, i Wiborgs som 1:0,39 och i Tavastehus som 1:0,27. För Åbo län uppgafs år 1842 förhållandet af råg- till kornskörden som 1:0,26. För Nylands län saknas uppgift; den torde dock komma närmast förhållandet i Åbo län, således som 1:0,26. Råg- och korn-afkastningen öfver hela landet således som 8:5,26. Hafra odlas minst i Uleåborgs län, nästan endast i Salo och Uleå härad; inom Kuopio län förnämligast i Rautalampi och Kare lens nedre härad; af de öfriga länen mest i Wiborgs och S:t Michels län; och förhöll sig under åren 1845—1847 råg-produktionen till den af hafra per medium i förra länet som 1:1,1 och i det sednare som 1:0,6.

Enligt officiell berättelse steg, omkring medlet af 1830-talet, råg-utsädet öfver hela landet i medeltal till 260867 tunnor och skörden till 1610708; man vann således öfver hela landet 6:te till 7:de kornet. Vinsten var dock olika i de olika länen.

	tunnor	tunnor	kornet
I Uleåborgs län.	säddes 11941, skördades	91725, vanns	7—8.
i Kuopio	26078	210913	7—8.
i S:t Michels	16549	134695	7—8.
i Wiborgs	58304	328344	5—6.
i Wasa	47967	251311	5.
i Tavastehus	28198	151759	5.
i Nylands	27458	175389	6.
i Åbo	44822	268575	5—6.

Anmärkningsvärdt är att de landskaper, som hafva mindre bördig jordmån, såsom de inre delarne af Uleåborgs, Kuopio och

S:t Michels län, lemna större korntal i afkastning, än de bördigare. Wasa, Tavastehus, Åbo och Nylands. Förhållandet är dock sådant, att man uti de sistnämnda länen i den bättre jordmänen sår ojemnförligt tätare, emedan jorden äger mera styrka att bringa en större mängd utsäde till växt och mognad, hvaremot i de förstnämnda länen sådden sker glesare. Arealen för samma quantitet utsäde är derföre vida mindre i de fruktbara provinserna, än i de mindre fruktbara, och det i de förra besparade land öfverväger vida den fördelaktigare skörden i de sednare. Enligt år 1834 aflemnade berättelser *) såddes t. ex. i åtskilliga socknar på Åland såsom i Sund, Hammarland och Föglö, å Korppo och Kimitto i Åbo skär, å Wasa läns kusttrakter, såsom i Östermark, Nerpes, Wörå, Malax, Pedersöre och i sydvestra delen af Uleåborgs län 1 tunna på tunnlandet; i allmänhet i Åbo, Nylands, Tavastehus och Wasa län, med undantag af Wiitasaari, på ett tunnland 0,83, 0,8, 0,75, minst 0,66 tunna, medan utsädet på tunnlandet i Wiitasaari utgör endast 0,333, på åtskilliga trakter af S:t Michels län, såsom i Puumala, likaså 0,33, i Mäntyharju 0,4, i Gustaf Adolfs socken 0,5; inom Kuopio län, i Kuopio och Pielavesi socknar 0,2, i Pielisjärvi och Juuga 0,25, i Ilomants 0,266, i Libelits, Nurmis och Kaavi 0,33, i Kides 0,4, i Idensalmi och Nilsjä 0,5; inom Uleåborgs län, i Paldamo, Öfver-Torneå och Muonioniska 0,5, i Sodankylä och Kittilä blott 0,125. Mycket olika till täthet sås rågen i Wiborgs län: tätast i Äyräpää härad 1 eller 0,909 tunna på tunnlandet; dernäst i Kymmene härad likaså 0,909, med undantag dock af Säckjärvi, der 0,4 tunna uppgifves såsom utsäde på tunnlandet; inom Stranda härad, såsom i Nykyrka 0,833, i Wiborgs 0,766, i Björkö 0,666; öfver hela Jääskis härad 0,666; inom Lappvesi härad, i Walkiala och Luumäki 0,666, i Savitaipal 0,5, i Lappvesi 0,25; inom Kexholms södra härad, i Pyhäjärvi 0,8, i Sakkola 0,666, men i Räisälä, Kaukola och Hiitola blott 0,233; inom Kexholms medledels härad i Parikkala och Kronoborgs 0,666, men i Jakimvaara 1,166; inom Sordavala härad, i Ruskiala 0,533, i Uguniemi 0,333 och i Sordavala socken 0,166; inom Salmis härad, i Imbilax och Suistamo 0,266 samt i Salmis socken 0,233.

*) I Böckerska samlingarne.

Medelragafkastningen för åren 1845—1847 uppgifves *)

i Uleåborgs län till 102082 t:r, och hade således på omkring 10 år			
		ökats med . .	10357 t:r el. 11,26 pct
i Wasa	291977	„	40666 „ 16,17 „
i Kuopio	213500	„	2587 „ 1,22 „
i S:t Michels	203333	„	68638 „ 50,9 „
i Tavastehus	213011	„	61286 „ 40,38 „
i Wiborgs	180000	„ minskats med 148000	„ 45,07 „

Om redan den enorma tillökningen af rågafkastningen i S:t Michels och Tavastehus län, jemnförd med den ringa tillväxten i Kuopio, måste framkalla tvekan om uppgifternas (antingen de äldres eller sednares) riktighet, så bestyrkes man än mera i denna tvekan, då de nyare uppgifterna från Wiborgs län beräkna medelafkastningen af råg för åren 1845—1847 till 180000 tunnor, då den deremot i medlet på 1830-talet skulle utgjort 328344 t:r, hvadan således en minskning af mera än 148000 tunnor för året skulle inträffat, och rågodlingen således i samma mån gått tillbaka; — ett förhållande, till hvars antagande intet skäl finnes, då med den tilltagande folkökningen och storskiftenas fortgång jordkulturen äfven der ofelbart framskridit. Vi våga derföre, ur en jemnförelse emellan dessa uppgifter, icke draga några resultat angående rågodlingens fram- eller återsteg, utan nödgas invänta flera uppgifter.

Uti guvernörernes treårsberättelser för åren 1848—50 uppgifves, att missväxt, föranledd genom frost, år 1848 i de nordvestra länen, särdeles i norra delen af Uleåborgs län, minskat spannmåls-afkastningen, hvaremot rikare skörd vunnits år 1850, och beräknas rågskörden i medeltal för de uppgifna tre åren:

i Uleåborgs län	99761 tunnor
i Wasa	296033,33 „
i Kuopio	206800 „
i S:t Michels	241666,66 „
i Wiborgs	249490 „
i Tavastehus	158645 „
i Åbo	366488,33 „
i Nylands	201083,66 „

Summa rågskörd 1819967,98 t:or.

*) Enligt Finl. Allm. Tidn. 1850, s. 884

Jemnföres denna afkastning med förhållandet för omkring 15 ar förut eller i medlet på 1830-talet, så skulle, om uppgifterna varit alldeles tillförlitliga, rågproduktionen för hela landet på denna tid ökats med vid pass 203260 tunnor eller 12,61 procent, och hade densamma i det närmaste tillväxt i samma proportion som befolkningen, ty år 1835 belöpte sig 1,097 tunna råg på personen, år 1850 deremot 1,108.

Utsädet uppgifves för Nylands län:

	år 1847	1848	1849	1850
till . . .	31992 t:r,	32670 t:r,	32814 t:r,	33344 t:r,

eller i medeltal till 32705 tunnor; afkastningen skulle således hafva utgjort något öfver 6:te kornet eller 6,14.

Uti Tavastehus län såddes råg:

	1848	1849	1850
	34570 t:r,	34505 t:r,	34500 t:r,

eller i medeltal 34525 t:r; man skördade således 4,59 kornet.

Uti Kuopio län:

	1848	1849	1850 *
	28200 t:r,	27600 t:r,	25600 t:r,

eller i medeltal 27133,33 t:r; afkastningen utgjorde således 7,62 kornet.

Uti Wasa län:

	1848	1849	1850
	54200 t:r,	54600 t:r,	52700 t:r,

i medeltal således 53833,33 tunnor; äringen utgjorde alltså 5,49 kornet.

För de öfriga fyra länen sakna vi uppgifter; man torde dock komma sanningen nog nära, om man som normal afkastning antager medel-äringen ifrån de 4 län der den är känd, d. ä. 5,96, eller för jemn räkning 6:te kornet. Enligt sistnämnde supposition skulle således utsås:

i Uleåborgs län	16626,33 tunnor
i S:t Michels	40277,77 „
i Wiborgs	41581,66 „
i Åbo	61081,89 „

hvertill lagda uppgifter ifrån de 4 öfriga länen:

i Wasa	53833,33	tunnor,
i Kuopio.	27133,33	„
i Tavastehus.	34525	„
i Nylands	32705	„

Summa rågutsäde 307764,31 tunnor,

hvilka, afdragna ifrån skörden, skulle lemna för hela landet 1512203,67 tunnor till konsumtion, eller 0,92 tunna på person.

På de särskilda länen belöpte sig, efter afdrag af utsädet, behållningen:

i Uleåborgs län	83134,17 t:r,	hvilka, fördelade på befolkningen,	
		år 1850 gaf på person	0,529 tunna,
i Wasa	242200	„	0,939 „
i Kuopio	179666,67	„	0,915 „
i S:t Michels	201388,89	„	1,360 „
i Wiborgs	207908,34	„	0,761 „
i Tavastehus.	124120	„	0,813 „
i Åbo	305406,94	„	1,045 „
i Nylands	168378,66	„	1,050 „

Odlingen af hvete är ringa; i Uleåborgs län odlas detta slag alldeles icke; mest odlas det i Åbo, Nylands och Tavastehus län. I medlet på 1830-talet uppgafs hveteproduktionen i Åbo län till 10000 tunnor och i Nyland till 5700 tunnor. För åren 1847—1850 i medeltal uti Åbo län, (men hvarvid uppgift saknades för 3 häradar, nemligen från Wehmo, Wirmo och Halikko), till 9421,66 tunnor,

i Nylands län 3806,33 „

i Wiborgs län 186,66 „

ifrån Tavastehus län sakna vi för nämnde tid

uppgift, men år 1842 utgjorde hveteproduk-

tionen 1493,50 „

Summa 14908,15 tunnor.

Tillägges här hvad i de tre häraderna af Åbo län, hvarifrån uppgift saknas, och det ringa, som enligt uppgift odlas i Wasa och möjligen i de öfriga länen, så skulle hveteproduktionen kunna uppgå till 16000 tunnor, hvaraf, då 6:te kornet eller 2666,66 t:r

afräknas till utsäde, endast 13333,34 t:r skulle återstå till konsumtion, således 0,008 tunna på hvarje person.

Fördelade enligt de meddelade uppgifterna på de hvete producerande länen, skulle efter afdrag af utsädet belöpa sig:

på Åbo län . . .	7884,72 t:r,	hvilket skulle göra på hvarje person af länets befolkning 0,026 tunna,
„ Nylands . . .	3171,94	„ 0,019 „
„ Tavastehus. .	1246,6	„ 0,008 „
„ Wiborgs . . .	155,5	„ 0,0005 „

I medlet på 1830-talet uppskattades produktionen af hvete till 22392 tunnor; den tyckes således vara i aftagande, och hafva blifvit åsidosatt för den säkrare skörd gifvande rågodlingen.

Omkring år 1835 utgjorde produktionen af korn öfver hela landet 741271 tunnor, och uppgick åren 1845—1847 i medeltal:

i Uleåborgs län till .	185302,33 tunnor,
i Wasa	215966,66 „
i Kuopio	235240 „
i S:t Michels	91666,66 „
i Wiborgs	70000 „
i Tavastehus	49884,66 „

således för dessa sex län 848060,31 tunnor.

Ifrån Åbo och Nylands län saknades uppgifter.

Under följande triennium, ifrån 1848—1850, skördades korn i medeltal:

i Uleåborgs län . . .	191833,66 tunnor,
i Wasa	279166,66 „
i Kuopio	239900 „
i S:t Michels	111666,66 „
i Wiborgs	82299 „
i Tavastehus	67963,33 „
i Åbo	117750,33 „
i Nylands	29281 „

öfver hela landet . . 1119860,64 tunnor,

eller 378589,64 tunnor mera än omkring 15 år förut; således en tillväxt af icke mindre än 51 procent. Afräknas femtedelen eller 223972,13, såsom åtgående till utsäde, återstå 895888,51 tunnor till konsumtion, eller 0,54 tunna på person öfver hela landet.

På de enskilda länen belöpte sig, efter afdrag af utsädet, korntillgången:

i Uleåborgs län till 153466,73 t.r.	eller enligt 1850 års befolkning på person	0,977 tunna,
i Wasa 223333,33	„	0,866 „
i Kuopio 191920	„	0,978 „
i S:t Michels 89333,33	„	0,603 „
i Wiborgs 65839,2	„	0,241 „
i Tavastehus 54470,67	„	0,356 „
i Åbo 94200,27	„	0,322 „
i Nylands 23424,8	„	0,147 „

Skörden af hafra uppskattades omkring år 1835 till 708530 tunnor, och i medeltal för åren 1848—1850:

i Uleåborgs län till	7109,66 tunnor,
i Wasa	50333,33 „
i Kuopio	77473,33 „
i S:t Michels	193333,33 „
i Wiborgs	343715,33 „
i Tavastehus	60066,66 „
i Åbo	164871,33 „
i Nylands	92474 „

summa 989376,97 tunnor,

eller 280846,97 tunnor = 36,95 procent mera än 15 år förut. Fjerdedelen eller 247344,24 tunnor, såsom åtgående till utsäde, afdragen, lemnar en behållning af 742032,73 tunnor, hvilka, fördelade på person, skulle lemna 0,45 tunna, eller:

för Uleåborgs län	5332,25 t.r.	eller enligt 1850 års folkmängd på person	0,033 tunna,
„ Wasa	37750	„	0,146 „
„ Kuopio	58105	„	0,296 „
„ S:t Michels	145000	„	0,979 „
„ Wiborgs	257786,5	„	0,944 „
„ Tavastehus	45050	„	0,295 „
„ Åbo	123653,5	„	0,423 „
„ Nylands	69355,5	„	0,482 „

Vidare uppgifves för Nylands län blandsäd eller korn och hafra, hvaraf skördas i medeltal 3086,25 tunnor; och då det jemväl uppgifna utsädet eller 457,5 t:r afdrages, en behållning af 2628,75 tunnor återstår; samt slutligen bohvete, men i allmänhet obetydligt och i medeltal endast 64 tunnor, hvaraf 8:de kornet till utsäde afdraget, lemna 56 tunnors behållning.

För de öfriga länen sakna vi uppgifter på blandsäd och bohvete, oaktadt odlingen af sistnämnde sädesslag i de östra länen, nemligen i S:t Michels, Wiborgs och södra delen af Kuopio län, icke är obetydlig.

Det bör dock anmärkas, att ett ens approximativt stabilt resultat af bohvete-afkastningen blir svårt att bestämma, emedan detta sädesslag vid goda år kan lemna en ganska rik skörd, men i motsatt fall också totalt kan misslyckas.

Enligt dessa uppgifter skulle således, oaktadt den icke obetydliga afkastningen af bohvete ifrån de flesta län saknas, Finlands spannmåls-produktion det förutan omkring år 1850 uppgått till 3942355,84 tunnor, hvilka med 844049,84 t:r eller 27 procent öfverskjuta spannmåls-produktionen 15 år förut eller i medlet af 1830-talet. Anmärkningsvärdt är, att det isynnerhet är produktionen af korn, hvilken mest bedrifves i de norra länen, som tilltagit; dernäst hafre- och minst råg-odlingen, hvaremot odlingen af hvete tyckes hafva minskats. Också finner man, att så väl råg- som hafre-kulturen i Wiborgs län betydligt aftagit; det vill dock synas, som skulle spannmåls-produktionen derstädes för år 1835 varit för högt tilltagen.

Hela tillgången af råg, hvete, korn, hafra och så mycket som är uppgifvet af blandsäd och bohvete skulle, efter afdrag af utsädet, för året i medeltal utgöra 3156143 tunnor, hvilka, fördelade på Finlands hela befolkning år 1850 eller 1636915 personer, skulle lemna 1,92 tunna på person.

Fördelade på befolkningen i länen, skulle på hvarje person belöpa sig:

i Uleåborgs län	råg	0,529	
	korn	0,977	
	hafra	0,033	
			<hr/> 1,539.

i Wasa län	råg	0,939	
	korn	0,866	
	hafra	0,146	
			<u>1,951.</u>
i Kuopio	råg	0,915	
	korn	0,978	
	hafra	0,296	
			<u>2,189.</u>
i S:t Michels	råg	1,360	
	korn	0,603	
	hafra	0,979	
			<u>2,942.</u>
i Wiborgs	råg	0,761	
	korn	0,241	
	hafra	0,944	
	hvete	0,0005	
			<u>1,9475.</u>
i Tavastehus	råg	0,813	
	korn	0,356	
	hafra	0,295	
	hvete	0,008	
			<u>1,472.</u>
i Åbo	råg	1,046	
	korn	0,322	
	hafra	0,423	
	hvete	0,026	
			<u>1,816.</u>
i Nylands	råg	1,050	
	korn	0,083	
	hafra	0,432	
	hvete	0,019	
	blandsäd	0,016	
	bohvete	0,0003	
			<u>1,6003.</u>

Det årliga behovet af spannmål, ehuru det genom större tillgång på andra födoämnen kan minskas, beräknas åtminstone i södra landet till 1,5 tunna råg, 0,5 tunna korn och 0,5 tunna hafra på person, utom hvad bränvinsbränningen kan konsumera. Enligt denna beräkning skulle landets behof år 1850 hafva utgjort 2455372,5 tunnor råg eller cirka 943169 t:r mera än af-

kastningen. Deremot utgjorde behovet af korn 818457,5 tunnor och lemnade ett öfverskott af 77431 t:r, hvilket isynnerhet i norra delen af landet till en del kunde fylla bristen på rag, hvaremot hafra ater med 76424,77 tunnor understeg det likaledes till 818457,5 t:r uppgående behovet.

Fördeladt på länen, skulle således behovet af rag utgöra:

i Uleåborgs län	235515 t:r, hvarifrån tillgången afdragen, lemnar	
	brist	152380,83
i Wasa	386736 „	144526.
i Kuopio	294232,5 „	114565,83
i S:t Michels	222058,5 „	20669,84
i Wiborgs.	409516,5 „	201608,16
i Tavastehus.	228789 „	104669.
i Åbo	438147 „	132740,06
i Nylands	240378 „	71999,34
		<hr/>
		943169,06.

Behovet af korn:

i Uleåborgs län	78505 t:r, hvilka, afdragna från tillgången, lemna	
	behållning	74961,93
i Wasa	128912 „	94421,33
i Kuopio	98077,5 „	93842,5
i S:t Michels	74019,5 „	15313,83
i Wiborgs.	136505,5 „ brist	70666,3
i Tavastehus.	76263 „	21892,33
i Åbo	146049 „	51848,73
i Nylands	80126 „	56701,2.

Behovet af hafra:

i Uleåborgs län	78505 t:r, hvilka, afdragna från tillgången, lemnar	
	brist	73172,75
i Wasa	128912 „	91162
i Kuopio	98077,5 „	39972,5
i S:t Michels	74019,5 „ behållning	70980,5
i Wiborgs.	136505,5 „	121281
i Tavastehus.	76263 „ brist	31213
i Åbo	146049 „	22395,5
i Nylands	80126 „	10770,5.

Enligt denna beräkning skulle således landets behof af råg och hafra uppgå till icke mindre än 1019594 tunnor, deruti

icke inberäknad åtgången vid bränvinsbränningen. Det bör dock ihågkommas, att behovet minskas allt efter som tillgång på andra matväxter, tjenliga till surrogat, finnas. I norra landet lemna isynnerhet kornet detta surrogat, emedan kornet dels uppblandas med rågen i brödet, dels ensamt såsom sadant förtäres. I söder och förnämligast den sydvestra delen minska potäterna, i den östra jemte dessa förnämligast bohvetet behovet. I hvad mån detta sker och huru stort i medeltal behovet af spannmålsinförsel är, derom saknas dock uppgifter i de för oss tillgängliga källor. Af trovärdig person hafva vi dock erfarit, att år 1851 till hamnarne i Wiborgs län, städerna Wiborg, Fredrikshamn, Kexholm och Sordavala, äfvensom till några betydligare upplagsplatser, såsom Björkö, Pytärilax, Urpala m. fl. importerats 120000 mattor mjöl, till det mesta ifrån S:t Petersburg, Ny-Ladoga och Sermax. Af mjölet afgingo stora kvantiteter till Willmanstrand, Nyslott och Joensuu, samt försålde i det inre landet. Samma år beräknades införseln af Ryskt mjöl till länet landvägen hafva utgjort 50000 mattor. Således utgjorde hela importen 170000 mattor. Vidare försålde nämnde år ett enda handelshus, Jeremejeff i S:t Petersburg, visserligen det förnämsta som drifver mjölhandel på Finland, till handlande i städerna ifrån Lovisa till Torneå 100000 mattor.

Om uppgifterna öfver spannmålsproduktionen äro bristfälliga, så äro de det ännu mera angående kvantiteten af de öfriga odlade växterna, ibland hvilka isynnerhet potatisodlingens belopp vore af vigt att veta. Endast om Nylands län är upplyst att på 4 år, ifrån 1847—1850, årliga utsädet i medeltal utgjort 27291,25 och afkastningen 153045,5 tunnor, således behållningen 125754,25 eller 0,784 tunna på hvarje af Nylands till 160252 personer uppgående befolkning. Potäterna äro för öfrigt först i sednare hälften af förra seklet till landet inkomna; de ifrån det för öfrigt föga båtaende Pommerska kriget återvändande Finska soldaterna, som i Tyskland lärt känna denna växt, medbragte den och gjorde den först bekant, hvarefter den, förnämligast genom Hushållnings-sällskapet i Åbo försorg, blifvit spridd. För detta ändamål beviljades af Svenska regeringen 1801 ett års-anslag af 1000 r:dr banko, som sedermera med 2250 rub. b:ko ass. och sist med 642 rub. 90 kop. silfver utgatt, hvarmedelst kulturen af denna växt å alla orter i landet blifvit uppmuntrad, så väl

genom premier som gratis-utdelning af utsäde; den utgör nu en ganska väsendtlig näringsgren, isynnerhet i de sydvestra provinserna. I Eura socken af Abo län skördas t. ex. 15300 tunnor på en befolkning af 5732 personer; mindre dock högre at norr, t. ex. i Tavastkyro, der 4000 t:r belöpte sig på 6800 personer. *)

Potatis-odlingen tilltager äfven allt mera i östra och norra delarne af landet, dock ännu föga öfver det egna inskränkta behovet. Å några orter af Wiborgs län, såsom å Weikola egendom i Walkjärvi och Taubila i Pyhäjärvi odlas denna växt i större mängd; den användes dock mindre till föda än till bränvinsbränning. Medelst år 1844 af regeringen beviljadt anslag af 300 rubel på 5 ar, har hushallnings-sällskapet i Uleåborg kommit i tillfälle att uppmuntra potatis-odlingen i landets nordligaste trakter; också har den blifvit försökt och vunnit framgång i Enare och jemväl i Utsjoki. De sednare åren har dock denna växt äfven i vart land lidit af den allmänna potatissjukan.

Såsom potäterna i vestra delen af landet äro öfvervägande, har deremot odlingen af rofvor, ehuru icke heller okänd i vester, förnämligast bedrifvits i öster, der, utom åkern, jemväl svedjemarkerna dertill blifvit använde. Rofvorna växa ända upp i Enontekis under 68° polhöjd, och hafva till och med i Utsjoki uppnått ett skalpunds vigt. De tyckas af alder varit kända af Finnarne, ty de omtalas redan i Kalevala. I sednaste tid har man begynt odla turnips å Mustiala landtbruks-institut, hvarifrån den spridt sig till några andra orter. Allt efter som svedjebruket aftager och potäterna sprida sig, samt genom sitt rikare födoämne vinna större förtroende hos allmogen, minskas ock rof-odlingen. Jemte rofvor odlas kålrötter och kål, likväl på de flesta ställen i mindre quantitet. Omkring några södra städer ser man dock kål i större mängd planteras af kryddgårdssryssar, förnämligast för Ryska militärens behof. I vestra och östra Raseborgs samt Perno härad af Nylands län skördades 1847—1850 i medeltal årligen 4807 t:r rofvor och 3169,5 t:r kalrötter; i Perno härad 238 skock kal.

Åkerärter sås allmänt i södra landet, dock icke i synnerligen stor quantitet; i hela Nyland var, efter afdrag af utsädet, den arliga behallningen i medeltal 7144 tunnor; men redan i södra Österbotten, äfvensom i Kuopio län, hindra sommarens korthet

*) Lindströms och Forsmans socknebeskr., Suomi 1849, 1851.

och de tidigt om hösten inträffande nattfrosterna ofta deras mognad, hvarföre deras odling derstädes allt mera aftager och i Uleaborgs län alldeles upphör, Mindre ömtålig för frost är akerbönan, men värderas mindre i vestra delen af landet och odlas derföre äfven mindre; mera förekommer den i östra delen, isynnerhet der ärternas fortkomst möter svarighet. För Perno härad af Nylands län utgjorde årliga behållningen af bönor 403 tunnor. Fran öfriga landsorter sakna vi uppgift, utom att i Tavastkyro socken af ärter och bönor tillsammans vunnos 800 tunnor, hvaribland ärterna dock torde varit betydligt öfvervägande.

Lin odlas i mer eller mindre mån öfver hela södra och mellersta delarne af landet, ända upp till Salo och Kajana härader af Uleaborgs län, men derutöfver föga eller intet. Lin-kulturen har Åbo hushållningssällskap med synnerligt nit sökt befrämja, dels genom införskrifning af godt linfrö ifran Reval eller Riga, dels genom premier för utmärktare linnegarn. I Wasa och Åbo län förekommer växten a de flesta orter, dock ej fullt till behof; i Kuopio län, i S:t Michels vestra del och i Wiborgs län knappt till husbehof. I Perno härad af Nylands län vinnes öfver 11000 *L*℔. Vigtigast är linkulturen i Tavastland, der den med flit och framgang samt till afsalu idkas, förnämligast i Längelmäki, Orihvesi, Pelkäne, Hauho, Lampis, Asikkala, Kärkölä kapell af Hollola socken, i Hattula, Wonå, Janakkala och Loppis. Hela produktionen finnes väl icke uppgifven, men i Loppis säges försäljningen uppgå till 6000 *L*℔; i hela öfre Sääksmäki härad till 3500 *L*℔, hvaribland i Längelmäki till 2000; i Wonå likaså till vid pass 2000 *L*℔. År 1845 anslogos af Regeringen premier för export af vräkt lin, hvilka komma att fortfara till år 1853.

Hvad som blifvit sagdt om linet, gäller i allmänhet också om hampan; äfven den kultiveras mest i Tavastland; i de öfriga landsorterna knappt till behofvet; i Perno härad af Nylands län endast 165,5 *L*℔. Dock tal hampan, något högre åt norr, klimatet mera än linet, och förekommer ännu i Ijo och Limingo, ehuru ej tillfyllest för behofvet.

Humla har odlats bäst i Nylands län, i trakten af Ekenäs och i Ingo, men har pa sednare tid aftagit; den förekommer dock äfven på flera andra ställen i landet. År 1845 bestämdes, för att uppmuntra odling af humla, premier för utförsel af denna vara.

Tobak odlas i mindre kvantitet af allmogen, hvaremot de fordna vidsträckta tobaks-plantagerna invid städerna upphört.

Cikorie odlas i trakten af Wiborg.

Enligt Öfver-Inspektor Gyldéns nyaste beräkning, belöpte sig åkerjorden år 1852:

	tunnland		tunnland
i Nylands län till	97000	= 8,7 g. qv. m.,	på en person 0,62
i Åbo	189000	= 17 " " 0,68
i Tavastehus . . .	103000	= 9,2 " " 0,70
i Wiborgs	173000	= 15,6 " " 0,65
i S:t Michels . .	71000	= 6,4 " " 0,50
i Kuopio	73000	= 6,6 " " 0,40
i Wasa	88000	= 7,9 " " 0,37
i Uleåborgs . . .	89000	= 8,1 " " 0,62
i hela landet . . .	883000	= 79,5 g. qv. m.,	pa en person 0,57.

Och som landets hela yta, efter afdrag af vatten samt berg och skoglösa fjäll, tillika beräknats:

	tunnland		
i Nylands län till	1999000,	utgör åkerjorden	0,05 } af den odlings- bara marken.
i Åbo	4334000	0,0435 " "
i Tavastehus . . .	2821000	0,0374 " "
i Wiborgs	6158000	0,0282 " "
i S:t Michels . .	3116000	0,0227 " "
i Kuopio	6502000	0,0112 " "
i Wasa	7100000	0,0125 " "
i Uleåborgs . . .	29979000	0,0029 " "
i hela landet . . .	62109000,	utgör åkerjorden	0,0143 " "

En af samma hand omkring 10 år förut verkställd beräkning uppgaf åkervidden till 815300 tunnland eller 0,0131 af landets odlingsbara mark, hvilket saledes skulle lemna det resultat, att åkervidden under tiden tillväxt med 0,0012 eller 67700 tunnland. Icke dess mindre påkallar behofvet en vida större utvidgning af åkern, hvartill ock öfverallt tillfälle finnes, äfvensom en omsorgsfullare skötsel af jorden. I sistnämnde afseende hafva ock betydliga framsteg skett, och förega Åbo och Nylands län, södra Tavastland samt kustorterna af södra Österbotten de öfriga landskaperna; dock fortskrider jordbruket äfven i de öfriga länen, ehuru långsammare; minst likväl i Wiborgs län, isynnerhet uti dess nord-

ligaste del, nemligen i Sordavala och Salmis härader, der lättheten att genom frakter och transporter förskaffa sig penningar till uppköp af Ryskt mjöl verkat menligt på jordkulturen. Införsel af mjöl ifrån Ryssland är dock, isynnerhet under missväxt, ofta nog ett behof äfven för de öfriga landskaperna; och der tillförsel tryter nödgas man taga sin tillflykt till surrogater, sasom finstampad halm, islands- och ren-mossa, roten af missne (*calla palustris*, vehka), tallbark m. m. och blanda dem i det knappa mjölet. I de nordöstra landskaperna finnas ock orter, der nödrödet föga någonsin afläggas. Till minskande af behofvet hafva dock ej mindre sockne-, än de af regeringen anlagda kronomagasinerna oändeligen bidragit, hvarutom under missväxtår betydliga anslag så väl i spannmål som penningar till de nödlidandes undsättning beviljats.

Ängsskötseln i landet befinner sig ännu på ganska lag standpunkt: man atnöjer sig till största delen att inhägnas och knapphändigt dika ängarne, möjligen rödja dem då de blifva för mycket skoglupna, och någon gang gräfta, om tufvorna taga för mycket öfverhand, men för öfrigt lemna dem at sin naturliga växtlighet, hvilken dock ännu ytterligare skadas genom betning om höstsommaren, efter slottern. I Uleåborgs län brukar man afrödja buskväxterna från gräsbärande sjö-, elf- eller bäckstränder och då anse hela odlingen gjord; äfven afbergas mossor och myror hvar 3:dje och 4:de ar, allt efter som de tagit någon gräsväxt, utan att vidare någon odling användes på dem. Der kyttland brukas, lemnas det, sedan nagra skördar blifvit tagna, till höväxt, men besås dock sällan eller aldrig med höfrö. I Kuusamo har man medelst uppdämning försökt uppdrifva växtligheten på mossängar, och emedan goda resultat deraf vunnits, har denna metod jemväl något spridit sig till kringliggande socknar. På ängsodlingens förbättrande har hushållningssällskapet i Åbo redan under de första åren af sin tillvaro varit betänkt, i det klöfver- och timotheifrö blifvit införskrifna och till nedsatta priser afyttrade, samt premier utsatta för odling af ängskaffe och ängskampe, och är det sedan dess som artificiell ängsodling hos oss begynt, ehuru den långsamt framskridit; dock vill det synas, som skulle den i sednare tid begynt vinna mera insteg ej blott hos åtskillige ståndspersoner, utan jemväl hos en och annan ibland allmogen inom

Nylands, Åbo, Tavastehus och Wasa län. Uti det förstnämnde uppgick i Helsinges socken ängsodlingen år 1850 till omkring 700 tunnland; å Mariefors bruks ägor i Mäntsälä socken voro 40 tunnland gammal åker häfdade med alopecuri- och timothei-gräs; vidare bedrefs ängsodlingen i Sibbo och Borgå socknar, å Moisio och Willikkala egendomar i Elimä, samt a spridda orter i Raseborgs vestra härad; inom Åbo län isynnerhet i de närmast Åbo stad belägna Piikkis och Masku härad; inom Wasa län i Korsholms södra samt på några få ställen i Korsholms medledels och i Kuortane härad. Hushållningssällskapet i Uleaborg har ock medelst gratis-utdelning af frön sökt bereda insteg för odling af foderväxter, och rödklöfver har vunnit förtroende i Paldamo socken. En och annan standsperson sår äfven timothei i aker. I Nyland räknar man att de bästa naturliga ängar afkasta 75 à 100 L \mathring{r} fran tunnlandet, hvaremot de artificiella lemna minst 200 L \mathring{r} fran samma area. Såsom en förbättring i ängsodling bör ock nämnas, att Brukspatron Arppe å Koivikko egendom i Kiides socken infört ängsvattning och öfversilning; äfven på några andra ställen, såsom på Langsjö i Somero socken, har detta förfarande vunnit insteg. 1853 ars torra sommar har nogsamnt visat vigten af ett allmännare införande utaf detta bruk, äfvensom i allmänhet nödvändigheten af omsorgsfullare ängs-odling.

De hos oss vanligast förekommande foderväxter äro:

ängskampe eller timotheigräs	phleum pratense	F. hienhänta, kissanhänta, maonhänta, pätkäheinä.
ängskafle	alopecurus pratensis	puntarpää.
rörhven	calamogostriis arundinacea	?
ängshven	agrostis vulgaris	kastikainen. (?)
ängståtel	aira cespitosa	nurmikas, hienokastikainen.
betesgröe	poa trivialis	} nurmikas lauha.
slottergröe	poa pratensis	
hvitgröe	poa annua	
lundgröe	poa nemoralis	
	sällsyntare: poa serotina	
hundexing	dactylis glomerata	koiran ruoho. (?)

farsvingel	festuca ovina	} nataheinä.
rödsvingel	festuca rubra	
ängssvingel.	festuca elatior.	
vårbrodd	anthoxanthum odoratum	hajuheinä.
spergel	spergula arvensis	härkinheinä.
vicker	vicia sativa	eloherne.
gigalsärt	lathyrus pratensis	nätkin.
klöfver, rödväpling . .	trifolium pratense	} apilas.
hvitväpling	trifolium repens	

En ganska god foderväxt är äfven qvickhvete, *triticum repens*, juolas, ehuru den såsom ett svart ogräs på åkrar ihärdigt utrotas. Till kreaturs-foder begagnas ock, ehuru varande af daligare slag, strandrör eller vass, *arundo phragmites*, ruoko, samt åtskilliga *carex*- eller starr-arter, saraheinä, och vidare löfven af björk, asp och al. Sasom foderväxt bör äfven nämnas för Uleaborgs län renarnes vanliga föda, renmossan.

Öfver kvantiteten af hö-produktionen sakna vi tillförlitliga uppgifter. Vål uppgifves den i Böckerska samlingarne för medlet af 1820-talet i medelväxt:

i Nylands län till . . .	127599	parmar,
i Åbo.	189197	„
i Tavastehus	103334	„
i Wiborgs	252115	„
i S:t Michels.	43870	„
i Kuopio	116841	„
i Wasa.	387298	„
i Uleåborgs.	209940	„

summa 1429394 parmar,

men sednare uppgifter saknas dels alldeles, dels äro de bristfälliga, dels stridiga mot de äldre. Sistnämnde fall inträffar med Tavastehus och Kuopio län, der afkastningen omkring 15 år sednare uppskattas betydligt ringare än den enligt de Böckerska uppgifterna skulle varit; i det förra länet skulle den år 1840 utgjort endast 65497, i det sednare år 1839 blott 85167 parmar, hvilket, då kärr-odlingarne under tiden fortskridit och ängarne i samma mån utvidgats, om också de äldre ibland dem hade försämrats, icke gerna är tänkbart. För Wasa läns tre kushärader skall hö-afkastningen år 1845 utgjort 240110 parmar, men för Kuortane

och Laukkas härader sakna vi uppgift; likaså för Nylands, Wiborgs och S:t Michels län. För Åbo län uppgafs ar 1842 afkastningen till 252912, och för Uleaborgs län ar 1840 till 221953 parmar. Under sådana förhållanden nödgas vi lemna fragan om landets nuvarande hö-produktion obesvarad.

Ängsvidden beräknades af Gylden ar 1852:

i Nylands län till . . .	247000	tunnland,	=	22,3	g. qv. mil,
i Åbo	576000	"	=	51,8	" "
i Tavastehus	250000	"	=	22,5	" "
i Wiborgs.	446000	"	=	40,1	" "
i S:t Michels	172000	"	=	15,5	" "
i Kuopio	253000	"	=	22,8	" "
i Wasa	445000	"	=	40	" "
i Uleaborgs	694000	"	=	62,4	" "
i hela landet till . . .	3083000	tunnland,	=	277,4	g. qv. mil.

Den odlingsbara jordvidden förhöll sig till ängsmarken:

i Nylands län som	1:0,1285
i Åbo	1:0,1329
i Tavastehus	1:0,0886
i Wiborgs	1:0,0724
i S:t Michels	1:0,0552
i Kuopio	1:0,0389
i Wasa	1:0,0626
i Uleaborgs	1:0,0231
och i hela landet.	1:0,0498.

Omkring 10 ar förut uppgafs ängsmarkernas area öfver hela landet endast till 171700 tunnland, eller 0,0276 af den odlingsbara jordvidden; under tiden skulle saledes 1366000 tunnl. eller 0,0222 af jorden blifvit till äng upptagen, så framt icke denna förökning till en del uppkommit genom under tiden erhållna noggrannare kartor.

För närvarande skulle saledes förhållandet emellan akер- och ängsvidden vara som 1:3,5 eller rättare 3,4915; men som, för att behörigen gödsla akern, 4—5 tunnland naturlig äng anses behöfliga för ett tunnland akер, skulle den förra än ytterligare böra utvidgas till 3532000 à 4415000 tunnland, eller ock den artificiella ängsodlingen vinna betydligt större omfang, om den redan befintliga akern skall kunna häfdas som sig bör.

Om landtkulturens och hushållningens beframjande har hushållningssällskapet i Åbo förvärfvat sig stora förtjenster. Detta sällskap grundlades den 1 Nov. 1797, under ledning af davarande Biskopen i Åbo, Prokanslern och Kommendören D:r Gradolin, af 125 Finska medborgare, och erhöll Kongl. stadfästelse den 4 Febr. 1798. Medlen för dess verksamhet erhöles dels genom ledamotsafgifter, dels genom af Konung Gustaf IV Adolf efter tillgångarne beviljade statsanslag, uppgående för skiljda ändamal till 3500 r:dr banko, eller ar 1801: 1000 r:dr till befrämjande af potatis-odling, ar 1803: 2000 r:dr till vaccinationens spridning i landet, ar 1807: 500 r:dr på 3 ar till lin- och hamp-odlingens befrämjande i Savolax och Karelens län; dels slutligen genom testamenten och donationer. Genom testamente af den 2 Juli 1798 anslag Assessoren Gabr. Ahlman till sällskapets disposition öfverskottet af det å hans egendom Hattanpää med underlydande hemman till en summa af 41666 r:dr 32 sk. åsatta värdet, äfvensom öfverskottet af hans utestående fordringar, sedan boets gäld blifvit betald, samt hälften af den summa, hvartill hans efterlemnade lös-egendom kunde försäljas, emot villkor att ena hälften af räntan på det salunda bildade kapitalet skulle användas till aflöning åt socknelärare för fattige allmogens barn i Messuby och andra omkring Tammerfors belägna socknar, hvilka borde undervisas i kristendom, skriva och räkna samt de angelägnaste stycken af landthushållningen; hvaremot räntans andra hälft anslogs till nyttiga men kostsamme och allmogens förmåga vanligtvis öfverstigande hushallsföretag, helst i Björneborgs län och öfre Satakunta öfredels härad, sasom moss- och kärr-odling, strömmrensning m. m., äfvensom till understöd, uppmuntringar och belöningar för jordbrukare. Den 1 Maj 1801 inlemnade davarande Apothekaren i Tavastehus Anders Svahn till sällskapet ett försegladt konvolut, hvilket efter hans franfälle år 1804 öppnades, samt befanns innehålla en af bemälda Apothekare och dess fru Anna Ekenberg gjord testamentarisk disposition, hvarmedelst, efter begge donatoriernes franfälle, sällskapet tillades: 1) Pettialä rusthall i Okerla by af Hauho socken, hvars revenyer borde fördelas i mindre premier till allmogens uppmuntran att bespara skog och genom kärr-odling utvidga sina ängar och sitt mulbete, sällskapet likväl icke betaget att efter pröfning på annat sätt disponera om medlen;

2) 4000 r:dr till fond för 2:ne sjuksängar och 2:ne barnförlossningssängar vid lazarettet i Tavastehus; 3) 2000 r:dr till lönefond för en stadsmedikus i Tavastehus; 4) testators boksamling, och 5) af det som öfverblifvit, sedan legaterna utgatt, borde räntan användas till läkemedel för fattige sjuke i Tavastehus. Genom testamente af den 2 Sept. 1797 hade Professoren Joh. Bilmark "till Finska landtbrukets uppodling" anslagit ett kapital af 5560 r:dr, som borde användas till nyodlings-lan för allmogen å 300 daler kopparmynt på 15 år och mot 3 procents ränta, hvilka medel af testaments-exsekutorerne, i enlighet med testators muntligen yttrade vilja, jemväl till sällskapet öfverlemnades, för att till uppgifvet ändamal användas. Efter föreningen med Ryssland förklarade Kejsar Alexander, uti skrifvelse af den 9 Juni 1809, sig för Finska hushållningssällskapets beskyddare, och tillade detsamma ej blott alla under Svenska regeringen innehafda förmaner och anslag, utan förärade detsamma dessutom en gåfva af 2000 rubel banko assignationer. År 1813 anslagos 10000 rub. till lin- och hampkulturens samt linneväfnadernas befordrande; 1814 beviljade framl. Rikskanslern Grefve Rumänzoff 500 rub. b:ko till företagande af resor i statistiskt och ekonomiskt afseende i norra Finland; 1817 erhöles ett årligt statsanslag af 1000 rub. silfver till förbättrande af sekreterarens lönevillkor samt förökande af sällskapets bibliotek och modellsamling, hvarutom, utöfver det ursprungliga anslaget af 4500 rub. b:ko ass., för vaccinationens befrämjande beviljades anslag ur statsverket efter behof, 12—20000 rub. arligen. Genom 1827 års brand i Åbo förlamades äfven sällskapets verksamhet och dess enskilda fond blef skuldsatt, dels genom en före branden inköpt, då förstörd gard, dels genom förlusten af ett kapital, in-tecknad i stadsegendom. Först mot slutet af ar 1830 kunde sällskapet åter vidtaga sin verksamhet, sedan ock omkring samma tid en ny gård i den afbrunnas ställe blifvit inköpt; och under de påföljande åren blef dess drätselverk genom en år 1834 bildad amortissementsfond så ordnad, att den enskilda fondens skuld efter hand måtte kunna afbetalas. År 1841 beviljades åter ett statsanslag af 1500 rub. s:r för en resa till Lifland, Belgien och Holland åt en af sällskapets ledamöter, för att taga kännedom om dessa länders linkultur, äfvensom ett förlagskapital af 3000 rub. s:r för lingarns-spinneriets befrämjande i

Tavastland. Till vinnande af sällskapet's ändamal grundlades redan under de första åren af dess verksamhet ett bibliotek och en modellsamling af hvarjehanda landtmanna-redskap, hvarjemte till uppmuntran och belöning för landtmanna-förtjenst en silfvermedalj präglades, hvilken, äfvensom gafvor af silfverbägare, hattspännen eller medaljonger, skulle tilldelas förtjenta personer af arbetsklassen. År 1844 erhöll sällskapet jemväl tillstånd att lata prägla en mindre silfvermedalj till belöning af personer, som utmärkt sig genom nyodlingar och andra mindre vanliga landtmanna-företag, ehuru ej af den betydighet, att den större silfvermedaljen kunde dem tillerkännas.

Sällskapet begynte sin egentliga verksamhet med infordrande af sockenbeskrifningar och belöningars utsättande för flit och idoghet ibland allmogen, samt utgifvande af en på Svenska och Finska spraken af Medicine Professorn Jos. Pipping författad folkskrift, som handlade om islands- och renmossa, samt dessa växters användande till nödbröd. Spridandet af potatis-odlingen blef äfven en af dess första omsorger. Till en början utdelades frö-potäter inom fyra socknar af Åbo län; sedan årligt statsanslag vunnits, utvidgades dessa företag och befordrades dels genom premier, dels genom gratis-utdelning af utsäde, så att växtens spridning öfver hela landet till stor del är sällskapet's förtjenst. Den andra af sällskapet's viktigaste omsorger blef befordrandet af den redan år 1737 af Professor Spöring förordade och år 1754 af Professor Joh. Haartman först i landet utöfvade kopp-ympningen, da sällskapet år 1799 genom sammanskott först beredde sig medel att medelst belöningar uppmuntra personer att verkställa densamma, hvarpa efter uppfinningen af vaccinationen, och sedan statsanslag vunnits, denna efter hand spriddes öfver hela landet. Ända till år 1824, då tillsynen öfver vaccinationen ifrån sällskapet öfvergick till medicinalstyrelsen, hade genom sällskapet's försorg öfver 200000 barn blifvit vaccinerade. Till biskötselns förkofran införskrefvos åren 1800 och 1801 bikupor ifrån Sverige, och utgafvos, till spridande af närmare kändedom uti denna handtering, skrifter i ämnet. Emedan sällskapet ansåg det mindre kostsamt att vid landtbruket nyttja oxar i stället för hästar, utfästes för några socknar i Satakunta, såsom Karkku, Mouhijärvi m. fl., ett premium af 2 r:dr för hvarje dräng, som styrkt sig i ett år, och den husbonde, som i tvenne år styrkt sig hafva nyttjat oxar till landtbruk

eller andra körslor. Till ängsodlingens förbättrande införskrefs och afyttrades till laga priser klöfver- och timothei-frö samt utsattes premier för odling af ängskaffe och ängskampe, hvarjemte sällskapets ledamot Baron Hermelin äfven genom sällskapet till landtbrukare i olika trakter af Finland lät utdela gräsfrö af skilda slag. På dåvarande Landshöfdingen i Kuopio Wibeliis förslag att i Kuopio införa någon tjenlig hemslöjd, hvarmed isynnerhet stadens fattige barn kunde sysselsättas, skickades af sällskapet år 1806 ifrån Nådendal till Kuopio sadana personer, som ägde färdighet i spanad och strumpstickning; följande år vidtogos åtgärder till lin- och hampkulturens befrämjande i samma län. I allmänhet gjorde sällskapet sistnämnde industrigren, äfvensom den deraf beroende linneväfna den, till ett hufvudsakligt föremål för sin uppmärksamhet; i början anslogos mindre belöningar för finare linspanad, dels ur enskilda fonden, dels och hufvudsakligast af medel som enskilda ledamöter, ibland dem isynnerhet Ryttnästär Hisinger, enkom för detta ändamål lemnat. Sedan genom statsanslag rikare tillgångar vunnits, kunde man med större eftertryck fullfölja dessa planer. År 1819 anlades en spinn- och väfskola på Bennvik i Nerpes, och tvenne hjonelag införskrefvos dit ifrån Ångermanland, der utmärkta linneväfnader tillverkas, dels för att biträda sasom lärare vid inrättningen, dels för att i landet införa en förbättrad linberedningsmethod. Skolan i Bennvik upphörde dock år 1824, da 1822 en större normalskola för linnelöjd blifvit inrättad i Abo, hvarest utom linneväfna den sedan 1832 äfven damast-dräll förfärdigas och något sednare äfven väfning af mattor påbegynts. Sedermera hafva efterhand åtskilliga mindre skolor tillkommit, och finnas för närvarande sadana i Sagu, Tenala, Pelkäne, Padasjoki, Kangasniemi, Parikkala, Halikko och Uleåborg. År 1846 sysselsattes i dessa skolor 150—160 elever. Äfven har sällskapet, understödt af ett ur statsmedlen beviljadt förlagskapital om 3000 rub. s:r arligen, i Tavastland låtit upphandla linnegarn af finare kvalitet samt utbetalt premier för finare lärftsväfnader:

år 1846 . . .	1113	rub. för	16905	alnar.
.. 1847 . . .	1259	20200	„ ått 280 personer.
.. 1848 . . .	1241	19376	„ „ 273 „
.. 1849 . . .	1041	16492	„ „ 262 „
.. 1850 . . .	975	15788	„ „ 250 „

Sålunda hafva linneväfnaderna i landet, isynnerhet uti dess sydvestra del, år ifran år förbättrats, ehuru i sednaste tid produktionens mängd förminskats, hvilket bör tillskrifvas det utifrån införda bomullsgarnets laga pris. För att införskaffa godt linfrö beviljades af sällskapet räntefria förlagslan till åtskilliga handlande, mot förbindelse för dem att på egen risk införskrifva och halla linfrö till afsalu. Äfven har man varit betänkt uppa far-afvelns förbättring genom Isländska får, men de deruti vidtagne åtgärder hafva dock icke haft framgang. Flera så väl vetenskapliga som populära afhandlingar i jordbruk och näringar hafva äfven på sällskapets föranstaltande blifvit utarbetade och allmängjorda. Sednast har man, genom tid efter annan aterkommande möten af Finlands landtbrukare, hvaraf det första hölls vid sällskapets semisekularfest år 1847, sökt befrämja landthushållningens utveckling genom ömse-sidigt utbyte af erfarenhet och åsigter.

Enligt redovisning i slutet på år 1850 var sällskapets ekonomiska ställning följande:

Enskilda fondens behållning, bestående af stadsgård, bibliothek och annan löseegendom, Pettiåla rusthåll, utlånt kapital och kontant, uppskattades till 11187 r. s:r, hvaremot denna fond häftade till sällskapets öfriga fonder för en skuld af 5020 r. 4 k., hvarföre enskilda fondens verkliga behållning utgjorde	6166: 96.
Medalj-fonden ägde	170: —
Ahlmanska fonden	23420: 57.
Potatis-fonden	1081: 12.
hvarförutan staten till densamma åren 1849 och 1850 bidragit med	1285: 12.
Bilmarska fonden ägde	3171: 81.
Linneslöjds-fonden	3486: 33.
hvarförutan staten till densamma åren 1849 och 1850 bidragit med	5714: 40.
Garn-upphandlings-fonden	3647: 91.
Stats- eller aflönings-fonden	153: 34.
hvarförutan staten till densamma åren 1849 och 1850 bidragit med	1874: 94.
Hisingska fonden	721: 68.
Svahnska fonden	3520: 32.
Summa sällskapets behållning	44540: 4.

Den vigtigaste åtgärd till befrämjande af sällskapets verksamhet vidtogs ofelbart genom stiftelsen af det sällskapets förvaltning underlagda Finska landbruks-institutet, till följd af Kejsarl. förordning af den 24 Aug. 1836, hvarpå, i nadig förordning af den 30 Nov. 1837, detta instituts organisation närmare bestämdes. Denna inrättning har sitt säte a Mustiala f. d. ladugard, sedermera öfverstelöjtnants-boställe, i Tammela socken af Tavastehus län, som innehåller 4 mantal och 12000 tunnlands area, och har sedan midfastan år 1840 stått under hushållnings-sällskapets förvaltning. Ändamålet är att derstädes lemna undervisning i åkerbruk och boskapsskötsel samt uti med landthushållning i allmänhet sammanhängande ämnen, införa förbättrade metoder för jordodlingen samt förbättra boskapsracerna. För dessa ändamål hafva växelbruk med 9 ars omloppstid och en rationell skogshushållning blifvit införda, en slöjdverkstad med smedja och målareverkstad, äfvensom ett sagverk, en mjölqvarn, ett tegelbruk, en veterinärinrättning, ett ost-tryckeri, en botanisk trädgård m. m. anlagda; hvarjemte ett stamschäferi, bestående af merinos- och souldownsracer för får-afvelns, och ett stuteri för häst-afvelns förädling inrättats, samt utländsk hornboskap af Pembroke, Ayrshire, Voigtlands och Strömsholms racer för dessa kreaturs förbättring blifvit införskrifna. Den 16 Jan. 1844 anslogs i nåder till institutets underhall en summa af 4000 rub. s:r; ifrån midfastan 1848—1849 hade detsamma af allmänna medel uppburit 6500: — institutets behållning från föregående år 1112: 65. extra inkomster 1061: 34.

Summa 8673: 99.

Under undervisningsåret 1850—1851 utgjorde statsbidragen 8403 r. 89 k.; ifrån 1851—1852: 10999 r. 66 k. Sistnämnde år besöktes inrättningen af 38 elever, men hade dock lidit ansevärliga förluster dels genom frostskada, dels genom ibland kreaturen uppkommen lungrota. Sedan den 1 Nov. 1840, da institutet först trädde i full verksamhet och 17 elever först antogos, och intill den 1 Nov. 1847 hade derstädes undervisning begagnats af 129 elever, neml. 106 fogde-, 2 schäferi- och 21 dej-elever, hvarutom ett antal agronomer ur ståndspersonsklassen der sökt utbildning. *)

*) Se: Tal vid K. Finska Hushållssällskapets semisekularfest den 1 Nov. 1847 af N. H. Pinello, och sällskapets två-årsberättelser.

Jemte det allmänna hushållningsällskapet i Abo, hade år 1828 under ordförandeskap af davarande Landshöfdingen i Uleaborg A. Stjernschantz ett särskildt hushållningssällskap för detta län bildat sig, med närmare utstakadt ändamal att "omfatta hvarje gren inom ekonomiens område som för Uleåborgs län kan medföra nytta och förkofran, och sålunda medverka till enskildt och allmänt gagn, samt att genom efterdömen, råd och upplysningar, dels genom kringspidande af uti ifrågavarande ämnen nyttiga afhandlingar, modeller och redskap, dels också genom förskott af medel, belöningar och utmärkelser" befrämja landtbruket. En fond bildades genom ledamots-afgifter, derjemte hafva äfven understöd ur allmänna medel blifvit beviljade, och sålunda har detta samfund varit i tillfälle att i Finlands nordligaste delar befrämja ekonomien.

Redan år 1803 bildade sig ett samfund, under namn af landtmannasällskap uti Ilmola socken af södra Österbotten, hvars "föremal uppgafs vara att samla nyttiga kunskaper och använda dem, dels för att vinna egen erfarenhet, dels ock att sprida densamma ibland bygdens mindre upplysta jordbrukare, isynnerhet i ekonomiskt afseende och i de delar, som till jordens bättre odling inom egen landsort bidraga." Medel till befrämjande af sällskapets ändamal vanns i början genom stadgade, sednare genom frivilliga ledamotsafgifter, hvarutom, kort efter Kejsar Alexanders resa i Finland år 1819, sällskapet tillades ett anslag af 1000 rub. b:o ass. att i 4 års tid ur statsmedlen utgå. År 1850 erhöill sällskapet nadig tillatelse att, i öfverensstämmelse med dess antagna stadgar, under guvernörens i länet ordförandeskap fortfara. Sällskapet har under vissa tider verksamt nitälskat för potatis-odling, ängsförbättring, kreaturs-afvelns förkofran samt andra landtbruket rörande ämnen; äfven har genom dess bemödanden en särskild byaordning i Ilmola blifvit införd, och hållskjutsnings-besväret, till gagn för jordbruk och sedlighet, å auktion upplåtet. *)

I sednare tid hafva ock, för att framdeles tjena till mönster för den kringboende allmogen, landbruksfarmer blifvit anlagda å Maaskola hemman nära Wiborg och å Korsholms kungsgards ägor invid Wasa, hvilka dock ännu icke hunnit komma i behörigt skick och derför icke heller ännu utöfvat det åsyftade ändamalet.

*) Se: Bäckman, om Landtmannasällskapet i Ilmola, uti tidskriften Suomi för år 1852

Likasa har först framtiden att infövänta resultatene af det nyss för Wiborgs län instiftade hushållningssällskaps bemödanden.

Jorden är i ekonomiskt och kameralistiskt afseende delad i hemman och mantal, eller ock i stället för de sistnämnda på några orter inom Kuopio och Wiborgs län i arvio-rubel samt i sistnämnde län äfven i ader eller rökar.

Hemman är den större eller mindre ägovidd som tillhör ett enda sjelfständigt jordbruk och hvilken under särskild nummer, såsom ifran alla andra afsöndrad lägenhet, befinnes i förteckningen öfver den skattlagda marken, den såkallade jordeboken eller katastern, upptagen. Likasom hemmanen till vidd, jordmån och öfrig beskaffenhet äro mycket skiljaktiga, äro de det äfven till sin kamerala eller statsekonomiska natur och deraf beroende förmåner och onera. Den hufvudsakligaste indelningsgrund utgör äganderätten till desamma och rättigheten att ifrån dem uppbära ränta, och erkänner vår kamerala lagstiftning enligt densamma tre särskilda hemmansnaturer:

a) Kronohemman, der sa väl äganderätten som den ifran hemmanet utgående räntan tillhöra staten och af den efter behof disponeras;

b) Frälsehemman, der sa väl äganderätten som räntan tillkomma privat person;

c) Skattehemman, der äganderätten tillhör hemmans-innehafvaren, men räntan tillkommer staten eller enskild person, som innehar frälserätt å hemmanet.

Vissa slag af så väl krono- som frälsehemman kunna genom köp förvandlas till skatte, och heta da antingen kronoskatte eller frälseskatte; men den ifrån skattejorden utgående räntan får aldrig abalieneras ifrån kronan eller frälse-innehafvaren, och återgår skattejorden till staten eller frälse-innehafvaren, om den rakar i förfall så att räntan icke kan erläggas. Kronojorden får deremot aldrig iklädas frälse natur, eller tvertom frälsejorden kronohemmans natur. De hvarje särskildt hemman enligt dess natur tillkommande förmåner och onera förblifva likaså oförändrade; men allt efter som det blifvit för något statsbehof eller annat ändamal disponerad, kan det erhålla särskilda benämningar.

Den kamerala terminologien känner derföre:

1) Kungsgårdar,

2) Kungsladugårdar,

3) Kronosäterier, af hvilka de tvenne förstnämnda slagen ifrån ålder voro ämnade att tjena regenten eller dess befallningshafvande till herberge eller hemvist under deras resor eller vistelse på orten, och säterierna tillkommit genom reduktion af adelns säterier. Alla upplåtas numera antingen å arrende för kronans räkning eller äro disponerade till boställen.

4) Frälsesäterier, ursprungligen adelns sätesgårdar, och hvilka äfven för framtiden uteslutande blifvit adeln förbehållna, emedan, enligt Nåd. Kungör. af den 16 Febr. 1848, undantag för ofrälse att äga så beskaffade egendomar under ingen förevändning kommer att beviljas.

5) Frälseladugårdar, till frälsesäteriernas förstärkning anslagna.

6) Rå- och rörshemman, sådan frälsejord, som ligger inom säteriernas gamla gräns eller i samma by och underlyder säterierna.

7) Allmänna eller vanliga frälsehemman.

8) Kronan omedelbart med räntan förbehållna hemman.

9) På milititie- eller civilstaten indelta hemman, *) såsom:

a) rusthåll, med skyldighet att rusta manskap och häst till kavalleriet;

b) augmentshemman, anslagne till svaga rusthålls understöd;

c) knecktehåll eller roterade soldat-hemman, som ägde att deltaga i uppställning af infanteri;

d) båtsmanshåll, som hade att förse flottan med manskap;

e) beneficiehemman, ämnade till fattige och förtjente officerars underhåll;

f) fördels- eller beställningshemman, anslagne å lön åt arméns öfver- och underbefäl samt högre och lägre stabsbetjente;

g) hästhemman, till underhåll af kavalleriets hästar;

h) reservhemman, hvilkas besparade räntor borde användas till brandhjelp, i händelse af eldsvåda å officersboställen;

i) löningshemman för militie-staten;

*) Sedan den indelta Finska militären blifvit upplöst, hafva visserligen de militie-hemmanen in natura åliggande prestationer till det mesta upphört, men de hafva dock bibehållit sin ursprungliga natur och betala för denna befrielse en så kallad vakans-afgift.

- k) löningshemman för civil-staten;
- l) boställen för militie-staten;
- m) boställen för civil-staten;
- n) hemkallshemman, bestämde till aflöning åt soldaten.

10) Ecklesiastik-staten tilldelade hemman:

- a) biskopssäten,
- b) prebendehemman,
- c) prestgårdar,
- d) kapellansbol,
- e) predikantsboställen,
- f) klockarebol.

11) Till välgörande ändamål anslagne hemman:

- a) kyrkohemman,
- b) gymnasii- och skolehemman, *)
- c) hospitalshemman, anslagne till underhåll af Skälö hospital för sinnessvage;

d) krigsmanshushemman, hvilka äro ämnade att bidraga till en kassa för pensionering och underhåll af förlamade eller för ålderdom och kroppsbräcklighet förafskedade krigsmän af gemenskapen.

12) Till ekonomiska behof anslagne hemman:

- a) posthemman,
- b) lotshemman,
- c) gästgifvaregårdar.

Mantal är den vanligaste benämningen, för att beteckna jord-egendomars storlek och afkastning (värde), efter hvilken vissa skatter och onera bestämmas och utgå. Mantal kunna vara olika till ägovidd, men bära ursprungligen hafva uppskattats lika till afkastning och värde i samma landsort, samt hvarje mantal af samma kamerala natur i samma landsort åtnjuta lika rättigheter och bära samma eller æquivalenta onera. Ader, som tros vara en förändring af Finska ordet atra, plog, motsvarar ett mantal: denna benämning begagnas i följande socknar omkring Kexholm, nemligen: Kexholms, Räisälä, Pyhäjärvi, Sakkola och Rautus. En rök, hvilket skattetal förekommer å de till Wiborgs

*) De fornda akademie-hemmanen hafva återgått till Kronan, sedan universitetet erhållit ett kontant statsanslag i ersättning för dem.

län hörande utöarne i Finska viken, såsom Hogland, Tytärsaari m. fl., svarar emot $\frac{1}{4}$ mantal. Arvio-rubel, som begagnas i den Karelska andelen af Kuopio län samt uti Salmis, Sordavala och Kexholms medledels häradser äfvensom i Hiitola socken af Wiborgs län, står icke uti något bestämdt förhållande till mantal, utan varierar sålunda, att rubeltalet stundom är mindre, stundom åter ända till 4 gånger större än mantalet.

Enligt 1850 års räkenskaper utgjorde hemmanen: *)

i Nylands län	4716 $\frac{1}{2}$
i Åbo och Björneborgs . .	9871
i Tavastehus	4453
i Wiborgs	7385
i S:t Michels	3856 $\frac{1}{2}$
i Kuopio	6718
i Wasa	5912
i Uleåborgs	7240
	<hr/>
	50152

hvertill ännu komma 55 rökar å Wiborgs läns utöar,
saledes 50207 sjelfständiga jordbruk i hela landet.

Mantalens antal utgjorde:

i Nylands län	2288 $\frac{1}{2}$
i Åbo och Björneborgs . .	5279 $\frac{3}{4}$
i Tavastehus	2177 $\frac{3}{4}$
i Wiborgs	1209 $\frac{1}{4}$
i S:t Michels	1209 $\frac{1}{2}$
i Kuopio	723 $\frac{3}{4}$
i Wasa	2622 $\frac{1}{2}$
i Uleåborgs	1799 $\frac{1}{4}$
	<hr/>
	Summa 17310 $\frac{1}{4}$.

Arviorubeltal:

i Wiborgs län	3190
i Kuopio	2466 $\frac{1}{2}$
	<hr/>
	Summa 5656 $\frac{1}{2}$.

Adertal:

i Wiborgs län	350.
-------------------------	------

*) Uppgifterna äro ifrån Kejsarl. Senatens kammar- och räkenskaps-expedition benäget meddelade.

	Krono.	Frälse.	Skatte.
Ibland mantalen voro:			
i Nylands län	323 $\frac{1}{4}$	433	1532 $\frac{1}{4}$
i Åbo och Björneborgs	751 $\frac{1}{2}$	637	3891 $\frac{1}{4}$
i Tavastehus	518 $\frac{1}{2}$	201 $\frac{1}{2}$	1457 $\frac{3}{4}$
i Wiborgs (för år 1827 *)	751 $\frac{25}{88}$	405 $\frac{65}{72}$	60 $\frac{5}{72}$
i S:t Michels	584	15 $\frac{1}{2}$	610
i Kuopio	437	6	280 $\frac{3}{4}$
i Wasa	434 $\frac{3}{4}$	7 $\frac{1}{2}$	2180 $\frac{1}{4}$
i Uleåborgs	573 $\frac{1}{4}$	2	1224
Summa	4373 $\frac{97}{88}$	1707 $\frac{29}{72}$	11246 $\frac{23}{72}$
Af arviorubeltal:			
i Wiborgs län (1827)	1564 $\frac{101}{192}$	580 $\frac{43}{8}$	261 $\frac{91}{192}$
i Kuopio län (1850)	1818	132 $\frac{1}{2}$	516
Summa	3382 $\frac{101}{192}$	713 $\frac{9}{8}$	5421 $\frac{91}{192}$
Af adertal:			
i Wiborgs län (1827)	98 $\frac{95}{96}$	249 $\frac{1}{6}$	3

Under åren 1845—47 hade kronohemman blifvit skatteköpta in summa 1737, deribland:

i Nylands län	87
i Åbo	187
i Tavastehus	108
i Wiborgs	292
i S:t Michels	265
i Kuopio	384
i Wasa	200
i Uleåborgs	214.

På samma tid hade uti 6 län uppkommit 487 nybyggen; ifrån S:t Michels saknades uppgift, och i Wiborgs län bildades inga sådana.

*) Då för år 1850 specifik uppgift på de särskilda ägo-naturerne saknas för Wiborgs län, har för detta län förhållandet under år 1827 blifvit uppgifvet.

Emellan åren 1848 till och med 1850 hade kronohemman blifvit skatteköpta:

i Åbo län	234
i Tavastehus	195
i Wiborgs	543
i S:t Michels	370
i Kuopio	402
i Wasa	161
i Uleåborgs	216.

I Nylands län åren 1848 och 1849: 45; för år 1850 saknades uppgift; antager man dock lika stort antal som förut, så uppgick de skatteköpta kronohemmanens antal under ifragavarande triennium till 2186 öfver hela landet.

På samma tid hade nybyggen tillkommit:

i Nylands län	1
i Åbo	1
i Tavastehus	32
i Kuopio	17
i Wasa	63
i Uleåborgs	64,

förutom 24 provisionellt medgifna anläggningar å orefvad mark inom sistnämnde län.

Ifrån S:t Michels län saknas uppgift, och i Wiborgs län bildas inga sådana, emedan öfverloppsajorden af samhällighetsägarne opteras vid storskiftet.

Fauna. *)

Däggdjur; vilda, tama. Boskapsskötsel. Jagt.

Af vilda däggdjur förekomma i landet:

flädermus, af flere slag	vespetitio discolor l. yölepakko, nahkiainen, marinus, borealis, my- stacinus, Daubentonii, auritus, pipistrellus, Nattereri.	nahkasiipi.
igelkott.	erinaceus europæus. . .	siili, iiliskotti.
näbbmus, af flere slag	sorex vulgaris, pyg- mæus fodiens.	karjahiiri.
mullvad	talpa europæa	myyrä.
landtbjörn	ursus arctos	karhu, kontio.
gräfsvin	meles taxus	mäyrä, metsäsika.
filfras eller jerf	gulo borealis	ahma, osma, kamppi- karhu.
hermelin, lekatt eller vessla.	mustela erminea . . .	kärppä.
snömus eller småvessla	mustela nivalis l. vul- garis.	lumikko, lumitirkka, nirppa.
skogsmård	mustela martes l. mar- tes sylvestris.	näätä.
stenmård	mustela foina	haapanäätä.
mänk eller flodiller.	mustela lutreola, lutra minor.	vesikko, tuhkuri.
vanlig iller	mustela putorius	?
utter	lutra vulgaris	saukko, saarva.
räf	canis vulpes	repo, kettu.
svart räf (ytterst säll- synt).		
fjällräf	canis lagopus	naali.

*) Öfver Finlands Fauna har Statsrådet Nordmann vänskapsfullt lemnat upplysningar.

varg	canis lupus	susi, hukka.
lo	felix lynx	ilves (med sina varieteter: varglo, kattlo, m. m.)
ekorre	sciurus vulgaris . . .	orava.
flygande ekorre (sällsynt).	sciurus volitans eller pteromys volans.	lento orava, siipi orava.
svart råtta	mus rattus	isohiiri.
brun råtta	mus decumanus . . .	kirkkohiiri eller rotta.
skogsmus	mus sylvaticus . . .	mettähiiri.
husmus	mus musculus . . .	päärotta, päähiiri.
dvergmus	mus minutus	?
buskmus	sminthus betulinus . .	?
större jordråtta eller vattensork.	lemmus amphibius . .	vesirotta.
gråbrun markmus . .	lemmus agrestis . . .	maahiiri.
mindre jordråtta . .	lemmus medius . . .	maahiiri.
långsvansad markmus	lemmus glareolus . . .	?
gråsidig markmus . .	lemmus rufocanus . . .	?
rödbrun markmus . .	lemmus rutilus . . .	ruskiahhiiri.
skogslemmel	lemmus schisticolor .	
fjälllemmel	lemmus norvegicus . .	Lapp. lummick.
hare	lepus borealis l. timidus och lepus europæus, Pall. i trakten kring Sordavala.	jänis.
båfver (sällsynt) . . .	castor fiber	majava.
elg (sällsynt).	cervus alces	hirvi.
ren (i de norra trakterna).	cervus tarandus . . .	peura, poro.
skäl, af flere slag, i hafvet och de större sjöarne; äfven i Tana elf, såsom spräcklig, ringlad och grå skäl.	phoca vitulina, annelata, halichoerus grypus.	hylet.
tumlare, omkr. Åland och i Åbo skärgård någon gång.	delphinus phocæna . .	merisika.

Som en märkvärdig företeelse bör anföras att en hvalfisk, balanoptera longemana, år 1851 vistades någon tid i Finska viken och den 9 April s. å. fångades vid Reval; djuret hade en längd af $31\frac{3}{4}$ eng. fot.

Ibland dessa fortfara rofdjuren att vara nog allmänna, oakadt ett icke obetydligt antal af dem årligen fälles. Vargen, räffen, varglon och uttern vistas ända upp vid Enare och Utsjoki; dock besväras vargen af den djupa snön derstädes, så länge icke skaran bär, och drar sig då mera åt söder. Mänken finnes ännu i Kuusamo, mården i södra Enare; björnen är temligen allmän ända till södra delen af Utsjoki, der furuskogarne och myrstackarne aftaga, bären minskas och djuret saknar föda. I de tätare bebodda södra trakterna af landet har han ock blifvit mera sällsynt. Äfven de flesta andra omnämnda djur vistas högst upp i norr; renar bruka ifrån sitt nordliga hemvist göra vandringar till Karelen, Savolax och Tavastland. Fjäll-lemmeln, som vistas i Lappmarken, är märkelig för de vandringar den tidtals i ofantliga skaror företager.

Af husdjur är den Finska hästen i allmänhet liten, sällan öfver $2\frac{1}{4}$ aln hög, men välbyggd, stark, härdad och snabb i sitt lopp. De Savolaxska och Karelska hästarne anses för de bästa och äro eftersökta jemväl i andra Finska landskap, äfvensom i Ryssland. Hästen förekommer ännu upp i Lappmarken, der den halles af nybyggare ända till Enare, men der är af Norsk race, som är ännu mindre än den Finska. Hästracens förkofran motverkas deraf, att djuret anlitas till arbete långt förrän det hunnit blifva fullväxt, och att födan ofta är nog knapp. Att äfven klimatet inverkar ej mindre på hästens än de öfriga husdjurens växtlighet synes deraf, att de i allmänhet aftaga i storlek, ju högre man kommer åt norr. Hornboskapen är mest af inhemsk race och till följd af mindre sorgfällig skötsel samt ofta inträffande foderbrist vanligen af mindre slag. Den underhålles ännu i Öfver- och Neder-Torneå och i Kemi lappmark, med undantag af Enare, väl i mindre antal, men skötes der med en i det öfriga landet ovanlig omsorg, hvarföre mjölk-afkastningen blifvit så uppdrifven, att isynnerhet i Lappska häradet till och med 5 *L* smör kunna vinnas af en ko. *) På ett och annat ställe isynnerhet i de södra

*) Guvernörsemetets i Uleåborg årsberättelse.

länen och vid kusterna har äfven kornboskapen blifvit förädlad genom införskrifna utländska racer. Fåret finnes öfver hela landet dels af Finsk grof-ullig, dels af Tyska eller andra utländska uppblandad race, och har ullen vunnit den förbättring, att vid de inhemska klädesfabrikerna till stor del inhemska ull kunnat begagnas. I Lappmarken är fåret af Isländsk race hos fiskar-lappar och nybyggare. Geten är mindre allmän, dock spridd öfver större delen af landet, minst likväl i Uleåborgs län; i Utsjoki hos fiskar-lapparne och några få i Enare. Svinskötseln bedrifves likaså öfver hela landet, men i Lappmarken endast af standspersoner. Kaniner hållas på en och annan herrgård i landet. Hunden och katten äro vanliga husdjur öfverallt; den förre delar i Lappmarken Lappens besvär uti bevakningen af renhjordarne, likasom han i södern vårdar Finnens hus och egendom; den sednare är i nordn mera vildsint, än i det södra landet. Renen begagnas som husdjur icke blott af de nomadiserande Lapparne, utan jemväl af Finnarne i hela Lappska häradet, och vidare i Ijo, Pudasjärvi, Kuusamo, Hyrynsalmi, Kemi, Rovaniemi, Kemiträsk och Öfver-Torneå socknar.

År 1805 uppgafs af Djurberg, i det till omfång mindre Svenska Finland, antalet af:

	Hästar.	Nötkreatur.	Får.
till.	134580	549830	467390.

Enligt Böckerska samlingarne uppgick år 1825 antalet af:

	Hästar.	Nötkreatur.	Far.
i Åbo län till	23489	96943	132114.
i Wasa	22750	92993	121718.
i Uleåborgs (1824)	11705	67738	58082.
i Wiborgs (1825)	34920	99721	106290.
i Nylands	15629	61013	65913.
i Tavastehus	17759	60163	71662.
i S:t Michels	15437	48255	44027.
i Kuopio	14954	47894	55446.
	156663	574720	655252.

År 1850 uppgafs, i Guvernörernes berättelser, antalet af boskap:

	Hästar.	Nöt.	Får.	Svin.	Getter.	Renar.
i Nylands län	26415.	92439.	87638.	20551.	1185.	—
i Åbo	40342.	162544.	185071.	27433.	9327.	—
i Tavastehus.	23500.	110000.	55000.	35000.	1500.	—
i Wiborgs. .	37179.	116884.	78967.	38059.	177.	—
i S:t Michels	22450.	78440.	57616.	16100.	3900.	—
i Kuopio . .	34900.	106800.	59400.	32800.	1500.	—
i Wasa . . .	35720.	150830.	186970.	24400.	1420.	—
i Uleåborgs .	18882.	100678.	91692.	4164.	50.	35904.
i hela landet	239388.	918672.	802354.	198507.	19059.	35904.

På 25 år hade således hästarnes antal ökats med 82725 stycken eller 52,8, nötkreaturens med 343952 eller 59,85 och fårens med 147102 eller 22,45 procent.

Till häst-afvelns förädling hafva 1142 rub. 90 kop. s:r årligen varit anslagne, och å statsverkets bekostnad inköpta afvelshingstar blifvit å lämpliga ställen i landet fördelade. För att vidare uppmuntra boskapsskötseln har icke allenast tullfri utförsel varit beviljad för smör, ost, nöt- och svinkött, lefvande hornboskap, får och svin, utan äfven, enligt Nådig Kungörelse af d. 6 Mars 1845, premier utfästade för boskapsskötselns produkter af bättre kvalitet, hvilka utföras till länder belägna söder om 56:te latitudsgraden. Då man å Svenska sidan sökte att göra för sig de Finska ladugårdsprodukterna umbärliga genom tillförselns uppmuntran från egna norra provinser, innebar den sistnämnda bestämmelsen den Finska regeringens bemödande att så mycket som möjligt jemväl göra Finlands handel oberoende af Sverige. Genom Kejsarlig kungörelse af den 10 Juli 1845 anslogos af statsmedlen 16000 rubel silfver att med 4000 rub. årligen under fyra års tid utgå till inköp af afvelsdjur utaf bättre utländsk hornboskap, äfvensom 20080 rub. att likaledes i 4 år, med 5020 rub. årligen, såsom premier utdelas för inom landet antingen af utländsk eller inhemsk race uppdragen bättre hornboskap. Denna summa skulle af guvernörerne fördelas emellan häraderna sålunda, att på hvarje härad i Åbo, Nylands och Tavastehus län skulle belöpa sig 100 rub. och på häraderna i de öfriga länen 120 rub., med undantag af det

Lappska häradet. Företrädesvis skulle premier tillfalla personer af allmogen med 3—5 rub. silfver för tjur-ämnena af 2 och qvigor af 3 års ålder.

För boskapsskötselns framgång hafva sjukdomar, hvilka ännu i sednaste år hemsökt landet, äfvensom och förnämligast rofdjurens härjningar satt hinder i vägen. Oaktadt för rofdjurens utrotande premier blifvit utsatte, skallfogdar af kommunerne antagne och aflönade samt skallgångar tidtals af allmogen anställda, inträffa dock ännu årligen stora förödelse. Under åren 1834—1836 hade i Åbo län ensamt för rofdjur stupat 912 hästar, 2447 nöt, 7224 får, 498 svin och 258 getter, för hvilka skadan uppskattades till 71924 rub. b:ko ass. Åren 1848—1850 hade, enligt guvernörernes berättelser, genom skadedjur blifvit fällda:

i Nylands län:

	Hästar.	Nöt.	Får.	Svin.	Getter.	Renar.
fullväxta	101.	oxar . 80.	2959.	442.	169.	—
föl . . .	867.	kor , . 574.				
	968.	ungnöt 746.				
		1400.				
i Åbo.	340.	1184.	2428.	204.	?	—
i Tavastehus .	135.	317.	750.	94.	88.	—
i Wiborgs . .	737.	1516.	3652.	937.	21.	—
i S:t Michels.	62.	480.	248.	151.	?	—
i Uleåborgs . .	78.	240.	255.	?	?	2224.

För Wasa och Kuopio län saknas uppgifter.

Antager man värdet för en häst till 30, ett föl till 10, en oxe till 15, en ko till 10, ett ungnöt till 5, ett får till 1½, ett svin till 1½ och en get till 1 rub., så blir för Nylands län ensamt förlusten, som under de 3 nämnda åren åstadkommits genom rofdjur, 27640 rub. 50 kop. silfver, eller 9213 rub. 50 kop. för året, eller ock, om rågtunnan beräknas till 5 rubel, värdet af 1842 tunnor råg.

På samma tid hade i S:t Michels län i farsoter stupat 77 hästar, 484 nöt, 493 får och 306 svin.

Såsom af ofvan anförda fakta synes, är jagten efter vilddjur icke så liflig, som densamma för den allmänna båtadens skull borde vara; likväl uppgafs, i guvernörernes berättelser för åren 1845—1847, att rofdjur blifvit fällda:

	Björnar.	Vargar.	Räfvar.	Andra icke specificerade.
i Abo län. . .	20 . . .	289 . . .	323	— 224.
i Tavastehus .	19 . . .	233 . . .	16 vargloar	59 —
i Wiborgs . .	63 . . .	255 . . .	262	5 —
i S:t Michels .	14 . . .	271 . . .	856	4 —
i Kuopio . . .	15 . . .	50 . . .	400	? —
i Wasa. . . .	47 . . .	164 . . .	603	89 —
i Uleåborgs. .	137 . . .	47 . . .	—	— filfrasar 173.

Ifran Nylands län saknades uppgift.

Under följande triennium, ifran 1848 till 1850, räknas af fällda rofdjur:

	Björnar.	Vargar.	Räfvar.	Vargloar.	Filfrasar.
i Nylands län	1 . . .	315 . . .	463	43	—
i Åbo	15 . . .	418 . . .	954	8	—
i Tavastehus .	40 . . .	228 . . .	17	32	—
i Wiborgs . .	74 . . .	645 . . .	850	27	—
i S:t Michels .	12 . . .	131 . . .	704	—	—
i Kuopio . . .	38 . . .	70 . . .	650	—	—
i Wasa. . . .	32 . . .	130 . . .	614	88	—
i Uleåborgs. .	150 . . .	58 . . .	—	3	190.
Summa	362 . .	1995 . .	4352	201	190.

Björnen fälles vanligen under våren, då man med skidor kan nalkas hans ide, sedan han förut om hösten blifvit ringad. Dervid tillgår sålunda, att man vid första snöfallet om hösten uppsöker björnens spår, da han vid denna tid beger sig till sitt vinterläger; träffas sparet, viker man af och går rundt omkring den trakt dit spåren leda; finnas sedan icke vidare spår, så är klart att hans läger måste finnas inom den kringgångna kretsen; träffar man åter spår, förnyas försöket, tills man vunnit sitt ändamål. Inom det sålunda funna området uppsökes sedan björnen och dödas med bössa eller spjut. Äfven brukar man utställa fällor der björnen har ett rof och dit han efter sin vana återvänder, så länge något återstår att förtära. Ovanligt är dock ej heller att öppet anfalla honom utom idet, och om man icke lyckas skjuta honom och han ställer sig till motvärn, angripa och döda honom med spjut, hvarvid dock mod, styrka och klokhets i hög grad påkallas. Också finnas flera exempel på björnjägare, begåfvade med

dessa egenskaper. Ifrån Rovaniemi berättas om en 30 år gammal björnjägare, Anders Pehrsson Piittisjärvi, som fällt öfver 30 björnar, de fleste ensam. Tvenne egendomliga sätt att fanga björnen omtalas uti en af framl. Statsrådet Fr. Langell emot slutet af sista seklet författad handskrifven beskrifning öfver Wiborgs län, hvilken af Guvernören Lavonius blifvit förärad till Finska vetenskaps-societeten. Man brukade nemligen på hafre- och svedjeländer, hvilka af björnen besökes, ingräfva i jorden någon blank koppar- eller messings-kittel, fylld med vatten och brännvin, hvilket med begärlighet förtärdes af björnen, då han under ruset lätt af jägaren kunde fällas. Också hade man för sed att på marken uppställa en lafve med uppåt stående taggar, betäcka densamma med halm eller hö samt deröfver kasta någon lockmat; stiger björnen på lafven för att närma sig bytet, så fastna hans rammar emellan de undångömda taggarne, hvarefter han utan motstånd kan skjutas eller med spjut nedgöras. Det allmännaste skadedjuret vargen förföljes med bästa framgång om vintern vid hög snö, då den förföljande skidlöparen väl slipper beqvämt fram, men det flyende djuret har svart att undkomma. Äfven brukar man inreda varggropar med bete jemte laddade gevär, hvilka lossa vid betets vidrörande: ett förfarande, hvarigenom dock ändamålet icke ofta vinnas. Äfven varggropar utan skjut-apparat, varggårdar och vargsaxar begagnas, dock mindre än nödigt vore. Skallgångar, då allmogen uppbådas för att gemensamt nedgöra odjur, uppnå, i anseende till ledarnes oskicklighet och allmogens ovana att handhafva gevär, ofta ock af brist på nät och nödiga vapen, sällan ändamålet. I Kivinebbs socken ha vargarne förökats till en betydlig mängd, så att på de sednare åren flera barn af dem blifvit bortsläpade och förtärda. *) Räfven fångas med saxar eller räfkakor; äfven brukar man uppställa ett bräde, i öfra ändan utskuret i form af en tregrenig gaffel (ketunkäpy), hvarvid grenarne hvässas, så att mellanrummen smalna nedåt; på denna ställes öfverst betet, och då räfven uppspringer för att anamma det, fastnar den med framfötterna emellan de hvassa grenarne. **) Lodjuret och filfrasen dödas antingen med spjut eller saxar;

*) Helsingf. Tidn.

**) Bäckman, om Jalasjärvi, i Suomi f. 1851, s. 273.

ymnigast är jagten på harar och ekorrar. Skinnen af dessa djur afyttras dels inom landet, dels utom, isynnerhet i Ryssland.

Skälskyttet är en icke obetydlig binäring för en del skärgårdsboer, isynnerhet Ålänningarne. Under åren 1848—1850 såldes af dem 10904 tunnor tran. I Nedre Satakunta härad inbragte skälfgangsten under nämnde tid 200 rub. silfver; i Hiittis kapell af Kimitto socken sköts årligen omkring 25 skälar. I Nylands kustsocknar vanns ifrån 1847—1850: 305 *Lth* tran; i Wasa län emellan 1848—1850: 200 fat; i Uleaborgs län skötes på samma tid 890 skälar. Ifrån Wiborgs län sagnades uppgift; dock skjutas skälar, utom i Finska viken, jemväl i Ladoga och Saima. I allmänhet klagar man dock öfver skälfgangstens aftagande, och uppgifver som orsak hafvets tilltagande grundhet vid Finska kusten.

Fåglar.

Af vilda faglar räknas i Finland 237 arter; ibland dem rofåglar (accipitres, ryöstölinnut) 29: jagtfalk (jahtihaukka), pelegrimsfalk (muuttohaukka), lärkfalk (leivohaukka), stenfalk (pissihaukka), falco vespertinus (punajalkahaukka), tornfalk (tornihaukka), dufhök (kyyhkyhaukka), sparfhök (varpuishaukka), kungsörn (maakotka l. kokko), guldörn (kultakotka), stor hafsörn (iso merikotka), hafsörn (merikotka), fiskljuse (kalasääski), falco ater (himiä haarahaukka), ormvråk (kärme-latvasiipi l. hiirihaukka), fjösbent vråk (riekko-latvasiipi), bivråk (mehiläis-latvasiipi), kärnhök med halskrage (sinertävä suohaukka), fjälluggla (tunturipöllö), hökuggla (haukkapöllö), sparfuggla (varpuispöllö), berguf (huhkapöllö), skogsuf (strix otus, mettäpöllö), skogsuf (strix brachyotus, lyhykorva mettäpöllö), lappuggla (lappipöllö), slaguggla (viirapöllö), kattuggla (kissapöllö), perluggla (hempipöllö).

Af passerer (sparffåglar, varpuislinnut) räknades 100 species; ibland dem klättrare (scansores, kiipiät) 9: gök (käki), svart hackspett (muustatikka), grön hackspett (viheriätikka), gråhöfdad hackspett (harmajapää tikka), hvitryggig hackspett (valkoselkä tikka), större hackspett (isompi tikka), liten hackspett (pienempi tikka), tretåig hackspett (kolmivarvas tikka), göktyta (käenpiika, piikalintu). Gångfaglar ibland passerer räknas 91: nötkraka (pähkinähakkinen), stare (mustakottarainen), rosenfärgad drossel (ruusukottarainen), sommargylling (kuhankeittäjä), korp (korppi, kaarne), gråkråka

(vares), råka (peltovares), kaja (naakka), skata (harakka), lafskrika (kuusankanärhi, kuukainen), nötskrika (hohkanärhi), blakraka (sini-närhi), sidensvans (tilbi), nattskära (kehräjä), tornsvala (linnapääsky), ladusvala (haarapääsky), hussvala (rastaspääsky), strand-svala (rantapääsky), grå flugsnappare (harmaja kärväistemppaaja), svart och vit flugsnappare (mustavalkia kärväistemppaaja), större törnskata (isompi lepinkäinen), mindre törnskata (keski lepinkäinen), allmän törnskata (pienempi lepinkäinen), dubbeltrast (kulorastas), björktrast (räkättirastas), sångtrast (laulurastas), rödvingetrast (punarastas), ringtrast (kaulusrastas), koltrast (mustarastas), strömstare (koskikara), ringärla (valkonen västäräkki), gulärla (keltanen västäräkki), skärpiplärka (luotokirvinen), ängpiplärka (heinäkirvinen), trädpiplärka (mettäkirvinen), anthus cervinus (peurakirvinen), stensqvätta (kivitasku), busksqvätta (pensastasku), nordlig näktergal (satakielikerttu), svarthufvad sångare (mustapääkerttu), trädgardssångare (lehtokerttu), gråsångare (harmajakerttu), ärt-sångare (pensaskerttu), rödhakesångare (kultarintakerttu), blahakesångare (sinirintakerttu), rödstjertsångare (leppäkerttu), gulbröstad sångare (keltarinta kerttu), grönsångare (viheriäkerttu), löfsångare (sylvia trochilus, pajukerttu), gransångare (kilttakerttu), löfsångare (sylvia schœnabœnus, kaislakerttu), gärdsmyg (penkaloinen), jernsparf (rautiainen), trädkrypare (puukiipiä), talgmes (talitiitinen), svartmes (mustatiitinen), toffsmes (tupsutiitinen), parus lapponicus (lappitiitinen), kärrmes (katajatiitinen), blames (sinitiitinen), azurmes (aasuritiitinen), stjertmes (häntätiitinen), kungsfågel (hippikerttunen), sanglärka (peltoleivo, kiuru), trädlärka (puuleivo), berglärka (tunturileivo), gulsparf (keltasirkku), ortolansparf (mettäsirkkku), säfsparf (suosirkku), videsparf (pohjasirkku), snösparf (lumisirkku), lappsparf (lappisirkku), stenknäck (nokkavarpenen), gråspink (kotivarpenen), pilfink (mettavarpenen), grönfink (viheriävarpenen), bofink (peippo-varpenen), bergfink (vaaravarpenen), hämpling (hamppuvarpenen), gulnäbbad fink (keltanokka varpenen), gråsiska (urpuvarpenen; hannen: punarinta; honan: punapää), grönsiska (viheriävarpenen), steglitsa (tiklivarpenen), allmän domherre (punatulkku), karmosinröd domherre (punertava tulkku), tallbit (taviokuurna), större korsnäbb (iso kieronokka), mindre korsnäbb (pieni kieronokka), bändelkorsnäbb (kirjasiipi kieronokka), ringdufva (kauluskyhky), skogsdufva (mettäkyhky).

Till gallinæ (hönssläktet, kanalinnut) höra 8 species, de för jagten förmånligaste: vanlig rapphöna (peltopyy), vaktel (pieni peltopyy), allmän hjerpe (pyy), tjäder (hannen: metto; honan: koppelo), orre (teeri), rackelhane (teerimetto), dalripa (mettäriekko), fjällripa (tuntuririekko). Rapphönan infördes på Kejsarinnan Elisabeths befallning i trakten af S:t Petersburg, och har derifrån spridt sig till Finland.

Af grallæ eller vadare (kahlajalinnut) räknas hos oss 41 species: större strandpipare (rantaraukka), mindre strandpipare (pieni rantaraukka), fjällpipare (tunturiraukka), ljungpipare (peltoraukka), kustpipare (meriraukka), toffsvipa (tupsuhyypä), roskarl (luotolainen), strandskata (pliiski), trana (kurki), hvit stork (valkia haikara), svart stork (musta haikara), rördrum (peristäjä haikara), häger (harmaja haikara), storspof (isokuovi), småspof (pienikuovi), svartgrå strandvipa (meritiivi), bågnäbbad strandvipa (käyränokka tiivi), föränderlig strandvipa (vaihtuva tiivi), brednäbbad strandvipa (leviänokka tiivi), liten strandvipa (vähätiivi), Temmincks strandvipa (Temminckitiivi), Isländsk strandvipa (Islanditiivi), brushane (suokukko), drillsnäppa (tillerivikla), harlekinssnäppa (mustavikla), rödbent snäppa (punajalkavikla), gråbent snäppa (mustasiipivikla), grönbent snäppa (suovikla), gluttsnäppa (vesivikla), roströd långnäbba (ruskia pitkänokka), morkulla (mäkikurppa), dubbel beckasin (isokurppa), enkel beckasin (keskikurppa), half-enkel beckasin (pienikurppa), vattenralle (vesiralli), ängknarr (ruisräökkä), småfläckig sumphöna (pilkkuräökkä), grönfotad sumphöna (viherjalkaräökkä), sothöna (nokikana), brednäbbad simsnäppa (leviänokka vesisiipi), smalnäbbad simsnäppa (kaitanokka vesisiipi).

Af simfoglar (anserés, uimalinnut) känner man hos oss 59 arter: skräntärna (raukutiira), fisktärna (kalatiira), rödnäbbad tärna (punanokkatiira), svart tärna (mustatiira), dvergmåse (vähälökki), skratmåse (naurulökki), hvitmåse (valkialökki), tretåig måse (kolmivarvaslökki), fiskmåse (kalalökki), gråtrut (harmajalökki), hvittrut (valkialökki), stor hvittrut (isovalkialökki), hafstrut (merilökki), sillmåse (haililökki), bredstjertad labb (leviäsulka räiskä), spetsstjertad labb (kaitasulka räiskä), stormfågel (myrskylintu), vild svan (laulujuohten), Bewicks svan (Bewikki juohten), grågås (harmajahanhi), sädgås (jyvähänhi), bläsgås (kiljuhanhi), fjällgås (valkoposkihanhi), prutgås (kaulushanhi), grafand (ristisorsa), leffel-

and (lusikkasorsa), gräsand (heinäsorsa), stjärtand (purstosorsa), bläsand (haapanasorsa), årta (valiasiiipisorsa), krickand (tavisorsa), vigg (joughitelkkä), hvitbuk (karitelkkä), rödhalsad dykand (puna-kaulatelkkä), svärta (pilkkasiipitelkkä), hvitnackad svärta (valkoniskatelkkä), sjöorre (mustatelkkä), knipa (sotkatelkkä), alförrädare (stelleritelkkä), alfågel (allitelkkä), eider (hahkatelkkä), praktelder (pulskatelkkä), storkrake (uukoskelo), småkrake (joughikoskelo), salskrake (hernakoskelo), hafssula (merisuula), storskarf (merimetto), hvitstrupig dopping (jouhiuiku), gråstrupig dopping (puna-kaula uiku), hornad dopping (tupsupää uiku), islom (jääkuikka), storlom (selkäkuikka), smålom (kaakkurikuikka), lomvia (hailiriskilä), Brännichs grisla (Brännikki riskilä), tobisgrisla (punajalka riskilä), sjökung (jääkyhky), lunnefågel (lunnilintu), tordmule (turmulu). *)

I trakten af Helsingfors räknar von Wright 205 species vilda fåglar. **)

Af tama fåglar är den vanliga hönan den enda allmänna; vidare underhållas tama gäss, ankor, kalkoner och dufvor, dock förnämligast endast i städerna och deras grannskap samt å landet hos ståndspersoner, dels för eget begagnande, dels till afsalu i städerna.

Tillgången på vildfågel har aftagit dels till följd af skogarnes minskning, dels emedan förbudet om skogsfågels fredande på vissa årstider icke kunnat behörigen handhafvas. Af någon större betydighet uppgifves denna jagt icke vara annorstädes än i Kuopio län, hvarifrån omkring 10000 par skogsfågel årligen skola blifvit föryttrade.

Amfibier.

Sandödlä	lacerta agilis	} sisälisko.
skogsödlä	lacerta vivipana	

*) Finska fåglars Finska namn, systematiskt ordnade af W. Nylander, Suomi 1848, s. 285 f.

**) Helsingfors-traktens fågel-fauna, uti Notiser ur sällskapet pro Fauna et Flora Fennica förhandlingar, I, s. 35 ff. och 305 f.

ormslå	anguis fragilis	kuparkärme.
slät snok	coluber laevis	?
snok, tomt el. ringorm	coluber natrix	kumikko, talvikko, tar-
		hakärme.
grå huggorm	vipera berus	} kyykärme.
svart huggorm	vipera prester	
äsping	vipera cherssea	?
groda	rana temporaria	sammakko.
padda	bufo vulgaris	konna.
vattenödlå	triton punctatus	vesiliuska.

Ibland dessa är huggormen den enda genom sitt gift farliga.

Fiskar.

Stör	accipenser sturio	sampi (rar).
nejonöga	petromyzon fluviatilis	nahkiainen, silmu.
linål	petromyz. branchialis	likomato.
stensugare	petromyz. Planeri	?
hafsnål	syngnatus ophidion	} neulainen.
kantnål	syngnatus acus	
sjönål	syngnatus typhle	
lax	salmø salar	lohi.
forell	salmo fario	lohenmullo, torppu.
sik	salmo lavaretus	siika.
röding	salmo alpinus	nierä, taimen.
harr	salmo thymallus	harjus.
muicka, seip, siklöja	salmo albula, corego-	muikku, räापys, maiva.
	nus albula.	
nors	salmo eperlanus, os-	kuoret.
	merus eperlanus.	
sill	clupea harengus	silli (sällsynt).
strömning	clupea har. membras	haili, silakka.
hvassbuk	clupea sprattus	kilohaili.
näbbgädda	bellona vulgaris	nokkahauki.
gädda	esox lucius	hauki.
grönling, smärting	cobitis barbatula	?
karp	cyprinus carpio	toutain, seipi.
stäm	cyprinus grislagine	seipi, sulkava.

ruda	cyprinus carassius . .	kouri.
mört	cyprinus rutilus . . .	särki.
sarf	cyprinus erythrophthalmus.	sorva.
id	cyprinus idus	säynäs.
asp	cyprinus aspilus . . .	turpa.
vimba	cyprinus vimba . . .	vimpu.
braxen	cyprinus brama . . .	lahna.
braxenpanka	cyprinus ballerus. . .	lahnanlisu, porho, pa-suri.
elriza	cyprinus phoxinus . .	mutu.
löja	cyprinus alburnus . .	salakka.
lindare	cyprinus tinca	suutari.
i Ladoga-sjön: cyprinus cultratus.		
malfisk	silurus glanis.	monni.
torsk	gadus callarias	turska.
lake	gadus lota	madet, matikka.
teistefisk	blennius gunellus. . .	?
tånglake	blennius viviparus . .	elaska.
flundra	pleuronectes flesus . .	} kampele, maariankala, kammelias.
rödspetta	pleuronectes platessa.	
slättflundra	pleuronectes limanda.	
sjurygg	cyclopterus lumpus. . .	vilukala.
äl	myræna anguilla . . .	ankerias.
tobis	ammodytes tobianus .	toibisi.
rötsimpa	cottus scorpius	} simppu.
knorrsimpa	cottus cataphractus.	
stensimpa	cottus gobio	
hornsimpa	cottus quadricornis. .	
smörbult	gobius niger l. gobius minutus.	?
aborre	perca fluviatilis . . .	ahven.
gós	lucioperca sandra . . .	kuha.
girs	acerina vulgaris . . .	kiiski.
spigg	gasterosteus aculeatus	rantakala.
tångsnipa	gasterosteus spinachia	?
benunge	gasterosteus pungitius	kiven nuoliainen.
makrill	scomber scombrus . . .	?

Fisket utgör en vigtig binäring ej mindre för skäreboerne, än inbyggarna vid det inre landets vattendrag. Vid kusterna fångas strömming i ymnighet; den uppgifves dock under de sednaste åren varit i aftagande, hvilket tillskrifves kall och för propagation otjenlig väderlek om våren. Sillen, som för omkring 300 år sedan i ymnighet fångades i Östersjön och vid de Finska kusterna, förekommer nu endast som sällsynthet. Hvassbuk fångas bäst vid Ekenäs och i Kimitto skär. Laxen fås i hafvet och Ladoga samt de större floderna, såsom i Torneå, Kemi, Ijo, Uleå, Kumo, Kymene, Wuoksen och de med den sammanhängande vattendragen; sik i samma vatten som laxen. Ibland andra fisksorter höra gädda och aborre till de vanligaste så väl i hafvet som de inre vattnen. I norra delen af Tavastland, isynnerhet i Wiitasaari och en del af Saarijärvi, äfvensom på några ställen af Kuopio län, lemna muikkan eller seipen en rik fångst. Malen, anmärkningsvärd som Finlands största sötvattensfisk, fångas i sjöarne af Tavastland och Satakunta, till en vigt af 300 skålpund. I allmänhet idkas fisket i större delen af landet icke utan fördel, men påstås dock vara i minskning emot forna tiders afkastning.

För Uleåborgs län uppskattas den årliga laxfångsten till 8930 tunnor. Om Kemi laxfiske har man äldre underrättelser, enligt hvilka år 1688 derstädes fångades 3000 tunnor; numera har det dock aftagit, så att år 1842 endast vunnos 1660, 1843: 1830 och år 1844: 1500 tunnor. Sikfångsten för Kemi härad uppgifves för närvarande årligen till omkring 900 tunnor och strömmingsfisket för hela Uleåborgs län till 2690 tunnor. I Wasa län är hafsfisket mindre betydligt. I Åbo län afkastade lax- och sikfisket i Kumo elf i arrende till kronan årligen 1580 rub., åt enskilte omkring 3000 rub. silfver. Färsk fisk af diverse slag utfördes åren 1848—1850 till Stockholm 23360 *L* och salt fisk 521 t;r; färsk fisk äfvensom salt strömming utföres från Åbo läns skär äfven till Est- och Lifland; från Nådendal strömming, isynnerhet till Pernau. År 1846 var strömmingsfisket i Åbo och Björneborgs läns skärgård ovanligt lönande, och uppgick till 9000 tunnor. Ifrån Nylands län föruttrades, utom inom eget land, strömming jemväl till Est- och Lifland, dels för 40 kop. lispundet, dels i utbyte mot säd; det årliga salubeloppet uppgick till omkring 1345 tunnor. Lax, årligen omkring 500 *L*, och sik, omkring 200 *L*,

föryttrades till en del i S:t Petersburg; den förre för 2 r. 50 k., den sednare för 1 r. 75 kop. lispundet. Den årliga quantiteten af annan ifrån Nylands län försåld fisk utgjorde: af gädda 1200 *L*ß, aborre 1560, braxen 1025, id 720, vimba 300, flundra 30, lake 360 och ål 20 *L*ß; hvassbuk 47, nors 130 och mört 55 tunnor. Ifrån Wiborgs län såldes, utom salt strömming, jenväl färsk fisk och isynnerhet nors ifrån socknarne Björkö och Nykyrka till Kronstadt och S:t Petersburg. En del af laxfisket i Kymmene är donerad till Walamo kloster, sikfisket vid Kexholm till Alexander Newsky kloster och ett mindre fiske i Wuoksen inom Räisälä socken till klostret i Konewitz. Ofvanom Imatra vid Siitola är ett mindre krono-laxfiske, äfvensom ett mindre lax- och betydligt sikfiske i Jananus eller Leskelä å, 3 verst ifrån dess utlopp i Sordavala socken. Mindre fången tillhöra enskilte å alla dessa ställen.

Lägre djurarter.

Ibland lägre djurarter förtjena särskildt nämnas:

Kräftan, *astacus fluviatilis*, krapu, som förekommer i många vattendrag i södra Finland. Ifrån några socknar af Perno härad, isynnerhet från Mörskom, föryttras årligen kräftor till flera tusental, äfvensom saltadt kräftkött till Lovisa, Borgå och Helsingfors.

Biet, redan af de hedniska Finnarne känt och besjunget, har, genom hushållningssällskapets bemödanden, i sydvestra delen af landet blifvit föremål för skötsel. Omkring år 1830 räknades af Professor Böcker bikupor:

i Nylands län	i Pojo	9	
	Wichtis	2	
	Helsinge	9	
			20.
i Åbo län	i Bjerno	30	
	Kimitto	18	
	Uskela	35	
	Halikko	50	
	Sagu	20	
	Pemar.	10	
	Eura	1	
	Lundö	6	
	Piikkis	44	

i Åbo län	i S:t Karin . . .	73	
	S:t Mariæ . . .	28	
	Reso	5	
	Masku	15	
	Wirmo	15	
	Wehmo	12	
	Rumitto	9	
	Åland	4	
			375
i Tavastehus län . .	i Sääksmäki . . .	3	
	Tammela	7	
	Somero	5	
	Lempälä	1	
	Kangasala	2	
			18
			<hr/> Summa bikupor 413.

Med undantag af 20 tillhörde dock alla dessa kupor ståndspersoner. I sednaste tid skall dock, enligt uppgift, biskötselns i trakten af Åbo genom Apothekaren derstädes E. Julins bemödanden äfven ibland allmogen betydligt utvidgats, ehuru vi icke känna antalet af kupor.

Blodiglar (*hirudo medicinalis*, *iilismato*) förekomma på ett och annat ställe, t. ex. på Åland, i Pargas, i Tavastkyro, i Wiborgs län. I några vattendrag i Satakunta, såsom i Tammerfors, Tavastkyro, Eura, Eura Åminne, Sastmola och Hvitteisbofjärd; i Jananus å i Sordavala socken, äfvensom i norra Österbotten och Lappland, såsom i Enare, Rovaniemi, Kemiträsk, Kuusamo och Hyrynsalmi har man funnit perlmusslor, mya margaritifera, simp-sukka, hvilka dock genom trägna efterforskningar blifvit förminskade, samt vanligen äfven varit af ringa värde. Exempel skola dock förekommit, att en perla kunnat betalas med 20 à 30 Svenka riksdaler. *) Bålgetingen, *vespa crabro*, *hörhiläinen*, som redan spelar en roll i de fornfinnska sångerna, anses hafva giftigt stygn; renbrömsen, *œstrus tarandi* eller egentligen dess larf, äfvensom *œstrus trompe*, äro plågsamma, ofta äfven farliga för renarne. En blåsformig mask, *cœnurus cerebralis*, som söker sig ett hemvist uti färens hufvud, åstadkommer så kallad kringsjuka (*pyörätauti*)

*) Rühls, Finland, af Arwidsson, II, 33.

hos dessa husdjur, och en annan mask, *strongylus vitulorum*, fäster sig i lufrören hos hornboskapen och förorsakar tvinsot. Såsom skadlig för gräsväxten bör nämnas ängsmasken, som torde vara larven till en nattfjäril, gräsfly, *noctua graminis*. En mängd insekter, menliga för skogarne, uppräknas af Gyldén, i dess handledning för skogshushållning, sid. 104 ff.

Industri: Hemslöjd, Handtverkerier, Fabriker, Manufakturver, Sågverk.

Hemslöjd.

Hemslöjden fortfar ibland folket i sin ifrån ålder invanda verksamhet och framskrider långsamt. Der den står lägst, inskränker den sig till förfärdigande af de nödvändigaste behofven för eget hem, såsom husgeråds-, åker- och kör-redskap af ganska enkel beskaffenhet, samt gröfre ylle- och linneväfnader till egen beklädnad. Mest står hemslöjden efter i Wiborgs län, hvarest på flera ställen äfven en del af de vanliga hushållsredskaperna köpas, och spinneri och väfnad knappt räcka till för eget behof. Den af hushållnings-sällskapet först i Jakimvaara inrättade och sedermera till Parikkala förflyttade spinnskolan har ännu föga hunnit verka. Ett undantag gör dock Walkiala socken, der ylle-mattor väfvas till afsalu och någon gång kunna betalas med 15 rubel silfver stycket. Äfven i de begge andra östra länen är hemslöjden ännu i allmänhet ringa. I några socknar af S:t Michels län, såsom i Pieksämäki, S:t Michel och Kangasniemi samt i Korpilax kapell af Gustaf Adolfs socken tillverkas dock gröfre dräller samt linne- och ylle-väfnader, hvilka under vintermarknaderna föryttras i S:t Michel och Heinola. I Suonijoki kapell af Rautalampi socken och Kuopio län förfärdigas jemväl linneväfnader utöfver eget behof. På en och annan ort sysselsätter man sig äfven med tillhuggning af qvarnstenar, samt förfärdigande af grytor och andra redskap af tålgsten. I Nyland förfärdigas väfnader af bomull, linne och halfylle, hvilka, utom å Finska orter, föryttras i Reval, Riga och S:t Petersburg. Quantiteten af dessa föryttrade väfnader utgjorde:

	år 1847.	1848.	1849.	1850.	
ifrån Borgå stad . . .	57019.	53434½.	57112½.	58501	alnar,
„ Ekenäs	2300.	6467.	4500.	7700	„
„ Karis socken . . .	135.	240.	190.	130	„
„ Pojo	1115.	1100.	1130.	1200	„
„ Nurmjärvi	210.	190.	220.	215	„
„ Borgå	4850.	5250.	5000.	4925	„
Summa	65629.	66681½.	68152½.	72671	alnar.

En ganska allmän hemslöjd utgör i trakterna af Raumo och Nystad inom Åbo län förfärdigandet af trädkärl, hvilka till ansenlig mängd afsättas i de södra Östersjö-länderna. Omkring Åbo stad, äfvensom i Sagu och Pemar, lifnärer sig ett stort antal qvinnor med tillverkning af bomulls- och linneväfnader, hvaraf betydliga partier jemväl afföras till Ryssland. De utländska bomullstygens låga priser hafva dock i sednare tid försvärat denna slöjds framgång, då dess produktioner derigenom äfven fallit i pris. Också omkring Björneborg har bomullstygs-väfveriet varit ganska mycket spridt. I Raumo har spetsknypling varit en indräktig näringsgren, och spetsar derifrån hafva i Finland och Ryssland blifvit afsatta för omkring 1500 rub. silfver årligen; dock har en genom hushållningssällskapets föranstaltande derstädes anlagd spetsknyplingsskola icke velat löna sig, och derföre åter blifvit upplöst. Ett sedan katholska tiden af Brigittiner-nunnorna i Nådendal infördt bruk att sticka strumpor och vantar har intill sednaste tid derstädes och i kringliggande landsort bibehållit sig; det är dock numera i aftagande, sedan den förmånliga afsättningen för dem till S:t Petersburg och Ryssland upphört. Likaså är en annan industrigren i Nådendal, förfärdigandet af becksömsstöflar, i aftagande, sedan deras afsättning till Stockholm upphört. I Luvia kapell af Eura Åminne socken hafva klockor gjutits. I Tavastehus län är spånad och väfnad förnämligast af lin mera allmänt spridd; isynnerhet utmärka sig häri Pelkäne och Sahalax socknar. Beck och tjära beredas i mindre qvantitet i de södra länen, äfven till afsalu; likaså pottaska i Nylands och Åbo län, samt i sednaste tid taktäckningspeltor i större mängd. I Wasa län fortfar tjäru-bränningen i Kuortane, Korsholms norra och en del af Laukkas härad med den ifver, att omkring 80000 tunnor deraf årligen utskeppas. Vidare tillverkas pottaska i Korsholms norra och Kuor-

tane samt något deraf i Laukkas och Korsholms södra härad; harts, kimrök och terpentin förnämligast i Kuortane, mindre i Korsholms södra härad; terpentin och harts äfven i Karstula kapell. Dessutom beredes salpeter, ehuru i mindre mån, och föryttras till landets enda krutbruk, Östermyra. Vidare idkar allmogen timmermans-arbete och utmärker sig i skeppsbyggeri, isynnerhet uti Pedersöre och Kronoby, hvarföre den ock anlitas vid byggnader, förnämligast vid skeppsbyggeri, i det södra landet; arbetarne å skeppsvarfven i Åbo och Helsingfors äro mest Österbottningar. Äfven för snickare- och metall-arbeten visar Österbottens befolkning stor fallenhet; man förfärdigar byråer, bord, skap, sängar och åkdon, bearbetar jern och koppar, gjuter bjellror, klockor och ljusstakar, samt idkar urmakeri med skicklighet. Å Könni hemman i Ilmola har en sådan verksamhet isynnerhet utvecklats sig; den är dock icke heller annorstädes okänd. I Uleåborgs län utöfvas som hemslöjder, utom tjärubräkning, hvilken är allmännast, äfven limkokning, slip- och qvarnstenshuggning, korgflätning af rötter, mattflätning af säf och halm, förfärdigande af kör-redskap, båtar och trädkärl samt isynnerhet af tjär- och fisktunnor; i Salo härad idkas äfven gelbgjuteri, och i mindre mån förfärdigas väggur och väfskedar. Handsågning af bräder utgör på åtskilliga ställen, isynnerhet der sågqvarnar äro sällsyntare, en indräktig sysselsättning. *)

Handtverkerier.

Handtverkerierna hafva ännu stor utvidgning och förbättring. Då allmogen till stor del sjelf förfärdigar sina hushålls- och åker-redskap samt öfriga förnödenheter, är behovet af handtverkare å landet och derföre äfven deras antal proportionsvis inskränkt; likaså är uppmuntran för att fullkomna sitt arbete ringa, då det i alla fall kan mäta sig med allmogens egna prestationer. Äfven i städerna hafva de flesta handtverkerier på långt när ännu icke hunnit till den fullkomlighet, att ej utländska varor ofta nog i fulländning och elegans, någon gång äfven i pris, vinna företrädet. Orsakerna till denna låga utvecklingsgrad torde förnämligast böra sökas i bristande tillfälle att utbilda sig i sitt yrke, kanske ock i

*) Uppgifterna äro förnämligast hemtade ifrån Guvernörernes treårsberättelser.

den af bristande bildning härrörande saknaden på företagsamhet och omtanke. Det är dock att hoppas, att de af Styrelsen vidtagna åtgärder till spridande af större bildning ibland handtverkareståndet icke skola blifva utan välgörande inflytande. Också är handtverkarnes antal i tilltagande.

Enligt Djurberg funnos år 1805, i det dåvarande Svenska Finland, handtverkare å landsbygden:

inom Åbo län	1384
” Nylands och Tavastehus . . .	1132
” Kymmenegårds	356
” Wasa	343
” Uleåborgs	29
” Savolax och Karelens (stads- handtverkare med inbegripne)	134
Summa	3380.

År 1843 utgjorde handtverkarnes antal å landet: *)

inom Nylands län	1632
” Åbo och Björneborgs län . .	3346
” Tavastehus	1866
” Wiborgs	658
” S:t Michels	499
” Kuopio	193
” Wasa	420
” Uleåborgs	147
Summa	8761.

År 1850 funnos landthandtverkare inom:

		Skomakare.	Skräddare.	Smeder.	Snickare.
Nylands län .	2306, hvaribland	840.	766.	368.	114.
Åbo	3751	1317.	1282.	681.	179.
Tavastehus. .	2186	758.	676.	453.	86.
Wiborgs. . .	847	118.	275.	330.	27.
S:t Michels .	585	187.	246.	84.	26.
Kuopio . . .	255	55.	103.	27.	30.
Wasa	685	242.	257.	98.	17.
Uleåborgs . .	193	47.	73.	23.	23.
Summa	10808, hvaribland	3564.	3678.	2064.	502.

*) Efterföljande uppgifter grunda sig på Manufaktur-direktionens till H. M. Kejsaren aflemnade berättelser.

Fördelade på samtliga landt-innebyggare, belöpte sig:

i Nylands län 1 handverkare på	57	personer,
i Åbo	69	”
i Tavastehus	61	”
i Wiborgs	266	”
i S:t Michels	249	”
i Kuopio	731	”
i Wasa	358	”
i Uleåborgs	766	”

I städerna funnos år 1805, enligt Djurberg, 2867 handverkare, således i hela landet 6247, hvilka, fördelade på landets sig då till 895703 personer belöpande folkmängd, gaf 1 handverkare på 143 personer.

År 1843 funnos 5697 stadshandverkare, hvilka, sammanlagda med handverkarne å landet, gaf summa 14558.

År 1850 utgjorde handverkarnes antal i städerna:

Inom Nylands län:	Mästare	Gesäller o. Lärlingar	Summa
i Helsingfors	237	1194	1431
i Borgå	82	182	264
i Lovisa	55	149	204
i Ekenäs	51	127	178
	425	1652	2077.
Inom Åbo län:			
i Åbo	210	1172	1382
i Nådendal	23	24	47
i Nystad	74	99	173
i Raumo	38	49	87
i Björneborg	119	213	332
i Tammerfors	115	268	383
	579	1825	2404.
Inom Tavastehus län:			
i Tavastehus	83	182	265.
Inom Wiborgs län:			
i Wiborg	74	261	335
i Fredrikshamn	43	125	168
i Willmanstrand	22	40	62
i Kexholm	20	27	47
i Sordavala	26	22	48
	185	475	660.

Inom S:t Michels län:	Mästare	Gesäller o. Lärningar	Summa
i S:t Michel	45	28	73
i Heinola	32	51	83
i Nyslott	42	43	85
	119	122	241.
Inom Kuopio län:			
i Kuopio	102	184	286
i Joensuu	44	64	108
	146	248	394.
Inom Wasa län:			
i Wasa	78	171	249
i Kaskö	25	1	26
i Kristinestad	45	76	121
i Ny-Karleby	25	24	49
i Jakobstad	24	16	40
i Gamla Karleby	47	57	104
i Jyväskylä	46	41	87
	290	386	676.
Inom Uleåborgs län:			
i Uleåborg	87	188	275
i Brahestad	31	45	76
i Kajana	12	6	18
i Torneå	31	32	63
	161	271	432.

Summa 7149 handverkare.

Således utgjorde handverkarnes antal i städerna och på landet tillsammans:

i Nylands län.	4383	eller 1 handverkare på	37 personer,
i Åbo	6155		47 ”
i Tavastehus	2451		62 ”
i Wiborgs	1507		181 ”
i S:t Michels	826		179 ”
i Kuopio	649		304 ”
i Wasa	1361		189 ”
i Uleåborgs	625		251 ”
i hela landet	17957		91 ”

Af särskilda yrken voro nämnda år till antal:

	i städerna	å landet	Summa
skräddare	149	3674	3823
skomakare	200	3576	3776
smeder.	110	1064	1174
snickare	126	504	630
garfvare	125	330	455
murmästare	68	257	325
svarfvare.	70	133	203
färgare.	169	34	203
målare och lackerare	83	59	142
sadelmakare	83	50	133
guld- och silfverarbetare	88	—	88
bagare	80	1	81
glasmästare	28	51	79
kopparslagare	64	—	64
bokbindare.	61	1	62
urmakare	45	15	60
hattmakare	48	10	58
kakelugns- och krukmakare	45	10	55
gelbgjutare	41	2	43
slagtare	40	—	40
vagnmakare	37	2	39
bleckslagare	33	—	33
skorstensfejare	26	—	26
sockerbagare och konditorer.	24	—	24
bygg- och timmermästare	19	—	19
hjulmakare.	—	19	19
repslagare	15	—	15
nålmakare	12	—	12
körsnärer	12	—	12
hofslagare	3	8	11
handskmakare	10	—	10
kardmakare	10	—	10
tunnbindare	9	—	9
instrumentmakare	8	—	8
kammakare	6	—	6
ölbryggare	6	—	6

	i städerna	å landet	Summa
tenngjutare	6	—	6
väfvare	2	4	6
trädgårdsmästare	5	—	5
plåtslagare	5	—	5
möbelstofferare	4	—	4
snörmakare	3	—	3
brons-arbetare	2	—	2
förgyllare	2	—	2
karduansmakare, perukmakare, tapet- makare, väfskedsmakare, skärslipare och stenhuggare, hvardera	1	—	6.

Värdet af handtverkeriernas produktioner är okändt.

År 1851 utgjorde handtverkarnes antal:

å landet 10961

i städerna . . . 7324

Summa 18285.

Manufaktur- och Fabriker.

Redan under föreningen med Sverige var man betänkt på industrins upphjelpande. Enligt Djurbergs uppgift, funnos i Svenska andelen af landet år 1805:

ylle- och klädesfabriker	12
tobaksfabriker	12
sockerbruk	2
glasbruk	5
spjelfabrik	1
segelduks- och buldansfabriker . .	4
pappersbruk	1
strumpfabriker	2
kattunstryckeri	1
skeppsvarf	7

Omkring samma tid funnos i Ryska Finland:

spiegelfabrik	1
glasbruk	3
klädesfabrik	1
tågfabrik	1
	6 *)

eller tillsammans i hela landet 53 fabriker och manufakturer. Sedermera har deras antal väl tillväxt, ehuru långsamt; och liksom handtverkerierna, äro äfven de i behof af större utveckling och fullkomning, innan deras tillverkningar kunna göra fremmande införsel umbärlig. Väl sagnades icke håg att framskrida i industri, ty ifrån början af år 1826 till Oktober 1835 hade 58 särskilda privilegier för inrättande af manufaktur-verkstäder och fabriker hos Regeringen blifvit ansökta och af densamma beviljade. Af dessa privilegierade fabriker skulle 21 förfärdiga kläde, 4 kardor, 4 ljus och såpa, 3 segelduk och säckväfnad, 3 röktobak, 3 läder, 2 färgämnen o. s. v. Icke dess mindre intygades år 1836, i officiell berättelse, att, med undantag af ett socker-raffineri uti Helsingfors, två à tre klädesfabriker, vid pass lika många glasbruk, tvenne tobaksfabriker, tre pappersbruk, manufakturisten Finlaysons fabriks-anläggning i Tammerfors, en ljus- och tvålfabrik i Wiborg samt en fabrik för finare stålsnide å Fiskars bruk, de flesta öfriga tid efter annan privilegierade fabriks- och manufaktur-anläggningar dels alldeles upphört, dels lemnade så ringa eller ofullkomliga tillverkningar, att de ej förtjente särskildt omnämnas. Privilegier till klädesfabrikers anläggande hade t. ex. till stor del blifvit beviljade åt fattiga handverkare, väfvare och färgare, hvilka i brist på kapitaler måste åtnöja sig med, att medelst egna händer och utan biträde drifva arbetet, samt emot arbetslön bearbeta den ull som af enskilda personer anförtroddes åt dem, utan att kunna producera något till afsalu. Under de följande åren fortfor samma ifver för industriella företag: ifrån år 1836 till och med år 1841 hade 75 särskilda privilegier blifvit ansökta och beviljade. Deribland voro 12 för klädesberedning, 11 för metallers bearbetning och förädling, 6 för kort-, 5 för möbel-, 4 för tobaks- och snus-

*) Langells "Beschreibung der Wiburgschen Statthalterschaft", i handskrift.

fabriker, 4 för pappersbruk, 3 för porslins, fajans- och kruk-
makare-arbeten, 3 för ljus- och såpfabriker m. m. År 1842 hade
för 18 nya industri-inrättningar tillstånd blifvit beviljad.

År 1843 funnos i landet följande 90 manufaktur-inrättningar
i verksamhet:

	Tillverkningsvärde.
1 bomullsmanufaktur	rub. 105000: — silfv.
2 cikoriefabriker	1385: —
4 engelska lädergarfverier	7975: — *)
6 fajans-, kakel-, porslins- och krukfabriker . .	17848: 40
2 färg- och kritqvarnar	3500: —
9 glasbruk	63607: 14 $\frac{2}{7}$
1 hattfabrik	3000: —
3 kardfabriker	3042: 28 $\frac{4}{7}$
14 klädesfabriker	54865: 14 $\frac{2}{7}$ **)
2 kortfabriker	6072: 80
1 lerpipsfabrik	1002: 85 $\frac{5}{7}$
1 likkistfabrik	600: —
4 ljus-, tvål- och såpfabriker	54100: —
2 mekaniska verkstäder	12000: —
1 metallklockgjuteri	500: —
4 möbelfabriker	13300: —
1 oljeslageri	60: —
7 pappersbruk	32690: 42 $\frac{6}{7}$ ***)
3 porter- och ättiksfabriker	4851: —
1 saffiansfabrik	14: —
3 segel- och ravenduksfabriker	11700: —
1 skedvattensfabrik	300: —
1 skeppsvarf	6400: —
1 sockerbruk	33191: —
2 spegelfabriker	2300: —
2 stentryckerier	1400: — †)
10 tobaks- och snusfabriker	105197: —
1 tågfabrik	3000: —
Summa känt tillverkningsvärde	551852: —

*) För ett garfveri var tillverkningsvärdet icke uppgifvet.

**) För två fabriker var tillverkningsvärdet okänt.

***) Från ett pappersbruk saknades uppgift.

†) Arbetsvärdet är endast från ett tryckeri uppgifvet.

Ibland dessa inrättningar voro följande af större betydhet:

Bomullsmanufakturiet i Tammerfors, hvarest nämnde år 34 spinnmaskiner med 6126 spindlar jemte dertill hörande förberedningsmaskin samt 163 mekaniska väfstolar voro i gång och 25000 stycken bomullstyng jemte 26000 Z bomullsgarn förfärdigades.

Fajans- och porslinsfabriken å Suotniemi hemman nära Kexholm tillverkade varor för 10000 rubel, och begagnades dervid 10 malstenar, 5 stampar, 26 drejstolar, 1 tryckpress samt 12 ugnar af särskilda slag. Af inhemska råämnena förbrukades kvarts, fältspat och kalksten, hvaremot glasyrämnena och lera infördes ifrån Ryssland och färgämnena ifrån Sverige.

Glasbruket å Leistilä och Jäppilä i Nykyrka tillverkade 1800 halfkistor glas, för ett värde af 30857 rubel silfver. Närmast det i verksamhet voro Nyby glasbruk i Ijo, Grönviks i Mustasaari och Berga i Malax.

Ibland klädesfabriker voro betydligast Jokkis i Tammela och Littois i Lundo; den förres tillverkning värd 27000 rubel; de flesta öfriga voro af mindre betydhet och inskränkte sig merändels till färgeri eller vallmars-tillverkning.

Uti ljusfabriken å Kirjola gård af Wiborgs socken begagnades dels Finsk, dels Rysk talg, och tillverkningen uppskattades till 33350 rubel silfver.

Utom de begge officielt uppgifna mekaniska verkstäderna, den ena å Fiskars, som tillverkade varor för 10000 rubel, den andra å Wäxiö i Kangasala, med 2000 rubels tillverkningsvärde, funnos enahanda mindre anläggningar å Högfors bruk i Wichtis och Warkaus bruk i Leppävirta.

Ibland pappersbruk var det Frenckellska i Tammerfors störst, med 25000 rubels årlig tillverkning; dernäst det i Tervakoski i Janakkala, hvars årstillverkning uppgick till 4000 rubel silfver.

Den största segelduksfabrik, befintlig i Åbo, tillverkade varor för 6000 rubel silfver.

Det enda sockerbruk i landet, å Thölö invid Helsingfors, förbrukade 289654 Z råsocker samt tillverkade 193104 Z raffineradt socker och 68500 Z sirap.

Uti tobaksfabrikerna förbrukades i råämnena 475449 Z tobaksblad, hvaribland 230525 Z af Finsk eller Rysk produktion, det öfriga ifrån utrikes ort infördt. Tvenne i Helsingfors inrättade

tobaksfabriker tillverkade den mesta tobak: konsul Borgströms 214700 R karfvad röktobak, 661500 cigarrer och 33220 R snus, för ett värde af 53768 rub. 40 kop., och konsul Wasenii 106350 R karfvad röktobak, 300000 cigarrer och 6000 R snus, i värde 33728 rubel. En tobaksfabrik i Gamla Karleby producerade 78000 R rulltobak och 6000 R karfvad tobak för ett sammanlagt värde af 12104 rubel silfver.

Af dessa 90 fabriker och manufakturer underlydde hallrätten

i Björneborg	5	i Kuopio	1
i Borgå	3	i Ny-Karleby	1
i Ekenäs	2	i Tammerfors	5
i Gamla Karleby	3	i Tavastehus	8
i Helsingfors	22	i Uleåborg	2
i Kaskö	2	i Wasa	7
i Kexholm	1	i Wiborg	7
i Kristinestad	1	i Åbo	20.

Antalet af de vid dem fästade arbetare utgjorde 184 mästare och 1515 gesäller och lärlingar, summa 1699, hvaribland Finska infödingar öfver 15 år 1272, under 15 år 306, tillsammans 1578, utländningar öfver 15 år 119, under 15 år 2, summa 121.

För publika lån till statsverket häftade dessa inrättningar med en summa af 107367 rub. 17 $\frac{8}{21}$ kop. eller med 19—20 procent af produktionsvärdet.

År 1850 funnos i landet:

	Tillverkningsvärde.
3 bomullsspinnerier	246303: —
1 bomullsväfnadsmanufaktur	?
1 brandsprutsfabrik	2500: —
1 cikoriefabrik	3000: —
1 eau de cologne- och spritfabrik	1575: —
5 engelska lädergarfverier	21677: 40
12 fajans-, kakel-, porslins- och krukfabriker . .	25730: 20 *)
2 färg- och kritqvarnar	6600: —
1 färgstoftsfabrik	3681: —
12 glasbruk	70520: —
1 hattfabrik	2600: —

*) Från en fabrik saknades uppgift.

	Tillverkningsvärde.
1 kattunstryckeri	9: —
6 kardfabriker	3510. —
8 klädesfabriker	97617: 60
1 korg- och leksaksfabrik	500: —
3 kortfabriker	15000: —
1 lackfabrik	450: —
3 lerpipsfabriker	868: 20
1 likkistfabrik	1300: —
1 linne-, ylle- och bomullsväfveri	200: —
4 ljus-, tvål- och såpfabriker	71799: —
4 mekaniska verkstäder och manufakturverk	27200: —
2 metall- och klockgjuterier	3720: —
2 musik-instrument-fabriker	840: —
3 möbelfabriker	11470: —
2 oljeslagerier	11251: 65
9 pappersbruk	52750: 70
1 paraply- och parasollfabrik	500: —
4 porter- och ättiksbryggerier	4969: —
1 saffiansfabrik	50: —
3 segelduksfabriker	16000: —
6 skeppsvarf	49800: —
1 sockerbruk	88634: —
2 spegelfabriker	1925: —
1 spritfabrik	12000: —
1 spritlampfabrik	500: —
1 stentryckeri	2000: —
1 strumpfabrik	1800: —
1 tapetfabrik	5352: 64
22 tobaks-, cigarr- och snusfabriker	191973: 74
1 tågfabrik	150: —
3 ull- och bomullsspinnerier	985: —
1 vaxduksfabrik	50: —
2 åkdonsfabriker	3373: —
	1062135: 13.

Guvernörernes till Regeringen inlemnade treårs-berättelser lemna om 1850 års fabriksrörelse följande mera detaljerade, ifrån den föregående något afvikande förteckning:

Nylands län:

	Privilegier- nes datum.	Mästare.	Arbetare.	Tillverknings- värde.
Helsingfors magistrat underlydande:				
1 Borgströms tobaksfabrik	181 $\frac{6}{7}$ 34	2	94	56067 81
Wasenii tobaksfabrik	181 $\frac{7}{10}$ 40	1	71	29800
Fienemans cigarrfabrik	182 $\frac{5}{5}$ 43	1	—	nedlagd
Kiseleffs sockerbruk	181 $\frac{4}{5}$ 48	1	20	88634
Kocks cigarrfabrik	181 $\frac{8}{8}$ 47	1	3	500
Wasenii kortfabrik	181 $\frac{4}{8}$ 41	1	14	6000
Königs kortfabrik	—	—	—	nedlagd
Sjögrens och Liewendals kortfabrik . .	182 $\frac{8}{2}$ 44	—	—	nedlagd
1 Tengströms stentryckeri	181 $\frac{11}{3}$ 34	1	8	2000
Lithonii möbelfabrik	182 $\frac{0}{5}$ 40	1	23	7000
Lindholms möbelfabrik	—	—	—	nedlagd
Granholms musik-instrument-fabrik . .	181 $\frac{2}{5}$ 42	1	9	3250
Heimbergers spegelfabrik	181 $\frac{9}{2}$ 48	—	—	—
Höijers spegelfabrik	181 $\frac{9}{2}$ 49	1	4	1725
Andstens fajans- och kakelfabrik . . .	182 $\frac{9}{1}$ 42	1	19	3200
1 Langéens tvål- och ljusfabrik	181 $\frac{4}{11}$ 37	1	2	1350
1 Clopatts tvål- och ljusfabrik	181 $\frac{8}{10}$ 37	1	3	16000
Sinebrychoffs ölbryggeri	182 $\frac{3}{3}$ 46	2	35	7765
„ porterbryggeri				300
1 Langéens porter- och ättiksfabrik . .	181 $\frac{8}{1}$ 32	1	4	2420
1 Fagerströms hattfabrik	182 $\frac{6}{3}$ 39	1	4	2600
Källströms likkistfabrik	181 $\frac{7}{1}$ 40	1	5	1300
Falkmans spritfabrik	182 $\frac{0}{12}$ 42	1	5	12000
„ spritlampfabrik	181 $\frac{1}{11}$ 45	1	5	500
Sahlstens vaddfabrik	—	—	—	nedlagd
Fagerströms vaddfabrik	181 $\frac{1}{11}$ 46	1	4	15
Grönholms lackfabrik	18—43	1	—	450
Hedenströms korg- och barnleksaks- fabrik	182 $\frac{4}{4}$ 44	1	2	500
Deckers eau de cologne-fabrik	182 $\frac{8}{2}$ 44	—	—	—
„ ättiksfabrik	181 $\frac{2}{4}$ 47	—	—	240
Osbergs brandsprutfabrik med löpande cylindrar	181 $\frac{6}{1}$ 45	1	12	2500

	Privilegier- nes datum.	Mästare.	Arbetare.	Tillverknings- värde.
Kellströms lackfernissfabrik	1846			nedlagd
Degerholms fabrik för tryckning af tyger samt lackering och tryckning af läder	1846 Febr.			—
Stiers porter- och ättiksfabrik	18 $\frac{3}{4}$ 47			nedlagd
Jablokoffs porter- och ättiksfabrik . . .	18 $\frac{3}{9}$ 47			nedlagd
Pletschikoffs kakelfabrik	18 $\frac{3}{3}$ 47			nedlagd
Ahlbergs färgqvarn i Gammelstaden . . .	18 $\frac{1}{8}$ 41	1	2	—
Sellinge glasbruk, tillhörigt Lind & Sourander	18 $\frac{1}{11}$ 42	3	14	5500
von Zansens fajansfabrik i Esbo	18 $\frac{1}{5}$ 42	1	4	800
de la Chapelle's kakel- och lerkärls- fabrik i Lojo	18 $\frac{1}{11}$ 45			500
Kellströms spiegel-fabrik	18 $\frac{2}{9}$ 48			200
Nygrens fajansfabrik	18 $\frac{1}{6}$ 48			nedlagd
Sundmans tapetfabrik	18 $\frac{1}{11}$ 48			5352 64
Staudingers knappfabrik	18 $\frac{3}{10}$ 49			—
Wickholms tobaksfabrik	—			—
Palmgrens stämmings-mekanik å forte- piano	18 $\frac{2}{4}$ 50	1	2	230
Fagerströms tillverkning af strumpor, kalsonger, tröjor m. m.	18 $\frac{2}{6}$ 50			—
				258699 45
Borgå magistrat underlydande:				
Lagerlöfs kardfabrik	18 $\frac{4}{5}$ 39	1	24	1994
Wickholms tobaksfabrik	18 $\frac{1}{6}$ 43			—
Mexbergs cigarrfabrik	18 $\frac{2}{6}$ 49			715 50
				2709 50
Ekenäs magistrat underlydande:				
Julin, Anskogs klädesfabrik	18 $\frac{1}{1}$ 49	1	30	7855
„ Fiskars mekaniska verkstad	18 $\frac{2}{11}$ 37	2	65	10000
Ojakkala glasbruk i Wichtis	18 $\frac{1}{1}$ 47	1	15	4500
Mäntsälä klädesfabrik i Nummis kapell af Lojo socken	18 $\frac{2}{2}$ 46	1	6	218 60
Ekenäs spinnerifabrik	18 $\frac{8}{12}$ 47	1	4	970
				23543 60

Åbo län:		Tillv.-värde.
Littois klädesfabrik		34200: —
Tammerfors klädesfabrik för färgning och beredning af vallmar		120: —
Åbo fabrik för gröfre kläden		2140: —
Engelska garfveriet i Tammerfors.		3000: —
Segelduks- och buldansfabriken i Åbo		6000: —
d:o d:o i Björneborg.		4500: —
d:o d:o d:o		4500: —
Bomullsspinneriet och väfveriet i Tammerfors	180000:	—
Barkers bomullsspinneri i Åbo	14303:	—
Rettigs & Komp. tobaksfabrik i Åbo	51872:	—
Krögers & Komp. d:o	2000:	—
Lindbergs d:o	4500:	—
ett bolags d:o	20000:	—
Frenckells pappersbruk i Tammerfors.	30000:	—
Möllsby pappersbruk, tillhörigt ett bolag i S:t Karin	?	
Långfors pappersbruk i Sastmola, tillhörigt bonden Liljeblads arfvingar	850:	—
Juvankoski pappersbruk i Uskela, tillh. von Bonsdorff	2700:	—
Regnells och Bolins pappersbruk i Terttilä by i Somero	?	
Tourila glasbruk i Yläne, tillhörigt Kaptenen Grefve Armfelts arfvingar	2000:	—
Thorsnäs glasbruk i Ulfsby, tillhörigt Rickstens arf- vingar	4000:	—
Johannislunds glasbruk i Kiikala	1200:	—
Ingeris glasbruk i Uskela	500:	—
Åbo fajansfabrik, tillhörig ett bolag	1600:	—
Finkenbergs fajansfabrik å Keldinge i Nagu	289:	—
af Forselles' kortfabrik i Åbo.	6000:	—
Granbergs kortfabrik	3000:	—
Åbo ättiksfabrik	609:	—
Julins krit- och färgfabrik i Hallis nära Åbo	1500:	—
Klockgjuteriet i Luvia kapell	800:	—
Cronvalls möbelfabrik i Åbo	1200	—
Saffiansfabriken i Åbo	50:	—
Erikssons och Cowies mekaniska verkstad i Åbo . .	17000:	—
Åbo lerpipfabrik	200:	—

Keldinge lerpippsfabrik i Nagu socken	468: —
Oljeslageriet i Tammerfors	8333: 65
d:o d:o	?
Musikalie-instrument-fabrik i Kärsämäki by af Mariae socken	500: —
Kardfabriken i Åbo	314: —
d:o i Wiasvesi by af Ulsby socken	180: —
d:o i Panelia by och Kiukkais kapell	200: —
d:o i Eurakoski by och Kiukkais kapell	nedlagd.
Åbo paraplyfabrik	500: —
Åbo vaxduksfabrik	50: —
Åbo spritfabrik	1575: —
Pettersons flanellväfveri jemte mekanisk verkstad i Tammerfors	obetydlig.
Nottbecks strumpfabrik i Tammerfors	1800: —
Wennerqvists fajansfabrik i Tammerfors	obetydlig.
Fajansfabriken i Björneborg	1472: —

Tavastehus län:

Forssa bomullsspinneri i Tammela	72000: —
Jokkis klädesfabrik jemte bomullsspinneri i Tammela	40000: —
Juttila klädesfabrik i Tuulois kapell	1800: —
Koskis klädesfabrik i Lampis kapell	1350: —
Tervakoski pappersbruk i Janakkala socken	4250: —
Notsjö glasbruk i Urdiala	2800: —
Vagnfabriken i Tavastehus	1700: —
Snusfabriken å Bobacka i Hauho	1000: —
Oljepress i Tavastehus.	
Oljepress i Padasjoki.	

Wiborgs län:

Suotniemi fajansfabrik nära Kexholm.	
Tvenne tobaks- och cigarrfabriker i Wiborgs stad.	
Tvål- och såpfabrik derstädes.	
Tågfabrik å Herttuala egendom i Wiborgs socken.	
Tvenne cikoriefabriker i Wiborgs socken.	
Talg- och stearinljusfabrik i Wiborgs stad.	
Läderfabrik å Ykspää gård i Wiborgs socken.	

Tvålfabrik a Tervajoki gård i Wiborgs socken.

Leistilä glasbruk i Nykyrka socken.

Pappersbruk i Nykyrka socken.

S:t Michels län:

6 färgerier, med förenad rättighet att tillverka kläde.

1 åkdonsfabrik.

1 kardfabrik i Heinola.

1 klädesfabrik i Jorois.

Kuopio län räknade år 1852:

		Priv. Mästare.	Arbetare.	T:v.värde.
Anttola klädesfabrik i Libelits, tillhörig färgaren Snellman . .	1827.	1.	6.	550.
Wiando Taipale pappersbruk i Kuopio socken, tillh. D:r Schmidt	1844.	1.	6.	1100.
Pakala läderfabrik i Leppävirta, tillhörigt Garfvarn Laitinen. .	1844.	2.	2.	1095.
Bastmans ljus- och tvålfabrik i Kuopio stad	1815.	1.	6.	4500.

Wasa län:

1 blyhvitts- och ättiksfabrik, med ångqvarn af 15 hästars kraft.

Sandnäs glasbruk i Munsala kapell af Ny-Karleby socken.

Granfors fajansfabrik i Nerpes.

1 Engelsk läderfabrik i Kristinestad.

1 bomullsväfnadsfabrik derstädes.

1 klockgjuteri i Malax.

Uleåborgs län:

		Mästare.	Arbetare.	T:v.värde.
1 tobaksfabrik i Brahestad		1.	5.	562.
1 tobaksfabrik i Uleåborg		1.	8.	3000.
1 åkdonsfabrik i Uleåborg		1.	5.	5250.
Nyby glasbruk i Ijo		8.	26.	27000.
				<u>35812.</u>

Antalet af manufaktur- och fabriker utgjorde, enligt Manufakturdirektionens beräkning, år 1850 tillsammans 143, och hade således sedan år 1843 ökat med 53.

Af dem underlydde hallrätten

i Björneborg	9	i Kuopio	3
i Borgå	2	i Ny-Karleby	1
i Brahestad	1	i Raumo	1
i Ekenäs	6	i Tammerfors	9
i Gamla Karleby	4	i Tavastehus	9
i Helsingfors	32	i Uleåborg	2
i Jakobstad	1	i Wasa	14
i Kaskö	3	i Wiborg	9
i Kexholm	1	i Willmanstrand	1
i Kristinestad	2	i Åbo	33,

hvarutom privilegier för 13 nya inrättningar under året blifvit beviljade.

Varutillverkningsvärdet hade på nämnde tid vunnit en tillväxt af 510833 rub. 13 kop. silfver, och visade sig denna störst

vid bomullsspinnerierna med . . .	141303: —
„ tobaksfabrikerna	86776: 43.
„ sockerbruket	55443: —
„ klädesfabrikerna	42754: 60.
„ pappersbruket	20110: 70.
„ ljus- och tvålfabrikerna	18699: —
„ mekaniska verkstäderna	15200: —

Arbetarnes antal uppgick till 3064, hvilket gjorde 1 manufaktur-arbetare på 518—519 personer, men med tillägg af landets 17957 handverkare, in summa 20961 industri-idkare, eller 1 ibland 78 personer af Finlands innebyggare.

År 1851 utgjorde i verksamhet varande fabrikers och manufakturers antal 148, med en arbetsstyrka af 3364 personer och ett tillverkningsvärde af 1295621 rubel silfver, på hvilka publika lån till ett belopp af 176209 rub. 93 kop., eller för omkring 13 procent, häftade. För 21 nya fabriks-inrättningar hade under årets lopp privilegier af Kejslerliga Senaten blifvit utfärdade.

Dessa data visa ovedersägeligen industriens framsteg, om ock ur dem klarligen synes huru mycket ännu återstår att göra. Ibland orsaker, som lagt hinder i vägen för den Finska konstflitens framskridande, uppgafs i Ministerstatssekreterarens till Kejsaren år 1836 afgifna berättelse: brist på tillräckliga kapitaler,

tullfri införsel af Ryska fabriker, äfvensom den ringa tull som varit lagd på Svenska industri-alster, och slutligen den omständighet att Finska produktioner ännu icke kunnat mäta sig med andra länders och således behovet af främmande införsel icke upphört. Åtskilliga af dessa olägenheter har Regeringen bemödat sig att undanrödja. För att afhjelpa bristen på kapitaler anslogs en summa af 100000 rub. bankó ass., hvilken, under namn af manufaktur-lånefond, utlånas till understöd för manufakturister, emot erläggande af endast 2 procents ränta; och ägde, i händelse af behof till denna fonds ytterligare förstärkande, Senaten till H. M. Kejsaren inkomma med förslag. I följd deraf är ock, genom förordning af den 17 Febr. 1853, stadgadt, att i den mån de ur bankens primitiva fond utgifna lån blifva återbetalade, derifrån medel böra öfverföras till manufaktur-fonden, ända tilldessa dennes belopp uppgår till 150000 rubel silfver. Utom denna fond har äfven en del af fattig- och arbetshus-fonden blifvit bestämd för utgifvande af kreditiver jemväl åt fabrikanter och bruksidkare. Genom nu gällande tullförfattningar har äfven sådana utländska varors införsel blifvit försvårad, hvilka, obehindradt införde, kunde skada den inhemska industriens uppkomst. För att befrämja industrien har staden Tammerfors redan år 1821 blifvit förklarad för fristad, och är det så väl för in- som utländska manufakturister, fabrikanter och handtverkare af alla slag tillåtet, att, befriade från afgifter till Kronan och ifrån skråtvång, derstädes bosätta sig och bedrifva sitt yrke, att tullfritt införa rudimaterier och maskiner, samt att oinskränkt försälja sina produktioner. Äfven de sednast anlagda städerna Jyväskylä, S:t Michel och Joensuu åtnjuta befrielse från skråtvång. Till befordrande af teknisk bildning är, till följd af Kejsarlig förordning af 1835, ett mekaniskt institut inrättadt i Helsingfors, och genom förordning af den 19 Jan. 1842 stadgades, att innan ingången af år 1843, med understöd af statsmedel, söndagsskolor uti 25 af Finlands städer borde inrättas, för att sålunda bereda handtverkslärningar och gesäller tillfälle till undervisning i kristendom samt skrif- och räknekonst, uti de större städerna derjemte uti det slag af teckning, som för blifvande mästare i vissa handtverk är erforderligt, och uti Helsingfors och Åbo dessutom i bokföring, i fysikens och mekanikens tillämpning på konster och handtverk, i elementarkemin

och mineralogin samt kemiska teknologin. Ytterligare har blifvit stadgadt, att ifrån 1848 års början åtminstone i de folkrikare städerna och de mera besökta skolorna undervisningen skulle utsträckas jemväl till biblisk historia, första grunderna af geometri och mekanik, fäderneslandets historia och geografi samt enklare bokföring. Vidare anbefalltes, medelst nådig förordning af den 9 Juni 1847, inrättandet af tekniska realskolor i Helsingfors, Åbo och Wasa, hvarest eleverne, hvilka vid sitt inträde måste kunna läsa innantill och skrifva behjelpig handstil samt känna katekesens hufvudstycken, undervisas i religionskunskap, kalligrafi, praktisk grammatik af modersmålet i förening med skriföfningar, linear- och ornamentsritning, Tyska språket, enkel bokföring, elementära kurser i historia och geografi, arithmethik, elementär planimetri och stereometri med hänsigt till deras begagnande i allmänna lifvet, allmänna grunderna af mekanik och fysik, teknisk kemi och mineralogi, hvarjemte eleverne borde å inrättningens laboratorium och verkstäder, under tillsyn af anställda verkmästare och lärare, öfva sig i kemiska operationer och förfärdigande af modeller. Dessa realskolor hafva sedan år 1848 varit i verksamhet. I Januari år 1853 lemnades jemväl Prosten F. P. v. Knorring nådigt tillstånd att i Godby på Åland inrätta en realskola. Derjemte hafva tvenne rese-understöd, belöpande sig till 200 rubel silfver hvardera för året och att i 2 år åtnjutas, af statsmedlen varit anslagne åt sådane ynglingar och näringsidkare, hvilka med särdeles framgång och flit begagnat läroanstalterne i Helsingfors och Åbo, samt genom synnerlig fallenhet för konster och handtverk äfvensom industriella företag i allmänhet sig utmärkt, på det de måtte vinna tillfälle att vid större mekaniska verkstäder och manufaktur-inrättningar å orter utom Finland fullkomna sig i yrket genom ökad färdighet och praktisk erfarenhet.

Sågverk.

En särskild och för Finland den viktigaste industrigrenen utgör tillverkningen af plankor och bräder. De för detta ändamål skattlagde vattensågar äro för närvarande: *)

*) Uppgifterna äro ifrån Kejsarl. Senatens kammar- och räkenskaps-expedition benäget meddelade.

I Nylands län:

Belägenhet och namn.	Bifall till sagens anlägg- ning gifvet år	Tiden för skatlägg- ningen.	Antal ramar.	Antal stock som årligen får sågas.	Skogs-tillgång ifrån
✓ Hanaböle i Helsinge	1725	1782	2	600 tolfter bräder	byar i Mäntsälä, Thus- by och Sibbo.
✓ Königstedt i d:o . .	1847	1848	1	600 stock	byar i Helsinge, Nurm- järvi och Esbo.
✓ Johannisberg i Thusby	?	1784	1	400	Thusby.
Kellonkoski i d:o . .	1851	1852	2	900	d:o
✓ Rådskog i Nurmjärvi	?	1784	2	1426	byar i Janakkala och Nurmjärvi.
✓ Numlax i d:o	?	1784	1	200	Nurmjärvi.
Saaris i Mäntsälä . .	1823	1833	1	240	Saaris egendom i Mänt- sälä.
✓ Nummis i d:o	?	1764	2	2400	byar i Mäntsälä och Orimattila.
Svartå i Karis . . .	1820	1821	2	4000	Wichtis socken och Pusula kapell.
✓ Westerkulla i Kyrkslätt	1785	1797	1	? ?	
✓ Antiais i Lojo. . . .	1779	1793	2	400	byar i Lojo.
✓ Haimo i Wichtis . .	1738	1787	2	720	byar i Wichtis och Loppis.
✓ Härkälä i d:o	1788	1807	1	600	hemman i Wichtis.
Korpinkallio eller Sal- mis i d:o	1837	1838	2	400	byar i d:o.
Olkala i d:o	1831	1832	1	1680	hemman i d:o.
Tervalampi i d:o . .	1805	1809	1	384	d:o
Ummeljoki i Anjala	{ ? 1848	{ 1776 1849	4	10080	{ Ithis; särskilda skogs- trakter i Wasa, Kuopio (och S:t Michels län.
✓ Keisari i Ithis . . .	?	1812	2	1160 tft. bräd.	?
✓ Woinkoski i d:o . .	?	1799	2	? ?	
Strömfors i Pyttis . .	?	?	1	?	

Således 20 sågar med tills. 37 ramar, ibland hvilka 33 ramar uti
17 sågar voro privilegierade att såga 24430 stock o. 1760 tft. bräder.

I Åbo län:

Belägenhet och namn.	Bifall till sågens anläggning gifvet år	Tiden för skattläggningen.	Antal rammar.	Antal stock som årligen får sågas.	Skogs-tillgång ifrån
Qvarnbo i Saltvik på Åland	?	1763	1	200 ?	
Sviby i Jomala . . .	1770		1	? ?	
Korsby ström i Hammarland	1762		1	? ?	
Hautis i Nykyrka . .	1751	1757	1	600	Letala socken.
Sillanoja i Letala . .	{ 1815 1840 }	{ 1841	1	768	d:o
Saha i Halikko . . .	1742	1751	1	20 $\frac{1}{4}$?	
Inkeris i Uskela . . .	1740	1741	1	300	byar i Uskela.
Toija i Kisko	1744	{ 1751 1846 }	2	600	byar i Kisko.
Kaskisto i Kiikala . .	1831	1836	1	1000	hemman i Kiikala.
Waresjoki i d:o . . .	1759	{ 1785 1842 }	2	1246	byar i Kiikala.
Näsegård i Bjerno . .	1752	1752	1	60	Näsegård underlydande lägenheter.
Pojogård i d:o	1745	1747	1	12	Pojogård och Pojo by i Bjerno.
Tykö i d:o	1758	1764	2	1200	särskilda skattelägenheter i Bjerno.
Dahls i Kimitto . . .	1732	1751	1	45	Dahls egendom i Kimitto.
Skinnarvik i d:o . . .	1744	{ 1751 1822 }	2	360	Skinnarviks rusthåll.
Sahakoski i Ufsby . .	1753	1759	2	1950	byar i Ufsby.
Lampis i d:o	1753	1759	2	1650	d:o
Oksjärvi i d:o	1739	1784	1	80	d:o
Rosnäs i d:o	1851	1853	1	400	Rosnäs by.
Långfors i Sastmola	1839	1842	1	400	byar i Sastmola.
Saarikoski i d:o . . .	1827	1830	2	1000	d:o
Ylikarvia i d:o	1848	1849	1	700	Ylikarvia by.

Belägenhet och namn.	Bifall till sågens anläggning gifvet år	Tiden för skattläggningen.	Antal ramar.	Antal stock som ärligen får sågas.	Skogs-tillgång ifrån
Pirtijärvi i Sastmola	1849	1850	2	720	Lautjärvi by i Sastmola socken.
Perä by i Eura Åminne	1755	1776	1	?	byar i Eura Åminne socken.
Lappo i socknen af samma namn . . .	1751	1755	1	600	Lappo, Eura och Eura Åminne socknar.
Pitkäkoski i Lappo .	1769	1776	1	750	?
Heinjoki i d:o . . .	1746	1755	2	tolft. 30	Wirmo socken.
Kaino eller Pitkäkoski i Ikalis	1837	1839	2	stock 2655	Ikalis.
Myllykoski i d:o . .	1846	1848	2	1200	d:o
Poltinkoski i d:o . .	1847	1848	2	6600	d:o
Susikoski i Mouhijärvi	1842	1846	2	1300	Mouhijärvi och Ikalis socknar.
Pitkärähnu i Loimjoki	1786	1789	2	720	Loimjoki.
Sääkskoski i Hvittis	1757	?	2	?	Hvittis.
Sillanpää i Kjulo . .	1829	1831 1836	1	576	Kjulo.
Pyhäjoki i Säkylä . .	1849	1850	1	135	Loytane by i Säkylä socken.
Kuuskoski i Pöyttis	1734	1737	1	150	Pöyttis.
Koskis i S:t Märten's socken	1762	1784	2	720	byar i Somero.

Summa 37 sågar med 53 ramar; af dessa kände man dock icke tillverknings-beloppet för 4 sågar med 5 ramar; de öfriga voro privilegierade för 28680 stock och 202 $\frac{1}{4}$ tolfter bräder.

I Tavastehus län.

Belägenhet och namn.	Bifall till sagens anlägg- ning gifvet ar	Tiden för skatlägg- ningen.	Antal ramar.	Antal stock som årligen får sågas.	Skogs-tillgång ifrån
Wuohinkoski i Hollola	1765	1783	2	? ?	
Arrakoski i Padasjoki	1798	1803	2	? ?	
Kotakoski i d:o . . .	1830	1837	2	2040	byar i Padasjoki.
Leppäkoski i d:o . .	1839	1843	2	1500	d:o
Ylikoski i Kuhmois	1851	1852	2	2340	byar i Kuhmois och Padasjoki.
Porraskoski i Lampis	1780	1801	2	1800	?
Hita i Wonå	1774	1783	1	? ?	
Hakonkoski i d:o . .	1780	1784	2	1800	hemman i Loppis.
Mallaskoski i Janak- kala	1835	1837	2	500	byar i Wonå.
Sammaljoki i d:o . .	1817	1822	2	864	Mallingais utmark i Janakkala.
Waruntakoski i Haus- järvi	1812	1824	2	1500	?
Nummis i Loppis . .	1805	1807	2	2002	?
Pilppala i d:o	{1785 1851}	{1799 1852}	2	3561	byar i Loppis.
Topeno i d:o	1805	1807	2	1800	?
Wanhakoski i d:o . .	1805	1807	2	2002	?
Jämsänkoski i Jämsä	1796	1801	2	2304	byar i Jämsä.
Myllyoja i d:o . . .	1849	1851	2	1728	byar i Jämsä, Län- gelmäki och Kuo- rehvesi.
Muurankoski i d:o . .	1851	1852	2	7000	byar i Korpilax kapell.
Porraskoski i Sahalax	1812	1820	2	872	byar i Sahalax och Kuhmois.
Patakoski i Somero	1821	1830	2	900	Härjenoja by i Somero.
Kopila i d:o	1757	?	1	96	?
Korkiakoski i d:o . .	1821	1825	2	780	byar i Somero.
Palikais i d:o	1846	1848	1	333	Palikais säteri-rust- håll.

Belägenhet och namn.	Bifall till sågens anlägg- ning gifvet ar	Tiden för skatlägg- ningen.	Antal ramar.	Antal stock som årligen får sågas.	Skogs-tillgång ifrån
Turpo i Tammela . .	{1784 1821}	1823	2	2000	byar i Tammela.
Murto i d:o	1805	1807	2	980	d:o d:o
Nokori i Urdiala . .	{1811 1843}	1843	1	564	hemman i Urdiala.
Kotka i Kalvola . . .	1797	1819	1	120	?
Korkiamäki i d:o . .	1848	1849	1	400	Kutila rusthåll.
Kulju i Lempälä . .	?	1758	1	100	hemman i Kulju by.
Ruotasjärvi i d:o . .	1824	1825	1	200	d:o.

Af i länet förekommande 30 sågar med 52 ramar var det privilegierade sågningsquantum okänt för 3 sågar med 5 ramar; de öfriga ägde att försåga 40086 stock.

I Wiborgs län:

Belägenhet och namn.	Bifall till sågens anlägg- ning gifvet ar	Tiden för skatlägg- ningen.	Antal ramar.	Antal stock som årligen får sågas.	Skogs-tillgång ifrån
Skogby i Weckelax	1821	1824	2	3696	byar i Weckelax.
Leskelä i Sordavala	{1821 1847}	{1825 1848}	2	22687	Imbilax och Suistamo socknar samt Korpiselkä och Leppilax kapeller.
Tulemaoja tvenne sågar i Salmis . . .	1842	1843	4	56250	Salmis och Suojärvi.
Uksu i Salmis . . .	1852	1852	2		
Hivosenkoski i Imbilax	1821	1824	2	12038	Imbilax.
Koirinoja i d:o . . .	1821	1823	4	15180	Imbilax och Suistamo.

Således 7 sågar med tillsammans 16 ramar, hvilka ägde att försåga 109851 stock.

I S:t Michels län:

Belägenhet och namn.	Bifall till sågens anläggning gifvet år	Tiden för skatteläggningen.	Antal ramar.	Antal stock som årligen får sägas.	Skogs-tillgång ifrån
Kuorenkoski i Heinola socken . . .	1777	{ 1795 1852 }	2	2536	Paaso säteri i Heinola och byar i Mäntyharju.
Rehu i d:o	1795	1807	2	3900	Taipale berustade säteri.
Rutakoski i Korpilax kapell,	1797	1805	3	8310	?
Lauhikoski i Sysmä	1842	1844	2	1500	byar i Sysmä och Asikkala.
Tainakoski i Mäntyharju	{ 1769 1827 }	{ 1829	4	7200	?
Tervarumpu i d:o . .	1823	1829	4	6000	byar i Mäntyharju.
Kyy- eller Läsäkoski i Kangasniemi . .	1840	1841	2	5000	byar i Kangasniemi, Pieksämäki och S:t Michels socknar.
Sarvikoski i d:o . .	1842	1843	2	2400	hemman i Kangasniemi.
Porsakoski i Pieksämäki	1848	1851	2	3000	skattelägenheter i Pieksämäki.
Wääräkoski ell. Linna i Jorois	1835	1836	2	10000	åtskilliga skattelägenheter i Jorois, Rantasalmi och Pieksämäki.
Mietula i Puumala . .	{ 1768 1778 1825 }	{ 1776 1784 1828 }	2	3000	byar i Puumala och Sulkava.
Kuhakoski i Sulkava	{ 1778 1822 1825 }	{ 1778 1823 1835 }	2	7000	byar i Jokkas och Sulkava.

Belägenhet och namn.	Bifall till sågens anläggning gifvet år	Tiden för skattläggningen.	Antal rammar.	Antal stock som årligen får sägas.	Skogs-tillgång ifrån
Lohikoski i Sulkava	1829	1830	2	10000	byar i Sulkava.
Naistenlax i Säaminge	1825	1828	2	4000	byar i Säaminge.
Kermakoski i Heinävesi kapell af Rantasalmi socken . .	?	1799	2	3120	?
Säynetkoski i d:o . .	1821	1827	2	5760	Heinävesi.
Kytöoja i d:o	?	1825	1	900	?
Susikoski i Kerimäki	1779	1784	2	1147	?
Enonkoski i d:o . .	1778	1784	2	5265	?
Matkunkoski i d:o . .	1778	1784	2	1980	?
Putikko i d:o	1821	1825 1828	2	1500	byar i Kerimäki och Säaminge.
Wuokala i d:o	?	1784	2	4980	skogsmarker och utjordar i Kerimäki, Säaminge och Rantasalmi.

Således in summa 22 sägar med tillsammans 48 rammar, hvilka ägde att försåga 98498 stock.

I Kuopio län:

Belägenhet och namn.	Bifall till sågens anläggning gifvet år	Tiden för skattläggningen.	Antal rammar.	Antal stock som årligen får sägas.	Skogs-tillgång ifrån
Suovu i Kuopio socken	1840	1841	2	5000	ett antal byar i Kuopio socken.
Savikoski i d:o	1841	1843	2	5000	d:o
Strömsdal eller Juvankoski i Nilsä	1837	1840	2	10000	skogarne inom Nilsä.
Atrakoski i Palois by af Nilsä socken	1838	1840	2	5000	tillgränsande skogar i Idensalmi o. Nurmis.

Belägenhet och namn.	Bifall till sågens anläggning gifvet år	Tiden för skattläggningen.	Antal ramar.	Antal stock som årligen far sågas.	Skogs-tillgang ifrån
Kalliokoski i Salahmi by af Idensalmi. .	1843	1844	2	2000	särskilda byar i Idensalmi.
Palokki i Leppävirta	?	1783	2	2100	?
Oravikoski i d:o . .	1792	1835	2	2000	?
Sorsakoski i d:o . .	?	1804	2	1500	?
Wääräkoski i d:o . .	?	?	2	1008	?
Wehtava i d:o . . .	1828	1832	2	10000	särskilda byar i Leppävirta.
Warkaus i d:o . . .	1830	1833	2	2440	byar inom Jorois och Leppävirta.
Kuorehkoski i Rautalampi	1839	1840	2	2000	skiljda lägenheter i Rautalampi o. Piek-sämäki.
Puhos i Kides . . .	{1783 1836}	1836	2	10000	särskilda lägenheter inom Kides, Kesälax, Tohmajärvi, Libelits och Ilomants.
Juvankoski i Tohmajärvi	1835	1836	2	10000	lägenheter i Ilomants och Tohmajärvi.
Uttra i Libelits . . .	1780	1806	2	2500	?
Siikakoski i d:o . . .	{1837 1840}	1841	2	6000	skogstrakter i Libelits och Kontiolax.
Kuokastenskosi i Nurmis	1837	1841	2	8000	skogar i Nurmis, i norr och vester om Pielisjärvi.

Länets 17 sagar ägde tillsammans 34 ramar, samt voro berättigade att försåga 84548 stock.

I Wasa län:

Belägenhet och namn.	Bifall till Sågens anlägg- ning gifvet år	Tiden för skatläggs- ningen.	Antal rammar.	Ant. stock som ärl. får sågas.	Skogs-tillgang ifrån
Raumo i Lotheå . .	1798	1807	2	2250	Kronans öfverlops- mark i Lohteå.
Lahnakoski i Gamla Karleby socken . .	1782	1785	2	1500	skattehemman inom Gamla Karleby soc- ken.
Långfors i Pedersöre	1794	1801	2	2000	skattehemman i Pe- dersöre och Saari- järvi.
Tarvanen i d:o . . .	?	?	1 blad	?	Tarvanen skattehem- man.
Häll i d:o	?	?	1 blad	?	Häll skattehemman.
Påvall i d:o	?	?	1 blad	?	Pävalls d:o.
Kieppo i Ny-Karleby	1784	1787	2 ram.	750	skattehemman i Kuor- tane socken.
Juthbacka i d:o . . .	{1820 1832}	{1834	1 ram.	900	d:o
Myllymäki i d:o . . .	?	?	?	?	Myllymäki skattehem- man.
Laurila i Lappo . .	?	?	?	?	Laurila d:o.
Korpela i Storkyro .	?	?	?	?	Korpela d:o.
Kolkki i Lillkyro . .	1783	1787	2 ram.	2000	skattehemman i Jalas- järvi och Kurikka kapeller af Ilmola samt Kauhava ka- pell af Lappo s:n.
Forsman i Mustasaari	?	?	1 blad	?	Forsman skattehemm.
Myllykoski i Ilmola	?	?	1 blad	?	Yli-Mattila d:o.

Belägenhet och namn.	Bifall till sågens anlägg- ning gifvet år	Tiden för skattläg- ningen.	Antal ramar.	Antal stock som arligen får sagas.	Skogs-tillgång ifran
Särkikoski i Ilmola socken	1845	1850	2	4000	atskilliga kronoallmän- ningar och hemman i Ikalis socken samt Karvia, Kauhajoki och Jalasjärvi ka- peller.
Keinokoski i Lapp- fjerd	1796	1800 1825	2	160	skattehemman i Storå och Kauhajoki ka- peller.
Kannonkoski i Wiita- saari	1837	1840	2	10000	frälse- och skattehem- man och samhällig- heter i Saarijärvi och Wiitasaari.
Isokoski i Saarijärvi	1836	1837	2	5000	lägenheter i Saarijärvi, Wiitasaari, Wirdois och Keuru.
Haapakoski i Laukkas	1811 1827	1834	2	2500	byar i Laukkas och Saarijärvi.
Karikkokoski i Kui- vasmäki kapell af Jämsä socken. . .	1836	1838	2	3000	frälse- och skattelägen- heter inom Kuivas- mäki kapell samt Keuru socken.

Af länets 20 sågar hade 12 tillsammans 23 ramar, 5 ägde enkla blad och för 3 var bladens antal okänt; för 8 kände man icke tillverkningens privilegium; de öfriga 12 voro berättigade att tillverka 34060 stock.

I Uleaborgs län:

Belägenhet och namn.	Bifall till sågens anläggning gifvet år	Tiden för skattläggningen.	Antal rammar.	Antal stock som arligen får sagas.	Skogs-tillgång ifran
Ämmä vid Kajana stad	1844	1845	2	5000	enskilta hemmansägare och kronan tillhöriga skogstrakter inom Hyrynsalmi, Paldamo och Sotkamo, innehållande tillsammans 131144 tunnland mark, med arl.tillgång af 10215 träd af flere stocklängder.
Sinettäjoki i Rovaniemi	1782	1786	2	2500	kronan tillhöriga skogstrakter i Rovaniemi uppmed Ounasjoki elf intill Sodankylä lappmark, med arlig tillgång af 3000 träd.
Meltaus i d:o	1846	1848	2	4000	särskilda skogstrakter inom Rovaniemi, utgörande en vidd af 157825 tunnland och 15 kappland, med arlig tillgång af 996294 träd, äfvensom skogar i Sodankylä.
Hakohöngäs i d:o . .	1839	1841	2	4000	kronans och enskiltas skogstrakter i Rovaniemi, om tillsammans 144225 tunnland mark, med årlig tillgång af 5334 träd.

Belägenhet och namn.	Bifall till sågens anläggning gifvet år	Tiden för skattläggningen.	Antal ramar.	Antal stock som årligen får sågas.	Skogs-tillgång ifrån
Kalliokoski i Kemi .	1841	1842	2	4000	kronans och enskiltas skogstrakter i Kemi på ömse sidor om Simo elf, tillsammans 68589 tunnland, med årlig tillgång af 3511 träd.
Luovetjoki i Tervola kapell.	1846	1846	2	5850	särskilda ännu oskiftade allmänningsskogar inom Kemi, af 75621 tunnland och 16 kappland, samt årlig tillgång af 2750 stockträd; och i Rovaniemi, af 123751 tunnland, 16 kappland, med årlig tillgång af 3596 träd.
Kristineströmi Öfver-Torneå	1760	1841	2	4000	kringliggande skattehemman och odisponerade kronoallmänningar.
Hirvaskoski i Ijo . .	1839	1840	2	2000	enskilde och kronan tillhöriga skogstrakter och öfverloppsjordar i Ijo, inalles 74884 tunnland, med årlig tillgång af 3672 träd.
Koitele i d:o	?	1786	2	1500	?

Belägenhet och namn.	Bifall till sågens anläggning gifvet år	Tiden för skattläggningen.	Antal rammar.	Antal stock som årligen får sågas.	Skogs-tillgång ifrån
Kyngäs i Pudasjärvi	1803	1803	4	3500	kronan tillhöriga skogs-trakter inom Pudasjärvi socken, längs med Livo elf.
Taivalkoski i d:o . .	1839	1840	2	3000	skogar i Pudasjärvi och Kuusamo.
Timonen i d:o . . .	{1841 1845}	{1841 1846}	2	5000	skogar i Pudasjärvi, till en area af 132153 tunnland, med årlig tillgång af 7991 stockträd.
Houru i Pyhäjoki . .	1844	1846	2	4000	skog från Pyhäjärvi och Kårsämäki kapeller, med årligt tillgång af 4022 träd.
Pruukinkoski i Paavola kapell	1846	1846	2	3000	stock ifrån Piippola, Pulkkila och Frantsila kapeller, med årligt tillgång af 7391 —7991 träd.
Jämsä i Haapajärvi	1846	?	?	1560	under byggnad.

Således 14 sågar, privilegierade för 52910 stock; 13 af dem hade 28 rammar, men för en var antalet okänt.

I hela landet funnos alltså 167 skattlagda sågar, ibland hvilka 158 räknade 291 rammar, 5 ägde enkla blad och om 4 saknades uppgift angående ramarnes eller bladens antal. Om 149 sågar är uppgifvet, att de tillsammans ägde att såga 473063 stock och 1962 $\frac{1}{4}$ tolfter bräder; om de öfriga 18 saknas upplysning. Antalet af arbetare, äfvensom af dem hvilka i allmänhet genom såg-industrien vinna sitt uppehälle, är okänt.

Tegelbruk finnas till icke obetydligt antal; om deras produktioner, äfvensom arbetarenes antal, sakna vi dock uppgifter.

Ibland de ifrån Ryssland nämnde år importerade varor upp-
gingo i värde:

bomull, rå	till silfv. rub.	6093: 50
böcker		11501: 48
glasarbeten		4935: 20
gryn		55649: 48
hampa och hampblar		26147: 53
hudar och skinn, oberedda		54980: 50
jern och stål		13703: 37
ljus		47239: 22
läder och läder-arbeten		19122: 45
lärfter, gröfre		7220: —
mössor		5282: 40
olja		21382: 63½
papper		10711: 65
pelterier		6135: 80
ravenduk		3789: 45
segelduk		6176: 40
spannmål		736677: 15½
talg		17751: 68
tobak och tobaksblader		135209: 95
tvål		12897: 76
tågvirke		48492: —
ull		31970: 40
väfnader		18755: 95.

Härvid bör dock ihågkommas att varu-ombytet med Ryssland endast till den del kan uppgifvas, som det bedrifves öfver hafvet, hvaremot landthandeln och den stora omsättning som äger rum på Ladoga, såsom icke kontrollerad genom någon tull, förblifver okänd.

Ibland från Sverige och Norrige år 1841 importerade varor uppgingo i värde:

alun		2384: 95
bomull		1765: 5
böcker		8655: —
fisk, förnämligast norrsks sill		41698: 95½
färger		14931: 13

jern	323303: 49
deribland: gjutgods	8484: 49
grytor	2411: 50
bultjern	20731: 56
bandjern	9617: 70
spjell	58279: 6
stål	22434: 30
stångjern	76599: 64
malm	49740: —
svartsmide	17414: 80
tackjern	26403: 7
papper	16803: 55
porter	9890: 60
socker	50220: 61
spannmål	11008: 44
stenar, isynnerhet slip-	11221: 80
tobak	34616: 20
viktriol	1780: 27½
väfnader	6800: 65½
öl	2394: —

Ibland från annan utrikes ort nämnde är införda varor upp-
gingo i värde:

apothekarevaror	12656: 28
blyertspennor	1100: —
bomull, ra	18281: 15
bränvin, arrak, rom, konjak, m. m.	109734: 25
böcker	4845: —
fisk	17636: —
deribland: sill	7376: —
frukter och kryddor	71558: 7½
deribland: apelsiner	417: 90
citroner	1328: 40
ingefära	1475: 85
kanel	1031: 20
mandel	4671: 95
peppar	3416: 17½

plommon	6469: 35
russin	22719: 18
sviskon.	18171: 60
äpplen	7089: —
färger	66632: 27 $\frac{1}{2}$
garn	112339: 50
glas- och kristall-arbeten	7426: 2
gryn	10153: $\frac{1}{3}$
jern och stål	51725: 69
deribland: gjutgods	5860: 97
förtentt jernbleck	8043: 80
jernplåtar	3576: 90
finsmide	12338: 52
sågblad.	3000: —
instrumenter, kirurgiska och matematiska, m. m.	6720: —
knappar, diverse sorter	3440: 40
korkar och korkträäd	2225: 50
luktvatten, diverse sorter	772: 66 $\frac{2}{3}$
maskiner och modeller	1230: —
mössor	12285: 6
olja	5515: —
papper	17093: 95
paraplyer	5099: 20
parasoller	963: 40
pipor, diverse sorter	8058: 65
pipskäft	1564: —
porslin	14207: 60
salt	496968: 51 $\frac{1}{8}$
sirap	22515: 45
snusdosor	3140: —
socker.	285977: 2
spanmål.	151847: 58 $\frac{1}{8}$
tegel, mur- och tak-	8339: 60
tobak	48678: 15
deribland: cigarrer	24948: —
ur.	3975: 10
viner	124170. 99 $\frac{1}{6}$

väfnader	552290: 13
deribland: bomulls-tyger af diverse slag samt strumpor och vantar	254971: 53
tyger af lin och hampa	14762: 83
sidentyger	92473: 32
ylletyger	190082: 45.

Ibland varor utförda ifran Finland till Ryssland år 1841
förekomma:

boktryckeristilar	800: —
brynstenar, 10000 st.	200: —
böcker	1300: —
fisk	21447: 10
deribland: 430 t:r salt lax	7310: —
2267 $\frac{1}{4}$ „ strömming.	13603: —
glas, fönster-	43650: 90
granit, huggen	200: —
jern och stål	189778: —
deribland: stångjern	170360: —
tackjern.	12847: 50
gjutgoods	4995: —
kreatur	2096: —
krut	7200: —
salt	12168: 15
smör	79741: 30 $\frac{1}{2}$
spanmal	4303: 6
strumpor, ull-, 8332 par	2416: 28
tjära	46886: 25
tobak	2282: 50
trädvaror	12769: 11 $\frac{2}{3}$
ved	32072: 40
väfnader	25927: 57
deribland: bomullstyger	20109: 35
dräll	616: 90
lärfi	1536: 22 $\frac{1}{2}$.

Ibland till Sverige och Norrige nämnde år exporterade varor
förekomma:

beck	1405: 25
----------------	----------

båtar, 48 st.	480: —
fisk	47038: 70
deribland: 168 t:r salt lax	2856: —
6522 „ strömming.	39132: —
levvande gäddor	4138: 20
glas	6560: 40
hampa	2776: 50
hudar	65241: 25
humla	7304: 70
kreatur	40282: 70
kött och fläsk	76354: 4½
läderarbeten	5322: 50
deribland: 3505 par stöflar	5257: 50
skälspäck och tran	6217: —
smör	107757: 98½
spannmål	36446: 12
talg	12217: 92
tjära	9192: 50
ull	19966: 10
ved	44965: 20
väfnader.	18445: 26.

Till andra utrikes orter:

aska och pottaska	24468: 30
beck	32798: 50
ben, kreaturs-	7294: 75
glas, fönster-	1725: —
hampa	915: 50
hudar	1539: 90
koppar	4556: 1½
kummin	19448: 41½
lin	4059: 75
smör.	2702: 15
tjära	376006: 87½
trädvirke och trädkärl	893691: 38½
tvål	3530: 32
ved	8309: 60.

1842 utgjorde

	Export till	Import från	Varu-omsätt- ning med	Landets under- balans
Ryssland . . .	556526 6	1054030 28	1610556 34	497504 22
Sverige och Norrige . .	556429 16	805051 72	1361480 88	248622 56
andra utrikes orter	1528762 52	2242591 —	3771353 52	713828 48
	2641717 74	4101673 —	6743390 74	1459955 26

1843.

Ryssland . . .	449704 47	1074737 51	1524441 98	625033 4
Sverige och Norrige . .	395596 19	609385 6	1004981 25	213788 87
andra utrikes orter	1475589 11	3149543 71	4625132 82	1673954 60
	2320889 77	4833666 28	7154556 5	2512776 51

1844.

Ryssland . . .	488135 97	1263596 89	1751732 86	775460 92
Sverige och Norrige . .	365212 86½	777741 83½	1142954 70	412528 97
andra utrikes orter	1523083 96	2698779 72	4221863 68	1175695 76
	2376432 79½	4740118 44½	7116551 24	2363685 65

1845.

Ryssland . . .	595158 34½	1550127 94½	2145286 28½	954969 59½
Sverige och Norrige . .	191964 91	471860 99½	663825 90½	279896 3½
andra utrikes orter	1654689 42	2795018 92	4449708 34	1140329 50
	2441812 67½	4827007 85½	7258820 53½	2375195 13½

1846.

Ryssland . . .	542454 61	1725209 95	2267664 56	1182755 34
Sverige och Norrige . .	212982 48	540863 5	753845 53	327880 57
andra utrikes orter	1514557 79	3250497 65	4765055 44	1735939 86
	2269994 88	5516570 65	7786565 53	3246575 77

1846 års specificerade förteckning öfver handelsrörelsen upp-
räknar följande varor:

Export från Finland till Ryssland:

bastmattor, 80 st.	8: —
beck, 646 t:r	2261: —
bjellror, 10 st.	5: —
blyarbeten	40: —
blyerts, 3197 <i>L</i> 12 <i>℥</i>	2593: 47
bomull, 5½ <i>L</i>	22: —
bränvin, deribland 150 kannor arrak, 100 k:r kon- jak och 113 k:r rom	617: 10
bröd, 52½ <i>L</i>	26: 38
bär, syltade och kokta	176: 10
böcker	85: —
farkoster	12: —
fastager	165: 20
fisk	40795: 17
deribland: 1375¾ t:r lax	23983: 10
3539¼ „ strömming	14153: 12
flyttningsgods	1575: —
frukter	26: —
fågel, 1 <i>L</i>	1: (?)
garn, bomulls- och ull-	213: —
glas, buteljjer och fönster-	12099: —
gryner	33: 79
grönsaker	7: 50
hampa	53: 50
harts	241: 50
humla	1: —
instrumenter, matematiska	20: —
jern och stål	201626: 8
deribland: stangjern	148789: 20
tackjern	43477: —
knipjern	1275: 80
gjutgods	5646: 8
kaffe	111: 30
kalk, 588 t:r	194: —
koppar, penningar	385: —

kreatur	430: —
krut	31420: —
kräftor	20: —
kött och fläsk	13424: 67
lera	25: —
lim	166: —
lin	8: 50
ljus, 6 <i>L</i> ℔	15: —
lumpor	44: 90
läder	47: —
maskiner och modeller	100: —
mortlar	34: 20
oljor, beck- och lin-	7: —
ost	128: 10
papper, tryck-, 200 ris	400: —
pelsverk, deribland 350 st. räfskinn för 700 rub.	812: 5
porcelain	16: 30
rotfrukter, deribland potatis för 281 rub.	347: —
romm, fisk-	8: —
rör, 10 knippor	10: —
salt, 4040 t:r	6449: —
sirap	12: —
skälspäck	60: —
smör, 52671 <i>L</i> ℔	105342: —
socker, 35 <i>L</i> ℔	140: —
spannmål	9564: —
stenar, deribland 27 st. huggna för 135 rub., m. m.	177: 50
stenkol	448: —
stärkelse	2: —
sylt, 60 <i>L</i> ℔	240: —
talg	22: 80
tegel, 6500 st.	45: —
terpentin	65: 30
tjära	36574: 3
tobak	159: —
träd och träd-arbeten	6609: 96
deribland: bräder	5566: 86
plankor	884: 50

vax	16: —
ved, björk- och barr-	25029: 60
vin	21: 50
väfnader af bomull, lin, hampa och ull	40615: 76
ägg	22: —
ättika	5: 25
öl	4: 80
	<hr/>
	542454: 61.

Export från Finland till Sverige och Norrige:

anis	7: —
aska, pott-, 3672 <i>L</i> 15 <i>℔</i>	3305: 48
bastmattor, 2575 st.	305: 25
beck, 310 t:r	1069: —
bröd, råg-, 6 <i>L</i>	2: 58
bär, syltade	4: —
böcker	993: —
dosor af papp	50: —
fartyg, 1 st. fisksump och 1 st. jakt	357: —
fisk	46741: 80
deribland: 8355 t:r strömming.	33420: —
419 $\frac{1}{4}$ „ lax	7382: 25
levande diverse fisk	5532: —
flyttsaker	532: —
frukt, nötter, 73 kappar	10: 95
frö	625: 40
deribland: hampfrö, 65 t:r	135: 10
höfrö	418: 30
linfrö	72: —
fåglar, 5 st. höns	— 50
glas, buteljer och fönster-	7650: 50
gryn	2: 85
grönsaker, 2 kannor bönor	— 20
hampa, 445 <i>L</i>	756: 50
harts, 5 t:r	11: 25
hudar, diverse	1016: 60
humla	740: —
hö, 396 <i>L</i>	46: 20

ister	4: 50
jern, ankaren och gjutgods	38: —
jordarter, kateku, 4 <i>L</i> ℔	16: —
kanel	9: —
kalk, 40½ t:r	20: 12
kaviar	678: —
kläder, säng-	37: —
kobolt-oxid	30: —
koppar i bitar, 131 $\frac{3}{10}$ <i>L</i> ℔	787: 80
kreatur	5637: 10
deribland: 196 st. kor	1115: —
357 „ svin	1445: —
4 „ hästar	320: —
272 „ tjurar	2190: —
kummin, 100 <i>L</i> ℔ 18 ℔	80: 14
kött och fläsk	9322: 30
lim, 30 <i>L</i> ℔	60: —
lin, 70½ <i>L</i> ℔	132: —
ljus, talg-, 87 <i>L</i> ℔	233: 50
läder, diverse	1276: 20
messings-arbeten	111: —
naturalier	2: —
pelterier, diverse	2696: —
quicksilfver, 51 $\frac{3}{4}$ <i>L</i> ℔	1238: —
rotfrukter, potatis, 8 t:r	8: —
rökverk, 4 ℔	2: —
rörtofs, 3 <i>L</i> ℔	1: 20
salt, 1015 t:r	1624: —
skälspäck, 2555 <i>L</i> ℔	2540: —
smör, 1313 <i>L</i> ℔	2626: —
spannmål, deribland råg för 20979: 25, m. m.	31967: 81
spetsar, knypplade af bomull	580: —
stenar, lithografiska och kalkstenar	16: —
tagel	92: 10
tagl, 9094 $\frac{1}{4}$ <i>L</i> ℔	18188. 50
tenn, i stänger	465: —
tjära, 14460 t:r	33258: —
tobak	10: —

tran, fisk- och skäl-	2724: 15
trädvirke, deribland plankor för 5477: 60, m. m.	5580: 10
• ved	26643: 10
deribland: 9702 $\frac{1}{4}$ famnar björkved	25226: 50
787 „ barrved	1416: 60
väfnader	12: —
akdon, 1 st. chaise	16: —
ägg, 10 tjog	1: 80
	<u>212982: 48.</u>

Export ifran Finland till utrikes orter,
utom Sverige och Norrige:

appliqué-arbeten	3: —
aska, pott-, kalsinerad, 28734 <i>L</i> 10 <i>℔</i>	25861: 5
bastmattor, 40 st.	1: 40
beck, 6868 $\frac{1}{2}$ tr	24039: 75
ben, kreaturs-, oarbetade, 25296 <i>L</i> 15 <i>℔</i>	2529: 68
blyerts, 60 <i>L</i> 60	60: —
borst, 9 <i>L</i> 9	9: —
brännvin, 1360 $\frac{3}{4}$ kannor	544: 30
bär, tranbär	8: —
böcker	107: —
dref	20: —
fastager, 35 st.	50: —
fisk, lax, 2 tr	50: —
frö	4286: 10
deribland: 239 tr hampfrö	610: 60
760 $\frac{1}{2}$ „ linfrö	3675: 50
färgstoff	22: 95
garn, hamp-	5: —
glas, fönster-, 50 kistor	700: —
hampa, 1060 <i>L</i> 848	848: —
harts, 232 <i>L</i> 120	120: —
hudar, diverse	4091: 9
humla	6: —
instrumenter, 1 st. violin	15: —
jern, ankaren och spik	160: —
kläder	30: —

koppar, gar-, samt i bitar, tackor och platar	8180: 20
kummin, 14107 <i>L</i> 4 <i>℥</i> , à 60 kop.	6464: 12
kött och fläsk	228: —
lim, 49 <i>L</i> 1 <i>℥</i>	137: 90
lin, ohäckladt, 2612 <i>L</i> 16 <i>℥</i>	4343: 10
ljus, talg-, 296 <i>L</i> 8 <i>℥</i>	598: 50
mineralier	5: —
mossa, berg-, 200 <i>L</i>	100: —
naturalier	5: —
olja, lin-, beck-, hamp- och lamp-	413: 25
deribland: 260 <i>L</i> linolja	390: —
pelterier, ekorr- och harskinn	34: 44
penslar	50: —
rotfrukter, potatis, 3465½ tr	5198: —
smör, 9769 <i>L</i> 17 <i>℥</i>	19539: 70
spanmål	6066: —
stolar, diverse, 8 dussin	10: 25
talg, 1302 <i>L</i>	2604: —
tjära, 131676¾ tr	302856: 53
träd, arbetadt och virke	1079740: 98
deribland: bjelkar, 18988 st., à 3 r.	56964: —
bräder, 127178¾ tolfter,	317946: 67
battens	51111: 30
handspakar	2637: 60
läkter, 43907 tolfter	21953: 50
plankor, 102829 tolfter,	565559: 50
skofflar, 33331 st.	4999. 65
sparrar, 80104 st.	48062: 40
tvål, 520 <i>L</i>	780: —
tågvirke	4683: —
vax, hvitt, 140 <i>L</i>	700: —
ved.	6144: 60
deribland: björk, 1947¾ famnar	5064: 15
gran och tall, 600¼ famn.	1080: 45
väfnader och tyger	2107: 90
deribland: af lin och hampa	2031: 40
silke	76: 50

 1514557: 79.

Import till Finland från Ryssland:

alabaster	121: 93
alun	46: 72
apothekare-materialier	1179: 30
bark, 2 tr	8: 57
barnleksaker	356: 20
bastmattor (till en del för kronan)	1524: 50
beck	366: —
ben	2191: 10
deribland: arbeten af ben	34: 45
brända ben	2154: 15
hvalfiskben	2: 50
bilder, helgon-	290: —
bistockar, 2 st.	3: —
blanksmörja	— 50
blod, 442 kannor	44: 20
blodiglar, 9050 st.	505: —
blommor	36: —
bly	1711: 25
boktryckeristilar	212: —
bomull	16989: 50
borst	180: —
borstar, diverse	298: 75
brons-arbeten	— 25
bränvin, arrak, konjak och rom	562: —
bröd	3813: 7
deribland: kringlor	1474: 50
pepparkakor	436: 6
prennikor	1902: 51
buljongskakor	9: 15
böcker, diverse	2308: —
cement	20: —
chokolade	13: 44
cikorie	150: —
dosor, 101½ dussin	351: —
dref, 2556 L \mathfrak{E} 7 \mathfrak{E}	1789: 45
dun	25: —
elddon, kemiska eller fosforstickor	1021: 55

etnier, 2½ dussin	8: —
fastager	53: —
fernissa	661: 27
filter	924: —
fisk	10750: 39
deribland: torrfisk	7500: —
strömming	2500: —
sånga	138: 15
stockfisk	391: —
fisksenor	— 75
fjäder	1899: 50
flyttningsgods	860: —
frukter och kryddor	7483: 14
fruktträd och trädgårdsväxter	102: 80
frö, diverse	2799: 20
deribland: kanariefrö	144: 84
linfrö	2530: —
roffrö	65: 36
senapsfrö	51: —
fåglar, 3 st.	9: —
fågelbur, 1 st.	1: —
färger och färgstoffer	2036: 14
fönstermarkiser	10: —
galläpplen, 2 L \mathcal{E}	8: —
gardiner, 30 st.	70: —
garn	4979: 25
deribland: hampgarn	3263: 25
segelgarn	1186: 50
sytråd	426: —
gips	79: 20
glas, diverse	4293: 43
glaubersalt	283: —
gryner	95303: 28
deribland: bohvete-	27305: —
d:o för kronans räkning	17320: —
hirsgryn	21924: —
mannagryn	7778: 43
perlgryn	3724: 80

grönsaker	285: 18
gummi	118: 60
hampa	25850: 60
harts	100: —
hattar, mans- och fruntimmers-	35: 50
honing, 1046 <i>L</i> 9 <i>W</i>	2092: 90
horn	197: 29
hudar, diverse	9367: 98
humla	165: 35
hälsovatten	19: —
hängslen	2: —
hö	19: 25
instrumenter, musikaliska	663: —
ister	1216: 5
jern och stål samt arbeten deraf	16381: 40
jordarter	462: 8
kakel	1794: 68
kalk	400: —
kamfert	87: 30
kardborrar	35: —
kaviar	298: 50
kläder	1073: 75
knappar	25: —
konfekt	120: —
koppar, arbetad och i platar	9254: 70
kork	600: 43
kort, 9 gross	90: —
skulptur, 1 st. häst	84: —
krukmakare-arbeten	2178: 7
kyrkoeffekter	170: 55
käppar	55: —
kött	3266: 90
lack	193: 55
lakrits	20: 20
lim	2344: 30
lin	223: 60
ljus	48368: 75
deribland: stearinljus	7161: —

ljus, deribl.: talgljus	39453: 75	
vaxljus	1754: —	
luktvatten		8: —
lumpor		21: 20
läder, diverse och arbetadt		34698: 88
maschinerier		105: —
masker, 4 dussin		6: —
messing och arbeten deraf		7754: 45
metall		2139: —
mjöd, $\frac{1}{2}$ fat		11: —
malningar		10: —
mössor		5165: 20
naturalier		50: —
nalar		44: 10
oljor		27644: 49
deribland: linolja	7363: 53	
hampolja	16277: 25	
viktriol	1920: 20	
ost		128: 10
papper, diverse		4352: 75
paraplyer, 281 st.		42: 56
parasoller, 10 st.		12: —
pelsverk, diverse		6805: 50
pennor		163: 60
deribland: blyertspennor	6: —	
skrifpennor	157: 60	
perlor		— 10
pipor		42: —
pipskaft		76: —
pipkratsar		2: 30
pomada		40: 30
pörslin		1841: 36
qvarnar, kaffe-		24: —
rakstriglar		150: —
rotfrukter, diverse		1031: 68
rotting		79: 67
salmiak		54: 50
salpeter		72: 50

salt	10: 30
salvia	12: —
siktar	21: 55
silke och arbeten deraf	170: 40
sirap	265: —
skedvatten	73: 50
smör	56: —
soda	727: —
spannmål, diverse	1104387: 17
NB. Kronans import omkr. 200000 r. deri inbegripen.	
speglar, 9 st.	27: —
spiauter ,	54. 60
sprit, lamp-	4: —
stenar	4801: 48
deribland: flisstenar	1946: 40
kalkstenar	2495: —
strängar	2: —
stärkelse	163: 90
svafvel	94: 80
svampar	5: —
sylt, diverse	1427: 95
såll, 5 st.	5: —
sängkläder	673: —
taflor	2: —
tagel	889: 35
talg	18262: 70
tegel	1: 50
tenn, arbetadt och oarketadt	330: 50
terpentin	496: —
the, 6 \mathcal{Z} (?)	12: —
tjära	420: —
tobak	88727: —
deribland: blader	82114: 50
röktobak	4927: 50
träd och arbeten deraf	5564: 2
tvål	20875: 45
tågvirke	47379: 88
ull	8105: 10

vax	1517: 34
viktriol	138: —
viner, diverse	94: 50
vinsten	5: —
viskor	4: —
voilock	51: —
vågbalans	12: —
väfnader af bomull, lin, hampa och ylle	27926: 60
åkdon, diverse	941: —
ättika	1433: 40
öl	62: 80
	<hr/>
	1725209: 95.

Import till Finland från Sverige och Norrige:

alun	1708: —
alunslamm	628: 3
animalisk gödsel, guano	30: —
apothekare-materialier	389: 30
bankroftsbeta, 2 buteljer	13: —
bark, ek-	28: 28
barnleksaker	1: 50
barometrar, 2 st.	9: —
ben, elfenben, arbetad	35: —
bensvärta	4: 72
bijouterier	188: —
blodiglar, 200 st.	20: —
bly	288: 20
blyerts, slammad	1333: 62
bokguld	10: —
boktryckeristilar	3262: 50
bomull, rå	2969: 20
borax	4: —
borstar	85: 90
brandsprutor, 3 st.	450: —
brons-arbeten	222: —
brännvin, deribland $2222\frac{1}{4}$ kannor arrak och 40 kannor franskt brännvin	3178: 92
brännvinsprofvare	2: 60

böcker	14937: 73
cement	236: —
deglar	45: —
djur, deribland lefvande björnar 2 st., markattor 2 st. och 1 st. muskuskatt	18: 50
ekollon, 5 \mathcal{R}	— 25
estamper	947: 80
etuier	5: —
fastager	38: 40
filtar, maschin-, 2 st.	6: —
fisk	56634: 47
deribland: sej	9761: —
norsk sill	42995: —
flintor, 1 $L\mathcal{R}$	1: —
flyttningssaker	265: —
frukter	460: 31
fruktträd och växter	174: —
frö	1147: 22
deribland: höfrö	201: 50
klöfverfrö	845: 37
färger och färgstoffer	35722: 31
fåglar, papegojor, 4 st.	5: —
galläpplen	2: 25
garn	1377: 78
gipsbilder	18: —
glas, diverse arbeten	249: 80
glasögon, diverse	89: 66
gryn, korn-, 2 tunnor	20: —
grönsaker	224: 25
gummi arabicum	3: —
halmband	10: 40
handskar, 98 $\frac{1}{2}$ dussin	673: 50
hattar, paille de ris	10: —
hattspån mattor, 7 \mathcal{R}	15: —
horn, hjort-	313: 40
hudar, ren-	190: —
hummer, 12 $\frac{1}{2}$ ankaren	56: 50
instrumenter	63: 25

jern och stål samt arbeten deraf	175430: 14
jordarter, lera, eldfast	9: —
kaffe	6025: 97
kalk	16: 27
kardborrar	841: 62
kartor, geografiska	50: —
kimrök	30: 15
knappar	64: —
kobolt	45: —
koppar, bult, plat, m. m.	4569: 46
korgpil	8: —
kork	21: —
kreatur	137: 85
krigsförnödenheter	390: —
deribland: kanoner, 10 st.	330: —
kulor, 149 st.	60: —
krita	891: 64
lakrits	17: —
läder	54: —
makaroni	2: 80
maskiner och modeller	2340: —
messing	485: 38
metall, deribland 2 kyrkklockor för 1100 rub. . .	1139: 25
musikalier	284: 21
mynt, gammalt	2: —
målningar	146: —
naturalier	43: 50
qalar	49: 80
oljor, diverse	44: 15
ost	20: —
ostlöpen	7: 70
ostron	17: —
papper, diverse	4522: 95
pelterier, Desmans rattskinn, beredda, 100 st. . .	70: —
pennor, skrif-	277: —
pipor	1153: 29
porslin	779: 82
porter	5803: 20

qvarnar, kaffe-, 12 st.	10: 20
rakstriglar	1: —
rotting	2: 50
salt	42: —
silke	1019: —
sirap	286: 72
skedvatten	1: 70
skrifbläck, 50 buteljer	15: —
smergel	5: —
snören	9: 98
socker, deribland topp- för 153534 rub., m. m.	154479: 74
soja	4: 80
spanmål	2148: 70
spegel, 1 st.	1: 20
spiauter	4: 5
stenar	4235: 74
deribland: brynstenar.	540: 75
slipstenar	2982: 14
strängar	37: —
stärkelse	207: 60
svafvel	1666: 20
svampar, tryffel	5: —
sylt	4: 50
såll, 2 st.	4: —
såpa	4: 25
tegel	671: 20
tenn	4: —
termometrar	16: —
tjära	2: —
tobak	20894: 3
deribland: blader	8885: 13
kardus	3212: 50
snus	2248: 80
stjelkar	6529: 60
tran, fisk-	168: —
tråd, jern-, stål- och messings-	2661: 20
träd och virke	983: 20
tuber	108: —

tvål	2: 25
ur, vägg-, simpla, 8 st.	33: —
vatten-, mineral	12: 50
viktriol	1629: 90
viner	328: 68
vinsten	89: 60
väfnader, diverse	10293: 12
väfskedar, 4702 st.	3988: —
väfskedsrör	18: —
ättika	26: 40
öl	63: 94
	<hr/>
	540863: 5.

Import till Finland ifrån utrikes orter,
utom Sverige och Norrige:

alabaster, arbetad	139: 9
aloe	413: —
alun	239: 34
antimonium crudum	5: 60
apothekare-materialier	12840: 85
appliqué-arbeten	635: 40
arsenik	12: 48
barnleksaker	868: 13
barometrar, 6 st.	24: —
bastmattor, 72 st.	7: 20
ben, elfen-, fisk-, vallross	1232: 3
bensvärta, 39 L \mathfrak{R} 9 \mathfrak{R}	80: —
bernsten, oarbetad	3: —
bijouterier	5677: 23
biljard, 1 st.	180: —
blommor, artificiella och friska	260: 6
blonder och spetsar	2918: 52
bly	2646: 48
blyerts	28: —
bokguld	69: —
boksilfver	11: —
boktryckeri-stilar,	460: —
bomull, rå, 31196 L \mathfrak{R} 19 \mathfrak{R}	109189: 32
<i>Rein, Finl. Statistik.</i>	13

borax, 15 L \mathfrak{H} 14 \mathfrak{H}	94: 20
borstar, diverse	828: 45
brandredskap, 7 st. sprutslangar	255: —
brons-arbeten, diverse	6070: 55
bränvin	158619: 95
deribland: arrak	15537: 90
franskt bränvin	11148: 75
konjak	4710: 80
rom	127222: 50
böcker	4059: —
börser, diverse	939: 25
cement	10: 62
chokolad	328: 25
chrystalli tartari	50: —
deglar	473: 70
ekollon, 13 L \mathfrak{H}	10: —
elddon, kemiska	50: —
estamper och ritningar	333: —
etuier	1471: —
fastager af ek	28: 50
fisk	20557: 15
deribland: gråsidor	15008: 40
sill, engelsk	42: 50
,, holländsk	1393: —
,, norrisk	4096: 25
flintor	15: —
flyttgods	750: —
fransar af bomull, silke och ull	6391: 87
frukter och kryddor	105921: 87
fruktträd och trädgårdsväxter	323: 40
frön, diverse	1715: 80
fåglar, lefvande, diverse	6: 10
färger och färgstoffer	91689: 55
gallmeja	25: —
galläpplen	646: 88
garn, diverse, af bomull, lin och ull	257414: 50
gips-arbeten	24: —
glas och kristall	8080: 77

gryn	16047: 18
gräs, sjö-	5: 60
grönsaker	13: —
gummi, diverse	509: 84
halm-arbeten, diverse	36: —
handskar af skinn	5462: —
handsk-utvidgare, 2 st.	— 32
harts	100: —
hattar, pails de ris	378: —
hattspåsmattor	80: 80
horn, diverse	175: —
hudar, oberedda	105: 55
humla	— 30
hår, tagel-arbeten	113: 75
hängslen, diverse	5096: 75
hö, 12550 L \mathcal{R}	1506: —
instrumenter, diverse astronomiska, kirurgiska, ma- thematiska, musikaliska, optiska och fysiska . .	15365: —
jern och stål, diverse arbeten	58091: 98
jordarter, deribland lera	986: 88
kaffe, 166406 L \mathcal{R} 8 \mathcal{R}	549141: 12
kakao, 75 L \mathcal{R} 10 \mathcal{R}	302: —
kalk	2: —
kamfert	1564: 50
kantilj	174: —
kardborrar	291: 72
kariljoner, 26 st.	117: —
karkaser	20: 2
kartor	298: 50
kläder	102: —
knappar, diverse	9770: —
kol, sten-, cokes	10458: 50
kolofonium	7: —
konfektyrer	5: —
koppar	3523: —
korkar	500: —
korkträd	295: —
skulptur	64: —

krokus	9: 90
käppar	444: 5
lakrits	8771: 50
lim, diverse	16: 50
lithografier	100: —
ljus af vax	1: —
ljusvekar af bomull	90: 5
luktdynor	55: 80
luktvatten	2721: 32
läder	663: 90
maskiner och modeller	6150: 21
messing	85: —
metall-arbeten, deribland knallhattar	36: —
metspön	14: 75
mikroskop	49: 50
musikalier	34: —
målningar	170: —
naturalier	30: —
nålar, diverse	2640: 74
oblater	20: 64
oljor	14490: 20
deribland: bomolja	8188: 40
viktriol-olja	1068: 20
välluktande oljor	506: —
oliv-olja	4271: 50
papper, diverse	8099: 88
paraplyer, diverse	2598: —
parasoller	461: 40
parfymer	— 40
pelterier	1136: 90
deribland: sjuppskinn	583: —
pennor, diverse	1061: 16
penslar	193: 20
perlemo-arbeten	35: 40
perl-arbeten	36: —
perlor	294: 50
pipor	2682: 70
pipskaft	75: —

piskor	39: —
plymer	100: —
pomada	384: 87
porsliner	16048: 57
porter	1740: 30
portföljer	981: 30
qvarnar, kaffe-, 71 st.	30: —
qvicksilfver	11: 50
rakstigar	100: —
resesäckar	250: —
ridikyler	23: 90
rotfrukter, deribland pepparrot	5: —
rotting	100: —
rökpulver	60: —
rör	170: —
saft, citron-, m. m.	104: —
salmiak	163: 10
salt	303890: —
deribland: bergsalt	6: 50
koksalt, 151938 $\frac{2}{3}$ t:r	303877: 33
raffineradt salt, 5 L \mathcal{E}	7: —
silfver, arbetadt	301: —
silke, tvinnadt	4000: —
sirap, 21777 L \mathcal{E} 6 \mathcal{E}	32665: 95
skedvatten	601: 25
skepp, 1 st. ekslup	10: —
skrifbläck, japanskt	30: —
sköldpaddskal	27: —
smergel	19: 75
smink	4: —
smör	3: —
snusdosor, diverse	646: 15
snören, diverse	817: 6
socker	430121: 94
deribland: rått socker	51672: 75
toppsocker	371398: 5
souda	175: —
spanmål	8668: 80

speglar och spegelglas		1809: 82
spiauter		947: 80
stenar		4795: 37
deribland: slipstenar	3740: 50	
grifflar	100: —	
griffeltaflor	550: —	
strängar		340: —
stärkelse		788: —
svafvel		584: 50
svamp, hafs-, m. m.		155: —
sylt, deribland ingefärs- för 65 r., m. m.		74: 10
såpa		41: 85
tarras, 19 L \mathfrak{z} 18 \mathfrak{z}		11: 94
taskböcker		405: 17
tegel		3405: 50
tenn		527: 75
terpentin-spiritus		200: —
termometrar		221: 95
tjära, stenkols-		500: —
tobak		47442: 70
deribland: blader	16956: 30	
cigarrer	13566: —	
spunnen tobak	6497: 75	
stjelk	9607: 65	
tran, lefver-		59: 50
trippel		3: —
tråd		897: 60
trädvirke		2069: 50
deribland: ceder	200: —	
ebenholtz	88: —	
ek	850: —	
mahogny	491: 20	
pockenholtz	350: —	
tuber		94: 50
tvistguld		30: 50
tvål		1563: 45
ull, får-		9919: 60
ur		2396: 50

urfjedrar, m. m.	277: 50
vanilj	48: 60
viktriol	3174: 48
vismut	— 25
vatten-, mineral	392: —
vax, arbetadt och i stycken	37: 85
vigtskålar	3: —
viner	127748: 90
deribland: champagne	20756: 40
franskt hvitt	24420: 20
rödt	13803: 40
madeira	10318: —
malaga	1976: 40
portvin	16253: 30
xeres	5141: 40
vinkulör	11: —
vinsten	776: 10
viskor, klädes-	— 75
väfnader och tyger	594935: 95
deribland: af bomull	271351: 6
,, lin och hampa	3445: 55
,, silke	83334: 60
,, ull	236804: 74
ägg, 335 tjog	67: —
ättika	1095: 40
öl	45: 60
	<hr/> 3250497: 65.

Under de följande åren lemnade Finlands handel nedanstående resultat:

1847.

	Export till	Import från	Varu-omsättning med	Landets underbalans
Ryssland . . .	493859 38	1117287 16	1611146 54	623427 78
Sverige och Norrige ..	239556 90	517246 72	756803 62	277689 82
andra utrikes orter	1928197 58	3656606 23	5584803 81	1728408 65
	<hr/> 2661613 86	<hr/> 5291140 11	<hr/> 7952753 97	<hr/> 2629526 25

1848.

	Export till	Import från	Varu-omsätt- ning med	Landets under- balans
Ryssland . . .	447402 76	1267366 4	1714768 80	819963 28
Sverige och Norrige . .	172123 76	506313 54	678437 30	334189 78
andra utrikes orter	1557594 90	3904487 44	5462082 34	2346892 54
	2177121 42	5678167 2	7855288 44	3501045 60

1849.

Ryssland . . .	506474 6	1535061 19	2041535 25	1028587 13
Sverige och Norrige . .	186932 1	607687 79	794619 80	420755 78
andra utrikes orter	1764344 86	4262163 9	6026507 95	2497818 23
	2457750 93	6404912 7	8862663 —	3947161 14

1850.

Ryssland . . .	577384 41	1698747 42	2276131 83	1121363 1
Sverige och Norrige . .	203261 4	616320 64	819581 68	413059 60
andra utrikes orter	1674479 84	4286087 41	5960567 25	2611607 57
	2455125 29	6601155 47	9056280 76	4146030 18

1851.

Ryssland . . .	729850 69	1963985 96	2693836 65	1234135 27
Sverige och Norrige . .	290729 91	574757 32	865487 23	284027 41
andra utrikes orter	1523485 89	4259954 10	5783439 99	2736468 21
	2544066 49	6798697 38	9342763 87	4254630 89

Finlands export under sistnämnde år utgjordes af följande varor:

a) Till Ryssland:

beck, 535½ t:r	2470: 25
blyerts	780: —
bröd	18: 13
böcker	2400: —

fastager	96: —
fisk	57399: 30
deribland: salt lax, 1236 t:r . . .	25725: 5
strömming, 6292½ t:r . .	27850: 50
hvassbuk, 17¾ t:r . . .	271: 55
taimen, 36¾ t:r	808: 50
flyttningsgods	533: —
frukt och bär, inlagde	257: 57½
fruktträd	5: —
frö, hö- och lin-	44: 87
garn, ull-	838: 70
glas, fönster-	10515: —
gryner, hafre-, korn- och bohvete	1623: 40
grönsaker	183: —
harts	1280: 15
humla	15: 30
jern	228915: 97
deribland: spik, 1100000 st. . . .	3080: —
stångjern	161173: 33
tackjern	58750: —
kläder	50: —
kol, sten-	100: —
kork	24: —
kreatur, 9 st. hästar	900: —
krut	29509: 40
kött	4520: 76
läder	2: 50
maskiner och modeller	393: —
naturalier	12: 40
ost	99: 70
papper	10: —
pelterier	776: —
deribland: räfskinn, 342 st. . . .	765: —
skälskinn, 22 st. . . .	11: —
rotfrukter, potatis	796: 63
skälspäck	72: —
smör, 78902 <i>L</i> 17 <i>℥</i>	196895: 94
spanmål	13165: 40

stenar	579: —
deribland: brynstenar, 20000 st.	100: —
flisor	5: —
gråstenar	474: —
strumpor, ull-, 34393 par	6883: 60
svampar	1: —
säckar, 172 st.	52: 60
tjära, 25933 t:r	78791: 20
d:o stenkols-, 1 t:a	8: —
trädvirke och arbeten deraf	6089: 54
ved	25075: 68
väfnader af bomull, lin och ylle	57357: 29½
väfskedar, 300 st.	300: —
	<hr/>
	729850: 69.

b) Till Sverige och Norrige:

aska, pott-	29: 4
beck	256: —
boktryckeristilar	36: —
bröd	5: 80
bärsylt	12: 80
böcker	660: —
deglar	60: —
fastage	1: —
fernissa	65: —
fisk	31864: 20
deribland: lefvande gädda	3515: —
salt lax	9184: 95
strömming	18929: —
fjäder, 1818 <i>L</i> ℔	4525: —
flyttningsgods	267: —
form, 1 st. kort-	1: —
frö	1335: 75
deribland: hampfrö, 29 t:r	97: —
höfrö, 193 <i>L</i> ℔ 10 ℔	508: —
linfrö	730: 75
garn, ull-, 9 <i>L</i> ℔	63: —
glas, fönster- och butelj-	389: 80
gryn	48: 90

grönsaker	18: —
hampa, 1253 <i>L</i> ℥	2004: 80
hudar och skinn	3081: 50
humla	121: 50
hår	35: —
hö, 60 <i>L</i> ℥	5: 40
insekter	10: —
instrumenter, musikaliska	30: —
kalk, 127 t:r	88: 90
kläder, gång- och säng-	58: —
koppar	383: —
kreatur	2735: —
deribland: svin, 360 st.	2560: —
kummin	320: 63
kött och fläsk	30612: 6
ljus	15: —
läder-arbeten	10: —
maschindelar	6: —
mattor, golf-	42: —
mineralier	3: —
musikalier	200: —
naturalier	10: —
ost	184: —
pappar, kortspåns-	14. 50
pelterier	1808: —
rotfrukter, potatis	15: —
saffran, 7 ℥	35: —
salt, 386 t:r	772: —
sigiller, 800 st.	240: —
silfver-arbeten	222: —
skälspäck, 859 <i>L</i> ℥	998: —
smör, 1458 <i>L</i> ℥ 9 ℥	3810: 39
spanmal	126733: 34
tafla, 1 st. altar-	75: —
tagel	64: 25
talg, 15390 <i>L</i> ℥ 1 ℥	27896: —
tjära, 3042½ t:r	8996: —
tobak, cigarrer och papyros	143: —

tran	4473: 60
tråd	1926: —
ull	608: 85
ved	31689: 50
vin	90: —
väfnader af raven- och segelduk	520: —
ägg, 18 tjog	5: 40
	<hr/>
	290729: 91.

c) Till andra utrikes orter:

aska, pott-, 25996 L \mathcal{R} 13 \mathcal{R}	23396: 98
beck, 5766 $\frac{3}{4}$ tr	23067: —
ben, kreaturs-	3760: —
brännvin	241: —
bär, åkerbärs-sylt	4: 16
böcker	320: —
dref	19: —
fisk, hvassbuk, 2 tr	32: —
frö	9975: 40
deribland: hampfrö, 105 tr	223: 90
linfrö, 1646 $\frac{1}{3}$ tr	9751: 50
fågel	150: —
färgträd	263: 20
garn, ull-	153: 90
glas, fönster, 100 lador	750: —
hampa	807: —
harts, 201 L \mathcal{R}	100: —
hudar och skinn, oberedda	1763: 36
hår, svinborst, 819 L \mathcal{R} 12 \mathcal{R}	1229: 40
jern-arbeten, gjutgods	150: —
kläder	25: —
koppar	2017: 80
korkar, 30000 st.	75: —
kummin	12169: —
lin, 7839 L \mathcal{R} 8 \mathcal{R}	9771: 34
linfrö-kakor, 600 L \mathcal{R}	100: —
ljus	1373: —
deribland: stearinljus, 250 L \mathcal{R}	1248: —
talgljus, 59 L \mathcal{R}	125: —

malmprofver	5: —
mineralier	10: —
modeller af träd	8: —
mossa, islands-, 40 L \mathcal{R}	24: —
musikalier	15: —
olja, hamp-	4: 80
pappers-spink	22: —
pelterier	2949: 32
deribland: ekorrskinn, 260 st.	7: —
harskinn, oberedda	2767: 32
kalmuckstulubber o.skinn	175: —
smör, 135 L \mathcal{R} 9 \mathcal{R}	275: —
spanmål	5745: —
stenar, granit-, 1 st. huggen	5: —
talg, 7074 L \mathcal{R} 17 \mathcal{R}	13944. 70
tapeter	18: —
tjära, 128221 $\frac{1}{4}$ tr	320553: 13
tobak	5: 20
trädvirke	1078859: 76
deribland: axelträd, 36 $\frac{1}{2}$ dussin	98: 40
berlingar, 726 $\frac{1}{8}$ st.	441: 1
bjelkar, 12320 st.	47840: —
björkvirke	70: —
bogspröt.	45: —
bräder, 138413 $\frac{7}{12}$ toltf.	65944: 84
bräd- och plank-ändar.	19502: 23
byttoro. ämbaren, 7050 st.	564: —
fastager, 30 st.	40: 50
fat, 1790 st.	110: —
kar och tinor, 180 st.	450: —
läkter, 54563 $\frac{2}{7}$ toltf.	30213: 17
mastträd, 2 st.	50: —
plankor, 90998 $\frac{1}{2}$ toltf.	476099: 22
saltkar, 24 st.	2: —
skoffar, 24525 st.	2130: —
skopor, 450 st.	18: —
spakämnen, 3977 $\frac{7}{12}$ duss.	3240: 75
sparrar, 79178 st.	50303: 70

trädvirke . . spiror, 2867 st.	4648: 68
stolar, $15\frac{2}{3}$ dussin	32: —
takpeltor, 33000 st.	13: 20
tråg, 9244 st.	906: 92
väfstolar	5: —
år-ämnen, $117\frac{1}{2}$ dussin	101: 14
tvål, 924 <i>L</i> 6 <i>W</i>	1491: 45
tågvirke, 10 <i>L</i> 10	15: —
ved	7722: —
väfnader af hampa	100: —
	<hr/>
	1523485: 89.

Importen till Finland under ifrågavarande år utgjordes, enligt tullspecialerna, af nedanföre uppräknade varor.

a) Ifrån Ryssland:

alabaster, till ett värde af	673: 95
alun	118: 60
ambra	6: 50
antimonium crudum	34: 50
apothekare-materialier	640: 18
aska, pott-	247: 30
bark	80: 78
barnleksaker	976: 13
bastmattor, 15500 st.	1418: —
beck	230: 20
ben, kreaturs-, brända, äfvensom hvalross- . . .	2270: 65
bensvärta	4: —
blanksmörja	1: 50
blod, kreaturs-, 4500 kannor	450: —
blodiglar, 500 st.	50: —
blommor, friska	52: —
bly	3235: $75\frac{1}{2}$
blyerts	2: 40
bomull, rå och vadd	16145: 40
borst, svin-	192: 30
borstar, diverse	707: 40
brännvin, rom	51: —
bröd, hvaribland kringlor, prennikor, m. m. . . .	3274: —

böcker	45: —
cikorie	1567: 1½
deglar	46: 90
dref, 5732 <i>L</i> 2 <i>℔</i>	4269: 18
fastager, 794 st.	218: 89
fernissa	922: 64
filt	1512: 50
fisk	2491: 37
fjäder	3882: 55½
flyttningsgods	250: —
frukter och kryddor	7005: 60
fruktträd	27: —
frö	2961: 46
färger	2601: 82½
galläpplen	2: —
garn	2221: 91
gips	62: 50
glas-arbeten	5120: 14
gryner	62938: 66
deribland: bohvetegryn	23028: 50
hafregryn	9275: 29
hirsgryn	8777: 77
korngryn	4962: 60
mannagryn	11582: 9
perlgryn	4730: —
grönsaker	476: 50
hampa	26513: 89
harts	205: 50
hattar	53: 50
honing, 850 <i>L</i> 2 <i>℔</i>	3019: 96
horn	77: 80
hudar och skinn	9321: 43
humla	837: 90
hår och tagel	691: 48
hängslen	1: —
instrumenter, musikaliska	1285: 50
ister, svin-	203: 58
jern- och stål-arbeten	22661: 98½

jord-arter	645: 34
kaffe	110: —
kakel- och krukmakare-arbeten	4367: 80
kalk, chlor-	3: 75
kamfert	29: —
kardborrar	16: 75
kartor	24: —
kaviar	148: 50
kitt, 50 <i>L</i> ß	150: —
kläder	1280: —
deribland: nattrockar	1249: —
knappar	606: 40
konfekt	63: 20
koppar-arbeten	8918: 35
korgar af rötter	22: 50
kork	1307: 90
kreatur	56: —
krita	198: 81
käppar	76: —
kött	6754: 83
lack	775: 10
lackerade arbeten af jernbleck	5: —
lakritsrot	143: —
lampor	46: —
lim	4180: 92 $\frac{1}{2}$
lin	340: 20
ljus	49382: 87
deribland: stearinljus	7354: 92
talgljus	41421: 25
vaxljus	606: 70
ljusvekar	42: —
luktvatten	7: —
lumpor	42: 40
lyktor	32: —
läder och läder-arbeten	34300: 78
maschinerier	40: —
messing	7550: 72
metall-arbeten	87: 10

målningar	12: —
mössor	4850: 35
oblater	11: —
oljor	24453: 65
deribland: hampolja	16591: 77
ost	189: 86
papper	2605: 25
paraplyer	58: —
parasoller	205: —
pelterier	4831: —
pennor, skrif-	276: 50
penslar	96: —
perlor, diverse	6: —
pipor af gips och lera	92: 80
pipskraft	156: 60
pomada	21: —
porslin	1010: 80
qvicksilfver	15: —
ramar till kopparstick	7: —
rotfrukter	624: 70
rotting	113: 40
salt	520: 75
saltpeter	18: —
siktar och såll	137: 50
silke	360: 60
sirap	118: 10
smör	215: 60
snusdosor	7: 20
snören	78: —
socker	66: —
spanmål	1357183: 4
speglar	158: 50
spiauter	453: —
stenar, diverse	3131: 91
stärkelse	417: 50
svafvel	150: 95
sylt	177: 15
säckar	114: 50

sängkläder	274: —
talg	12695: —
tapeter	82: 90
tegel	37: 25
tenn, stänger och arbeten	260: 60
terpentin	619: 70
the	454: 40
tjära	5: —
tobak	101597: 87
deribland: blader	100955: 89
trädvirke	5948: —
tvål	20049: 19
tågvirke	60383: 8
täcken, häst-	15: —
tält, 1 st.	10: —
ull	725: 94
vax	1538: 40
viktriol	675: 12
vin	135: —
vinsten	3: —
väfnader af bomull, lin och ull	35436: —
åkdon	429: —
ägg	131: 50
ättika	2473: 20
öl	749: 64
	<hr/>
	1963985: 96.

b) Ifrån Sverige och Norrige:

alun, 2240 L \mathcal{E} 1 \mathcal{E}	1950: —
alunslamm	85: 97
apothekare-materialier	1774: 72
appliqué och pläter	2: —
arsenik, 73 L \mathcal{E} 8 \mathcal{E}	492: 60
bark, ek-, 2150 tunnor	3225: —
ben: artificiella tänder för 9 och vallross- för 5 rub.	14: —
bijouterier	120: —
blodiglar	90: —
blommor, friska	1: 50

blonder, 1190 alnar	238: —
bly	1090: 35
blyerts	295: 45
bokguld	65: 50
boktryckeristilar	1253: 4
bomull	1349: 80
borstar, diverse	15: 10
brandsprutor	208: —
brons-arbeten	17: —
brännvin, arrak och rom	2816: 52
brännvins-profvare	7: —
böcker och bokhandels-artiklar	10474: 74
cement	16: —
chokolad	50: —
deglar	100: —
estamper, lithografier och gravyrer	764: 64
etnier	94: 50
fastager	84: 30
fisk	78188: 92
deribland: norsk sill 67520: 20	
flyttningsgods	1873: —
fosfor	36: —
frukter och kryddor	1806: 95
fruktträd och trädgårdsväxter	88: 50
frön, diverse	586: 39
färger	22506: 18
gardiner	2: 50
garn, bomulls- och ull-	86: 50
gips	48: —
glas, diverse	214: 10
gryn	46: —
grönsaker	61: 30
gummi elasticum	17: —
handskar	120: 16
harts	56: 63
hattar, barn-, 2 st.	1: —
honing	30: —
horn	190: —

hudar	16341: 25
humla	21: 96
hummer	83: 65
hår-arbeten	46: 60
hängslen	27: 50
instrumenter, diverse	482: —
jern och stål, samt arbeten deraf	287740: 87
jordarter	511: 60
kaffe	5780: 97
kalk	46: 12
kardborrar	288: 80
kartor, geografiska glober	132: —
kläder	90: 75
knallhattar	6: 80
kobolt	135: —
kol	115: —
koppar, diverse arbeten	4755: 98
korgar, rot-	16: —
kork	309: 50
kreatur	115: —
krita	657: 25
krukmakare-arbeten	18: —
käppar	4: 20
lakrits	30: 25
lampvekar	1: —
luktvatten	2: 25
lyktor	3: —
läder-arbeten	58: 45
madrasser och dynor	25: —
maskiner och modeller	8785: 30
messing	551: 20
metall	86: 95
metkrokar	1: 20
mikroskop	1: 75
musikalier	391: 17
målningar	377: —
naturalier	52: —
nålar, diverse	43: 85

olja	2878: 20
ost	10: 40
ostlöpen	— 90
ostron	8: —
papper, diverse	4853: 67
paraplyer	450: —
parasoller	144: —
pelterier	3031: 90
pennor, skrif-	10: —
penslar	4: 20
perlor, glas-	22: 50
pipor	164: 75
pirater	7: 50
plånböcker	12: 80
pomada	30. —
porcelain	175: 15
porter	3820: —
qvarnar, kaffe-	25: 20
rakstriglar, 27 st.	13: 80
ramar till taflor, 2 st.	5: —
rojstock, 1 st.	7: 50
rotfrukter, pepparrot och potatis	196: 25
salt	52: 50
senap	2: —
siktar	2: —
silfver-arbeten	639: 20
silke	2649: —
sirap	126: 76
skedvatten	59: 50
skrifbläck	36. —
smalts	16: —
smergel	2: —
socker	39348: 41
deribland: råsocker	7600: 63
toppsocker	31745: 38
soda	3478: 60
soja	19: 80
spanmål	343: 20

speglar, små	2: 30
spiauter, 40 L \mathcal{R} 16 \mathcal{R}	122: 40
stenar, bryn-, qvarn-, marmor, plan-, skiffer, m. m.	4038: 74
stompfer, 1 dussin	— 24
strängar	30: —
stärkelse	204: 76
svafvel	2485: 90
svafvelsyra	300: —
svampar	9: 50
sylt	13: 20
tegel	909: 28
tenn-arbeten	4: —
thermometrar	17: —
tobak	8326: 70
tråd, jern- och messings-	2943: 30
träd och arbeten deraf	2609: 65
tuber	51: —
tvål	3: —
ull	640: —
ur	301: —
viktriol	1363: 70
vatten, mineral-	72: 70
vigter	42: —
viner	3362: 56
vinsten	34: —
väfnader af bomull, lin, silke och ull	10825: 77
väfskedar	10830: —
väfskedsrör, 2000 st.	200: —
ägg	1: —
ättika	39: 90
öl	1529: —
	<hr/>
	574757: 32.

c) Ifrån andra utrikes orter:

alabaster	476: 15
aloë, 71 L \mathcal{R} 9 \mathcal{R}	285: —
alun	314: 50
antimonium crudum	229: —
apothekare-materialier	26353: 47

arsenik, 2 <i>L</i> 19 <i>℥</i>	9: 44
aska, ben- och bly-	52: —
bark, kaskarill-	16: 20
barnleksaker	1362: 54
bastmattor	65: 40
beck, $\frac{1}{2}$ tunna	2: —
ben, elfen-, fisk- och hvalross-	1126: 4
bijouterier	2402: 47
blanksmörja	6: 90
blodiglar, 1400 st.	110: —
blommor	555: 75
deribland: artificiella	484: 75
friska	71: —
blonder och spetsar	7632: 88
bly och arbeten deraf	3496: 95
blyerts	31: 35
bokguld	81: 50
boktryckarestilar	6162: 50
boktryckarsvärta	664: —
bomull, rå, 51761 <i>L</i> 16 <i>℥</i>	181166: 30
borax	272: 50
borstar	739: 75
brons-arbeten	5064: 76
bronspulver	— 75.
bråckband	30: —
bränvin	153384: 7
deribland: arrak	14453 $\frac{1}{4}$ k:r,
konjak	8431 ”
, franskt bränvin	14221 ”
rom	107115 $\frac{1}{3}$ ”
likör	16 buteljer,
bröd, skorpor och kringlor	30: 70
böcker	5244: 72
börser	1328: 17
chokolad	584: 85
chrySTALLI tartari, 24 <i>L</i> 2 <i>℥</i>	120: 50
cikorie	205: 39
cremor tartari	61: 25

deglar		274: 78
djur, lefvande, 2 sköldpaddor		4: —
elddon, kemiska		51: 50
elixir paregoricum		22: —
estamper och ritningar		625: 40
etuier		612: 40
fartygs-inventarier		190: —
fastager		162: 52
fernissa		70: 4
fisk		21155: 49
deribland: gråsidor, sej och diverse	15798:	75
sardeller	197:	70
sill, engelsk	141:	—
„ holländsk	1400:	—
„ norrsrk	3387:	50
fiskeri-redskap		615: 93
fiskrom, 10 ℥		1: —
flintor		32: —
folium		1: 50
fosfor		96: —
fransar, snören och tofsar		8854: 87
frukter och kryddor		140938: —
deribland: apelsiner	2244:	55
cassia lignea	2418:	10
citroner	1425:	—
fenkol	1500:	—
fikon	4267:	73
kanel	1106:	80
kardemumma	2092:	87
korinther	654:	—
mandel	9273:	63
muskot	10989:	8
nejlikor	1201:	97
peppar	5416:	70
plommon	30331:	25
russin	35176:	60
sviskon	25237:	50
fruktträd och trädgårdsväxter		952: —

frön, diverse	3369: 15
fåglar, kanarie-, dufvor, höns	34: 15
färger och färgstoffer	124809: 36
gardiner	145: 60
galanteri-varor	4574: 23
galläpplen	1275: —
garn, diverse, af bomull, lin och ull	258352: 16
gíps	68: 25
glas-arbeten	17382: 4
gryner	23306: 14
grönsaker	19: —
gummi	1209: 7
gutta percha	516: 20
gödsel, animalisk	7: 50
halm-arbeten, diverse	247: 25
hampa	550: —
handskar	15678: 72
harpös, 15 kannor	3: —
harts	315: 60
hattar, diverse slag	3813: 14
hattspåns mattor	3: —
honing	794: 80
horn, diverse	586: 30
hudar	14241: 70
humla	383: 66
hår och tagel	39: 25
hängslen, diverse	5389: 72
instrumenter, astronomiska, kemiska, kirurgiska, mathematiska, meteorologiska och musikaliska	2659: 61
jern och stål, diverse arbeten	102008: 10
jordarter	875: —
kaffe, 219101 <i>L</i> 7 <i>Æ</i>	723034: 46
kakao	109: —
kali	177: —
kalk	65: —
kamfert	903: 55
kammar	761: 55
kardborrar	640: —

karkaser	24: 85
kartor, glober	506: 25
kläder	1262: —
knappar, diverse	18669: 32
kobolt, 7 \mathcal{E}	15: 78
kol, sten-	28750: —
kolofonium	24: 25
konfektyrer	50: 70
koppar, stänger, plåtar och diverse arbeten	8036: —
koraller	4: —
korgpil	50: —
korkar	1645: 90
korkträd	527: 96
kreatur	3: —
krukmakare-arbeten	118: 12
käppar	566: 30
kött	103: 75
lack, sigill-	70: 80
lakrits	13125: —
lim	39: 95
ljus af stearin och vax	14: 50
ljusvekar	118: 15
luktdynor	36: —
luktvatten	2924: 42
lyktor och lampor	112: 50
läder och läder-arbeten	1714: 83
maskiner och modeller	27838: —
messing och arbeten deraf	2126: 28
metall-arbeten	7011: 57
metall-kompositions-arbeten	115: 50
mikroskop	35: —
musikalier	1511: —
målningar och skilderier	235: —
mössor	339: —
natron	33: —
naturalier	38: —
nålar, diverse	7095: 20
oblater	250: 52

oljor	16935: 2
opium	76: —
ost	1900: —
ostron	72: 50
papier maché	3: —
papper, diverse	21321: 44
paraplyer	4713: 10
parasoller	2640: —
pastejer	10: —
pelterier	4071: 30
deribland: apskinn, 120 st.	30: —
sjuppskinn, 960 st.	3048: —
pennor	1175: 32
deribland: blyertspennor	1042: 82
skrifspennor	125: 50
stålpennor	7: —
penslar	266: —
pergament	2: —
perlemo	54: 80
perlor, diverse slag	549: 67
pipor	7451: 50
pipskraft	81: —
piskor	51: —
plymer	10: —
pomada	481: 10
porsliner	30494: 73
porter	4660: —
portföljer	601: 53
posement-arbeten	17: 22
puder	16: —
qvarnar, kaffe- och senaps-	158: —
qvicksilfver	11: —
rakstriglar	77: 30
resesäckar	12: —
ridikylor	116: 25
rotfrukter, deribland 8 tunnor potatis	12: —
rotting	215: 84
rökpulver	5: 50

rörvass	4: —
rör, väfskeds-	268: —
sadelmakare-arbeten	184: —
saft, diverse slag	75: 70
salmiak	324: 70
salt	442318: 60
salpeter	18918: 20
silfver, ny-	106: 60
silke	4276: 30
sirap	37500: —
sjögräs	62: 40
skafgräs	187: 60
skedvatten	431: 13
skrifbläck, japanskt	99: —
sköldpadds-arbeten	13: —
smergel	125: 30
snickare- och svarfvare-arbeten	163: 35
snusdosor, diverse	575: 18
socker	659402: 90
deribland: candi-socker	8281: —
rått socker	57445: 60
toppsocker	593676: 30
soda	3191: 25
soja	11: —
solfjädrar, 3 st.	9: —
spanmål	1265: 93
speglar	3316: 7
spiauter	1188: 42
stenar: agat, bernsten, slip-, bryn-, karneol- dia- mant, golf-, griffeltaflor 562: 94, grifflar 233: 23, marmor, pimsten, m. m.	3649: 87
strängar, musikaliska	755: 77
stärkelse	1330: —
svafvel	609: 16
svampar, diverse slag	739: 50
sytt	130: 60
såpa	28: 95
tegel, mur- och tak-	2332: 50

tenn	3036: —
terpentin-spiritus	60: —
tjära, stenkols-	767: —
tobak	120696: 95
tombak	14: —
trippel	2: —
tråd, diverse metall-	2096: 71
trädvirke, deribland: bok, ceder, ebenholts, ek, jakaranda, mahogny, pockenholts, sassafras och valnöt	5709: 69
tuber	1102: —
tvål	2588: 56
ull	8837: 80
ur	4108: —
urfjedrar, taflor, visare, m. m.	242: 60
vanilj	526: 40
viktriol	2156: 85
violrot	43: 80
vismut	8: —
vatten, helso-	1023: 5
vax	558: 65
vigter	147: 60
vin	162638: 1
vinkulör	27: —
vinsten	1186: 50
väfnader	650673: 42
deribland: af bomull	283524: 58
,, lin och hampa	12344: 22
,, silke	111259: 20
,, ull	243545: 42
ägg	75: 30
ättika	600: —
öl	110: —
	<hr/>
	4259954: 10.

1852.

	Export till	Import från	Varu-omsättning med	Landets underbalans
Ryssland . . .	566282 44	2144843 98	2711126 42	1578561 54
Sverige och Norrige . .	307249 29	562588 36	869837 65	255339 7
andra utrikes orter . . .	1662408 79	3997843 3	5660251 82	2335434 24
	2535940 52	6705275 37	9241215 89	4169334 85

Betrakta vi dessa siffror närmare, så befinnes varuomsättningen samt således handelns liflighet sedan år 1841 varit i jemnt tilltagande, och hafva utgjort i medeltal årligen:

ifrån 1841—1843	6951101: 35
„ 1844—1846	7387319: 44
„ 1847—1849	8223768: 47
„ 1850—1852	9213420: 17,

således varuomsättningens hela tillväxt på de 12 åren 2262318 rub. 82 kop.

Denna tillväxt visade sig dock förnämligast uti varuinförseln, medan utförseln blott i ringare mån ökats. Medel-importen utgjorde nemligen:

under första triennium . . .	4475583: 58
„ andra	5024565: 65
„ tredje	5791406: 40
„ fjerde	6701709: 41,

således en tillväxt i import till ett värde af 2226125 rub. 83 k.

Tillväxten uppkom genom Rysslands, äfvensom utrikes orters import, med undantag af Sveriges och Norriges. Den förra uppgick årligen i medeltal:

under första triennium till	1166187: 87
„ andra	1512978: 26
„ tredje	1306571: 46
„ fjerde	1935859: 12,

och hade således tillväxt med 769671 rub. 25 kop.

Den sednare, eller utrikes orters import, utom Sveriges och Norriges, utgjorde i årligt medelvärde:

under första triennium . . .	2646141: 85
„ andra	2914765: 43
„ tredje	3941085: 59
„ fjerde	4181294: 84,

och tillväxten således 1535152 rub. 99 kop.

Importen ifrån Sverige och Norrige, som i medeltal utgjorde

ifrån 1841—1843	663253: 85
„ 1844—1846	596821: 99
„ 1847—1849	543749: 35
„ 1850—1852	584555: 44,

hade således under de nio första åren minskats med 119504: 50, men under sista triennium åter stigit med 40806: 9, så att import-värdet på 12 år i sjelfva verket minskats med 78698 rub. 41 kop.

Likasom importen ifrån, visade jemväl exporten till Sverige och Norrige en minskning uti handelns liflighet, och uppgick den-samma i årligt medelvärde:

ifrån 1841—1843 till . . .	490772: 6
„ 1844—1846	256720: 8
„ 1847—1849	199537: 45
„ 1850—1852	267080: 8,

samt minskades således under de föregående nio åren med 291234: 61, men ökades åter under sista triennium med 67542: 63, så att totalminskningen under de sistförflutna tolf åren utgör 223691 rub. 98 kop.

Orsaken till handelns aftagande med vår vestra granne ligger förnämligast deruti, att man i Sverige med skäl sökt befrämja de egna norra provinsernas handel, och till hufvudstaden äfvensom de södra provinserna derifrån sökt förskaffa sig de sedan äldre tider ifrån Finland inkomna behofverna, bestående förnämligast uti så kallade landtmannaprodukter; följden deraf har blifvit, att Styrelsen äfven i Finland varit betänkt uppå att, dels genom premier och uppmuntringar, dels genom efter ändamålet lämpade författningar, åt våra varor bereda andra afsättningsorter, så väl

på Ryssland som de södra Östersjöländerna och orter utom Östersjön. Också har exporten på dessa länder varit i stigande, ehuru afsättningen af landtmannavaror och slöjdearbeten i länder utom Östersjön icke haft önskad framgång, och desamma i Ryssland ömsom med mer eller mindre fördel föryttrats. Förmånligast för afsättningen utom Östersjön visade sig för de norra kustlänen ibland landtmanna-produkter tjäruhandeln, och ifrån Åbo försändes rågmjöl med fördel till de Ryska kolonierna i Norra Amerika.

Exporten till utrikes orter, med undantag af Sverige och Norrige, utgjorde i medeltal årligen:

ifrån 1841—1843	1470035: 31
„ 1844—1846	1564110: 39
„ 1847—1849	1750045: 78
„ 1850—1852	1620124: 84,

och hade således under de första nio åren ökats med ett varuvärde af 280010: 47, men under de sista tre åren åter minskats med 129920: 94, hvilket bör tillskrifvas dels i allmänhet mindre förmånliga handels-konjunkurer under de sistnämnde åren, dels den omständighet, att exporten på Sverige under samma tid åter stigit. Exportens tillväxt vid slutet af de ifrågavarande tolf åren hade sålunda blifvit reducerad till 150089 rub. 53 kop.

Finlands export till Ryssland besteg sig:

under första triennium till	514710: 40
„ andra	541916: 31
„ tredje	482578: 73
„ fjerde	624505: 85;

således minst då exporten till utrikes ort var störst; och visade den på 12 år en tillväxt till ett värde af 109795 rub. 45 kop.

Den årliga total-exporten, i medeltal utgörande

ifrån 1841—1843	2475517: 77
„ 1844—1846	2362746: 78
„ 1847—1849	2432162: 7
„ 1850—1852	2511710: 77,

hade således under ifrågavarande period tillväxt med endast 36193 rub. s.r.

Importens varuvärde öfversköt exportens i medeltal årligen:

ifrån 1841—1843 med.	2000065: 81
„ 1844—1846	2661818: 87
„ 1847—1849	3359244: 44
„ 1850—1852	4189998: 64,

och beräknades hela importsommen under ifrågavarande tolf år:

ifrån Ryssland till.	17764290: 14 $\frac{2}{3}$
„ Sverige och Norrige	7165141: 81 $\frac{1}{6}$
„ andra utrikes orter.	41049863: 15 $\frac{2}{3}$
summa	65979295: 11 $\frac{1}{2}$,

hvaremot exportsommen endast utgjorde:

till Ryssland.	6491133: 87 $\frac{2}{3}$
„ Sverige och Norrige	3642329: 33 $\frac{1}{6}$
„ andra utrikes orter.	19212948: 95 $\frac{5}{6}$
summa	29346412: 16 $\frac{2}{3}$;

och således den Finska handelns underbalans på tolf år:

med Ryssland	11273156: 27
„ Sverige och Norrige	3522812: 48
„ andra utrikes orter.	21836914: 19 $\frac{5}{6}$
summa	36632882: 94 $\frac{5}{6}$,

eller årligen 3052740 rub. 24 $\frac{4}{7}$ kop. silfver.

Skulle nu ett så beskaffadt årligen fortgående öfverskott af införsel mot utförsel, såsom äldre statsekonomer påstått, vittna om ett lands fortsatta utarmande, så skulle på den ifrågavarande tiden Finlands välstånd hafva minskats till ett värde af mera än 36 $\frac{1}{2}$ millioner rubel silfver; ej mindre medlen att fortsätta handelsförbindelsen med andra länder, än att befrämja industrien inom eget land i samma mån, hafva bordt minskas, och en aftyning uti den industriella och kommersiella rörelsen göra sig märkbar. Sadant är likväl icke fallet; tvertom visar erfarenheten motsatsen, och således vanskligheten af statsekonomernes påståenden. Vid närmare besinning kan ock förhållandet icke vara annorlunda. Den exporterade varan har blifvit uppgifven efter det värde den äger å utskeppningsorten, hvaremot den borde uppskattas å lossningsorten, da det pris-öfverskott som erhålles, sedan dess värde å hemorten jemte transport och utrikes tullumgälder blifvit afdragne, utgör landets verkliga vinst. Det är således klart att den

exporterade och å utrikes ort föryttrade varuquantiteten på långt när icke till så stort belopp i pris kan understiga importen, som de inhemska tullspecialerna utvisa. Hvad åter importen beträffar, så æquivalerar den utgående betalningen den inkommande varan, och landet utgifver lika mycket i värde, som det emottager. Men emedan åtminstone hvarje råvara vinner i pris, genom den förädling som med densamma föregår vid fabriker och industriinrättningar, så ökas ock i samma förhållande landets välstånd, dess kredit och dess medel att underhålla och utvidga handelsrörelsen. Ihågkommas bör äfven att en del af de ifrån Ryssland införda varor, och förnämligast af spanmål, mjöl och gryn, icke blifvit inköpta med landets tillgångar, utan, såsom ämnade till den här stationerade Ryska militärens behof, äfven upphandlats på Ryska statsverkets bekostnad. En ganska riklig inkomstkälla för den Finska sjöfarten utgör slutligen den genom transport af främmande varor utländska hamnar emellan förvärfvade fraktvinst. Det är nemligen känt, att ett ganska betydligt antal Finska fartyg i årtal för detta ändamål seglar emellan främmande orter och tillskyndar sina rederier ansenliga vinster, utan att någon officiell eller ens approximativ uppgift om vinstens belopp kommer till allmänhetens kännedom. Exempel skola dock förekomma, att fartyg genom frakter på ett år kunnat förtjena 30,000 rub. silfv., samt att till och med för en frakt betalts 18,000 rubel silfver. Dessa omständigheter göra det förklarligt att den Finska handeln, oaktadt den, enligt tullspecialernes uppgift, i en lång följd af år drifvits med underbalans, eller, som man deraf velat sluta, med förlust för landet, icke dess mindre förkofrat sig, samt tilltagit i liflighet och omfång.

Likväl kan icke lemnas oanmärkt, hurusom en mängd kolonialvaror och lyx-artiklar kosta landet dryga summor; huru t. ex. år 1851 för rusgifvande drycker ensamt utgått 336,754 r. 80 k. s:r och således den inkomst af 408,340 r. 33 k., som landet haft utaf en af sina viktigaste exportvaror, tjäran, blifvit reducerad till 71,589 r. 53 k.; för hvilket öfverskott icke ens de i landet konsumerade plommon, sveskon och russin kunnat inlösas; huru det, icke för den inhemska fabrikationens befrämjande, införda toppsockret jemte sirapen, värde 663,232 r. 54 k., kostade närmare två tredjedelar af vår viktigaste exportvara, trädvirket, hvars pris

uppgick till 1,078,859 r. 76 k.; huru landets hela till 200,981 r. 33 k. uppgående smör-export icke räckte till att betala den införda tobaken, som kostade 230,473 r. 34 k.; huru inkomsten för talg (29,145 r. 70 k.) icke betäckte utgiften för det utifrån hemtade porslinet (31,680 r. 78 k.); huru hvad köttexporten inbringade (28,377 r. 99 k.), på 1,001 r. 9 k. när, åtgick till blonder, spetsar, fransar, snören, tofsar, blommor, bijouterier, brons-arbeten och barnleksaker (27,376 rub. 90 kop.) m. m. I sanning ganska eftertänkeliga data, visande hvilka ofantliga summor de genom våra seder till dagliga behof gjorda lyxartiklarne bortföra ur landet. Då en återgång till framfarna slägters enkla lefnadssätt och inskränkta behof icke står att förvänta, bör om-tänksamheten riktas på medel att inom eget land producera sådana öfverflödsvaror, som naturförhållandena kunna tillåta. Om blott hälften af de uppgifna summorna under årens lopp blifvit använd till uppköp af råämnen för manufakturernes behof och befrämjande af den inhemska industrien, så hade ofelbart många af de nu utifrån hemtade behofven kunnat inom landet produceras, och de derigenom vunna besparingarne till det allmännas förkofran användas. Man bör dock hoppas att, om de af Regeringen beviljade uppmuntringar för de inhemska produkternes export och för industriens förkofran i längre tid få fortfara, detta missförhållande efter hand bör aftaga.

Utom det att den årligen tillväxande varuomsättningen bevisar handelns tilltagande, bestyrkes detta ytterligare genom förökandet af sjöstädernas handelsflotta och det tillväxande antal fartyg, som årligen besöker våra hamnar.

De inhemska handelsfartygens antal utgjorde:

år 1826 . . .	250 . . .	af 17066 läster *)
„ 1834 . . .	365 . . .	„ 29159 „
„ 1837 . . .	? . . .	„ 31246 „
„ 1839 . . .	409 . . .	„ 39537½ „
„ 1841 . . .	458 . . .	„ 49294 „
„ 1846 . . .	502 . . .	„ 44793 „
„ 1847 . . .	531 . . .	„ 49260½ „

*) 1 läst = 18 skeppund.

år 1848 . . .	520 . . .	af	50167 $\frac{7}{12}$	läster,
„ 1849 . . .	536 . . .	„	52670 $\frac{1}{3}$	„
„ 1850 . . .	526 . . .	„	51764 $\frac{1}{3}$	„
„ 1851 . . .	539 . . .	„	54198 $\frac{3}{4}$	„
„ 1852 . . .	507 . . .	„	54380 $\frac{3}{4}$	„ *).

Handelsfartygens besättning uppgick år 1826 till 2,306 man, 1834 till 3,559, 1841 till 5,204, 1846 till 5,490 och 1848 till 5,668 man. För de öfriga åren sakna vi uppgifter.

Under de sistförflutna åren inkomna fartyg utgjorde:

	Utländska				Finska			
	med barlast		med last		med barlast		med last	
	antal	lästetal	antal	lästetal	antal	lästetal	antal	lästetal
1846 . .	178	15657 $\frac{7}{12}$	55	2944 $\frac{2}{3}$	277	18041	493	36050
1847 . .	159	14257 $\frac{7}{8}$	51	3716 $\frac{1}{4}$	314	19799 $\frac{3}{4}$	484	35668 $\frac{5}{6}$
1848 . .	134	13532 $\frac{1}{4}$	60	3980	202	14338 $\frac{2}{3}$	529	43941 $\frac{3}{4}$
1849 . .	148	15420 $\frac{1}{4}$	78	3590 $\frac{1}{2}$	212	15448 $\frac{5}{6}$	492	38609 $\frac{1}{2}$
1850 . .	181	18238	87	4148 $\frac{1}{2}$	301	21682	649	45767 $\frac{1}{3}$
1851 . .	152	14108	118	7319	317	24673	621	40877 $\frac{2}{3}$
1852 . .	202	21654 $\frac{2}{3}$	109	6499	390	25362	808	52159 $\frac{1}{6}$

Under de sistförflutna åren utgångna fartyg utgjorde:

1846 . .	14	387 $\frac{5}{6}$	211	17570 $\frac{5}{6}$	58	3689	726	56230 $\frac{3}{4}$
1847 . .	7	100 $\frac{1}{12}$	195	17864 $\frac{1}{6}$	48	2808 $\frac{1}{2}$	768	54103 $\frac{1}{12}$
1848 . .	15	458 $\frac{1}{2}$	170	16744	90	5576 $\frac{3}{4}$	644	53466 $\frac{1}{4}$
1849 . .	22	513 $\frac{1}{2}$	193	17424 $\frac{1}{2}$	81	5410 $\frac{1}{2}$	687	61766
1850 . .	27	1037 $\frac{1}{2}$	226	20618	134	8875 $\frac{1}{2}$	721	63368 $\frac{1}{4}$
1851 . .	41	2293	210	18009 $\frac{1}{2}$	152	10618 $\frac{1}{2}$	735	60309 $\frac{2}{3}$
1852 . .	48	2587	260	25385 $\frac{2}{3}$	195	11657 $\frac{1}{2}$	879	63210 $\frac{5}{12}$

*) Enligt General tulldirektionens uppgifter; Wolffs Skeppskalender afviker något.

Utom städernas handelsflotta, deltaga i seglationen på Östersjön jemväl landtmannafartygen. Deras antal, som öfverstiger 5 lästetal, uppgafs år 1846:

i Uleåborgs län till	40	med	769	läster,
i Wasa	21	„	302	„
i Åbo	286	„	8763	„
i Nylands	103	„	2336	„
i Wiborgs	515	„	7122	„

Summa 965 med 19292 läster.

Af dessa försåldes 6 ifrån Wasa, 21 ifrån Åbo och 11 ifrån Wiborgs län, summa 30 fartyg om 1,189 läster.

Utom resor inom Finland, hade nämnde år af dessa fartyg gjorts resor:

ifrån Uleåborgs län: 3 till S:t Petersburg;

ifrån Wasa län: 11 till Reval, 2 till Riga, 1 till Stockholm, 2 till Tyska orter och Danmark;

ifrån Åbo län: 15 till S:t Petersburg, 43 till Reval, 2 till Riga, 3 till andra Ryska orter, 1761 till Stockholm, 10 till andra Svenska orter, 17 till Tyskland och Danmark;

ifrån Nylands län: 16 till S:t Petersburg, 184 till Reval, 3 till Riga, 4 till andra Ryska hamnar, 3 till Stockholm, 2 till andra Svenska orter, 1 till Tysk ort och Danmark;

ifrån Wiborgs län: 2428 till S:t Petersburg, Kronstadt eller Schlüsselburg, 1 till Reval och 87 till andra Ryska hamnar.

År 1847 funnos landtmannafartyg:

i Uleåborgs län . .	38	af	723	läster,
i Wasa	18	„	263	„
i Åbo & Björneborgs	302	„	9600	„
i Nylands	102	„	2945	„
i Wiborgs län . . .	509	„	9510	„

Summa 969 af 23041 läster.

Af dessa företogs resor utom Finland:

ifrån Uleåborgs län: 5 till S:t Petersburg och 2:ne till Stockholm;

ifrån Wasa län: 7 till Reval och 2 till Stockholm;

ifrån Åbo och Björneborgs län: 17 till S:t Petersburg, 45 till Reval, 5 till Riga, 1 till annan Rysk ort, 182 till Stock-

holm, 7 till andra Svenska orter, 21 till Tyskland och Danmark, hvarutom 22 transportresor blifvit företagna ifrån Westerbotten till Tyska och Danska hamnar,

ifrån Nylands län: 13 till S:t Petersburg, 186 till Reval, 11 till Riga, 3 till Stockholm;

ifrån Wiborgs län: 2419 till S:t Petersburg, Kronstadt eller Schlüsselburg, 5 till Reval, 66 till andra Ryska hamnar och 31 emellan särskilda Ryska hamnar.

År 1848 funnos landtmannafartyg:

i Uleåborgs län	38 af	749 läster,
i Wasa	17 „	302 „
i Åbo & Björneborgs	316 „	10097 „
i Nylands	99 „	3387 „
i Wiborgs	438 „	8354 „
Summa		908 af 22889 läster.

Af dessa företogs resor utom Finland:

ifrån Uleåborgs län: 3 till S:t Petersburg;

ifrån Wasa län: 8 till Reval och 3 till Stockholm;

ifrån Åbo och Björneborgs län: 16 till S:t Petersburg, 52 till Reval, 3 till Riga, 10 till andra Ryska orter, 124 till Stockholm, 48 till andra Svenska orter, 11 till Tyskland och Danmark; hvarförutom fraktresor blifvit företagne: 4 emellan Ryska hamnar, 5 emellan Westerbotten och Finska hamnar, och 80 emellan Westerbotten samt Tyska och Danska hamnar;

ifrån Nylands län: 11 till S:t Petersburg, 175 till Reval, 1 till Riga, 2 till andra Ryska hamnar, 2 till Stockholm, 3 till andra Svenska hamnar, 1 till Tyskland och Danmark;

ifrån Wiborgs län saknas uppgift.

För år 1849 sakna vi helt och hallet uppgifter.

År 1850 utgjorde landtmannafartygens antal:

i Uleåborgs län	51 af	1100 läster,
i Wasa	26 „	464 $\frac{5}{8}$ „
i Åbo & Björneborgs	327 „	11758 $\frac{2}{3}$ „
i Nylands	104 „	2444 „
i Wiborgs	419 „	8882 $\frac{1}{2}$ „

Summa 927 af 24650 läster.

Resor utom Finland företogs af desamma:

ifrån Uleåborgs län: 3 till S:t Petersburg;

ifrån Wasa län: 19 till Reval och 2 till Svenska hamnar;

ifrån Åbo och Björnebergs län: 13 till S:t Petersburg, 36 till Reval, 3 till Riga, 2 till andra Ryska orter, 110 till Stockholm, 27 till andra Svenska orter, 12 till Tyskland och Danmark, hvarförutom 124 fraktresor företagits ifrån, Westerbotten till Tyska och Danska hamnar;

ifrån Nylands län: 6 till S:t Petersburg, 191 till Reval, 3 till Riga, 1 till andra Ryska orter, 11 till Svenska hamnar, 1 till Tyskland och Danmark, hvarförutom 2 fraktresor företagits ifrån Westerbotten till Tyska och Danska hamnar;

ifrån Wiborgs län saknades uppgift.

Utom med Ryssland och den Skandinaviska halfön, hvilkas handelsförhållanden ofvanföre blifvit specificerade, står Finland i förbindelse med Danmark, Tyskland, Holland, Belgien, England, Frankrike, Spanien, Portugal, Italien, samt utom Europa med Brasilien, Ostindien och de Ryska kolonierna i Nord-Amerika.

Under sju år, eller ifrån 1846 till 1852, lemnade handeln emellan de nämnde länderna och Finland följande resultat:

Import från Danmark.		Export till Danmark.	
1846 till värde af	67315: 55	1846 till värde af	139023: 4
1847	72971: 91	1847	223206: 52
1848	71330: 87	1848	147429: 76
1849	99435: 65	1849	164460: 92
1850	71485: 64	1850	211038: 29
1851	72086: 93	1851	195266: 35
1852	63649: 92	1852	229257: 29
	<u>518276: 47</u>		<u>1309682: 17</u>

således den Finska handelns öfverbalans 791405 rub. 50 kop.

Import från Tyskland.		Export till Tyskland.	
1846 till värde af	2026474: 11	1846 till värde af	290336: 8
1847	2241971: 1	1847	612160: 6
1848	2307546: 18	1848	391643: 61
1849	2264016: 29	1849	269411: 12

1850 till värde af	2452202: 85	1850 till värde af	193722: 46
1851	2417119: 93	1851	175620: 73
1852	2351993: 27	1852	207668: 27
	<u>16061328: 64</u>		<u>2140562: 33</u>

således den Finska handelns underbalans 13920766 rub. 31 kop.

Import från Holland.

1846 till värde af	184449: 45
1847	239603: 60
1848	212736: 44
1849	240294: 32
1850	188751: 68
1851	275097: 92
1852	187650: 93
	<u>1528584: 34</u>

Export till Holland.

1846 till värde af	81561: 64
1847	190672: 37
1848	133238: 95
1849	120647: 14
1850	91443: 98
1851	88773: 42
1852	70595: 10
	<u>776932: 60</u>

således den Finska handelns underbalans 751651 rub. 74 kop.

Import från Belgien.

1846 till värde af	22506: 77
1847	2253: 12
1848	0
1849	11993: 90
1850	0
1851	164: 50
1852	715: —
	<u>37633: 29</u>

Export till Belgien.

1846 till värde af	2018: 76
1847	34668: 50
1848	7053: 20
1849	14074: 60
1850	0
1851	0
1852	0
	<u>57815: 6</u>

således den Finska handelns öfverbalans 20181 rub. 77 kop.

Import från England.

1846 till värde af	336996: 92
1847	574109: 41
1848	455375: 27
1849	691388: 53
1850	435585: 55
1851	650471: 6
1852	629755: 79
	<u>3773682: 53</u>

Export till England.

1846 till värde af	586430: 59
1847	559156: 20
1848	603831: 54
1849	739195: 24
1850	689997: 80
1851	705975: 54
1852	765081: 68
	<u>4649668: 59</u>

således den Finska handelns öfverbalans 875986 rub. 6 kop.

Import från Frankrike.

1846 till värde af	66166: 63
1847	31177: 41
1848	139300: 98
1849	88799: 13
1850	109183: 51
1851	103460: 36
1852	112465: 74
	<hr/>
	650551: 76

Export till Frankrike.

1846 till värde af	181562: 11
1847	135876: 84
1848	88398: 40
1849	155980: 19
1850	207733: 30
1851	167556: 41
1852	179927: 18
	<hr/>
	1117034: 43

således den Finska handelns öfverbalans 466482 rub. 67 kop.

Import från Spanien.

1846 till värde af	129575: 90
1847	198175: 23
1848	172498: 9
1849	257756: 48
1850	210695: 73
1851	172398: 82
1852	208125: 14
	<hr/>
	1349225: 39

Export till Spanien.

1846 till värde af	184857: 38
1847	140342: 11
1848	127204: 18
1849	210663: 92
1850	224473: 90
1851	196067: 75
1852	171961: 66
	<hr/>
	1255570: 90

således den Finska handelns underbalans 93654 rub. 49 kop.

Import från Portugal.

1846 till värde af	74429: 23
1847	44918: 75
1848	150387: 44
1849	42894: 30
1850	44503: 65
1851	95629: 6
1852	58322: 30
	<hr/>
	511084: 73

Export till Portugal.

1846 till värde af	4980: —
1847	4380: 50
1848	6506: 16
1849	2020: —
1850	8480: 80
1851	4393: 60
1852	10425: 5
	<hr/>
	41186: 11

således den Finska handelns underbalans 469898 rub. 62 kop.

Import från Italien.

1846 till värde af	21518: 19
1847	0
1848	60481: 25
1849	40526: 40

Export till Italien.

1846 till värde af	31960: 66
1847	19354: 29
1848	42405: 65
1849	52074: 53

1850 till värde af	108671: 46	1850 till värde af	23002: 9
1851	33917: 69	1851	3561: 55
1852	16385: 8	1852	23630: 18
	<u>259982: 7</u>		<u>195988: 95</u>

således den Finska handelns underbalans 63993 rub. 12 kop.

Import från Brasilien.		Export till Brasilien.	
1846 till värde af	321064: 90	1846 till värde af	11827: 53
1847	251422: 79	1847	8380: 19
1848	334830: 92	1848	9883: 45
1849	485098: 10	1849	7880: 40
1850	636694: 21	1850	6743: 85
1851	389058: 11	1851	5834: 72
1852	328302: 26	1852	3862: 43
	<u>2746471: 29</u>		<u>54412: 57</u>

således den Finska handelns underbalans 2692058 rub. 62 kop.

Ifrån Ostindien hafva blifvit införda varor:

1849 till värde af	39959: 99
1850	50732: 81
1851	40265: 20
1852	40479: 20
	<u>171437: 20,</u>

hvaremot ifrån Finland inga varor dit blifvit utförda, men väl Finska fartyg med utländsk frakt besökt de Indiska farvattnen.

Deremot hafva från Finland till Sitka blifvit utförda varor:

1849 till värde af	27936: 80
1850	36904: 93
	<u>64841: 73,</u>

utan att någon införsel derifrån i tullspecialerne finnes uppgifven.

Glada förhoppningar om den Finska handelns framtida förkofran fästes dock vid det bolag, som Rysk-Amerikanska kompaniet och Åbo stads skeppsredare sines emellan ingatt, under benämning af Ryskt-Finskt hvalfiskeri-bolag, med ett grundkapital af 200,000 rubel silfver, fördeladt på 200 aktier. "Hälften af detta

kapital", heter det i bolagets stadgar, "inbetalas af kompaniet, hvilket till halffparten deltager i all bolagets vinst och förlust. I öfverensstämmelse härmed erhåller kompaniet jemväl hälften af aktierne, men de återstående 100 aktierne förbehållas Åbo stads skeppsredare, med rättighet att desamma utsprida och försälja till sina landsmän i Finland." Till uppmuntran af detta företag har Hans Majestät Kejsaren den 9 (21) Aug. 1850 tillagt bolaget ur Finska statsmedel 20,000 rubel silfver till understöd i ett för allt, samt 10,000 rubel i premie för hvar och ett af de fyra första fartygen, som i och för detta företag utrustas och afsändas. Bolaget tillåtes: 1) å sina fartyg antaga utländska skeppare och besättning under åtta års tid, räknadt ifrån den dag hvar och ett af de första fyra fartygen afsändes; 2) ifrån utrikes ort till Finland tullfritt införa materialier och verktyg, som erfordras till uppbyggande och utrustande af dess tolf första fartyg; 3) på sina egna fartyg tullfritt till Finland införa och derifrån utföra produkter af hvalfiskfångsten under loppet af tolf år, räknadt ifrån den dag då bolaget för första gången begagnat sig af denna rättighet. I November 1851 afgick bolagets första fartyg "Suomi" till Sitka, 1852 det andra, och innevarande år 1853 det tredje.

Den andel hvarje af våra sjöstäder under åtta år, eller ifrån 1842 till 1849, haft i handelsrörelsen utom Finland, äfvensom tull-uppbörden, upplyses af följande tabell:

	1842.		1843.		1844.	
Uleåborgs län.						
Torneå:						
import	38398	50	52085	96	44090	36
export	42082	70	45636	17	35704	73
tulluppbörd	5138	36	7309	56	5920	3
Uleåborg:						
import	336446	36	468626	14	292042	20
export	174214	42	167817	5	191669	54
tulluppbörd	66504	67	62416	24	39902	68
Brahestad:						
import	94927	37	127617	84	78111	6
export	85993	60	66337	10	82021	83
tulluppbörd	24489	73	21432	62	15827	5
Wasa län.						
Gamla Karleby:						
import	83049	90	105592	90	67154	40
export	79856	50	90569	25	88539	5
tulluppbörd	20791	19	24899	90	15522	22
Jakobstad:						
import	32935	15	45409	5	47781	70
export	53180	75	52260	88	55989	40
tulluppbörd	9846	6	8980	97	7874	11
Ny-Karleby:						
import	24889	80	38664	26	30379	76
export	91668	10	58569	95	64268	4
tulluppbörd	7190	2	7613	59	5269	14
Wasa:						
import	127084	92	164602	2	158486	29
export	126338	21	103493	82	63964	2
tulluppbörd	17815	81	21529	57	22680	21

1845.		1846.		1847.		1848.		1849.	
42706	97	64128	70	54759	38	65736	5	81078	71
33556	59	39893	79	47394	10	40232	78	50139	90
3988	53	8894	93	7620	36	8027	88	7448	75
402977	25	380797	16	374847	85	388610	50	569699	10
167767	54	176814	32	192371	45	276385	60	217464	80
65496	5	68467	86	72848	36	57484	98	72029	92
95235	92	106878	78	129921	84	205574	66	155248	46
72263	82	79767	57	81405	33	99813	91	85937	58
17190	13	17164	46	22756	34	46021	86	24878	14
61717	85	71385	42	84984	10	96334	30	101401	66
86830	30	64425	4	80303	96	69699	84	75076	31
15815	4	21000	29	22621	99	20383	86	23546	78
27782	18	48798	75	67206	24	62396	64	60411	15
50291	36	42537	3	51979	65	53440	79	64496	31
7556	82	10415	67	12993	24	12132	38	13470	94
14076	97	26798	5	31317	95	35093	91	29864	19
68046	70	65750	86	49223	40	58968	20	67889	77
4944	10	7342	63	6948	31	6993	72	8505	22
171070	92	203503	61	239707	21	194841	18	239673	76
79542	18	85221	54	112418	28	84516	33	108180	16
25462	31	34250	53	37075	76	26820	17	37997	33

	1842.		1843.		1844.	
Kaskö:						
import	10261	95	5440	55	20073	40
export	16234	45	17212	48	16874	90
tulluppbörd	2804	13	2016	84	6059	82
Kristinestad:						
import	142963	47	128648	22	196228	97
export	130366	65	110903	16	199266	5
tulluppbörd	39059	82	37453	23	51353	—
Åbo och Björneborgs län.						
Björneborg:						
import	192175	43	171668	32	198963	90
export	127967	13	114520	68	82745	78
tulluppbörd	36895	65	30565	81	38561	22
Raumo:						
import	22480	50	67665	54	27434	97
export	36810	49	41512	51	30943	—
tulluppbörd	8189	48	15001	39	8657	74
Nystad:						
import	36813	—	54225	39	59806	—
export	35119	98	41563	9	43249	—
tulluppbörd	13498	84	16313	82	22582	74
Nådendal:						
import	732	30	459	10	2207	39
export	13674	60	8415	18	12613	82
tulluppbörd	137	10	175	10	122	98
Åbo:						
import	909333	85	913299	5	1028155	97
export	401183	77	310519	96	298472	41
tulluppbörd	106068	50	113728	92	124748	76

1845.		1846.		1847.		1848.		1849.	
4957	—	728	—	7129	5	12638	37	8472	3
21166	30	11624	46	16330	93	18738	36	15018	17
2011	25	700	51	1274	18	2193	38	1548	27
• 162634	59	255549	80	246596	53	260017	9	268319	92
239284	39	190614	13	342590	1	244238	72	235425	79
39818	28	49334	33	53944	71	53868	26	46610	61
223009	22	202569	5	283803	91	217457	64	392031	90
128621	80	124189	99	124415	8	122794	98	138020	60
40582	7	39747	87	49102	52	44168	98	69281	36
37274	8	60326	92	64600	95	64194	39	57484	8
49780	22	40857	85	55072	90	18552	—	49946	11
12551	21	19616	82	16172	94	18778	81	16083	41
96218	35	83206	42	93667	38	126147	75	102879	11
55736	55	59861	18	69639	7	57496	40	77223	5
27310	22	27362	75	27631	2	35113	29	28060	11
—	—	154	—	—	—	—	—	—	—
6972	—	4969	17	10302	—	9910	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1009409	85	1030774	18	1250478	11	1288409	11	1394738	38
275425	63	272014	58	498586	36	273354	94	313058	70
115126	29	142226	65	163781	96	162086	2	177698	29

	1842.		1843.		1844.	
Nylands län.						
Ekenäs:						
import	92800	73	66127	95	81123	84
export	113305	89	96876	29	104855	94
tulluppbörd	10235	86	11364	89	9570	67
Helsingfors:						
import	997756	19	942798	32	1110251	94
export	91657	97	86637	25	94386	13
tulluppbörd	136787	72	141611	41	146043	67
Borgå:						
import	236191	58	370774	59	236070	32
export	27401	44	24261	12	28472	21
tulluppbörd	39777	99	61875	11	32544	2
Lovisa:						
import	150500	—	278898	69	169302	93
export	51209	40	67222	89	86326	59
tulluppbörd	38026	16	61062	53	44971	18
Wiborgs län.						
Fredrikshamn:						
import	140928	16	178936	25	172417	14
export	57924	15	59799	37	64203	30
tulluppbörd	17072	33	15239	38	14790	75
Wiborg:						
import	489203	27	606980	24	560780	47
export	374720	—	507884	—	206095	60
tulluppbörd	94196	83	115802	30	92673	20

1845.		1846.		1847.		1848.		1849.	
79849	70	73496	46	69682	98	83229	34	80115	76
98240	90	112124	42	134998	9	138310	78	115165	23
12307	71	10081	23	10249	39	11541	25	10530	58
992205	67	1097413	4	1048955	27	1098253	98	1225693	78
131042	68	85495	59	164658	91	82977	80	82020	68
141676	99	162934	88	156628	76	161229	71	185884	12
177409	64	283809	22	307079	43	227673	35	310593	19
29555	13	18590	72	61654	76	28404	42	27880	84
31084	18	47863	54	49656	29	38260	99	64289	81
149969	51	204625	57	199789	24	207808	37	165134	78
47540	70	65568	32	96862	80	61152	35	87103	65
41160	83	49476	85	46292	36	49345	51	42241	99
207816	32	207438	33	209774	4	219282	32	236469	60
129906	92	168646	37	130804	13	137295	11	115981	51
15211	36	15181	88	17978	75	18803	51	20231	68
673109	46	840970	1	704633	53	701520	24	831380	38
482755	95	384211	24	491062	33	407646	47	470161	53
112666	6	128541	70	138980	57	155326	34	194561	31

Sistlidet år 1852 inkom till hvarje af Finlands tullkamrar följande antal fartyg:

	Utländska				Finska			
	med barlast		med last		med barlast		med last	
	antal	lästetal	antal	lästetal	antal	lästetal	anta	lästetal
Torneå	—	—	—	—	4	119	7	305
Uleåborg	18	2079 $\frac{1}{6}$	5	218 $\frac{3}{4}$	16	1974	38	3052 $\frac{1}{6}$
Brahestad	—	—	4	38	2	213	17	1171
Gamla Karleby	1	1 $\frac{1}{2}$	1	10	4	635	21	1778
Jakobstad	4	467	2	22	10	966	18	1780
Ny-Karleby	—	—	3	129	9	473	24	1051
Wasa	—	—	12	271	2	325	28	1837
Kaskö	3	315	—	—	5	278	6	552
Kristinestad	15	2395 $\frac{1}{3}$	3	73 $\frac{3}{4}$	6	707	43	4404 $\frac{3}{4}$
Björneborg	23	3327 $\frac{1}{4}$	4	347 $\frac{3}{4}$	33	2812	42	4235 $\frac{1}{4}$
Raumo	—	—	—	—	85	2827	51	3226
Nystad	—	—	—	—	88	6218	61	4199
Nädendal	—	—	—	—	5	89	6	115
Åbo	—	—	12	661	3	304	57	4753
Eckerö	—	—	2	3 $\frac{1}{4}$	16	1496	9	99
Degerby	22	70	—	—	83	4271	46	1792
Ekenäs	1	9 $\frac{3}{4}$	2	124 $\frac{1}{2}$	3	198 $\frac{1}{4}$	9	401 $\frac{1}{4}$
Helsingfors	1	5 $\frac{2}{3}$	18	1364	—	—	33	3450
Borgå	1	43	1	25 $\frac{1}{2}$	1	51 $\frac{3}{4}$	29	1861 $\frac{1}{2}$
Lovisa	1	79 $\frac{1}{2}$	2	50	9	788	43	2200 $\frac{3}{4}$
Fredrikshamn	14	1520 $\frac{1}{2}$	1	92 $\frac{1}{2}$	5	383	74	2029 $\frac{1}{2}$
Wiborg	98	11341	37	3068	1	234	146	7866
Summa	202	21654 $\frac{2}{3}$	109	6449	390	25362	808	52159 $\frac{1}{6}$

eller tillsammans 1509 fartyg, om 105675 $\frac{1}{6}$ läster.

Samma år utgick ifrån hvarje af landets tullkamrar följande antal fartyg:

	Utländska				Finska			
	med barlast		med last		med barlast		med last	
	antal	lästetal	antal	lästetal	antal	lästetal	antal	lästetal
Torneå	—	—	—	—	3	127	8	307
Uleåborg	1	66 $\frac{1}{2}$	22	2231 $\frac{5}{12}$	2	69	52	4725 $\frac{3}{4}$
Brahestad	1	10	3	28	23	575	21	1517
Gamla Karleby	1	1 $\frac{1}{2}$	1	10	2	272	24	2282
Jakobstad	2	22	4	467	1	111	29	2923
Ny-Karleby	2	120	1	10	3	207	27	1887
Wasa	5	150	8	151	4	257	30	2446
Kaskö	1	5	2	326	—	—	36	2012
Kristinestad	—	—	18	2496 $\frac{1}{4}$	3	175 $\frac{1}{4}$	50	4557
Björneborg	—	—	27	3784 $\frac{1}{2}$	8	417 $\frac{3}{4}$	60	6123 $\frac{1}{2}$
Raumo	—	—	—	—	38	1547	98	5910
Nystad	—	—	—	—	13	1064	134	9263
Nådendal	—	—	—	—	3	91	8	164
Åbo	9	593	3	66	2	118	57	4878
Eckerö	—	—	2	3 $\frac{1}{4}$	16	1221	9	119 $\frac{1}{2}$
Degerby	—	—	22	69	42	3123	67	2767
Ekenäs	2	124 $\frac{1}{2}$	1	9 $\frac{3}{4}$	—	—	16	692
Helsingfors	13	1059	5	305	1	58	31	3393
Borgå	1	25 $\frac{1}{2}$	1	43	—	—	28	1622 $\frac{3}{4}$
Lovisa	2	50	1	94	2	32	49	2690
Fredrikshamn	—	—	13	1371 $\frac{1}{2}$	13	667 $\frac{1}{2}$	18	1230
Wiborg	8	360	126	13947	16	1525	41	1701
Summa	48	2587	260	25385 $\frac{3}{4}$	195	11657 $\frac{1}{2}$	879	63210 $\frac{5}{12}$

eller tillsammans 1382 fartyg, om 102840 $\frac{1}{4}$ läster.

De särskilda Finska sjöhandelsplatsernes kommersiella förhållanden till orter utom Finland för 1852 upplysas ur efterföljande uppgifter:

År 1852 infördes varor: till Torneå ifrån	År 1852 utfördes varor: ifrån Torneå
Ryssland 33032: 90	Ryssland 14795: 20
Sverige och Norrige 6995: —	Sverige och Norrige 16342: 90
Danmark 2055: —	Danmark 798: 55
Tyskland 14184: 60	Tyskland 19514: 60
56267: 50	32994: 50

således utgjorde varuomsättningen 89262 rub., och importens öfvervigt 23273 rub.

Till Uleåborg ifrån	Ifrån Uleåborg till
Ryssland 142149: 49	Ryssland 21054: 3
Sverige och Norrige 21797: 66	Sverige och Norrige 6021: 9
Danmark 2649: 39	Danmark 21631: 32
Tyskland 117120: 40	Tyskland 19514: 60
Holland 41433: —	Holland 15861: 80
England 62414: 25	England 98467: 64
Frankrike 44: —	Frankrike 25575: —
Spanien 27316: 46	
Portugal 7054: —	
421978: 65	208125: 48

varuomsättning 630104 r. 13 k.; importens öfvervigt 213853 r. 17 k.

Till Brahestad ifrån	Ifrån Brahestad till
Ryssland 49133: 62	Ryssland 23340: 44
Sverige och Norrige 15381: 74	Sverige och Norrige 4154: 89
Danmark 1913: 12	Danmark 12680: 86
Tyskland 63161: 83	Tyskland 10131: 81
England 22595: 81	England 23858: 11
Spanien 4164: 70	
Italien 16385: 8	
142735: 90	74166: 11

varuomsättning 216902 r. 1 k.; importens öfvervigt 68569 r. 79 k.

Till Gamla Karleby ifrån	
Ryssland	23018: 14
Sverige och Norrige	2329: 30
Danmark	2167: 57
Tyskland	88145: 37
England	19055: 39
Frankrike	2350: 21
Portugal	8287: 80
	<hr/>
	145353: 78

varuomsättning 230761 r. 45 k.;

Ifrån Gamla Karleby till	
Ryssland	7409: 25
Sverige och Norrige	25: 65
Danmark	6317: 72
Tyskland	5703: 12
England	60506: 86
Italien	5445: 7
	<hr/>
	85407: 67

importens öfvervigt 59946 r. 11 k.

Till Jakobstad ifrån	
Ryssland	17905: 35
Sverige och Norrige	9617: 19
Danmark	347: 80
Tyskland	27190: 78
England	125: 70
Frankrike	1719: 60
Portugal	4590: —
	<hr/>
	61496: 42

varuomsättning 130993 r. 14 k.;

Ifrån Jakobstad till	
Ryssland	6587: 90
Sverige och Norrige	1270: —
Danmark	11325: 85
Tyskland	7911: 62
England	28809: 20
Frankrike	11474: 65
Spanien	2117: 50
	<hr/>
	69496: 72

exportens öfvervigt 8000 r. 30 k.

Till Ny-Karleby ifrån	
Ryssland	2708: 80
Sverige och Norrige	9411: 86
Danmark	3175: —
Tyskland	9688: 40
England	3090: 7
Portugal	3870: 10
	<hr/>
	31944: 23

varuomsättning 102721 r. 97 k.;

Ifrån Ny-Karleby till	
Ryssland	28165: 5
Sverige och Norrige	3016: —
Danmark	9367: 15
Tyskland	7785: 30
England	13738: 10
Portugal	8726: 5
	<hr/>
	70797: 65

exportens öfvervigt 38853 r. 33 k.

Till Wasa ifrån	
Ryssland	79971: 85
Sverige och Norrige	40541: 14
Danmark	1891: 50
Tyskland	108548: 23
Belgien	715: —

Ifrån Wasa till	
Ryssland	31948: 90
Sverige och Norrige	25939: 95
Danmark	2072: 5
Tyskland	8022: 30
England	18456: 59

England	31279: 10	Frankrike	4077: 50
Frankrike	10596: 20		
Portugal	3615: —		
	<u>277158: 2</u>		<u>90517: 29</u>

varuomsättning 367675 r. 31 k.; importens öfvervigt 186640 r. 73 k.

Till Kaskö ifrån		Ifrån Kaskö till	
Ryssland	13922: 45	Ryssland	16646: 10
Sverige och Norrige	1172: 91	Sverige och Norrige	4050: —
Danmark	3: 50	Tyskland	7137: 32
Tyskland	35020: 8	England	10574: 91
England	4026: 80	Frankrike	1929: —
	<u>54145: 74</u>		<u>40337: 33</u>

varuomsättning 94443 r. 7 k.; importens öfvervigt 13808 r. 41 k.

Till Kristinestad ifrån		Ifrån Kristinestad till	
Ryssland	124592: —	Ryssland	30724: 37
Sverige och Norrige	31145: 97	Sverige och Norrige	14910: 12
Tyskland	150872: 61	Danmark	16431: 32
Holland	39853: 60	Tyskland	31275: 31
England	146590: 70	Holland	9015: 50
Frankrike	2906: 45	England	74753: 92
Spanien	6874: —	Frankrike	3986: 53
	<u>502835: 33</u>	Spanien	3852: 31
		Italien	3005: 63
			<u>187955: 1</u>

varuomsättning 690786 r. 34 k.; importens öfvervigt 314880 r. 32 k.

Till Björneborg ifrån		Ifrån Björneborg till	
Ryssland	160163: 32	Ryssland	38910: —
Sverige och Norrige	12707: 23	Sverige och Norrige	8777: —
Danmark	9089: 10	Tyskland	6600: 48
Tyskland	107739: 34	Holland	12348: 5
England	16158: 59	England	58044: 61
Frankrike	8430: 88	Frankrike	60295: 84
Spanien	12401: 30	Spanien	13076: 46
Portugal	13917: 80		
	<u>340607: 56</u>		<u>198052: 44</u>

varuomsättning 538660 rub.; importens öfvervigt 142555 r. 12 k.

Till Raumo ifrån

Ryssland	24075: 60
Sverige och Norrige	9286: 27
Tyskland	50813: 85
England	4243: 40
	<u>88419: 12</u>

varuomsättning 137800 r. 70 k.; importens öfvervigt 39037 r. 54 k.

Ifrån Raumo till

Ryssland	9233: 88
Danmark	40147: 70
	<u>49381: 80</u>

Till Nystad ifrån

Ryssland	62512: 35
Sverige och Norrige	4912: 1
Danmark	30204: 21
Tyskland	49235: 14
Frankrike	1348: 65
Portugal	5884: —
	<u>154096: 36</u>

varuomsättning 249373 r. 71 k.; importens öfvervigt 58819 r. 1 k.

Ifrån Nystad till

Ryssland	640: —
Sverige och Norrige	60: —
Danmark	91624: 20
Tyskland	2953: 15
	<u>95277: 35</u>

Till Nådendal ifrån

Ryssland	1005: —
Sverige och Norrige	1816: 44
Tyskland	10643: —
	<u>13464: 44</u>

varuomsättning 27376 r. 67 k.; exportens öfvervigt 467 r. 79 k.

Ifrån Nådendal till

Ryssland	9797: 75
Sverige och Norrige	445: 50
Tyskland	3688: 98
	<u>13932: 23</u>

Till Åbo ifrån

Ryssland	257525: 46
Sverige och Norrige	195614: 87
Danmark	6484: 51
Tyskland	584980: 8
Holland	20877: 87
England	199106: 5
Frankrike	19911: 11
Spanien	66314: 9
Portugal	9004: —
Brasilien	146727: 6
	<u>1506545: 10</u>

varuomsättning 1837915 r. 52 k.; import-öfvervigt 1175174 r. 68.

Ifrån Åbo till

Ryssland	209063: 77
Sverige och Norrige	24503: 1
Danmark	87: —
Tyskland	41996: 2
Holland	3043: 97
England	1947: 66
Frankrike	8857: 65
Spanien	31870: 49
Portugal	1699: —
Italien	8301: 85
	<u>331370: 42</u>

Till Eckerö ifrån		Ifrån Eckerö till	
Ryssland	1160: 85	Ryssland	507: 48
Sverige och Norrige	1929: 91	Sverige och Norrige	3471: 63
	<u>3090: 76</u>		<u>3979: 11</u>

varuomsättning 7069 r. 87 k.; exportens öfvervigt 888 r. 35 k.

Till Degerby ifrån		Ifrån Degerby till	
Ryssland	64636: 24	Ryssland	3134: 50
Sverige och Norrige	36285: —	Sverige och Norrige	47903: 75
	<u>100921: 24</u>	Tyskland	2189: —
			<u>53227: 25</u>

varuomsättning 154148 r. 49 k.; importens öfvervigt 47793 r. 99 k.

Till Ekenäs ifrån		Ifrån Ekenäs till	
Ryssland	19428: 53	Ryssland	69675: 23
Sverige och Norrige	5258: 32	Sverige och Norrige	19523: 50
Tyskland	46306: 5	Danmark	3692: 96
England	11906: 33	Tyskland	2719: 1
Frankrike	1726: 75	Spanien	2764: —
Spanien	6785: 94		
Brasilien	4522: —		
	<u>95933: 92</u>		<u>98374: 70</u>

varuomsättning 194308 r. 62 k.; exportens öfvervigt 2440 r. 78 k.

Till Helsingfors ifrån		Ifrån Helsingfors till	
Ryssland	481675: 71	Ryssland	32662: 29
Sverige och Norrige	76113: 66	Sverige och Norrige	55513: 55
Tyskland	491395: 7	Tyskland	8466: 61
Holland	35694: 13	Holland	4826: 36
England	50327: 16	England	4436: 94
Frankrike	45728: 9	Frankrike	7894: 13
Spanien	62428: 7	Spanien	29875: 25
Brasilien	115786: 19	Brasilien	3862: 43
Ostindien	40479: 20		
	<u>1399627: 28</u>		<u>147537: 56</u>

varuomsättning 1547164 r. 84 k.; import-öfvervigt 1252089 r. 72 k.

Till Borgå ifrån

Ryssland	35469: 57
Sverige och Norrige	12291: 56
Danmark	2540: 42
Tyskland	141859: 93
Holland	23169: 94
England	72917: 69
Frankrike	17701: 80
Spanien	8842: 44
Portugal	2100: —
Brasilien	22199: 11
	<hr/>
	339092: 46

Ifrån Borgå till

Sverige och Norrige	12463: 20
Danmark	2038: 20
Tyskland	7535: 28
Holland	2873: 65
England	6175: 41
Frankrike	8221: 73
Spanien	5165: 13
Italien	1527: 83
	<hr/>
	46000: 43

varuomsättning 385092 r. 89 k.; importens öfvervigt 293092 r. 3 k.

Till Lovisa ifrån

Ryssland	36637: 50
Sverige och Norrige	15635: 80
Tyskland	104377: 43
England	1688: 50
Spanien	25861: 20
Brasilien	20116: —
	<hr/>
	204316: 43

Ifrån Lovisa till

Ryssland	4056: —
Sverige och Norrige	53084: 60
Danmark	2470: 50
Tyskland	17158: 9
Spanien	56350: 6
	<hr/>
	133119: 25

varuomsättning 337435 r. 68 k.; importens öfvervigt 91197 r. 18 k.

Till Fredrikshamn ifrån

Ryssland	146647: 45
Sverige och Norrige	2975: 97
Tyskland	86009: 44
Holland	1365: —
Spanien	22928: 4
	<hr/>
	259925: 90

Ifrån Fredrikshamn till

Ryssland	130: 50
Sverige och Norrige	5092: 95
Tyskland	6459: 38
Holland	6840: 63
England	19312: 88
Frankrike	6058: 13
Spanien	9922: 71
	<hr/>
	53817: 18

varuomsättning 313743 r. 8 k.; importens öfvervigt 206108 r. 72 k.

Till Wiborg ifrån	Ifrån Wiborg till
Ryssland 397471: 80	Ryssland 4799: 80
Sverige och Norrige 49368: 61	Sverige och Norrige 680: —
Danmark 1128: 80	Danmark 8571: 91
Tyskland 264701: 58	Tyskland 9363: 4
Holland 25257: 39	Holland 15785: 14
England 84230: 25	England 345998: 85
Spanien 14208: 90	Frankrike 41557: 2
Brasilien 18951: 90	Spanien 16967: 75
	Italien 5349: 80
855319: 23	452073: 31

varuomsättning 1307392 r. 54 k.; import-öfvervigt 403245 r. 92 k.

Med afseende å varuomsättningen, följa således de Finska hamnarne i följande ordning: Åbo, Helsingfors, Wiborg, Kristinestad, Uleåborg, Björneborg, Borgå, Wasa, Lovisa, Fredrikshamn, Nystad, Gamla Karleby, Brahestad, Ekenäs, Raumo, Jakobstad, Ny-Karleby, Degerby, Kaskö, Torneå, Nådendal och Eckerö.

Med afseende å importen följa de nära nog samma ordning, dock med den ändring, att Fredrikshamn importerar mera än Lovisa; Degerby mera än Ekenäs, Raumo, Jakobstad och Ny-Karleby, samt Kaskö och Torneå mera än Ny-Karleby.

Exporten är störst ifrån Wiborg, samt dernäst ifrån Åbo; Helsingfors intager sjette rummet och öfverträffas af Uleåborg, som intager tredje rummet, äfvensom af Björneborg och Kristinestad. Efter Helsingfors, följer sjöhamnarnes export i följande ordning: Lovisa, Ekenäs, Nystad, Wasa, Gamla Karleby, Brahestad, Ny-Karleby, Jakobstad, Fredrikshamn, Degerby, Raumo, Borgå, Kaskö, Torneå, Nådendal och Eckerö.

Den inhemska handeln sysselsätter sig med tillförsel af utskeppnings-produkter, viktualier och andra förnödenheter till städerna, samt transport af utländska varor till det inre af landet, hvarvid under vintermånaderna slädföret lättar kommunikationen. Under den varmare årstiden begagnas till en del vattendragen och emellan sjöstäderna kustfart, hvilken, enligt Kejs. kungörelse

af den 9 Sept. 1845, nteslutande är förbehållen egna undersåtare och fartyg som segla under Rysk flagg. Till en del äger landtransport rum på våra i allmänhet väl underhållna och årligen ökade vägar. Den inhemska handelns belopp är dock alldeles obekant. I Österbotten nedforslas utmed elfvarne till handelsorterna det norra landets vigtigaste exportvara, tjäran, jemte andra landtmanna-produkter. Till Uleåborg kunna någon gang 1500 tunnor tjära på dygnet anlända utmed Uleå elf, hvars farvatten, ehuru ännu besväradt af forsar, dock genom de i sednare tid vidtagna rensningarne betydligt vunnit i säkerhet, helst styr-männens vana och skicklighet förstår att undvika faran. Samma farvatten begagnas ock att tillföra det inre landet dess behofver. Kommunikationen med Uleå elfs öfre tillflöden lättas genom de år 1846 fullbordade kanalerna vid Kajana stad. Följande år 1847 passerade genom desamma 871 större och mindre båtar, 8777 tunnor tjära, 23 tunnor spanmål, 155 tunnor salt, 1 tunna fisk, 79 *L* smör, 32 *L* pottaska, 22 *L* fönsterglas, 24 *L* jerngrytor, 2½ tolfter bräder och 300 st. murtegel. Sluss-afgifterna utgjorde 354 rub. 7½ kop. Uti några andra Österbottniska elfvar är nedflottning af skogs-produkter vanlig. Nedanfö Ijo elf t. ex. flottas under vårflödet, på stora 10—15 famnar långa stockflottor, emellan 8—15000 tunnor tjära, jemte andra skogs-produkter, till elfvens mynning, der de af Uleåborgs handlande uppköpas och till Uleåborg transporterats. Skutfarten på de inre sjöarne är obetydlig; på Päijäne underhålles med lodja förbindelse mellan Jyväskylä stad och sjöns södra del. Jemte Ladoga sjö, der liflig skutfart idkas åt Ryssland, och en ångbåt underhåller förbindelsen emellan S:t Petersburg samt Kexholm och Sordavala äfvensom klostren Konewitz och Walamo, är Saimens vattendrag det vigtigaste för den östra handeln. Det är på Saimens vatten, som det inre landets rikedom på skogs-produkter transporterats till Joutsenus och Lauritsala, och framdeles, efter Saima kanals fullbordan, kommer att forslas till hafvet. På Saima och för lättande af transporten begagnades ock Finlands äldsta ångbåt Ilmarinen, hvilken sedermera blifvit utbytt emot ångbåten Kuopio, i hvars ställe nyss åter en ny ångbat träd. Värde af de på Saima forslade varor är likväl okändt. Genom de vid Taipale och Konnus anlagda kanaler hafva dock passerat:

	1841.	1842.	1843.	1844.	1845.	1846.	1847.
Fartyg	205	298	314	396	359	474	309
deras drägtighet i <i>L</i> ̄	49846	72768	18960	34200	38200	90750	42400
Ibland varor voro:							
spanmål <i>L</i> ̄	4838	23802	50459	117400	66040	168917	11959
salt "	34167	41500	94500	95150	89641	82762	63350
smör. "	24235	26160	21140	29450	82	38869	35600
tackjern "	6000	—	—	—	—	—	—
gjutgods "	—	376	—	100	2007	435½	713
qvarnstenar "	—	2100	—	600	—	—	—
tjära "	36	50	—	550	—	800	—
kalk "	—	4100	1800	1450	6600	7200	3200
potäter. "	—	—	600	450	2530	400	2100
tegel "	—	—	2100	—	8100	3300	500
plankor och bräder, st.	—	—	27100	50	9800	410750	432125
plank- och brädflottor	—	—	177	174	143	314	316
stockflottor.	—	—	2	1	6	6	4

Uppbörden vid kanalerna utgjorde:

1841	327 rub. 66 kop.
1842	438 " 36½ "
1843	461 " 69 "
1844	684 " 18½ "
1845	561 " 99 "
1846	963 " 23⅝ "
1847	676 " 10⅛ "

Emellan den 16 Maj och 8 Nov. 1850 hade 330 fartyg passerat nämnde kanaler, och varor till följande vigt blifvit transporterade:

specierier, viner, utländska fabrikationer, m. m. . . .	11523 <i>L</i> ̄
smör.	41200 "
spanmål	34828 "
salt	124266⅓ "
plankor och bräder	495123 st.

flyttgods	200	L \mathcal{R}
tjära	300	„
bastmattor	60	„
hudar.	200	„
smidt jern	603	„
bräd- och plankflottor	194	st.
sill	300	L \mathcal{R}
toma båtar	81	st.
tross	400	L \mathcal{R}
halm	700	„
kalk	2100	„
pottaska	462	„

Genom Konnus kanal ensamt hade under samma tid passerat 1 st. båt, 500 L \mathcal{R} gjutgods och 49200 L \mathcal{R} jernmalm m. m., och uppboriden vid begge kanalerna utgjorde 696 r. 15 k.

Jemte det vid södra kusten ångbåtarne, hvilka år 1851 utgjorde 4 i Åbo, 3 i Helsingfors och 2 i Wiborg, transportera passagerare emellan landets städer samt St Petersburg, Reval och Stockholm, befrämja de derjemte handels-kommunikationen. Nämnde tid underhöll 1 ångbåt i Björneborg förbindelsen emellan samma stad och Räfsö hamn.

Till befrämjande af den inre handeln hafva ifrån ålder marknaderna bidragit. Sedan de bojor upphört, som ifrån äldre tider inskränkt landthandeln, och landtmannens förtryttringsrätt af sina varor icke mera är bunden vid viss ort, hafva dock marknaderna förlorat af sin förra betydelse, hvarföre också åtskilliga ansetts obehöfliga och blifvit indragna. Åttatio marknader anställas dock ännu årligen, dels i landets städer, dels på åtskilliga andra orter i norra Österbotten och Lappmarken. Vid Kuopio vintermarknad uppgafs varu-omsättningen för några år sedan till 1 million rubel banko-assignationer. Äfven Sordavala och Kajana marknader hafva varit starkare besökte äfven ifrån Ryssland; de Lappska marknaderna besökas, utom af Ryska, jemväl äfven af Norrska handlande. Af brist på upplysningar, nödgas vi dock lemna omsättningen å marknaderna outredd.

År 1847 uppgåfvos de handlande i landet utgöra följande antal:

I Åbo län:

Åbo	48 handlande, 44 hökare, 38 handlande borgare.
Nådendal	2 2 23 " "
Nystad	4 92 hökare och borgare.
Raumo	10 34 " "
Björneborg	50 54 handlande borgare.
Tammerfors	29 handlande.

Nylands län:

Helsingfors	128 handlande.
Ekenäs	8 "
Borgå	33 "
Lovisa	42 "

Tavastehus län:

Tavastehus	7 handlande, 4 hökare.
----------------------	------------------------

Wiborgs län:

Wiborg	82 handlande.
Fredrikshamn	15 "
Willmanstrand	9 "
Kexholm	17 "
Sordavala	13 "

hvarutom i Wiborgs läns städer äro inskrifne 480 der icke bosatte handlande.

S:t Michels län:

S:t Michel	8 handlande, 2 hökare.
Heinola	4 " 1 "
Nyslott	14 "

Kuopio län:

Kuopio	25 handlande.
------------------	---------------

I Wasa län:

Wasa	41	handlande	5	hökare
Gamla Karleby	26	”	2	”
Jakobstad	22	”	—	”
Ny-Karleby	23	”	—	”
Kaskö	10	”	5	”
Kristinestad	47	”	16	”
Jyväskylä	4	”	11	”

I Uleåborgs län:

Uleåborg	72	handlande
Brahestad	53	”
Torneå	27	”
Kajana	5	”

De redan förut inrättade navigationsskolorne i Helsingfors, Åbo och Wasa reorganiserades genom Nådigt reglemente af den 21 Aug. 1851. Enligt detsamma skola navigationsskolorne vara fördelade uti 3 afdelningar, uti den första föredragas de läroämnen, hvilkas kännedom fordras af understyrmän; uti den andra de kunskapsstycken, som föreskrifvas för styrmän och kofferdiskeppare, och uti den tredje allt hvare examen skall afläggas af blifvande kofferdi-kaptener. Skolorna hållas öppna årligen i tvenne terminer; den ena ifrån den 15 Oktober till den 20 December och den andra ifrån den 16 Januari till början af Maj, eller innan eleverne genom sjöfartens börjande om våren blifva skingrade. Undervisning meddelas, under 36 timmar i veckan, uti theoretisk navigation jemte dertill hörande matematiska förberedelser, 24 timmar; ritning 4 t.; svensk rättskrifningslära 2 t.; geografi 2 t.; stilskrifning 2 t.; takling och sjömanskap 2 t. Denna läseordning gäller egentligen för de tvenne första afdelningarne i skolan, dock sålunda, att i andra eller styrmans- och kofferdi-skeppare-afdelningen 4 af de för navigation och matematik bestämda timmar användas till undervisning i tyska, franska eller engelska språken, efter elevernes önskan eller hvare de möjligtvis förut äga någon insigt. Uti tredje afdelningen göres vidare det undantag, att sedan eleven genomgått den för styrmän och kofferdiskeppare fastställda kursen, större delen af de för navigation och matematik bestämda

timmar användas till öfriga för kofferdi-kaptener föreskrifna läroämnen, jemte observationers anställande, äfvensom 2—4 timmar till undervisning i skeppsbyggeri och de för stilskrifning samt rätt-skrifning bestämda timmar användas till ämneskrifning. *)

År 1838 anhöll borgerskapet i Åbo att derstädes få anlägga en handelsskola, hvartill Nådigt bifall lemnades, jemte det af stats-medlen en summa anslogs till skolans understöd.

Om villkoren för vinnande af burskap å grosshandel i Finland stadgar en Kejs. förordning af den 29 Juni 1850, enligt hvilken handelsbetjent som söker burskap, utom intyg om god frejd samt att han lärt och tjenat vid handel den tid författningarne föreskrifva **), bör, enligt handels-reglementet af den 19 Dec. 1734, undergå förhör i: *a)* räkning; *b)* geografi i allmänhet och statistik, i hvad angår fäderneslandet och de orter, med hvilka Finland står i närmare handelsförbindelser; *c)* bokföring samt uppsättande af handelsbref; *d)* läran om olika länders mått, mål och vigt; *e)* kännedom af varor, eller eget och främmande länders natur- och konst-alster, som utgöra föremål för handeln; *f)* författningar som med handelsyrket gemenskap äga; hvarjemte sökanden bör kunna å ryska, tyska, engelska och franska språken, eller åtminstone å någotdera af dem, författa bref och varu-reqvitioner af enklare innehåll. Också bör sökanden visa sig äga i de större stapelstäderna egendom af minst 3000 rub., och i de mindre samt i uppstäderna af 1500 rubels värde.

För att lifva handeln har, genom Kejsarl. förordningar af den 14 Aug. 1830 och 6 Maj 1835, samtliga landets och städernes invånare blifvit tillåtet att med fartyg af alla lästetal idka export-handel med landtmanna- samt förädlade bergsmanna-varor på alla handels-orter inom Östersjön; och genom förordning af den 6 Okt. 1842 är åt hvarje bofast invånare på landet medgifvet att, likväl utan rättighet till upplag i städerna, idka obegränsad handel med alla produkter af åker och äng, krydd- och trädgård samt ladugård, af jagt, fiske, husflit och handaslöjd, hvarjemte viktualie-handlande i städerna blifvit berättigade att äfven på landet uppköpa sagde alster.

*) Finlands Allmänna Tidning för 1831, N:o 240.

**) Tolf år, hvarvid dock undantag kunna äga rum.

Till underlättande af handeln med Ryssland hafva Finska handels-agenter blifvit anställda i S:t Petersburg, Reval och Riga, hvilka år 1835 erhållit nådig instruktion; sednare hafva handels-agenter blifvit tillsatta jemväl i Kronstadt och Odessa (1848); hvarefter Hans Majestät Kejsaren, genom nådig förordning af den 15 (27) Mars 1850 täckts utvidga handels-ombudsmännens rättigheter och skyldigheter.

Till betryggande af den Finska handeln för förluster genom sjöskador äro, till följe af Kejsarliga resolutioner af den 28 Juni 1850, tvenne sjöassuransbolag, det Sydfinska, som omfattar städerna vid södra kusten ifrån Wiborg till Ekenäs, och det Vestfinska, som sträcker sig ifrån Åbo längs med hela vestra kusten, till en början på 3 års oktroj, afslutade.

Genom nådiga stadganden, som den 13 Mars 1850 blifvit vederbörande till kännedom och efterrättelse meddelade, är skärgården utmed den Finska kusten, med undantag af Wiborgs län, indelad i 6 lots-uppsyningsmans-distrikter, nemligen:

Helsingfors distrikt	med 10 lotsstationer och	106 lotsar,
Ekenäs	14	112 „
Åbo	14	108 „
Ålands	17	88 „
Wasa	10	43 „
Uleåborgs	10	39 „

75 lotsstationer och 496 lotsar.

Fyrbåkar funnos år 1850 sju till antalet, nemligen:

å Gloscholmen vid Pellinge lotsplats, emellan Borgå och Lovisa, hvilken dock skulle flyttas till Söderskärs klippor;

vid Porkkala å Rönnskär;

på Hangö;

på Utö, ytterst vid hafvet, i Åbo skärgård;

på Lågskär, söder om Åland;

på Ekskär, nära Nystad;

på Norrskär, nära Wasa;

dessutom en fyrlykta på Eckerö;

hvilka betjenades af 29 fyrvaktare.

Lotsarne i Wiborgs läns skärgård underlyda amiralitetet i S:t Petersburg, och uppgifvas utgöra omkring 100 till antal.

Pris: 1 rub. 25 kop. s.r.